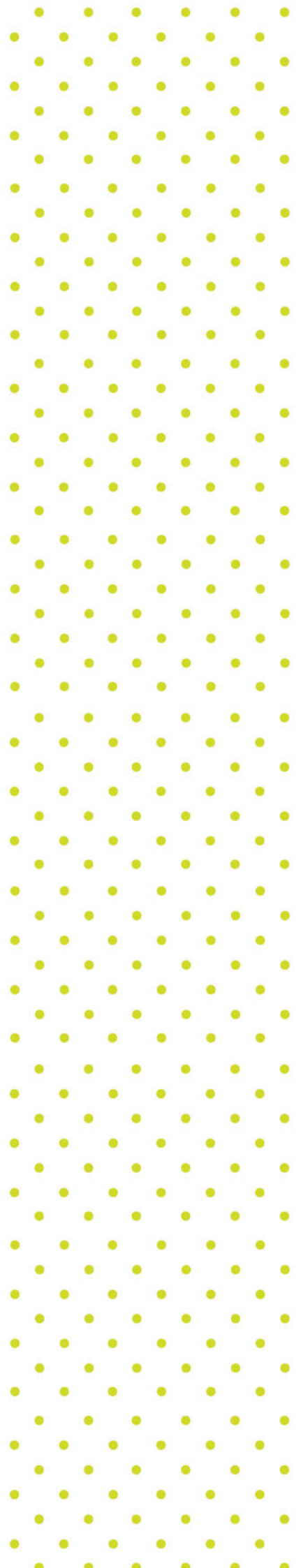

MIKKELI

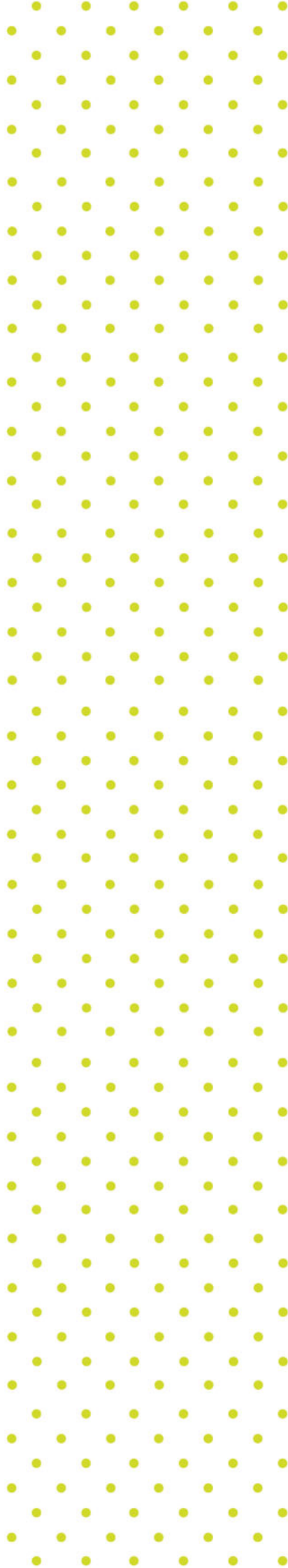
Mikkelin kaupungin tilinpäätös 2018

Sisältö

1 TOIMINTAKERTOMUS	5
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	7
1.1.1 Strategian toimeenpano ja talouden sopeutusohjelmat	7
1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	8
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	18
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	19
1.1.5 Henkilöstömäärä.....	21
1.1.6 Ympäristötilinpäätös	22
1.1.7 Harmaan talouden torjunta	27
1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	28
1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	28
1.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen	31
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	34
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	34
1.3.2 Toiminnan rahoitus	38
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	40
1.5 Kokonaistulot ja menot	45
1.6 Kaupunkikonsernin toiminta ja talous	46
1.6.1 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne	46
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	49
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	50
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	50
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	50
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	51
1.6.6.1 Konsernituloslaskelma	51
1.6.6.2 Konsernin rahoituslaskelma	52
1.6.6.3 Konsernitase	54
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	58
1.7.1 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	58
1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	58
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	61
2.1 Kaupungin strategia ja tavoitteiden toteutuminen 2018	63
2.2 Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan toteutuminen	67
2.2.1 Konsernin tavoitteiden toteutuminen	67
2.2.1.1 Etelä-Savon Energia Oy	67
2.2.1.2 Etelä-Savon Koulutus Oy	72
2.2.1.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy	74
2.2.1.4 Metsäsairila Oy	76
2.2.1.5 Mikalo Oy	78
2.2.1.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy.....	80
2.2.1.7 Mikkelin Jäähalli Oy.....	81
2.2.1.8 Mikkelin kehitysytio Miksei Oy.....	83
2.2.1.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	85
2.2.1.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	88
2.2.1.11 Mikkelin Ravirata Oy	90

2.2.2 Toimielinten tavoitteiden toteutuminen.....	91
2.2.2.1 Keskusvaalilautakunta	91
2.2.2.2 Tarkastuslautakunta	92
2.2.2.3 Kaupunginvaltuusto	92
2.2.2.4 Hallinto- ja elinvoimapaalvelut	92
2.2.2.5 Ympäristölautakunta	97
2.2.2.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta	101
2.2.2.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta.....	110
2.2.2.8 Kaupunkiympäristölautakunta	121
2.2.3 Liikelayosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen	137
2.2.4 Liikelayosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen	138
2.2.5 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	139
2.3 Investointien toteutuminen.....	142
2.4 Rahoitusosan toteutuminen.....	147
2.5 Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	148
 3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	 153
3.1 Tuloslaskelma	155
3.2 Rahoituslaskelma	156
3.3 Tase	157
3.4 Konsernin tuloslaskelma	159
3.5 Konsernin rahoituslaskelma	159
3.6 Konsernitase (lyhyt)	160
 4 LIITETIEDOT	 163
 5 ERIYTETTY TILINPÄÄTÖKSET	 189
5.1 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	191
5.2 Mikkelin Vesiliikelaitos	205
5.3 Etelä-Savon pelastuslaitos -taseyksikkö	224
 6 ALLEKIRJOITUKSET	 237
 7 LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA SEKÄ NIIDEN SÄILYTYSTAVASTA.....	 241

1

Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Strategian toimeenpano ja talouden sopeutusohjelmat

Kaupunkistrategian toteutumista on vuoden 2018 aikana edistetty koko kaupunkikonsernin kattavana yhteistyönä sekä hyvän elämän, kestävän kasvun ja elinvoimaohjelman toteutuksen että kehittämisalustojen toiminnan kautta. Mikkelin kaupungin vuosi 2018 toi taloudellisia haasteita, joiden selättämiseksi on valmisteltu kaupunkirakenneselvityksessä ja palvelusuunnitelmassa talouden sopeuttamisen toimenpideohjelmat.

Konsernin rooli ja merkitys kuntien toiminnassa ja taloudessa korostuvat tulevana vuosina. Kaupunkikonsernin yhteistyötä on tiivistetty kaupungin strategisten toimenpiteiden toteutuksessa sekä kehittämisalustojen yhteisillä toimenpiteillä. Konsernirakenteen uudistamista, tiivistämismahdollisuuksia ja yhteisiä palveluita on selvitetty. Niiden toteutusta konkretisoidaan edelleen vuonna 2019.

Henkilöstön työhyvinvoinnin kokonaisvaltainen kehittämistyö käynnistettiin esimiesvalmennuksilla vuonna 2018. Valmennuksia jatketaan koko henkilöstön osalta vuonna 2019. Tavoitteena on osallistaa henkilöstö kaupungin kehittämistyöhön; tiedonkulun, vaikuttamismahdollisuuksien ja toimintatapojen uudistamiseen. Talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ICT -palvelujen uudelleen järjestämisellä vuosien 2018–2019 aikana luodaan perustaa digitaalisten sisäisten ja ulkoisten palveluiden kehittämiseksi.

Mikkelin kaupungin työttömyysaste laski vuoden takaisesta 1,3 prosenttia ollen vuoden 2018 lopussa 10,4 prosenttia (11,7 prosenttia vuonna 2017). Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2018 lopussa oli 10,9 prosenttia (12,5 prosenttia vuonna 2017) ja valtakunnallinen taso 9,7 prosenttia (11,2 prosenttia vuonna 2017).

Syntyvyyden alhainen taso on haaste tulevaisuudelle valtakunnallisesti. Etelä-Savossa asukasluku oli 144 640 asukasta ja asukasluku väheni 2 554 asukkaalla edellisestä vuodesta. Vuoden 2018 lopussa Mikkelissä oli 53 843 asukasta, mikä on 418 asukasta vähemmän kuin vuonna 2017.

Taloudellisten haasteiden selättäminen

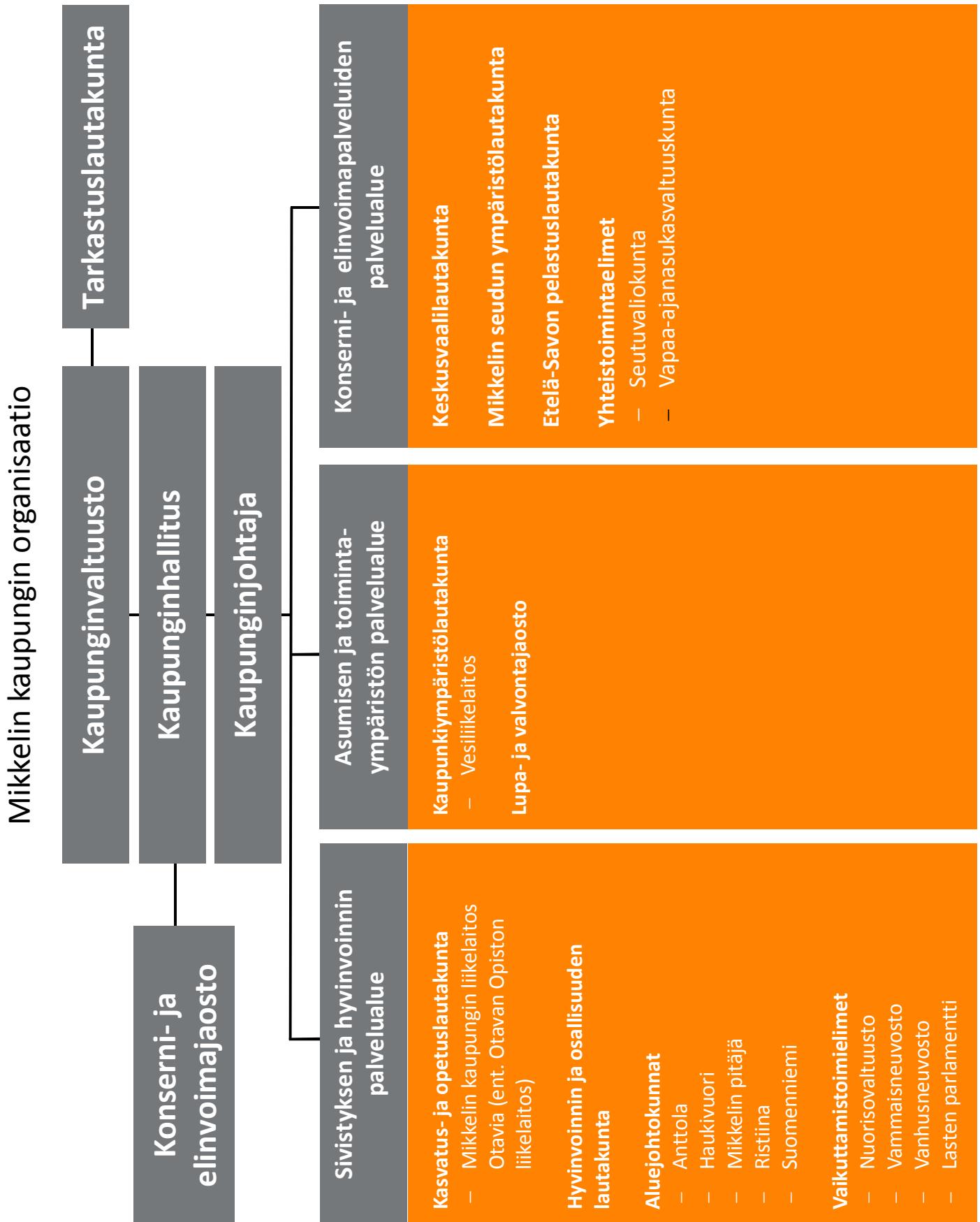
Taloudellinen suhdanne on ollut suotuisa vuosina 2017–2018. Kuntien verokertymä kuitenkin väheni 0,5 prosentilla vuonna 2018. Tämä johtui pääasiassa kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista. Kaupungin taloudellinen tulos heikentyi 17,2 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta ollen 13,3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Mikkelin kaupungin tuloksen heikentymiseen vaikuttivat sosiaali- ja terveystalouden laskutusosuuden kasvu 11 miljoonalla eurolla (6,1 %), palkkakulujen kasvu 2,4 miljoonalla eurolla (3,2 %), verotulojen aleneminen 1,9 miljoonalla eurolla (1,1 %) sekä Otavian lukion koulutuksen valtionosuusien tilityksen keskeytys Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta 2,8 miljoonalla eurolla.

Kaupungin talouden tasapainottamista on valmisteltu kaupunkirakenneselvityksellä päiväkotij- ja kouluratkaisuissa ja palvelusuunnitelman toimenpiteillä, joiden toimeenpano on käynnistetty. Myös Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymältä odotetaan talouden sopeutusta sosiaali- ja terveystalouden kuntalaskutuksen hillitsemiseksi etenkin, kun sote- ja maakuntauudistus ei edennyt hallituskaudella päätökseen ja kunnat vastaavan sotekustannuksista ehkä arvioitua pidempäänkin. Tulojen lisäämistä veroja korottamalla tultaneen tarvitsemaan vuonna 2020. Sopeutussuunnitelmien avulla talouden arvioidaan kääntyvän ylijäämäiseksi vuonna 2020 ja taseeseen kertyvät alijäämät katetaan vuonna 2021. Taseessa on nyt kertyneitä alijäämiä 8,5 miljoonaa euroa.

Timo Halonen

Kaupunginjohtaja
Mikkelin kaupunki

1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Luottamushenkilöorganisaatio

KAUPUNGINVALTUUSTO 1.1. - 31.12.2018

Vaalit

9.4.2017

Puheenjohtaja Kuikka Seija, erikoislääkäri, LT

1. varapuheenjohtaja Valtola Oskari, työterveyslääkäri

2. varapuheenjohtaja Taavitsainen Satu, kansanedustaja, sosionomi AMK

KOK	Aho Eero	palomestari, insinööri
SDP	Aholainen Markku	maanmittausteknikko, eläkeläinen
KD	Ahonen Liisa	lähihoitaja
SDP	Barck Paavo	sähköasentaja, eläkeläinen
VIHR	Hakala Kerttu	luontokeskuksen toiminnanohjaaja, FM
KESK	Harmoinen Taina	projektipäällikkö, yrittäjä, MMM
PS	Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
SDP	Hokkanen Marita	opettaja
KESK	Hämäläinen Laura	opiskelija
KOK	Hölttä Elina	yrittäjä, YTM, KM
SDP	Juhola Jatta	kehittämisen- ja koulutussuunnittelija, YTM
KESK	Kakriainen Markku	toimitusjohtaja, insinööri, maakuntaneuvos
KESK	Kauppi Marja	yrittäjä, fysioterapeutti
VIHR	Kauppinen Heli	viestintäsuunnittelija, FM
KESK	Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
PS	Kivinen Harri	yrittäjä
KOK	Koivikko Jyrki	kappalainen
VIHR	Jussi-Pekka Nina	lastentarhanopettaja
SDP	Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja, eläkeläinen
KESK	Kuikka Seija, pj	erikoislääkäri, LT
SDP	Kuitunen Soile	toimitusjohtaja, VTT
SDP	Lehkonen Raine	lehtori, FM
VIHR	Liikanen Veli	nuorisotutkija, biologi
KOK	Maczulskij Toni	toimitusjohtaja, yrittäjä
PS	Marttinen Jussi	muusikko
KOK	Miettinen Olli	toimitusjohtaja, yrittäjä
KESK	Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
KOK	Oksman Juhani	insinööri
KESK	Olkonen Kirsi	toiminnanjohtaja
KESK	Pekonen Petri	maanviljelijä
KOK	Puhakka Paavo	DI
KESK	Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
VIHR	Pöntinen Minna	tradenomi YAMK
KD	Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
KESK	Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
KESK	Rouhiainen Risto	hallintonsuunnittelija, KTM, eläkeläinen
KD	Ruotsalainen Pertti	diakoni, eläkeläinen
KOK	Salo-Oksa Armi	toimitusjohtaja, yrittäjä
SDP	Seppälä Arto	ylitarkastaja, kunnallisneuvos
KESK	Siitari Keijo	maanviljelijä, ylläluutnantti evp.
VIHR	Siitonen Mikko	lehtori, FM
KOK	Soininen Mali	yksikön johtaja, KM, eläkeläinen
SDP	Strengell Jarno	päälähtöjohtaja, virastomestari

SDP	Taavitsainen Satu, 2. vpj	kansanedustaja, sosionomi AMK
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluasiantuntija
SDP	Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaalineuvoja
SDP	Tullinen Hannu	eläkeläinen
KOK	Valtola Oskari, 1. vpj	työterveyslääkäri
SDP	Vartiainen Jaana	päiväkodinjohtaja, sosiaalikasvattaja
KOK	Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
KESK	Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä, eläkeläinen

Valtuuston varajäsenet 1.1. - 31.12.2018

KESK	Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä,
KESK	Strandman Jaana	erityisopettaja, KM
KESK	Ylönen Päivi	oppisopimuskoordinaattori, KM
KESK	Sihvonen Jari	aluepäällikkö
KESK	Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
KESK	Lipsanen Heino	aluejohtaja, liikuntaneuvos
KESK	Sorasahi Vesa	yrittäjä
KESK	Elkharam Tiina	yrityskonsultti, DI
KESK	Hulkkonen Hannu	terveystarkastaja, eläkeläinen
KESK	Koponen Niina	henkilöstöasiantuntija,
KESK	Härkönen Jyrki	maanviljelijä
KESK	Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
KESK	Matiskainen Jaakko	maatalousyrittäjä
KOK	Yli-Karro Ulla	terveydenhoitaja, TtM
KOK	Toivonen Hannu	eversti evp.
KOK	Rossi Jukka	yrittäjä
KOK	Vauhkonen Saara	opiskelija, yhteysöpedagogi
KOK	Marjalaakso Olli	HTM
KOK	Sihvonen Juhani	majuri
KOK	Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
KOK	Heikkinen Miikka	yrittäjä (sivutoiminen), everstiluutnantti
KOK	Nykanen Roope	yrittäjä, ylioppilas
KOK	Suhonen Antti	asianajaja, VT
KOK	Kirjalainen Miikka	yrittäjä
KD	Soivanen Satu	TKI-asiantuntija, ekonomi
KD	Kolmisoppi Jenni	kieltenopettaja, FM
KD	Haukijärvi Erja	DI, eläkeläinen
PS	Himanen Vesa	kiinteistöhoitaja, herastuomari
PS	Liikanen Jere	insinööriopiskelija
PS	Korhola Anne	myyjä
SDP	Leskinen Ulla	myyjä, pääluottamusmies
SDP	Vainio Hanne	vanerityöntekijä
SDP	Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
SDP	Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
SDP	Nyyssönen Niina	lastenhoitaja, lähihoitaja
SDP	Ylönen Teijo	monipalvelukeskuksenjohtaja, eläkeläinen
SDP	Siiskonen Anni	sairaanhoitaja
SDP	von Pandy-Seurujärvi Katariina	sairaanhoitaja AMK
SDP	Pyrhönen Heikki	hankevastaava
SDP	Hakkarainen Juha	linja-autonkuljettaja
SDP	Veijanen Markku	toimitusjohtaja, maajoukkuevalmentaja
SDP	Himanen Markku	tietoliikenneasentaja, eläkeläinen

SDP	Rautiainen Sari	ravitsemustyöntekijä,
SDP	Kaihila Eija 12.2.2018 saakka	pääluottamusmies
VIHR	Lahikainen Juuso	opiskelija
VIHR	Heikkilä Pekka	opiskelija
VIHR	Saikkonen Jukka	sosionomi
VIHR	Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri
VIHR	Kakkonen Ville	projektipäällikkö, DI
VIHR	Jouhkimo Panu	energia-asiantuntija

KAUPUNGINHALLITUS 1.1. - 31.12.2018

Jäsen

Aholainen Markku, pj	maanmittausteknikko, eläkeläinen
Olkkonen Kirsi, 1. vpj	toiminnanjohtaja
Salo-Oksa Armi, 2. vpj	toimitusjohtaja, yrittäjä
Strengell Jarno	pääluottamusmies, virastomestari
Kuitunen Soile	toimitusjohtaja, VTT
Pekonen Petri	maanviljelijä
Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
Koivikko Jyrki	kappalainen
Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
Ahonen Liisa	lähihoitaja
Pöntinen Minna	tradenomi YAMK

Henkilökohtainen varajäsen

Juhola Jatta	kehittämisen- ja koulutussuunnittelija, YTM
Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä, eläkeläinen
Miettinen Olli	toimitusjohtaja, yrittäjä
Tikkanen Petri	työsuojeluasiantuntija
Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaalineuvoja
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
Harmoinen Taina	projektipäällikkö, yrittäjä, MMM
Marjalaakso Olli	HTM
Soininen Mali	yksikön johtaja, KM, eläkeläinen
Pöyry Jukka	LVI-tekniikka
Hakala Kerttu	luontokeskuksen toiminnanohjaaja, FM

KONSERNI- JA ELINVOIMAJAOSTO 1.1. - 31.12.2018

Jäsen

Marjalaakso Olli, pj	HTM
Heinänen Raimo, 1. vpj	lähiruokayrittäjä
Kakriainen Markku, 2. vpj	toimitusjohtaja, insinööri, maakuntaneuvos
Seppälä Arto	ylitarkastaja, kunnallisneuvos
Leskinen Ulla	myyjä, pääluottamusmies
Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaalineuvoja
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
Salo-Oksa Armi	toimitusjohtaja, yrittäjä
Saikkonen Jukka	sosionomi

Henkilökohtaiset varajäsenet

Soininen Mali	yksikön johtaja, KM, eläkeläinen
Marttinen Jussi	muusikko
Kauppi Marja	yrittäjä, fysioterapeutti
Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
Siiskonen Anni	sairaanhoitaja
Vartiainen Jaana	päiväkodinjohtaja, sosiaalikasvattaja
Sorasahi Vesa	yrittäjä, konsultti, DI
Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
Siitonen Mikko	lehtori, FM

ETELÄ-SAVON PELASTUSLAUTAKUNTA 1.1.-31.12.2018

Jäsen

Loikkanen Tuomas, pj	ylipalomes, eläkeläinen, Savonlinna
Rautiainen Kaija, vpj	palveluneuvoja, eläkeläinen, Mikkeli
Panula-Ontto Suuronen Anni	ympäristösuunnittelun asiantuntija, FT, Mikkeli
Lunkka Jarkko	yrittäjä, Mikkeli/Pertunmaa
Luntta Pirkko	yrittäjä, Mikkeli/Hirvensalmi

Varajäsen

Reponen Sanna	maatilayrittäjä/myyjä, Savonlinna/Sulkava
Kuutsuo Jonna	opiskelija, Mikkeli
Jalkanen Jari	rehtori, KM, Mikkeli
Hytönen Minna	työvalmentaja, Mikkeli/Mäntyharju
Pellava Riitta 20.8.2018 saakka	FK, Mikkeli/Puumala
Lipo-Lempiäinen Tiina	laboratorionhoitaja
21.8.2018 alkaen	

Päivi Matilainen	mielenterveyshoitaja, Mikkeli/Mäntyharju	Friman Jose	metallimaalari, Mikkeli
Veikko Puustinen	erityispeltiseppä, Savonlinna/Punkaharju	Kosonen Seppo	toimitusjohtaja, Savonlinna/Savonranta
Auvo Kokkonen	teroittaja, Savonlinna/Rantasalmi	Kurikka Teemu	tuotevalmistaja, Savonlinna/Heinävesi
Anna-Maija Häkkinen	rakennusarkkitehti, Sulkava	Uosukainen Olli	rovasti, Savonlinna/Rantasalmi
Leena Suhonen	yrittäjä, Pieksämäki	Ikonen Riitta	myyinnedistäjä, Pieksämäki/Joroinen
Jaakko Heinonen	insinööri AMK, Pieksämäki	Venäläinen Mika	messutuottaja, Pieksämäki

HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN LAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018

Jäsen

Juhola Jatta, pj	kehittämisen ja koulutussuunnittelija, YTM
Jussi-Pekka Nina, vpj	lastentarhaopettaja
Sihvonen Juhani	majuri
Toivonen Hannu	eversti evp.
Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
Niemi Aleks	opiskelija
Lipsanen Heino	aluejohtaja, liikuntaneuvos
Sihvonen Jari	aluepäällikkö
Hämäläinen Laura	opiskelija
Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
Haukijärvi Erja	DI, eläkeläinen

Henkilökohtainen varajäsen

Kärkkäinen Inka	tarjoilija, matkailuvirkailija
Kinnunen Martta 8.10.2018	opiskelija
saakka	
Nykänen Roope	yrittäjä, ylioppilas
Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
Pylvänäinen Jaakko	ravintolatyöntekijä
Hokkanen Johanna	metsäkoneenkuljettaja
Koponen Niina	henkilöstöasiantuntija, tradenomi YAMK
Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
Jalkanen Jari	rehtori, kasvatustieteiden maisteri
Pakarinen Antti	ohjelmistosuunnittelija, DI
Malinen Tuomo	yrittäjä, opiskelija
Iris Damstén 9.10.2018 alkaen	yhteisöpedagogi

Pöyry Pekka, Kh:n edustaja opettaja, yrittäjä
Nykänen Roope, nuorisovaltuuston edustaja
Vicari Lars, nuorisovaltuuston edustaja

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018

Jäsen

Harmoinen Taina, pj	projektipäällikkö, yrittäjä, MMM
Tikkanen Petri, vpj	työsuojeluasiantuntija
Vainio Hanne	vanerityöntekijä
Hakkarainen Juha	linja-autonkuljettaja
Strengell Janne	henkilöstöpäällikkö
Pokkinen Kirsi	sosiaali- ja terveysalan opettaja
Vauhkonen Saara	yhteisöpedagogi, opiskelija
Yli-Karro Ulla	terveydenhoitaja, TtM
Aho Eero	palomestari, insinööri
Lahikainen Juuso	opiskelija
Kolmisoppi Jenni	kieltenopettaja, FM
Tissari Jenni, Kh:n edustaja	sairaanhoitaja, seksuaalineuvoja
Janhunen Katriina, nuorisovaltuuston edustaja	
Ehrnrooth Edvin, nuorisovaltuuston edustaja	

Henkilökohtaiset varajäsenet

Tarima Janne 12.2.2018 saakka	järjestösuunnittelija, opiskelija
Pakarinen Antti	ohjelmistosuunnittelija, DI
Paakkari Artturi	asiakaspalvelija
Orava Miika	koneenhoitaja,
Hokkanen Outi	maatalouslomittaja, pääluottamusmies
Kiiski Marju	toimintakoordinaattori, yhteisöpedagogi YAMK
Ronkanen Ville-Tapio	insinööri (AMK), tuotantopäällikkö
Särkkä Heidi	terveydenhoitaja
Haavikko Harri	yrittäjä, KTM
Roos Tea-Tuulia	sijoitusasiantuntija
Rautio Tiia	SOTE-palveluasiantuntija
Nykänen Heikki Juhana	talonhoitaja, eläkeläinen

KAUPUNGINVALTUUSTON VAALILAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Rouhiainen Risto, pj	hallintonotaari, KTM, eläkeläinen
Hölttä Elina, vpj	yrittäjä, YTM, KM
Lehkonen Raine	lehtori, FM
Ruotsalainen Pertti	diakoni, eläkeläinen
Liikanen Veli	nuorisotutkija, biologi

Henkilökohtainen varajäsen

Harmoinen Taina	projektipäällikkö, yrittäjä, MMM
Maczulskij Toni	toimitusjohtaja, yrittäjä
Hokkanen Marita	opettaja
Marttinen Jussi	muusikko
Pöntinen Minna	tradenomi YAMK

KAUPUNKIYMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Liikanen Veli, pj	nuorisotutkija, biologi
Himanen Vesa, vpj	kiinteistöhoitaja, herastuomari
Siitari Keijo	maanviljelijä, yliluutnantti evp.
Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä, eläkeläinen
Strandman Jaana	erityisopettaja, KM
Kauppi Marja	yrittäjä, fysioterapeutti
Hokkanen Marita	opettaja
Vartiainen Jaana	päiväkodinjohtaja, sosiaalikasvattaja
Tullinen Hannu	eläkeläinen
Himanen Markku	tietoliikenneasentaja, eläkeläinen
Puhakka Paavo	DI
Soininen Mali	yksikön johtaja, KM, eläkeläinen
Hakala Kerttu	luontokeskuksen toiminnanohjaaja, FM
Koivikko Jyrki, Kh:n edustaja	kappalainen

Henkilökohtainen varajäsen

Pylvänäinen Anni	opiskelija
Korhola Anne	myyjä
Taskinen Terhi	metsätalousyrittäjä, FM
Panula-Ontto-Suuronen Anni	ympäristönsuojelun asiantuntija, FT
Partio Keijo	maatalousyrittäjä, eläkeläinen
Pöntinen Risto	yrittäjä
von Pandy-Seurujärvi Katariina	sairaanhoitaja AMK
Rautiainen Kaija	palveluneuvoja, eläkeläinen
Pulkinen Esa	yrittäjä
Ruotsalainen Raimo	asiantuntija, eläkeläinen
Salonen Veli-Pekka	toimitusjohtaja, yrittäjä
Kultanen Kirsi	sairaanhoitaja, KM
Heikkilä Pekka	suojelubiologi

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Kauppinen Helena, pj	opettaja, eläkeläinen
Asikainen Katariina, vpj	laivavirkailija, FM
Grönlund Reijo	lehtori, eläkeläinen
Suhonen Antti	asianajaja, VT
Jouhkimo Panu	energia-asiantuntija

**Varajäsenet siinä
järjestyksessä, kun heidät
kutsutaan kokoukseen**

Pöyry Raili	psykologi
Lausas Pekka	ravintolatyöntekijä
Soivanen Satu	TKI-asiantuntija, ekonomi
Härkönen Sirkka	lähihoitaja, eläkeläinen
Parkkinen Pekka	maatalousyrittäjä

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Oksman Juhani, pj	insinööri
Kauppinen Heli, vpj	viestintäsuunnittelija, FM
Ylönen Teijo	monipalvelukeskuksenjohtaja, eläkeläinen
Teittinen Leena	myymäläpäällikkö, eläkeläinen
Kemppainen Satu, 4.7.2018 saakka	arkistosihteeri, sosionomi
Barck Paavo 20.8.2018 alkaen	sähköasentaja, eläkeläinen
Asikainen Katariina	laivavirkailija, FM
Rouhiainen Risto	hallintonotaari, KTM, eläkeläinen
Sihvonen Jari	aluepäällikkö
Elkharam Tiina	yrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Kirjalainen Miikka	yrittäjä
Koski Mirja	sairaanhoitaja, eläkeläinen
Anttonen Pertti	luutnantti evp.
Wallenberg Minna	vartija, järjestyksenvalvoja
Tähtinen Tiina	tilahuoltaja, merkonomi
Tähtinen Tiina	tilahuoltaja, merkonomi
Soivanen Satu	TKI-asiantuntija, ekonomi
Hulkkonen Hannu	terveystarkastaja, eläkeläinen
Hänninen Ville	metsäkoneenkuljettaja
Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä, metsätalousinsinööri AMK

LUPA- JA VALVONTAJAOSTO 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Siitari Keijo, pj	maanviljelijä, yliluutnantti evp.
Väisänen Kauko, vpj	yo-merkonomi
Rusakko Susanna	myyjä
Taskinen Terhi	metsätalousyrittäjä, FM
Heikkinen Miikka	yrittäjä (sivutoiminen), everstiluutnantti

Henkilökohtainen varajäsen

Heinikainen Juha	maatalousyrittäjä
Lausas Pekka	ravintolatyöntekijä
Tähtinen Tiina	tilahuoltaja, merkonomi
Strandman Jaana	erityisopettaja, KM
Nousiainen Jouko	everstiluutnantti evp.

ANTTOLAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1.-31.12.2018**Jäsen**

Paananen Maija-Liisa, pj	sosiaalityöntekijä, eläkeläinen
Kiljunen Matti, vpj	työnjohtaja
Kauppi Sirpa	opettaja
Korhonen Jaakko	eläkeläinen
Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
Parkkinen Timo	
Salonranta Suvi	

Henkilökohtaiset varajäsenet

Korhonen Tapani	kiinteistöhoitaja, eläkeläinen
Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
Romo Eeva	kouluterveydenhoitaja
Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
Noponen Petri	luokanopettaja
Hyyryläinen Minna	kauppias
Noponen Katriina	

HAUKIVUOREN ALUEJOHTOKUNTA 1.1.- 31.12.2018**Jäsen**

Laukkanen Leo, pj	kauppaneuvos
Koponen Niina, vpj	henkilöstöasiantuntija, tradenomi YAMK
Saloviini Minna	FM
Pöyhönen Mikko	kirvesmies
Naumanen Eveliina	DI
Moilanen Pekka	kirvesmies
Kantanen Seppo	paikallisvalvoja

Henkilökohtaiset varajäsenet

Valli Matti	hallituksen puheenjohtaja
Patja Terhi	yrittäjä, automaatioinsinööri
Juutila Minna	maaseutuyrittäjä
Kohvakka Asko	eversti evp.
Berndt Rauni	lääkäri
Manninen Veli	metsäesimies
Pentikäinen Petri	asemapäällikkö

MIKKELIN PITÄJÄN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Räihä Teija, pj	projektipäällikkö
Ervasti Kalle, vpj	asianajaja, varatuomari
Laamanen Hannu	vahtimestari
Kajakoski Antti	maatalousyrittäjä
Keituri Ritva	eläkeläinen
Myyryläinen Harri	kaivinkoneenkuljettaja
Kontio Heljä	maaseutuyrittäjä

Henkilökohtaiset varajäsenet

Vainio Hanne	vanerityöntekijä
Hietala Jukka	lääkäri
Panula-Ontto-Suuronen Anni	ympäristönsuojelun asiantuntija, FT
Torniainen Markus	luokanopettaja
Manninen Juhani	eläkeläinen
Hänninen Heli	opiskelija
Väisänen Kaija	työnsuunnittelija

RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2018**Jäsen**

Hämäläinen Ari, pj	
Tikkanen Petri, vpj	työsuojeluasiantuntija
Heikkinen Markku	metsätalousinsinööri
Kolmisoppi Jenni	kieltenopettaja, FM
Pönniö-Kanerva Tarja	restonomi
Vartiainen Jaana	päiväkodinjohtaja, sosiaalikasvattaja
Viitikka Jari	yrittäjä

Henkilökohtaiset varajäsenet

Turkki Tapani	jalkinetyöläinen
Korhola Anne	myyjä
Rummukainen Martti	
Särkkä Heidi	terveydenhoitaja
Rantalainen Erkki	
Nironen Markku	eläkeläinen
Tähtinen Tiina	tilahuoltaja, merkonomi

Jäsen

Pakarinen Antti, pj	ohjelmistosuunnittelija, DI
Rusakko Susanna, vpj	
Harmonen Helena	palveluneuvoja
Tarhonen Terttu	lähihoitaja, eläkeläinen
Kauria Kari	yrittäjä
Korhonen Risto	opistoupseeri evp.
Viitikka Ville	

Erola Päivi-Kristiina	kirjastovirkailija
Kiiskinen Markku	vastaanottokeskuksen ohjaaja
Tiihonen Hannu	
Kurvinen Minna	
Kauria Henna	farmaseutti
Kontunen-Karhula Katri	
Kiesilä Olli	

Jäsen

Patja Terhi, vpj 8.10.2018 saakka, pj 9.10.2018 alkaen	yrittäjä, automaatioinsinööri
Liikanen Jere, pj 8.10.2018 saakka	insinööriopiskelija
Soivanen Satu, vpj 9.10.2018 alkaen	TKI-asiantuntija, ekonomi
Kärkkäinen Inka	tarjoilija, matkailuvirkailija
Kumpusalo Jukka	projektipäällikkö
Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
Tarima Janne 12.2.2018 saakka	järjestösuunnittelija, opiskelija
Sorasahi Vesa	yrityskonsultti, DI
Takatalo Erkki	asiantuntijaedustaja
Kurki Nina	henkilöstön edustaja

Ennser-Kananen Johanna	tutkijatohtori
Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
Laamanen Teemu	autonkuljettaja, IT-tradenomi
Gråsten-Tarkiainen Tarja	herastuomari, Venäjä-ekspertti
Strandman Jaana	erityisopettaja, KM
Hämäläinen Laura	opiskelija
Hämäläinen Laura	opiskelija
Nurmela Juha	asiantuntijaedustaja
Luostarinen Aki	henkilöstön edustaja

Jäsen

Korhonen Tapani, pj	kiintoistönhoitaja, eläkeläinen
Korhola Anne, vpj	myyjä
Pöyry Raili	psykologi
Rossi Jukka	yrittäjä
von Pandy-Seurujärvi Katariina	sairaanhoitaja AMK
Velling Nalle	lippukuntakoordinaattori
Pöntinen Vesa	yrittäjä, eläkeläinen
Hokkanen Kimmo 8.10.2018	henkilöstön edustaja
saakka	
Bergman Anne 9.10.2018	henkilöstön edustaja
alkaen	

Poikolainen Stig	koneenhoitaja, eläkeläinen
Roivas Jari	varastonhoitaja
Tiainen Sara	yrittäjä
Sensio Jani	toimitusjohtaja
Toijonen Merja	ennakointiasiantuntija
Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri
Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
Bergman Anne 8.10.2018	henkilöstön edustaja
saakka	
Heinonen Antti 9.10.2018	henkilöstön edustaja
alkaen	

Jäsen

Väisänen Kauko, pj	Etelä-Savon sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tuki ry
Hasanen Satu, vpj	Mikkelin Seudun Reumayhdistys ry
Paasonen Sanna	Mikkelin Kuurojen Yhdistys ry
Petäjämäki Timo	Mikkelin Seudun invalidit, Mikkelin Seudun hengitysyhdistys, Mikkelin Seudun allergia- ja astmayhdistys ry
Luusalo Pirkko	Etelä-Savon Näkövammaiset ry
Hämäläinen Reijo	Etelä-Savon Ada ry
Liukkonen Anneli	Mikkelin Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry

Mynttinen Jarmo	Etelä-Savon Neuroyhdistys ry
Sairanen Maija-Liisa	Mikkelin Seudun Kuulo ry
Hurri Hanna-Noora	Etelä-Savon CP-Yhdistys ry
Väänänen Marja	Etelä-Savon Näkövammaiset ry
Mikkola Aili	Mikkelin Parkinson- kerho/Mikkelin Parkinson Yhdistys ry
Sirviö Markku	Mikkelin Parkinson Yhdistys ry

VANHUSNEUVOSTO 1.1.-31.12.2018**Jäsen**

Karttunen Hannu, pj

Korhonen Risto, vpj

Lyyra Tapani

Ormala Eija

Himanan Aija

Nieminen Raimo

Hänninen Aila

Jääskeläinen Impi

Himanan Raimo

Otavan Eläkkeensaajat ry

Eläkeliiton Suomenniemen
yhdistys ry

Mikkelin kansalliset seniorit ry

Mikkelin Kristityt Ikinuoret ry

Eläkeliiton Mikkelin yhdistys ry

Haukivuoren Eläkkeensaajat ry

Eläkeliiton Mikkelin Seudun
yhdistys ry

Mikkelin Eläkeläiset ry

Mikkelin Rintamaveteraanit ry

Henkilökohtainen varajäsen

Rautiainen Kaija

Kilpeläinen Kaija

Valtonen Sinikka

Hasanen Maija

Liikanen Esko

Puhakka Paavo

Grönlund Reijo

Poikolainen Stig

Rouhiainen Reino

Senioriliikkeen Mikkelin

alueyhdistys ry

Eläkeliiton Ristiinan yhdistys ry

Mikkelin kansalliset seniorit ry

Mikkelin Julkisen alan

eläkeläiset ry

Eläkeliiton Anttolan yhdistys ry

Sotainvalidien Veljesliiton

Mikkelin Seudun Sotainvalidit ry

Mikkelin Seudun Opetusalan

Seniorit ry

Naisvuoren Eläkkeensaajat ry

Mikkelin Seudun Sotaveteraanit
ry**KIINTEISTÖTOIMITUSTEN USKOTUT MIEHET 1.1.-31.12.2018****Jäsen**

Heinikainen Juha

Kekkonen Matti

Ruuth Noora

Pulkkinen Yrjö

Marttinen Jussi

Rossi Jukka

Strömberg Rauno

Soivanen Satu

maaseutuyrittäjä

metsätalousinsinööri

maaseutuyrittäjä,
metsätalousinsinööri AMK

muusikko

muusikko

yrittäjä

kapteeni, evp.

TKI-asiantuntija, ekonomi

ETELÄ-SAVON KÄRÄJÄOIKEUDEN LAUTAMIEHET 1.1.-31.12.2018**Jäsen**

Friman Jose

Kuutsuo Jonna

Kääriäinen Martti

Varjus Tapani

Hokkanen Outi

Tomminen Joni

Härkönen Jyrki

Jalkanen Jari

Autio Paula

Strandman Jaana

Kaukonen-Ripatti Susanna

Gråsten-Tarkiainen Tarja

Kultanen Kirsi

Kuitunen Kari

Kinnunen Martta 8.10.2018

saakka

Nesslingin Vesa 9.10.2018

alkaen

Jämsen Raimo

metallimaalari

opiskelija

yrittäjä

yrittäjä

työsuojeluvaltuutettu

linja-autonkuljettaja

maanviljelijä

rehtori, kasvatustieteiden

maisteri

toimittaja, yhteiskuntatieteiden

maisteri

erityisopettaja, KM

herastuomari

herastuomari, Venäjä-ekspertti

sairaanhoitaja, AMK

sisustusmyyjä

opiskelija

teologian kandidaatti

merkonomi

ETELÄ-SAVON SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN KUNTAYHTYMÄN VALTUUSTO 1.1.-31.12.2018**Jäsen**

Härkönen Sirkka	lähihoitaja, eläkeläinen
Korhonen Tapani	kiinteistöhoitaja, eläkeläinen
Koponen Niina	henkilöstöasiantuntija, tradenomi YAMK
Rouhiainen Risto	hallintonsuostari, KTM, eläkeläinen
Aho Eero	palomestari, insinööri
Peura Eija	opettaja, TM
Rautio Tiia	SOTE-palveluasiantuntija
Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Leskinen Ulla	myyjä, pääluottamusmies
Tullinen Hannu	eläkeläinen
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
Lipsanen Heino	aluejohtaja, liikuntaneuvos
Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
Hölttä Elina	yrittäjä, YTM, KM
Lappi Riitta	
Korhola Anne	myyjä

MIKKELIN SEUDUN YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.1.-31.12.2018**Jäsen**

Orava Miika	koneenhoitaja, pääluottamusmies
Orava Maarit	sairaanhoitaja
Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri
Haavikko Harri	yrittäjä, KTM
Pekonen Petri	maanviljelijä

Henkilökohtainen varajäsen

Rusakko Susanna	myyjä
Hokkanen Johanna	metsäkoneenkuljettaja
Velling Nalle	lippukuntakoordinaattori
Sensio Jani	toimitusjohtaja
Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä, eläkeläinen

JOHTORYHMÄ 1.1.-31.12.2018

Halonen Timo, kaupunginjohtaja, puheenjohtaja
 Liikanen Ari, hallintojohtaja
 Riihelä Jouni, tekninen johtaja
 Siira Heikki, talousjohtaja
 Siekinen Virpi, sivistysjohtaja
 Saksa Titta, henkilöstöjohtaja 23.4.2018 alkaen
 Häkkinen Sari, HR-päällikkö 16.4.2018 saakka

Konserni- ja elinvoimapalveluiden palvelualue, Hallinto- ja elinvoimapalvelut
 Hallinto- ja elinvoimapalvelut
 Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue
 Talous- ja elinvoimapalvelut
 Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue
 Henkilöstöpalvelut
 Henkilöstöpalvelut

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys¹

Valtiovarainministeriön (talvi 2018) taloudellisen katsauksen mukaan vuonna 2018 BKT kasvaa 2,5 prosenttia. Vahvana jatkuva talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostavat vuonna 2018 työllisten määrän 2,5 prosenttia edellisvuotta korkeammaksi ja työllisyysasteen 71,6 prosenttiin.

Vuonna 2019 BKT:n kasvu hidastuu 1,5 prosenttiin. Maailmankauppa hidastuu kaupan esteiden lisääntyessä, mikä hidastaa viennin kasvua ja näkyy myös investointien odotuksissa. Investointien kasvun ennustetaan hidastuvan selvästi vuonna 2019, mikä johtuu erityisesti rakennusinvestointien kääntymisestä laskuun. Talouskasvu hidastuu edelleen 1,3 prosenttiin vuonna 2020, minkä jälkeen kasvu hidastuu alle 1 prosenttiin keskipitkällä aikavälillä.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys jatkuu nopeana ansiotason nousun kiihtyessä. Inflaation kiihtymisestä huolimatta reaalitytulot kasvavat selvästi ja kotitalouksien kulutus kiihtyy ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna.

Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet vahvistavat julkisen talouden tasapainon tuntumaan. Myös julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen laskee lähivuosina. Julkinen talous alkaa kuitenkin vähitellen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu hidastuu ja sopeutustoimet päättyvät. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa eläke-, terveys- ja hoivamenoja.

Kuntien talous

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne on kohentunut merkittävästi viime vuosina, mutta vuonna 2018 rahoitusasema heikkenee. Paikallishallinnon tulot pysyvät vuonna 2018 likimain edellisvuoden tasolla. Kuntien verotulot jopa laskivat 0,5 prosenttia viime vuodesta, mikä johtuu mm. poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin ja yhteisöveroon v. 2017 kohdistuneesta suuresta kertaerästä.

Paikallishallinnon alijäämä pienenee hiljalleen vuosina 2019–2021. Vuonna 2019 menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykysovimuksen lomarahaleikkauksen päättymisen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo vuonna 2019. Paikallishallinnon tulot kasvavat vuonna 2019 kuitenkin menoja nopeammin, kun verotulojen kasvu piristyy. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät mm. jäännösverojen maksun aikaistumisesta johtuva kertaluonteinen verotulojen lisäys vuonna 2019 ja keskimääräisen kunnallisveroprosentin nousu 0,04 prosenttiyksiköllä 19,88 prosenttiin. Valtionosuudet alenivat Suomen kunnissa keskimäärin 0,6 prosenttia vuonna 2018. Valtionavut laskevat edelleen 2019, mikä johtuu mm. valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta myöskään vuonna 2019.

Työttömyysaste ja ansiotaso

Ely-keskuksen työttömyysasteluvut perustuvat Työ- ja elinkeinoministeriön tilastoon siitä, kuinka moni on ilmoittautunut työnhakijaksi TE-toimistoihin. Ely-keskuksen mukaan Suomen työttömyysaste oli 9,7 prosenttia vuoden 2018 lopussa (11,2 % vuonna 2017 ja 13,6 % vuonna 2016). Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2018 lopussa oli 10,9 prosenttia (12,5 % vuonna 2017 ja 14,7 % vuonna 2016). Mikkelin kaupungin työttömyysaste oli niin ikään laskenut vuoden takaisesta ollen 10,4 prosenttia (11,7 % vuonna 2017 ja 13,9 % vuonna 2016), joka on 1,3 prosenttiyksikköä alempi kuin vuoden 2017 lopussa.

Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 1,8 prosenttia vuonna 2018 ja 2,7 prosenttia vuonna 2019. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 4,6 prosenttia vuonna 2018 ja 3,5 prosenttia vuonna 2019.

¹ Lähteet: Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus Talvi 2018 & Kuntaliitto 13.2.2019: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2018 tilinpäätöstiedot.

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Tässä toimintakertomuksen osassa selitetään keskeisiä toiminnallisia muutoksia kunnan toiminnassa ja niiden vaikutuksia mm. vuosien 2017–2018 tilinpäätöksen vertailukelpoisuuteen.

Essoten kuntalaskutus

Vertailukelpoisuuden taustaksi kerrottakoon, että Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Essote perustettiin 1.3.2016 ja sen toiminta käynnistyi uudessa laajuudessa 1.1.2017. Essoteen lähtivät mukaan koko sosiaali- ja terveystalouden laajuudella Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala. Essote-kuntayhtymä on tuottanut palvelut Mikkelin kaupungille vuoden 2017 alusta lukien. Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystalouden nettomenot olivat vuonna 2016 yhteensä 187,9 miljoonaa euroa, mutta Essotelle eivät siirtyneet 7 miljoonan euron toiminnalliset nettomenot, eivätkä kaupungilla olevat eläkevastuut. Mikkelin kaupungin laskutusosuus oli 179,2 miljoonaa euroa vuonna 2017. Sosiaali- ja terveystalouden järjestäjähallinnon kustannukset olivat 3,1 miljoonaa euroa eli sosiaali- ja terveystalouden menot oli yhteensä 182,3 miljoonaa euroa vuonna 2017. Järjestäjähallinnon kustannuksista pääosa sisältää vanhoja eläkevastuita, edellisvuosien saamisten poistoja ja vuoden 2016 hoitoihin liittyviä vakuutuspäätöksiä. Varsinaisia hallinnon kuluja liittyen omistajaohjaukseen kertyi noin 20 000 euroa. Vuoden 2016 ja 2017 lukuja vertailtaessa on otettava huomioon, että vuoden 2016 sote-menoihin sisältyvät työllisyysmenot, jotka ovat Essoten perustamisen yhteydessä jääneet kaupungille, ja että perustoimeentulotuen maksaminen siirtyi vuonna 2017 kunnilta Kelalle.

Mikkelin kaupungin Essoten laskutusarvio ja -tavoite oli 180 miljoonaa euroa vuodelle 2018. Vuonna 2018 Essoten laskutusosuus Mikkelin kaupungille oli kuitenkin 191 miljoonaa euroa eli Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystalouden kustannukset ylittivät talousarvion 11 miljoonaa euroa. Essoten laskutusosuus Mikkelin kaupungille kasvoi 11 miljoonaa euroa vuoteen 2017 verrattuna, mikä on 6,1 prosenttia. Essoten omien kokonaiskustannusten nousu Etelä-Savon kunnille oli 3,9 prosenttia vuonna 2018. Etelä-Savon kunnat eivät pysty rahoittamaan tämän suuruista sosiaali- ja terveystalouden vuotuista kasvua ja Essoten on kyettävä palvelurakenneratkaisuihin, joilla kustannushilitystä voidaan merkittävästi hillitä.

Omistajaohjausta on toteuttanut kuntajohtajista muodostettu neuvottelukunta, joka on kokoontunut säännöllisesti perussopimuksen mukaisesti. Tämän lisäksi kaupunki on ylläpitänyt vuoropuhelua Essoten kanssa muun muassa omistajaohjauksen yhdyshenkilöiden ja hyvinvointikoordinaattorin kautta. Essoten yksi keskeisin haaste on kyetä järjestämään sosiaali- ja terveystalouden kustannustehokkaasti siten, että toiminnan palvelu- ja kustannustaso on muihin maakuntiin vertailtuna kilpailukykyinen.

Otavian valtionosuudet

Tilinpäätöksen vertailukelpoisuutta arvioitaessa on huomioitava Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian (ent. Otavan Opiston liikelaitos) nettilukiotoimintaa koskeva valtionosuustilitysten keskeytys. Otavian nettilukiotoiminnan valtionosuustilitysten keskeytyksen vaikutus on 2,8 miljoonaa euroa, joka vaikuttaa tuloslaskelman valtionosuuksien, toimintatuottojen tuet ja avustuksen tuloerien ja toimintakulujen avustukset menoerien vertailukelpoisuuteen; vuodelta 2018 ne puuttuvat em. tuloslaskelman eristä. Tällä on kaupungin tulokseen 2,8 miljoonaan euron heikentävä vaikutus.

Tilinpäätösten 2017–2018 vertailukelpoisuus

Tilinpäätöksen vertailukelpoisuuteen vuosina 2017–2018 vaikuttavat keskeisesti seuraavat seikat:

- Essote palautti vuoden 2016 taseessa olevia ylijäämiä 2,1 milj. euroa vuonna 2017 (muut rahoitustuotot).
- Muihin rahoitustuottoihin kirjautui myydyistä yhtiöistä osinkotuottoja: Etelä-Savon Työterveys Oy:n osinko 0,8 milj. euroa ja YIT Kuntatekniikan osinkoja 0,5 milj. euroa vuonna 2017.
- Kertaluonteiset omaisuuden myyntivoitot olivat 7,4 miljoonaa euroa vuonna 2017, kun ne olivat 1,3 miljoonaa euroa vuonna 2018.
- Suunnitelman mukaisissa poistoissa oli 6,2 miljoonaa euroa kertapoistoja kiinteistöomaisuudesta vuonna 2017.
- Kiinteistöomaisuuden purkamiseksi tehtiin varauksia 5,3 milj. euroa vuonna 2017.
- Otavian nettilukiotoimintaa koskeva valtionosuustilitysten keskeytys vuonna 2018 vaikuttaa tuloslaskelman valtionosuuksien, toimintatuottojen tuet ja avustuksen tuloerien ja toimintakulujen avustukset menoerien vertailukelpoisuuteen.

Kaupungin tulos muodostui ylijäämäiseksi 3,8 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja edellä lueteltujen vuoden 2017 kertaluonteisten toimenpiteiden toimintakatteen nettovaikutus oli vähäinen, mutta niiden vaikutus on perusteltua huomioida tilinpäätösten 2017–2018 vertailussa tulo- ja menoerien tasolla.

Vuonna 2018 kaupungin tulos muodostui alijäämäiseksi 13,3 miljoonaa euroa, ja kaupungin talousennuste on selvästi

alijäämäinen vuodelle 2019. Kaupungin reaalitalous oli vuosina 2013–2015 tappiollinen, jos tarkastelusta eliminoidaan vuoden 2014 kertaluonteiset satunnaiset tuotot, jonka avulla vuoden 2014 tilinpäätös muodostui ylijäämäiseksi. Vuosina 2016–2017 kaupungin reaalitalous oli tasapainossa. Vuoden 2018 tuloksen arvioidaan kuvaavan hyvin kaupungin reaalitalouden tilaa, jos tarkastelusta eliminoidaan pois Otavian nettilukiotoimintaa koskeva valtionosuustilitysten keskeytyksen vaikutus 2,8 miljoonaa euroa.

Olennaiset tuloperusteiden muutokset

Kuntien yhteenlasketut verotulot vähenivät keskimäärin 0,5 prosenttia vuonna 2018. Mikkelin kaupungin yhteenlasketut verotulot vähenivät 0,9 prosenttia.

Mikkelin kaupungin kunnallisverotulot vähenivät 1,1 prosenttia. Yhteisöverotulot vähenivät 1 prosentin. Mikkelin kiinteistöverotulot kasvoivat 1,1 prosenttia. Mikkelin kaupunki korotti tuloveroprosenttia 0,5 prosenttiyksikköä ja kiinteistöveroja vuonna 2017.

Verotulojen kertyminen	TP 2017	TP 2018	Ero
Kunnallisvero	169 358 381	167 522 931	-1 835 450
Yhteisövero	13 293 106	13 164 195	-128 911
Kiinteistövero	18 947 333	19 146 871	199 538
YHTEENSÄ	201 598 820	199 833 997	-1 764 823

Kuntien yhteenlasketut valtionosuudet vähenivät 0,6 prosenttia. Mikkelin kaupungin valtionosuudet vähenivät 1,9 prosenttia (Huom. Otavian valtionosuuden tilityksen keskeyttämisen vaikutus) eli 2,1 miljoonaa euroa. Mikkelin valtionosuuksien kasvu on noin 0,4 miljoonaa euroa vuonna 2019.

Merkittävät poikkeamat talousarvion mukaisessa toiminnassa on käsitelty toimintakertomuksen kohdassa 2.2.5 Määrärahoiden ja tuloarvioiden toteutuminen.

1.1.5 Henkilöstömäärä

Kaupungin palveluksessa oli vuoden 2018 lopussa vakinaisessa tai määräaikaisessa työsuhteessa yhteensä 2103 työntekijää (2114 vuonna 2017). Henkilöstömäärä väheni vuonna 2018 yhteensä 11 työntekijällä eli 0,5 prosentilla. Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma tilikaudella 2018 oli 75 294 455,89 euroa (72 924 347,75 euroa tilikaudella 2017). Palkkojen ja palkkioiden kokonaismäärä kasvoi 3,25 prosentilla edelliseen tilikauteen verrattuna.

Vuonna 2018 ei tapahtunut organisaatiomuutoksia. Tarkempia tietoja henkilöstöstä esitellään kaupungin erikseen julkaisemassa henkilöstöraportissa 2018.

	VAKINAISET			MÄÄRÄAIKAISET			HENKILÖSTÖ YHT.		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
KONSERNI- JA ELINVOIMAPALVELUT	316	282	277	43	18	16	359	300	293
YMPÄRISTÖPALVELUT	21	22	24	3	6	4	24	28	28
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI	1000	0	0	244	0	0	1244	0	0
Johtamisen tukipalvelut	6	0	0	0	0	0	6	0	0
Sosiaalipalvelut	97	0	0	39	0	0	136	0	0
Lapsiperheiden palvelut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Psykososiaaliset palvelut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Terveyspalvelut	268	0	0	34	0	0	302	0	0
Vanhusten palvelut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vammais- ja vanhuspalv,	627	0	0	169	0	0	796	0	0
Mlin seudun sos. ja terv.	2	0	0	2	0	0	4	0	0
SIVISTYS JA HYVINVOINTI	1057	1055	1061	204	234	244	1261	1289	1305
Kasvatus ja opetus, hallinto	2	4	4	2	2	2	4	6	6
Varhaiskasvatus	410	421	422	71	74	86	481	495	508
Perusopetus ja lukiot	520	513	506	110	134	146	630	647	652
Hyvinvointi ja osallisuus	125	117	129	21	24	10	146	141	139
ASUMINEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	173	152	151	29	29	16	202	181	167
Hallinto ja Kaupunkikehitys	58	53	36	3	0	2	61	53	38
Kaupunkiymp. elinkaari- ja palvel.			34			2			36
Tilakeskus	17	12	0	1	2	0	18	14	0
Rakennusvalvonta	14	15	14	2	0	4	16	15	18
Maaseutu- ja lomituspalv.	84	72	67	23	27	8	107	99	75
LIKELAITOKSET/TASEYKSIKÖT	270	257	256	47	59	54	317	316	310
Mikkelin Vesiliikelaitos	32	30	30	4	5	4	36	35	34
Mikkelin kaup. liikelaitos Otavia	63	58	58	12	17	20	75	75	78
Etelä-Savon pelastuslaitos	175	169	168	31	37	30	206	206	198
	2837	1768	1769	570	346	334	3407	2114	2103

	TYÖLLISTETYT		
	2016	2017	2018
KONSERNI- JA ELINVOIMAPALVELUT	14	24	25
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI	5	0	0
SIVISTYS JA HYVINVOINTI	14	19	28
ASUMINEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	1	0	0
ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS	0	0	0
YHTEENSÄ	34	43	53

Lisäksi 31.12.2018

Kansalaisopiston tuntiopettajia	106
Sivutoimisia kerho-ohjaajia sekä tunti- ja verkko-opettajia	44
Oppisopimussuhteisia	19
Sopimuspalokuntalaisia	535

1.1.6 Ympäristötilinpäätös

Mikkelin kaupungin ympäristötilinpäätöksessä keskitytään esittämään taloudelliset tunnusluvut ja toiminnan toteutuminen suhteessa ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Ympäristötilinpäätös kattaa pääosin Mikkelin kaupunkiorganisaation toimintayksiköitä koskevat ympäristötulot ja -menot sekä ympäristöinvestoinnit. Ympäristötilinpäätökseen on otettu mukaan Mikkelin vesiliikelaitoksen ympäristöön liittyvät lupaehdot ja toiminnan toteutumisen tarkastelu suhteessa lupaehtoihin.

Kaupunkikonsernin muut yksiköt eivät kuulu tähän tarkasteluun. Etelä-Savon Energia Oy tekee oman ympäristöraporttinsa vuosittain. Mikkelin vesiliikelaitos ja Metsäsairila Oy tekevät oman vuosikertomuksensa, joka sisältää toimintaa koskevia tietoja ja tilinpäätöksen.

Ympäristötilinpäätöksen keskeisenä asiana on kunnan ympäristöriskien ja -vastuiden selvittäminen ja esittäminen kaupungin tilinpäätöksessä. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut suosituksensa ympäristötilinpäätöksen teosta vuonna 2001 (2001/453/EY, Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 13.6.2001) ja kirjanpitolautakunta on antanut päivitetyt yleisohjeet aiheesta 2018. Tässä ympäristötilinpäätöksessä on sovellettu kyseisiä ohjeita.

Ympäristötilinpäätöksen tietojen käyttö on luonteeltaan sellaista, että euromäärien ei tarvitse olla aivan tarkkoja – menojen ja tulojen suuruusluokka on oleellista. Hyvin monet toiminnot pitävät sisällään ympäristömenoja, tähän on pyritty kokoamaan niistä oleellimmat. Ympäristökustannusten taloudellinen merkitys on todennäköisesti jonkin verran suurempi kuin tähän kerätyt ympäristömenot osoittavat.

Ympäristötaloudelliset tunnusluvut kuvaavat kaupungin taloudellista panostusta ekologiseen kestävyyteen. Seuraavassa on kerrottu ympäristötilinpäätöksen mittareiden muuttumisesta vuosien varrella sekä esitetty kuvaajien ja taulukoiden avulla ympäristötulojen, -menojen ja -investointien kehitystä vuosien 2009–2018 ajalta.

Ympäristötilinpäätöksen indikaattorit

Ympäristökustannusten osuuden erittely sekä arviointi on tapauskohtaista ja usein haastavaa. Vuoden 2016 ympäristötilinpäätökseen tarkasteltiin indikaattoreiden ajantasaisuus, mm. onko viime vuosien aikana tullut esiin ympäristötuloja, -menoja ja/tai mahdollisia ympäristöinvestointeja, joita olisi hyvä ottaa laskelmissa huomioon. Tämän johdosta esim. kaupunkisuunnittelun kustannuksiin on siitä lähtien huomioitu mm. luonto-, maisema-, hulevesi- ja haitta-aineseivätyksiä. Tilapalveluiden purkukohteisiin liittyviä pilaantuneen maan kaivua, pilaantuneen maan ja esim. öljyisen betonijätteen poistoa ei ole aiemmin huomioitu.

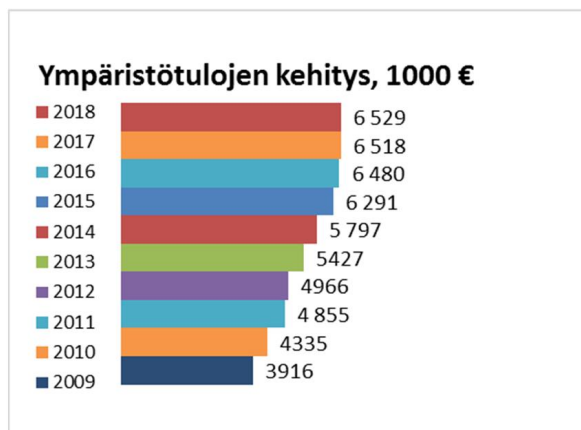
Ulkoilman ja ilmastonsuojelun indikaattoreihin on vaikuttanut urakka-alueiden sekä käsitteiden muuttuminen, joten vuodesta 2016 eteenpäin ympäristömenot eivät ole täysin vertailukelpoisia edellisiin vuosiin. Vuonna 2016 ylläpidonurakat keskusta ja kehä siirtyivät tasaerälaskutukseen. Vaikutus näkyy jo vuoden 2015 lokakuun alusta lähtien. Tämän vuoksi myöskään vuodet 2015 ja 2016 eivät ole täysin toisiinsa nähden vertailukelpoisia vaan suuntaa antavia. Vuoden 2017 luvuissa on mukana myös Ristiinan urakka-alue. Suomenniemi hoidetaan erillissopimuksella.

Käsitteenä puhtaanapito pitää sisällään sekä koneellisen että käsin puhtaanapidon (hiekotushiekan poisto- ja käsitteilykulut sekä katupölyn sidonta). Keskustan urakka-alueella tehdään paljon käsin puhtaanapitoa. Puistojen ja pihojen alueista ei saada eriteltyä tietoa kuluista.

Yhtenäisen ja johdonmukaisen tilastollisen kuvauksen saamiseksi kehitetään edelleen yksiköiden tapaa kerätä ympäristöön liittyvää kirjanpitoa. Vuoden 2018 lopussa kaupungin asukasmäärä oli 53 843, tätä lukua on käytetty ympäristötaloudellisia tunnuslukuja laskettaessa.

Ympäristötulot

Kaupungin yhteenlasketut ympäristötulot vuonna 2018 olivat 6,53 milj. euroa, joka on 8,1 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuloista. Asukasta kohden ympäristötuloja kertyi 121,3 euroa. Lähes kaikki tulot tulivat jätevesimaksuista, mikä on noin 96 prosenttia kaikista ympäristötuloista. Muita tuloja tuli mm. viranomastehtävien hoitamiseen liittyvistä lupa- ja valvontamaksuista (n. 106 000 euroa). Kuvaajassa on esitetty ympäristötulojen kehitys vuodesta 2009 eteenpäin.

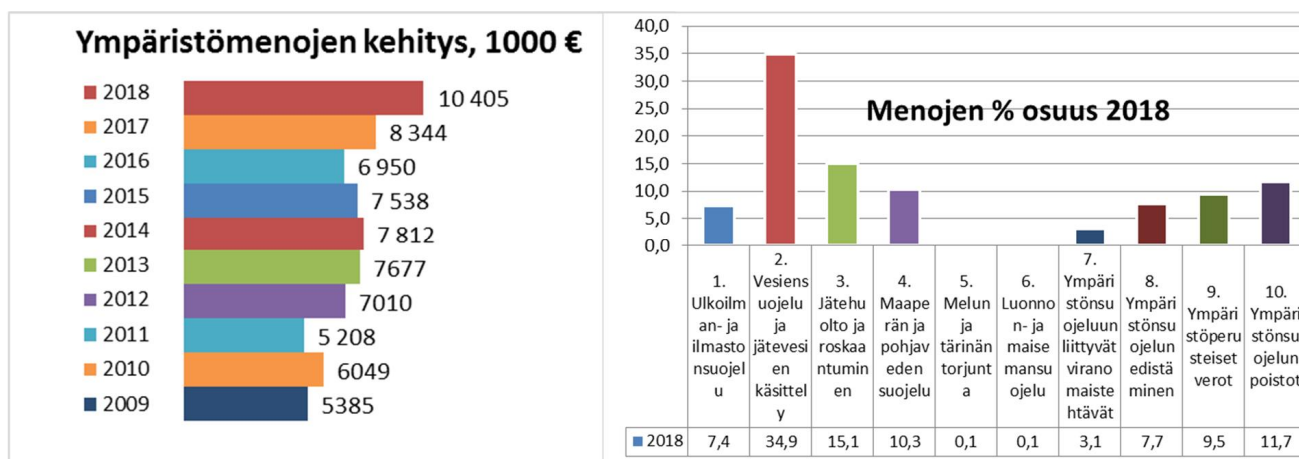

Ympäristömenot

Vuonna 2018 ympäristömenot olivat 10,4 milj. euroa, joka oli 2,6 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista (poistot mukana). Asukasta kohden ympäristömenoja kertyi 193,2 euroa. Suurimmat menoerät olivat viemärlaitoksen poistot (17,3 %) ja jäteveden puhdistus (18,9 %). Ympäristömenoihin lasketaan myös ympäristönsuojeluun liittyvät verot ja veroluonteiset maksut, joita on jätevero, sähkövero ja polttoainevero. Vuoden 2016 tunnusluvuissa ympäristöperusteiset verot eivät olleet mukana laskuissa, joten tämä vaikuttaa hieman tunnuslukujen vertailuun (ks. taulukko).

Muita kuluja olivat mm. ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitoon liittyvät kulut (325 000 €), katujen pölyämisen ehkäisystä johtuvat kulut (118 000 €) sekä kunnan toiminnoista syntyvien jätteiden käsittelyyn ja liikenne- ym. alueiden puhtaanapitoon liittyvät kulut (358 000 €). Maaperän ja pohjaveden suojeleminen pitää sisällään mm. puhdistustyöt, suunnittelun, tutkimukset sekä seurannan. Haja-asutusalueiden vesihuoltoavustuksia on annettu yhteensä noin 453 000 € vesi- ja jätevesiviemäreiden rakentamiseen.

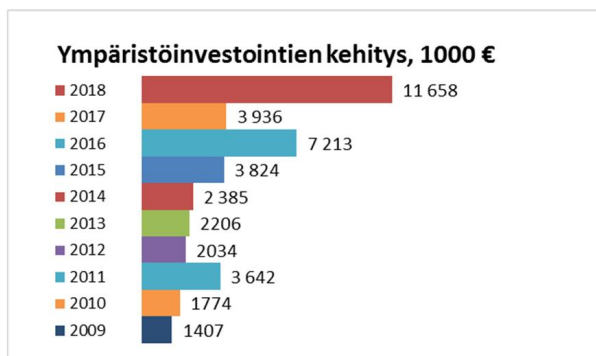
Lopetettujen kaatopaikka-alueiden (Anttola, Haukivuori, Ristiina, Suomenniemi, Oravinmäki, Metsä-Sairila ja Tikkala) suotovesien ja ympäristön tarkkailulvelvoite kuuluu kaupungille osakassopimuksen mukaisesti (yhteensä noin 170 000 €). Kuvaajassa on esitetty ympäristömenojen kehitysvuodesta 2009 lähtien. Kehitys on suuntaa antava. On todennäköistä, että tietoisuus ympäristömenoista on vaikuttanut niiden kirjaamiseen ja sitä kautta kulujen kasvuun. Alla on esitetty myös kunkin ympäristönsuojeluluokan %- osuus vuoden 2018 ympäristömenoista.

Ympäristöinvestoinnit

Kaupungin vuoden 2018 ympäristöinvestoinnit olivat 11,66 milj. euroa, mikä oli 36,4 prosenttia kaupungin kaikista käyttömaisyhteistyöinvestoinneista. Asukasta kohti ympäristöinvestointeja kertyi 216,5 euroa. Verollinen jätevesimaksu 2018 oli 4,23 e/m³. Alustavien laskelmien mukaan vuonna 2019 jätevesimaksu olisi 4,35 e/m³.

Suurimmat investointikohteet liittyivät uuteen puhdistamoon (9,65 milj. euroa), jäteveden puhdistamiseen ja viemärointiin sekä melun torjuntaan ja ympäristön suojelun edistämiseen. Vuoden 2018 investointeja olivat mm. Ristiinan paloaseman ja Silvastin päiväkodin öljylämmityksen muuttaminen kaukolämpöön (53 500 €) sekä Pitkäjärven hulevesien biohiili-suodattimien rakentamisen aloittaminen. VT-5 töiden yhteydessä rakennettavien melusuojausten työt (86 000 €) aloitettiin myös 2018. Kuvaajassa on esitetty ympäristöinvestointien kehitys vuodesta 2009 lähtien.

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit yhteenveto

Taulukossa on esitetty ympäristönsuojeluluokittain vuoden 2018 ympäristötulot, -menot ja -investoinnit eriteltyinä ja verrattu tuloksia vuoden 2017 vastaaviin. Poistot ja ympäristövastuuvastuuvarauksista maksetut menot ovat mukana taulukon luvuissa.

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit	2018			2017		
	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	0	771	0	0	316	0
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	6 403	3 636	11 545	6 400	3 191	3 804
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	20	1 569	0	34	796	1
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	0	1 076	0	0	341	0
5. Melun ja värinän torjunta	0	15	86	0	0	127
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	0	11	0	27	20	0
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomais- tehtävät	106	325	0	57	328	0
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	0	803	27	0	898	5
9. Ympäristöperusteiset verot	0	986	0	0	947	0
10. Ympäristönsuojelun poistot	0	1 214	0	0	1 507	0
Yhteensä	6 529	10 405	11 658	6 518	8 344	3 936

(* Ristiinan urakka-alue mukana vuodesta 2017 eteenpäin)

(**verot puuttuu vuodelta 2016)

Ympäristövastuut

Ympäristövastuu on aikaisemmista tapahtumista johtuva, ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, joka todennäköisesti tulee aiheuttamaan kuluja. Tällainen ympäristövastuuseen liittyvä vastainen kulu merkitään taseeseen joko pakollisena varauksena tai siirtovelkana. Vuoden 2018 ympäristövastuuvaukset (yhteensä 443 000 euroa) on esitetty taulukossa alustavien arvioiden mukaan kunnostuskustannukset kohteittain:

Hanke	Siilokortteli	Suonsaaren autopurkaamo	Laiturikatu 6
Ympäristövastuuvaraus	ei aiempaa varausta	20 747,44 euroa	ei aiempaa varausta (käytetty loppuun)
Vuosi 2019 arvioidut kunnostuskustannukset	50 000 euroa	213 000 euroa	200 000 euroa
Varauksen nosto 2018	50 000 euroa	193 000 euroa	200 000 euroa

Ympäristöhankkeet 2018

Metsä-Sairilan vanhan jätepenkan sulkemistyöt suoritettiin huhti-marraskuussa 2018. Kuivan kesän ansiosta sulkemistyöt sujuivat suunnitelmien mukaisesti aikataulussa. Viimeistelytyöt siirtyivät keväälle 2019 Metsäsairilan Oy:n esityksestä.

Siilokorttelin maaperän ympäristötekniinen kunnostus suoritettiin pääosin kesällä 2018, pienehkö osa massanvaihdoista suoritetaan keväällä 2019. Maaperän kunnostustyö kesti 8 viikkoa, maansekaista jätetäytettä seuloitiin, jolloin suurimmat kustannukset muodostuivat betoni- ja tiilijätejakeista, vähiten rakennusjätteestä. Kunnostuskustannukset olivat yht. noin 130 000 €.

Yritys- ja asuinrakennustonttien maaperää kunnostettiin Jääkärinkadulla ja Mannerheimintiellä.

Mikkelin satama-alueen ympäristössä, Laiturikadun varren tonteilla, sataman kaduilla ja muilla yleisillä alueilla, veturitallin ja ratapihan alueilla, Saksalan ranta-alueella, jätevedenpuhdistamon tontilla sekä satamalahdella on tehty maaperän ja sedimenttien pilaantuneisuustutkimuksia vuodesta 2001 alkaen. Tutkituilla alueilla on maaperän pilaantumista ja näitä alueita joudutaan kunnostamaan ennen niiden käyttöönottoa uuteen käyttötarkoitukseen. Vuonna 2013 tehdyn kustannusarvion mukaan, mikäli kaikki pilaantuneet maat jouduttaisiin kaivamaan pois, pilaantumien kunnostaminen maksaisi noin 2 milj. euroa ja mikäli 70 % pilaantuneista maista hyötykäytettäisiin alueella, kustannukset olisivat noin 1,2 milj. euroa. Pilaantuneiden maiden vastaanotto- ja kuljetuskustannuksien nousun vuoksi on arvioitu kunnostuskustannusten olevan yli 2,5 milj. euroa. Yleiskaavoituksessa tulisi huomioida pilaantuneiden massojen hyödyntäminen alueella, mikäli kunnostuskustannukset haluttaisiin minimoida. Tarkempaa suunnittelua varten tulee sataman alueella tehdä maaperän lisätutkimuksia.

Sataman ympäristön kehittäminen, kaavoitus ja suunnittelu sekä puhdistusvastuu vaikuttavat ympäristövastuuvarauksen nostomäärään. Maaperätutkimuksia (ml. sedimentit) on suoritettu niin kaupungin omistamilla kiinteistöillä kuin yksityisten omistamilla kiinteistöillä (VR Yhtymä Oy, Liikennevirasto, K2 Invest Oy ja SOK; omistajatiedot poimittu sa-

taman v. 2013 yhteenvetoraportista). Puhdistusvastuu on maaomistajalla ja siihen liittyen puhdistusvastuu asiat ovat vielä selvittämättä, sillä kaikki sataman ympäristön maa-alueet eivät ole kaupungin omistamia. Tällä hetkellä ei vielä ole käytettävissä ajantasaisia suunnitelmia sataman kehittämisestä, joiden perusteella puhdistuskustannuksia voitaisiin tarkemmin arvioida. Näin ollen satamaa varten jo tehdyn ympäristövastuuvaramuksen kasvattaminen suunnittelun tässä vaiheessa ei ole arvioitu olevan tarpeellista ennen kuin em. asiat selkiytyvät.

Muut merkittävät ympäristökohteet

Mikkelin kaupunki osallistui Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttamaan valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelmaan, jossa kohteena oli Hanhikankaan vanha soramonttu. Mikkelin kaupungin rahoitusosuus oli 20 % hankkeiden kustannuksista (yhteensä 2 700 €).

Setrinmäki / VR:n kyllästämö on aiheuttanut merkittävän maaperän ja pohjaveden pilaantumisen Setrinmäessä. Kohteen kunnostamisesta vastaa valtion yhtiö Governia Oy ja maksajana on myös Liikennevirasto. Pilaantuneiden maiden massanvaihto pohjavedenpinnan yläpuolelta on tehty syksyllä 2008. Kreosoottifaasin pumppaus pilaantumien pohjalta ja pohjaveden kunnostaminen on alkanut syksyllä 2009. Pilaantunutta pohjavettä on käsitelty noin 130 000 m³ ja PAH-yhdisteitä on saatu poistettua noin 120 kg. Pilaantuma-alueen yli menevän VT5:n tiealueen reunat on suojattu siten, etteivät sadevedet pääse huuhtomaan tiealueen alla olevia pilaantuneita maita. Kaupungilla ei ole vastuuta kohteen puhdistamisesta.

Laiturikatu 6, entisen Oy Shell Ab:n vuokra-alueen kunnostamisvastuu on St1 Energy Oy:llä. St1 Energy Oy aloitti loppuvuodesta 2014 kahdessa vaiheessa toteutettavan kunnostuksen, joista ensimmäisen vaiheen in-situ-kunnostus jatkui 2018 kevääseen asti. St1 suoritti kunnostuksen toisen vaiheen massanvaihtona vuoden 2018 aikana. Kaupunki suoritti myös kohteessa kaupungin vastuulla olevien metallipitoisuuksien, PAH-yhdisteitä ja jätejakeita sisältävien maa-ainesten kunnostuksen. Keväällä 2018 tehdyn maaperän lisätutkimuksien jälkeen todettiin pilaantuneen alueen olevan huomattavasti laajempi. Tontilla todettiin enemmän jätejakeita (puuta, metallia, betonia, haudattua jätettä, yms.) sekä maa-aineksia, joissa esiintyi PAH-yhdisteitä. Puhdistustyön kustannukset nousivat myös sen vuoksi, että Metsäsairilan vanhan jätepenkan sulkemisen seurauksena on edullisempaa toimittaa pilaantuneita maa-aineksia yli 100 km päähän. Em. syistä pilaantuneiden maa-ainesten massamäärän kasvun ja kuljetuskustannusten nousun seurauksena kaupungin vastuulla olevien pilaantuneiden maiden kunnostuskustannukset nousivat noin 335 000 euroon. Kohteeseen jäi tonttien rajalle sekä vesi- ja viemäriinjan alapuoliseen maaperään pilaantuneista maa-aineksia, joiden kunnostaminen tapahtuu myöhemmässä vaiheessa.

Pohjavesi on Pursialan kaupunginosassa, Vapon entisen tontin kohdalla, pahoin pilaantunut kloorifenoleilla. Kloorifenolien jakauma vastaa Vapon toiminnassaan käyttämän sinistymisenestokemikaalin KY-5 sisältämien kloorifenolien jakaumaa. Muita KY-5:den käyttäjiä alueella ei ole ollut. Pilaantuma on levinnyt entisen sahan alueelta jo vedenottamolle saakka. Mikkeli saa Pursialan pohjavedenottamolta 70 % tarvitsemastaan talousvedestä, eikä korvaavaa pohjavesilähdettä ole löydetty. Kaupunki on tehnyt joulukuussa 2018 Vapo Oy:lle korvausvaateen.

Vapo Oy on kunnostanut Pursialan sahan maaperää jo yli kahden vuoden ajan (13.1.2016 lähtien). Tehostettu biologinen puhdistus on osoittautunut kohteessa tehokkaaksi kunnostusmenetelmäksi, jota on vuoden 2018 aikana tehostettu entisestään injektoimalla happea luovuttavaa seosta maaperään eri syvyyksille eniten kloorifenolia sisältävälle alueelle. Muilta osin menetelmä on edelleen kloorifenolipitoisen veden pumppaus lisäämällä siihen happea edistääkseen bakteerien suorittamaa hajotustoimintaa. Pursialan sahan kunnostuksella on saavutettu hyviä tuloksia. Arviolta jopa 40 % sahan kiinteistöllä olevan kloorifenolin kokonaismäärästä on saatu poistettua maaperästä pumpaamalla tai hajotettua. Kunnostus jatkuu edelleen. Kohteessa selvitetään edelleen aktiivisesti myös vaihtoehtoisia kunnostusmenetelmiä sekä nykyisen menetelmän tehostamista. Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjausryhmän kokouksiin, joissa seurataan biologisen puhdistuksen etenemistä ja tuloksia.

Kaupungin toimesta vuonna 2009 aloitettiin Pursialassa Leipomonkadun päässä kloorifenolipitoisen pohjaveden koepumppaaminen jätevedenpuhdistamolle. Pumppaukseen liittyvää tarkkailua tehdään yhteishankkeena Mikkelin vesilaitoksen kanssa. Kloorifenoleita on saatu pumpattua laskennallisesti ylös vuoden 2018 loppuun mennessä noin 200 kg. Määrä on sellainen, että sillä voitaisiin tehdä juomakelvottomaksi 20 miljoonaa m³ vettä, mikä on enemmän kuin Mikkelin kaupungin kuudessa vuodessa käyttämä vesimäärä. Pumppaus on onnistunut hyvin, eikä siitä ole ollut haittaa vedenotolle tai jätevedenpuhdistamon toiminnalle. Koepumppaus on toiminut hyvin myös suojapumppauksena niin, että vedenottamolle menevän veden kloorifenolipitoisuutta on saatu pudotettua.

Ympäristönsuojelun edistäminen

Vuonna 2018 Mikkelin kaupungille ja konserniyhtiöille hankittiin henkilöstön yhteiskäyttöön virka- ja virantoimitusmatkojen suorittamiseen biokaasuautoja ja muutama muu ympäristönsuojelullisin perustein valittu auto noin 300 000 eurolla. Kaupungin omana toimintana tehtävää ympäristön- ja luonnonsuojelun edistämistä on Urpolan luontokeskuksen ylläpitäminen ja siellä järjestettävä ympäristökasvatustoiminta. Urpolan luontokeskus oli avoinna vuonna

2018 toukokuun alusta elokuun loppuun ja siellä vieraili reilu 2 700 henkilöä. Urpolan luontokeskuksen vuosittaiset kustannukset ovat noin 35 000 € ja ne sisältyvät lähes kokonaisuudessaan Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen talousarvioon.

Pitkäjärven hulevesien biohiilisuodattimien rakentaminen aloitettiin 2018. VT-5 töiden yhteydessä rakennettavien melusuojuuksien työt aloitettiin myös 2018.

Mikkelin kaupunki edistää ympäristönsuojelua kaupungin omaan toimintaan liittyvien ympäristönsuojelutoimien lisäksi myös osallistumalla lukuisiin ympäristönsuojelua edistäviin hankkeisiin. Alla on luettelo Mikkelin kaupungin suoraan tai seutuvaliokunnan kautta rahoittamista ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen edistämiseen tähtäävistä hankkeista:

Mikkelin seutuvaliokunnan rahoittamia hankkeita (josta ¾-osaa Mikkelin kaupungin rahaa) vuonna 2018:

- Biohiilellä puhtaampi ympäristö ja uutta liiketoimintaa Etelä-Savoon – Bioli / Miksei / 10 000 €
- Lähde luomun matkaan! /LUKE / 10 000 €
- Etelä-Savo kestävän vapaa-ajan asumisen ykkösalueeksi / Miksei / 95 000 €
- Mikkelin seudun retkeilyreitit / Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / 21 000 €
- DCFB – Teknologia-alan arvoketjujen vähähiiliset ratkaisut ja digitaalinen hallinta vienti- ja kansainvälistymisvalmiuksien edistämiseksi / Miksei / 35 000 €
- Center for Wildfood Security / Miksei / 5 000 €
- Green energy regional market development (Green ReMark) / Miksei / 5 000 €
- Hiilivapaa Etelä-Savo / LUT / 2 000 €
- Elinvoimainen järviolhi / Elinvoimainen järviolhi ry / 13 000 €

Mikkelin kaupungin rahoittamia hankkeita vuonna 2018:

- Perinteisestä jätevedenpuhdistamosta kohti resurssitehdasta / LUT / 20 000 €
- Puhdistamolietteet hyötykäyttöön / LUT / 25 000 €
- Uudet kiertotalouspohjaiset menetelmät jätekeskusten ja teollisuusalueiden hulevesien käsittelyyn / LUT / 4 000 €
- Uudet kokonaisvaltaiset toimintamallit biokaasun tuotannon materiaalitehokkuuden ja lopputuotteiden kierrätyslannoitevalmistepotentiaalin parantamisessa / LUT / 2 000 €
- EcoSairilan ympäristöjohtamisen malli / Miksei / 26 000 €

Mikkelin Vesilaitos, Metsäsairila Oy ja Etelä-Savon Energia Oy kehittävät jatkuvasti toimintaansa ympäristönsuojelun edistämiseksi ja raportoivat ympäristönsuojelun edistämisestä ja ympäristötavoitteiden toteutumisesta omissa tilinpäätöksissään. Metsäsairila Oy:llä on omistusosuus biokaasulaitos BioSairila Oy:ssä. Laitosrakentaminen on edennyt vuonna 2018 siten, että laitos on valmis vuoden 2020 alkupuolella. Laitoksen valmistuminen mahdollistaa liikennebiokaasun tarjoamisen jätekuljetuksiin. Metsäsairila Oy:ssä aloitettiin vuonna 2018 valmistelevat työt uusien hulevesi- ja suotovesialtaiden rakentamiseksi. Vuonna 2018 Metsäsairila Oy:ssä hyödynnettiin kaikki kotitalouksien sekajäte sähköön ja lämmön yhteistuotannossa.

Etelä-Savon Energia on tehnyt vuonna 2018 BioHaukeen ja BioSairilaan merkittäviä biokaasuinvestointeja, joiden tavoitteena on fossiilisten liikennepolttoaineiden käytön vähentäminen, ja samalla Mikkelin ja koko Suomen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen. Lisäksi Etelä-Savon Energia Oy nostaa esille erityisesti seuraavat ympäristönsuojelun toimenpiteet vuonna 2018:

- Metsäkoulun biolämpökeskuksen käyttöönotto, jolla korvataan merkittäviä määriä kevyen polttoöljyn käyttöä. Biolämpökeskuksen kustannus oli noin 500 000 €.
- Saimaa Stadiumin aurinkovoimala, jolla saadaan Stadiumille omaa sähköntuotantoa. Kustannus 145 000 €.
- Aurinkovoimala BioHauen biokaasulaitoksen sähkön omakäyttöön. Kustannus 50 000 €.
- Kalevankankaan jäähallin kylmälaitteiden uusiminen, joilla tuotetaan viilennys sekä Stadiumille, jäähallille että raviradan katsomolle. Kustannus noin 700 000 €.
- Pursiala 1 voimalaitoksen sähkösuodattimen 3. kentän tehon nosto sekä savukaasujen pölymäärän vähentäminen. Kustannus n. 400 000 €.

Mikkelin vesilaitoksen Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamolla hyödynnettiin vuonna 2018 biokaasua tilojen lämmitykseen 1700 MWh (lukema laskennallinen).

Maksuton joukkoliikenne peruskoululaisille –kokeilun kustannukset kaupungille vuonna 2018 olivat 568 000 €. Matkustajamäärän lisääntyessä +45%, josta koululaisten osuus oli noin 44 %. Vuonna 2017 vastaava kustannus oli noin 240 000 euroa (alv. 0 %), koska vuonna 2017 maksuton joukkoliikenne oli käytössä vasta syksystä alkaen.

Mikkelin vesiliikelaitos

Mikkelin vesiliikelaitos on kaupungin omistama liikelaitos. Ylivoimaisesti merkittävimmät kaupungin ympäristötulot ja -menot liittyvät jätevesien johtamiseen ja käsittelyyn. Nämä toiminnot on toteutettu Mikkelissä tehokkaasti ja taloudellisesti. Näin ollen lupaehtojen raja-arvot alittuvat selkeästi.

Kenkäveronniemen puhdistamon tulovirtaama (11 070 m³/d) oli edellisvuosia alhaisempi johtuen lämpimästä ja vähäsateisesta vuodesta. Maksimi päivävirtaama (23 743 m³/d) mitattiin poikkeuksellisen runsaan keväätalunnan aikaan huhtikuun 21. päivä.

Tarkkailuvuoden 2018 keskimääräinen tulokuormitus oli kemiallisen hapenkulutuksen (CODCr), biologisen hapenkulutuksen (BOD7) ja kiintoaineen osalta edellisvuotta alhaisempaa, mutta kuitenkin vuosien 2012–2015 tasoa korkeampaa. Fosforin ja typen osalta puhdistamolle tuleva kuormitus oli vuosina 2015–2017 todettua suurempaa.

Puhdistamon toiminta oli tehokasta ja se saavutti kaikki sille asetetut voimassa olevan ympäristöluvan määräysten mukaiset puhdistusvaatimukset. Tarkkailuvuotena vesistökuormitus oli kiintoaineen, kokonaistypen, kemiallisen hapenkulutuksen, biologisen hapenkulutuksen ja kokonaisfosforin suhteen korkeinta kahden ensimmäisen tarkkailuneljänneksen aikana. Ammoniumtypen kuormitus oli korkeinta viimeisen tarkkailuneljänneksen aikaan.

Taulukossa on verrattu Kenkäveronniemen puhdistamon toiminnan vuoden 2018 analyysituloksia voimassa oleviin ympäristöluvan lupaehtoihin ja vuoden 2017 toteutumaan.

	Lupa- ehto	Toteuma 2018	Toteuma 2017	Toteuma 2016	Lupa- ehto	Puhdistusteho vähintään %		
	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	%	Toteuma 2018 %	Toteuma 2017 %	Toteutuma 2016 %
Biologinen hapenkulutus, BOD ₇ at _u	< 10	3,7	4,2	4,8	> 96	99	99	98,6
Fosfori, P	< 0,5	0,21	0,29	0,26	> 96	98	97	97,1
Ammoniumtyppi, NH ₄ -N	< 4	0,6	0,3	1,3	> 90	99	99	97,9
Kiintoainepitoisuus	< 35	8,9	12,1	9,1	> 90	98	98	98,3
Kemiallinen hapenkulutus, COD _{Cr}	< 125	35	35	35	> 75	95	95	95,4

1.1.7 Harmaan talouden torjunta

Mikkelin kaupungin harmaan talouden torjunta perustuu ennen kaikkea hankintasääntöön ja sisäiseen hankinta-ohjeeseen. Mikkelin kaupunginhallitus hyväksyi kaupunkikonsernin hankintatoiminnalle yhteisesti noudatettavat periaatteet ja kriteerit marraskuussa 2014. Koko kaupunkikonsernin kattava hankintasääntö hyväksyttiin kaupunginhallituksessa joulukuussa 2018. Kaupunkikonsernin hankintasäännön mukaan kaikki konsernin hankinnat on kilpailutettava sähköisellä kilpailutusjärjestelmällä ja kynnysarvon alittavat hankinnat pienhankintajärjestelmällä.

Hankintamenettelyn kautta valittavien sopimuskumppaneiden on toimitettava asiaankuuluvat tilaajavastuulain edellyttämät selvitykset sekä sopimuskumppaniksi tullessaan että tarvittavin osin myös sopimuskauden aikana. Hankintasopimuksia hallinnoidaan keskitetysti Clouidia Sopimus -järjestelmässä. Sopimuksissa kielletään alihankkijoiden ketjuttaminen, ja tarjouspyyntöihin kirjataan usein vaatimus, että tarjoajan oman työn osuus on vähintään 50 %. Tietyissä tarjouspyynnöissä tarjoajilta edellytetään myös kartellivakuutusta, eli tarjoajan on vahvistettava, ettei se ole osallistunut elinkeinonharjoittajien välisiin kiellettyihin kilpailunrajoituksiin kyseistä palvelua koskevilla markkinoilla.

1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tilikauden 2018 alijäämä oli 13,3 miljoonaa euroa. Talouden tulos heikkeni 17,2 miljoonaa euroa. Talousarviota heikompaan tilikauden tulokseen vaikuttivat seuraavat merkittävät tulo- ja menopoikkeamat:

- Sosiaali- ja terveystalouden lisälasku ja talousarvion ylitys oli 11 miljoonaa euroa
- Verotulot alittivat talousarvion 1,8 miljoonaa euroa ja alenivat edellisestä vuodesta 1,7 miljoonaa euroa
- Otavian nettilukion valtionosuustilitysten keskeytys vaikutti 2,8 miljoonaa euroa tulosta heikentävästi

Edellä mainittujen poikkeamien vaikutus talousarvioon nähden on yhteensä noin 15,6 miljoonaa euroa.

Kaupungin talousarvion 2018 käyttötalouden toteutuminen oli voimakkaasti riippuvainen Essoten kuntalaskutuksen kehityksestä. Essoten laskutusosuus Mikkelin kaupungille kasvoi noin 11 miljoonaa euroa eli 6,1 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna. Essoten omien kokonaislaskutusten nousu Etelä-Savon kunnille oli 5,4 prosenttia vuonna 2018. Etelä-Savon kunnat eivät pysty rahoittamaan tämän suuruista sosiaali- ja terveystalouden vuotuista kasvua ja Essoten on kyettävä palvelurakenneratkaisuihin, joilla kustannuskehitystä voidaan merkittävästi hillitä. Lisäksi yksi Essoten keskeisimmistä haasteista on kyetä järjestämään sosiaali- ja terveystaloudet kustannustehokkaasti siten, että toiminnan palvelu- ja kustannustaso on muihin maakuntiin vertailtuna kilpailukykyinen.

Useiden koulujen sisäilman laadusta aiheutuvat väistötilatarpeet, peruskorjaustarpeet ja tulevat uudet aluekouluratkaisut tulevat olemaan keskeisessä roolissa tulevassa taloussuunnittelussa. Koulutaratkaisulla on pitkäaikaisia vaikutuksia koulujen kustannusrakenteeseen ja keskimääräisiin perusopetuksen oppilaskohtaisiin kustannuksiin. Päiväkotien ja koulurakenneselvityksellä tavoitellaan 9,3 miljoonan euron säästöä.

Kaupungin on kyettävä uudistamaan koko kaupungin palvelurakennetta ja palveluverkkoa. Henkilöstömäärää on kyettävä vähentämään ja palkkaluja tulee hillitä myös sijaisuuksien ja ylityiden vähentämisellä. Vuonna 2019 on pysyttävä rajaamaan henkilöstökulujen kasvua; muilta osin kaupungin oman toiminnan arvioidaan toteutuvan kokonaisuutena tuloksen näkökulmasta talousarvion mukaisena. Palvelurakenneselvityksellä ja veronkorotuksilla on taloutta sopeutettava noin 20 miljoonaa euroa.

Kokonaisuutena kaupungin reaalinen käyttötalouden asetelma oli 13,3 miljoonaa euroa alijäämäinen vuonna 2018. Palkkaratkaisusta aiheutuvasta kustannusten noususta ja Essoten kustannustason kehityksestä johtuen arvioidaan talouden olevan edelleen selvästi alijäämäinen myös vuonna 2019.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen käsittely ja menettely purettiin taseesta vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Menettelyn purkaminen vähensi 7,1 miljoonaa euroa kaupungin aiempina vuosina kertyneitä ylijäämiä. Tilinpäätöksen 13,3 miljoonan euron alijäämä kerrytti taseeseen 8,5 miljoonan euron kertyneen alijäämän. Myös vuoden 2019 tilinpäätös tulee todennäköisesti olemaan selvästi alijäämäinen, joten Mikkelin kaupungin on käynnistettävä välittömästi talouden sopeutustoimenpiteiden toimeenpano (kaupunkirakenne- ja palvelurakenneselvitys), joiden suunnittelu on edellä kuvatuksi ja toimintakertomuksen kohdan 1.7.2 Talouden tasapainotustoimenpiteet mukaisesti käynnissä.

1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Strategiset riskit

Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen aiheuttama muutospaine palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Ikääntyvä väestö aiheuttaa palvelutarpeen kasvua ja riskinä on, että jo tehty ja tuleva laajempi sosiaali- ja terveystalouden uudistustyö ei lunasta sille asetettuja taloudellisia tavoitteita.

Taloudelliset riskit

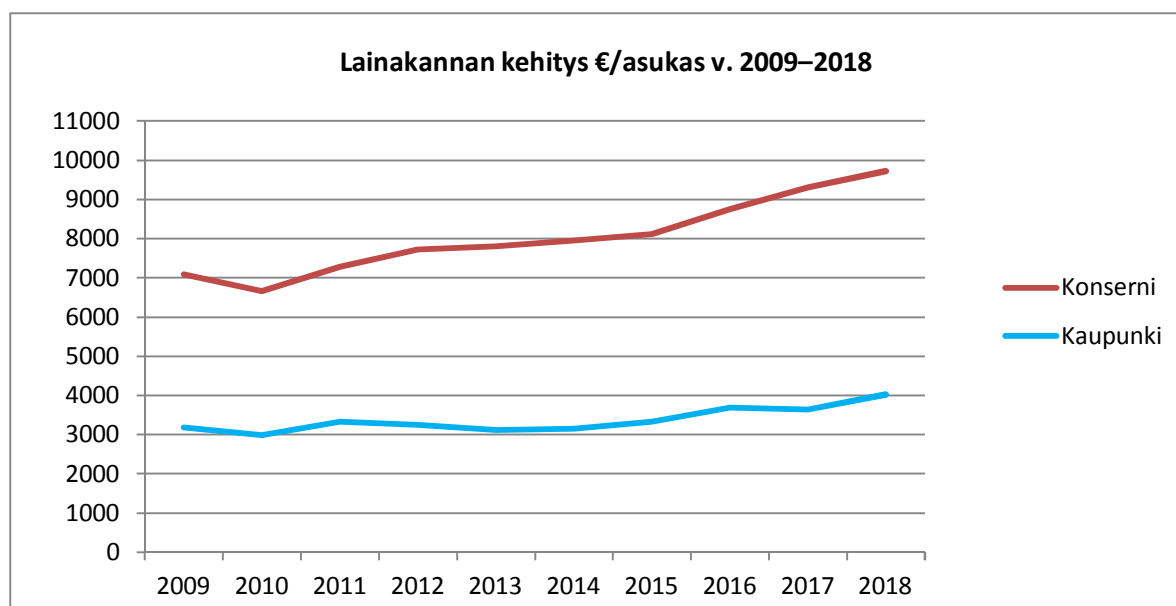
Sote- ja maakuntauudistuksesta ei ole syntynyt päätöksiä, minkä vuoksi sosiaali- ja terveystalouden kustannukset ovat toistaiseksi kuntien vastuulla. Sosiaali- ja terveystalouden menojen ennustaminen on ollut viime vuosina hankalaa ja riski Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän, Essoten, kuntalaskutuksen ylittymiselle ja kuntien taloudellisen kantokyvyn ylittävälle kasvulle on todellinen. Essotelta vaaditaan parempaa talouden ennustettavuutta ja talousasioita on tarkoitus käydä yhteisesti kuntien ja Essoten taloushallinnon kanssa läpi.

Tulorahoituksen riskeissä talousarvion toteutumiselle suurin riski liittyy verotulojen kehitykseen. Kuntatalouden haas-

teenä tulee olemaan valtionosuuksien ja verotulojen alhainen kasvu tulevina vuosina. Myös mahdollisen maakunta-uudistuksen aiheuttamat muutokset ovat vielä osin epäselviä. Lisäksi julkisen sektorin velkaantuminen lähivuosina tulee aiheuttamaan paineita investointien tulorahoitusosuuden kasvattamiselle.

Kaupunkikonsernin velkaantuminen on ollut merkittävää viime vuosina erityisesti konserniveron osalta. Konserniveron määrää kuluneella tilikaudella nosti erityisesti Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän rakennusinvestoinnit. Kaupungin tulevat päiväkotij- ja kouluinvestoinnit tulevat kasvattamaan kaupungin velkamäärää ainakin vuoteen 2022 asti.

Suureen velkamäärään sisältyy merkittävä korkoriski pidemmällä aikavälillä. Korkoriskin vaikuttaa Euroopan taloudellisen tilanteen kehitys. Maailmantalouden elvytystoimenpiteet ovat toistaiseksi pitäneet korkotason maltillisena. Euroopan talouden elpymässä ja elvytystoimenpiteiden mahdollisesti vähentyessä arvioidaan korkojen nousevan nopeasti ainakin hieman korkeammalle tasolle. Korkojen nousulta on suojaututtu korkojohdannaisilla ja kaupungin lainojen suojaustaso on noin 43,4 prosenttia. Mikkelin kaupungin konserniverkka on korkealla tasolla, joten korkojen vaikutus korkokuluihin on merkittävä.

Varojen käytön valvontaa on suoritettu lautakuntatasolla kuukausittain järjestetyn seurannan avulla. Yksiköiden päätösvallassa olevista määrärahoista on koottu seuranta kolme kertaa vuoden aikana. Yksiköt voivat seurata määrärahojen käyttöä yksikkökohtaisista raporteista. Käteiskassat tulee tarkastaa vähintään kerran vuodessa ja niiden tarkistamiseen tulee olla selkeät vastuut ja prosessit.

Operatiiviset riskit

Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöresurssien riittävyys ja hallinta. Henkilöstön poistuessa on tehtäviä jaettu muun henkilöstön kesken. Näin on säästetty henkilöstökuluissa. Tehtävien selkeän delegoinnin puuttuminen on aiheuttanut viiveitä tehtävien suorittamisessa. Jos vastuut eivät ole selkeitä on riskinä, että tärkeitä tehtäviä jää hoitamatta. Henkilöstön riittävä mitoitust ja perehdytys ja työprosessien selkeä delegointi muutosvaiheessa ennaltaehkäisee henkilöstömuutostilanteiden epäselvyyksiä. Työssä viihtyvyyden parantaminen, työkuorman hallinta, sairauslomien ennaltaehkäisy ja ennakoiva varautuminen ennakoitaviin henkilöstömuutoksiin ovat tekijöitä, joilla hallitaan henkilöstöriskejä.

Omaisuuksien kohdistuvat riskit

Riskienhallinnassa huomio kiinnitetään omaisuuteen kohdistuviin riskeihin. Vahinkoriskeiltä voidaan suojautua muun muassa vakuuttamalla. Irtaimistohallintaan on alettu kiinnittää tarkempaa huomiota ja irtaimiston kartoitustyötä ja inventointia tehdään. Irtaimistohallinnan kehittämällä ennaltaehkäistään irtaimistoon kohdistuvia vahinkoriskejä. Esimerkiksi museokohteet ovat valvottuja, useassa kohteessa on kameravalvonta, murto- ja palohälytykset.

Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla sisältyy infraomaisuuteen. Omaisuuden kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuuden

käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa. Maaomaisuuden ympäristövastuisiin on varauduttu tekemällä varauksia muun muassa pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostusta varten.

Kaupungin taloudenhoidon kannalta merkittävänä riskinä on myös kiinteistöjen ja kunnallistekniikan korjausvelka. Kiinteistöjen korjausvelka on kaikkiaan noin 83,1 miljoonan euron suuruinen (2017). Katujen korjausvelan tarkennetusta laskennasta on saatu ensimmäiset tulokset päällystettyjen katujen osalta vuonna 2018. Päällystettyjen katujen (n. 300 km) korjausvelka on suuruudeltaan 8,7 miljoonaa euroa. Sorapintaisia katuja mitataan vuosina 2018–2019. Arvio infrastruktuurin kokonaiskorjausvelan suuruudesta on noin 90 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen		
Vuosi	euroa	euroa, ilman C- salkkua (realisoitavat rakennukset)
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa
2017	83,1 milj. euroa	45,4 milj. euroa

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä on annettu erikseen kohdassa 1.2.

1.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuntalaissa (410/2015) säädetään kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväläueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksyttyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksyttyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Niillä luodaan puitteet kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmän järjestämiseen ja yhdenmukaistamiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta. Toisin sanoen tavoitteena on vahvistaa hyvää hallinto- ja johtamistapaa.

Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on päivitetty viimeksi vuonna 2016 (KH 2.5.2016 § 148). Ohjeen tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Vuonna 2017 päivitetyn Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti kaupungin antamien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuita sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa Mikkelin-konserni tai sen yksikkö ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sekä sisäisiä että ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaprosessi perustuu:

- riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (merkittävyys) ja riskin toteutumisen todennäköisyyteen
- mahdollisuuden hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta)
- riskeistä raportointiin ja riskien seurantaan

Kaupunginhallituksella on operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallitus päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista sekä vastaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa annettavasta sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisen selonteosta. Kaupunginhallitus on voimassaolevan hallintosäännön mukaisesti perustanut alaisekseen konserni- ja elinvoimajaoston, jonka tehtävänä on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaan vastata sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Lisäksi Mikkelin kaupungin viranhaltijoista koostuvan konserniohjausryhmän tehtävänä on koordinoita ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omalla tehtäväläueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat yhtiöiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineita. Kaikkien tulosaluoiden ja tulosityksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet, varattava niille tarvittavat resurssit ja raportoitava sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen liitteenä olevan arviointimallin mukaisesti.

Mikkelin kaupungin merkittävät riskit ovat pysyneet melko samanlaisina edellisvuosiin verraten. Keskeisimmät riskit liittyvät Etelä-Savon sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymän eli Essoten kuntalaskutuksen heikkoon ennustettavuuteen, yleisemmin talouteen sekä huoltosuhteen heikkenemiseen. Tarkempi selonteko merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä on esitetty omana kappaleenaan 1.1.9. Konsernivalvontaa koskeva selonteko on annettu erikseen kohdassa 1.6.5.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arvioinnit vuodelta 2018

Tilinpäätösraportoinnin yhteydessä palvelualueet, liikelaitokset ja vastaavat täyttivät toiminnallisen raportoinnin ohella sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointilomakkeen, jonka kaupunginhallitus on hyväksynyt (2.5.2016 § 148) osana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Lomakkeen osa-alueista annettujen arvioiden keskiarvot asteikolla 1–4 / ei sovellu olivat seuraavat:

Arvioitu osa-alue	Keskiarvo, asteikko 1–4
Raportointijärjestelmät	2,51
Riskeihin vastaaminen	2,61
Riskien arviointi	2,75
Sisäinen arviointi	2,8
Resurssit	2,95
Kontrollien toimivuuden arviointi	2,98
Tietojärjestelmien kontrollit	3
Tietojärjestelmät	3,06
Toiminnan tavoitteet	3,07
Organisaatorakenne	3,13
Ulkoinen arviointi	3,14
Riskien tunnistaminen	3,17
Prosessien kontrollien suunnittelu	3,19
Riskienhallintamenettelyt	3,38
Lainsäädäntö ja kaupungin sisäiset ohjeet	3,41
Tiedonkulku	3,43
Toiminnan seuranta	3,48
Toimintakulttuuri	3,51
Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito	3,8

Heikoimmaksi osa-alueeksi arvioitiin kyselyn perusteella raportointijärjestelmät, riskeihin vastaaminen, riskien arviointi, sisäiseen arviointiin reagoiminen, resurssit sekä kontrollien toimivuuden arviointi, joiden kaikkien arvostukset jäivät alle kolmen. Moniin riskeihin reagoidaan vasta niiden realisoituessa, ja varsinaisille riskien systemaattisen arvioinnin ja kartoittamisen työkaluille vaikuttaisi olevan tarvetta. Raportointijärjestelmiä koskevien arvioiden kohdalla on kuitenkin huomioitava, että talous- ja henkilöstöhallinnon palveluntarjoajan vaihdoksesta johtuen myös järjestelmät ovat vaihtuneet vuoden 2019 alussa, mikä voi vaikuttaa annettuihin arvioihin. Uusien järjestelmien toimivuus suhteessa raportoinnin tarpeisiin selviää vasta myöhemmin keväällä 2019, kun käyttöönottoprojekti on saatu päätökseen.

Erityisiä esille nousseita riskienhallintaan liittyviä ongelmakohtia olivat Essoten kustannusten huono ennustettavuus ja sen vaikutus kaupungin kokonaistalouden ennustamiseen, työmarkkinatuen kuntaosuusmaksun kehitys sekä hankkeiden taloushallinnossa havaitut ongelmat mm. arvonlisäverojen käsittelyssä. Viimeksi mainittuun puututaan vuoden 2019 aikana tehtävällä ohjeistusten päivityksellä. Jonkin verran on myös havaittavissa henkilöriskejä liittyen erityisesti siihen, että yksittäinen tehtäväkokonaisuus on yhden tällä tavoin kriittiseksi muodostuvan työntekijän varassa.

Pääasiallisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan koetaan toteutuvan sujuvasti osana päivittäistä työskentelyä, ja aihetta koskevien ohjeistusten koetaan olevan suhteellisen hyvin työntekijöiden hallussa. Kaikkien arviointilomakkeilla annettujen arvostusten keskiarvo oli 3,17 arvosteluasteikolla 1–4, jota voidaan pitää varsin hyvänä tuloksena.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmistus- ja konsultointitoimintaa, joka on luotu tuottamaan lisäarvoa organisaatiolle ja parantamaan sen toimintaa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavista toiminnoista eikä sillä ole toimivaltaa eikä vastuuta tarkastettavien toimintojen suhteen. Sisäistä tarkastusta suorittaa Mikkelin kaupungissa konsernitarkastaja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen mukaisesti. Konsernitarkastaja toimii tehtävässään kaupunginjohtajan alaisuudessa. Tarkastuksen kohteena ovat kaikki

kaupungin yksiköt ja toiminnot lukuun ottamatta valtuustoa, kaupunginhallitusta ja sen jaostoja, lautakuntia sekä kaupunginjohtajaa. Konsernitarkastajan tarkastukset perustuvat kaupunginhallituksen hyväksymään sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelmaan ja tehtäväkohtaisiin arviointi- ja tarkastussuunnitelmiin. Tarkastuskohteet valitaan riskiperusteisesti ja tarkastusohjelmassa kuvatut tarkastuskohteet pyritään yhteensovittamaan tilintarkastajan tarkastussuunnitelman kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tarkastusohjelmassa määriteltyjen tarkastusten ja erillisselvitysten lisäksi konsernitarkastaja voi antaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevaa neuvontaa. Konsernitarkastaja raportoi toiminnastaan organisaation ylimmälle johdolle, tarkastuslautakunnalle ja tilintarkastajalle. Konsernitarkastaja tekee vuosittaisen yhteenvedon tehdyistä tarkastuksista kaupunginhallitukselle.

Vuosi 2018 oli sisäisen tarkastuksen suhteen siten poikkeuksellinen, että sisäisen tarkastuksen suunnitelmaa ei oltu lainkaan vahvistettu kaupunginhallituksessa mm. viranhaltijan vaihtumisesta johtuen. Kaupunginhallituksen valitsema uusi konsernitarkastaja aloitti virassa marraskuussa 2018. Kaupunginjohtajan hyväksynnällä toteutettiin yksi kaupungin myöntämiin avustuksiin kohdistunut sisäinen tarkastus, joka valmistui vuoden 2019 puolella. Tehdystä tarkastuksesta annettiin kehittämissuositukset vastuutahoille. Lisäksi joulukuussa 2018 toteutettiin ostopalveluna erillistarkastus laskennallisen arvonlisäveron kirjauksiin vuosina 2015–2017. Erillistarkastuksessa havaittiin saamattomia laskennallisia alv-palautuksia em. aikaväliltä yhteensä noin 36 tuhannen euron edestä, ja niistä laadittiin verottajalle korjausilmoitukset palautusten saamiseksi.

Sopimustoiminta

Sopimusten valvonta kohdistuu niiden laadintaan, täytäntöönpanoon ja noudattamiseen. Sopimusten hyväksymisoikeuksista on määräykset johtosäännöissä. Sopimusten valvontavastuu on joko sopimuksen hyväksyjällä tai hänen määräämällään taholla. Toimielinten hyväksymien sopimusten osalta valvontavastuu on toimialan johtajalla tai hänen määräämällään. Kaupunki hankkii enenevässä määrin myös peruspalveluja ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Sopimustenhallintajärjestelmä on otettu käyttöön ja uudet sopimukset laaditaan sähköiseen järjestelmään. Sähköisen sopimusrekisterin päivitys etenee sitä mukaa, kun voimassaolevia sopimuksia siirretään järjestelmään. Kaupunkikonsernin yhä enemmän verkottuvassa toiminnassa sopimusriskien hallinnan tärkeys korostuu entisestään. Kaupungin sopimusten määrä lisääntyy jatkuvasti ja sopimuksista tehdään yhä monimutkaisempia. Sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan tarve tulee kaupunkikonsernissa lisääntymään edelleen.

Konsernissa tehdään useita avustus- ja kumppanuussopimuksia, joiden valvonta on tärkeää. Avustusohjeita on päivitetty valvonnan helpottamiseksi ja prosessien yhtenäistämiseksi (avustusperiaatteet KH 25.9.2017 § 83). Myös prosesseja on kuvattu, ja kuvaustyössä erityisen tärkeitä ovat valvonnan vastuut ja toimintaan varattavat riittävät resurssit. Avustus- ja kumppanuusyhteisöjen taloudellista tilaa, yhteisöille kohdistettujen laskujen maksua ja tiliöintejä sekä yhteisön raportoimaa avustusvarojen käyttöä tulee seurata säännöllisesti ja systemaattisesti.

Riskienhallinnan kehittämiskohteet

Riskienhallinta-analyysiin ei ole käytössä erityistä järjestelmää, vaan työtä tehdään tapauskohtaisesti. Tämän johdosta moniin riskeihin pystytään reagoimaan vasta niiden realisoituessa. Riskienhallintaa, kuten riskien tunnistamista, mittaamista, arviointia ja vastuuttamista sekä tämän prosessin dokumentointia on edelleen yhtenäistettävä koko kaupungin organisaation tasolla ja otettava osaksi päivittäistä toimintaa. Riskejä on syytä pyrkiä kuvaamaan, arvioimaan, seuraamaan ja vastuuttamaan toimialoilla nykyistä paremmin. Riskienarviointiin pyritään järjestämään tarpeen mukaan ohjausta. Riskienhallinta ei ole virheiden ja heikkouksien etsimistä, vaan osa oman toiminnan kehittämistä ja toiminnan vahvuuksien tunnistamista.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloksen muodostuminen ja tuloslaskelman tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa. Tuloslaskelma osoittaa, kuinka tilikauden tuotot riittävät vuotuisten toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Virallisessa tuloslaskelmassa osoitetaan ulkoiset tuotot ja kulut, joiden pohjalta seuraavaa analyysia on tehty.

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään tuloslaskelman eristä ja välituloksesta laskettuja tunnuslukuja.

Tuloslaskelman analysoinnissa vertaillaan tuloslaskelman eriä edellisen vuoden tilinpäätökseen. Siten on arvioitu esimerkiksi toimintatuottojen ja -kulujen vuotuista muutosta.

Tulojen kehitys

Tilinpäätöksen vertailukelpoisuutta arvioitaessa on huomioitava Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian (ent. Otavan Opiston liikelaitos) nettilukiotoimintaa koskeva valtionosuustilitysten keskeytys. Otavian nettilukiotoiminnan valtionosuustilitysten keskeytyksen vaikutus on 2,8 miljoonaa euroa, joka vaikuttaa tuloslaskelman valtionosuuksien, toimintatuottojen tuet ja avustuksen tuloerien ja toimintakulujen avustukset menoerien vertailukelpoisuuteen; vuodelta 2018 ne puuttuvat em. tuloslaskelman eristä. Tällä on kaupungin tulosta 2,8 miljoonan euron heikentävä vaikutus. Muita vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia käsitellään tilinpäätöksen kohdassa 1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.

Mikkelin kaupungin tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 371 miljoonaa euroa (383,8 miljoonaa euroa vuonna 2017). Verotulot vähenivät 1,8 miljoonaa euroa (0,9 %) ja valtionosuudet vähenivät 2,1 miljoonaa euroa (1,9 %). Muiden toimintatuottojen väheneminen johtui pääosin siitä, että omaisuuden myyntivoitot olivat 1,3 miljoonaa euroa, kun vuonna 2017 ne olivat 7,4 miljoonaa euroa; omaisuuden myyntivoittoja saatiin siis 6,1 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2017.

Vuonna 2018 kunnallisverotuloja kertyi kaikkiaan 167,5 miljoonaa euroa, jossa oli vähennystä edellisvuodesta 1,9 miljoonaa euroa eli 1,1 %. Yhteisöverot olivat 13,2 miljoonaa euroa ja vähenivät 0,1 miljoonaa euroa eli 1 %. Kiinteistöverot olivat 19,1 miljoonaa euroa ja kasvoivat 0,2 miljoonaa euroa eli 1 %. Verotulot olivat yhteensä 199,8 miljoonaa euroa, kun vuonna 2017 ne olivat 201,6 miljoonaa euroa.

Valtionosuudet olivat 110,7 miljoonaa euroa, joiden 2,1 miljoonan euron eli 1,9 % vähenemistä selittää Otavian nettilukiotoiminnan valtionosuustilitysten keskeytys. Vuoden 2019 talousarviossa valtionosuudet ovat 111,1 miljoonaa euroa.

Toimintakulujen kehitys

Mikkelin kaupungin toimintakulujen kokonaismäärä oli 370,4 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot olivat kaupungin suurin kustannuserä. Kaikkiaan palvelujen ostot olivat 233,7 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelujen laskutusosuus oli 191 miljoonaa euroa vuonna 2018 (179,2 miljoonaa euroa vuonna 2017). Sosiaali- ja terveystoimen järjestäjähallinnon kustannukset olivat 2,5 miljoonaa euroa (3,1 miljoonaa euroa vuonna 2017). Sosiaali- ja terveystoimen menot olivat yhteensä 193 miljoonaa euroa vuonna 2018 (182,3 miljoonaa euroa vuonna 2017). Essoten tilinpäätökseen 2018 vietyjen laskelmien mukaan Essoten laskutusosuus on 191,3 miljoonaa euroa. Viimeisten laskelmien mukaan Mikkelin sosiaali- ja terveyspalvelujen perussopimuksen mukainen laskutusosuus oli 191 miljoonaa euroa (180 miljoonaa euroa vuonna 2017); kasvua laskutuksessa on näin ollen 11 milj. euroa eli 6,1 prosenttia.

Palkkakulut olivat 75,3 miljoonaa euroa ja nousivat edellisestä vuodesta 2,4 miljoonaa euroa. Palkkakulut ylittivät alkuperäisen talousarvion 1,2 miljoonalla eurolla. Aineet, tarvikkeet ja tavarakulut olivat 14,7 miljoonaa euroa ja lasivat edellisestä vuodesta 0,2 miljoonaa euroa.

Muut toimintakulut olivat 9,1 miljoonaa euroa ja nousivat edellisestä vuodesta 0,7 miljoonaa euroa. Korkokulut ovat olleet edelleen erittäin alhaisella tasolla. Korkokulut lasivat edellisvuodesta noin 52 000 euroa ja muut rahoituskulut lasivat noin 73 000 euroa.

Investoinneista tehtävät suunnitelman mukaiset poistot tehdään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaisesti, ja niiden määrä vuonna 2018 oli 17,6 miljoonaa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamon investointi tulee nostamaan valmistuttuaan (vuonna 2021) poistotasoa noin 3 miljoonaa euroa.

Tuloksen analysointi

Tilikauden alijäämä oli 13,3 miljoonaa euroa vuonna 2018. Talouden tulos heikkeni 17,2 miljoonaa euroa. Talousarvion heikompaan tilikauden tulokseen vaikuttivat seuraavat merkittävät tulo- ja menopoikkeamat:

- Sosiaali- ja terveystalouden lisälasku ja talousarvion ylitys oli noin 11 miljoonaa euroa
- Palkkakulut ylittivät talousarvion 1,3 miljoonaa euroa ja kasvua oli 2,4 miljoonaa edelliseen vuoteen (3,2 %)
- Verotulot alittivat talousarvion 1,8 miljoonaa euroa ja alenivat edellisestä vuodesta 1,7 miljoonaa euroa
- Otavian nettilukion valtionosuustilitysten keskeytys vaikutti 2,8 miljoonaa euroa tulosta heikentävästi

Em. vaikutukset ja poikkeamat alkuperäiseen talousarvioon ovat yhteensä noin 16,9 miljoonaa euroa.

Kokonaisuutena kaupungin reaalinen käyttötalouden asetelma oli alijäämäinen vuonna 2018. Palkkaratkaisusta aiheutuvasta kustannusten ja Essoten kustannustason kehityksestä johtuen arvioidaan talouden olevan edelleen selvästi alijäämäinen vuonna 2019.

Tunnusluvut

Toimintakate ja vuosikate

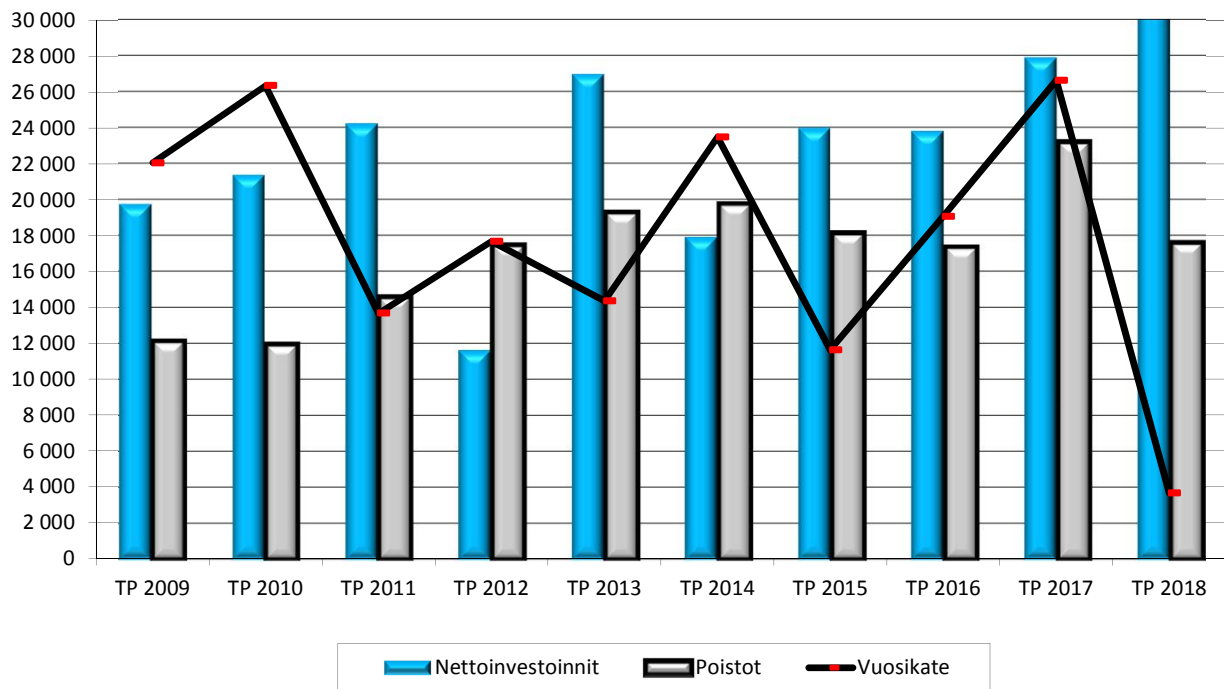
Toimintakate on toimintatuottojen ja kulujen erotus, joka osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Keskimäärin kunnissa toimintakatteet kasvoivat 2,1 %. Mikkelin toimintakate kasvoi 16 miljoonaa euroa (5,5 %) edellisestä vuodesta ollen -309,5 miljoonaa euroa (-293,5 miljoonaa euroa vuonna 2017). Kaupunkirakenneselvityksen ja palvelusuunnitelman yksi keskeinen tavoite on toimintakatteiden kasvun hillintä kuluja sopeuttaen ja palvelurakenteita uusien.

Vuosikate osoittaa tulo- ja menojen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo- ja menojen riittävyyttä. Perusoletuksena tulo- ja menojen on riittävä, jos vuosikate on käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Mikkelin kaupungin vuosikate oli 3,6 miljoonaa euroa, ja se heikkeni 23 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Vuosikate oli Mikkelinissä noin 68 euroa/asukas. Vuosikate oli riittämätön kattamaan 17,6 miljoonan euron poistot. Investointien rahoitus tulo- ja menojen avulla ilman lainamäärän lisäämistä edellyttäisi, että vuosikate olisi suurempi kuin vuotuiset nettoinvestoinnit. Mikkelin kaupungin 3,6 miljoonan euron vuosikate oli riittämätön 32 miljoonan euron nettoinvestointeihin nähden (nettoinvestoinnit = investoinnit - rahoitusosuudet investointeihin - pysyvien vastaavien myynnit).

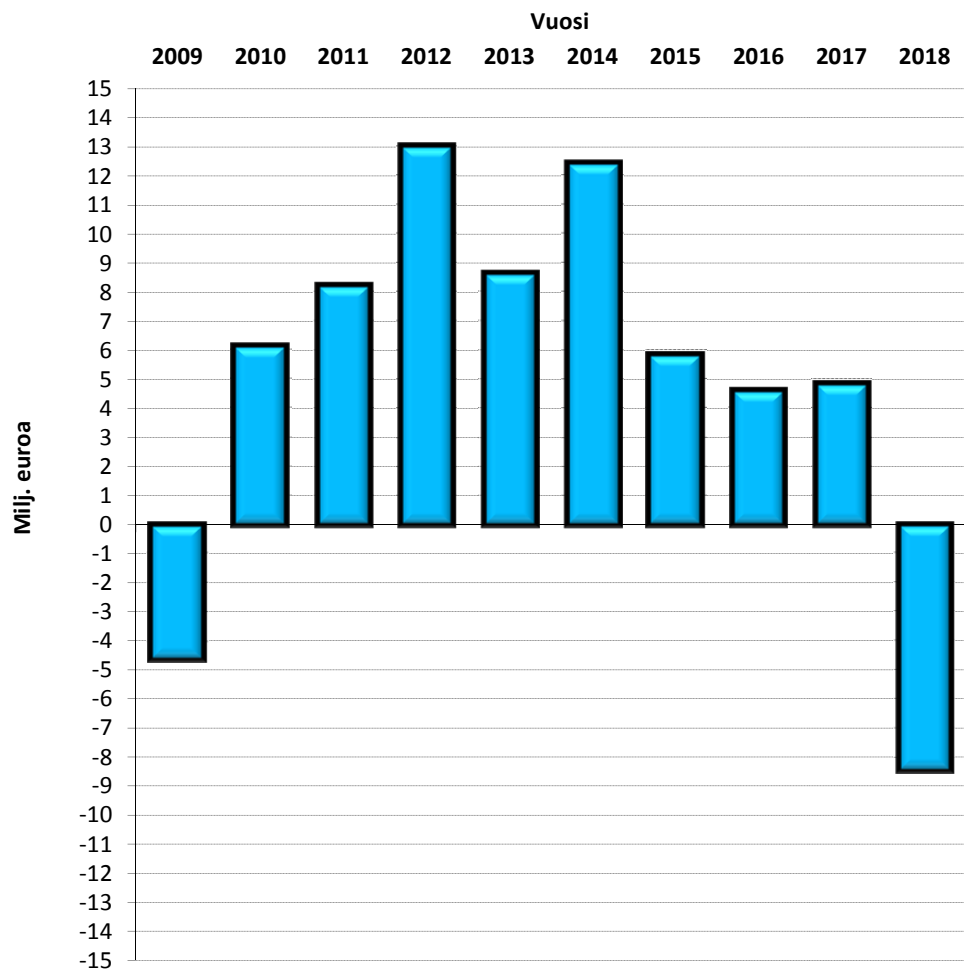
Tulos ja ylijäämä

Tilikauden tulos kuvaa tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen erotusta. Siinä huomioidaan myös pitkävaikutteisten tuotantotoimintojen käyttöä kuvaavat poistot, arvonalennukset sekä satunnaiset erät. Tilikauden ylijäämä voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen. Tilikauden alijäämä oli 13,3 miljoonaa euroa. Kaupungin taseessa on tilinpäätöksen jälkeen kertyneitä alijäämiä 8,5 miljoonaa euroa.

Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen kehitys vuosina 2009–2018

Tilikausien kumulatiivinen ali- ja ylijäämä vuosina 2009–2018

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina

	01.01.-31.12.2018	01.01.-31.12.2017
Toimintatuotot		
Myyntituotot	35 336	36 671
Maksutuotot	4 620	5 277
Tuet ja avustukset	4 836	4 229
Muut toimintatuotot	15 685	23 187
Toimintatuotot yhteensä	60 477	69 364
 Valmistus omaan käyttöön	 471	 506
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-97 601	-96 972
Palkat ja palkkiot	-75 294	-72 924
Henkilösivukulut	-22 307	-24 048
Palvelujen ostot	-233 717	-227 495
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 697	-14 888
Avustukset	-15 346	-15 671
Muut toimintakulut	-9 076	-8 327
Toimintakulut yhteensä	-370 437	-363 353
 Toimintakate	 -309 489	 -293 483
 Verotulot	 199 834	 201 594
Valtionosuudet	110 712	112 799
Rahoitustuotot ja -kulut	2 585	5 753
Korkotuotot	1 772	1 829
Muut rahoitustuotot	4 516	7 752
Korkokulut	-897	-949
Muut rahoituskulut	-2 806	-2 879
Vuosikate	3 642	26 663
Poistot ja arvonalentumiset	-17 644	-23 216
Tilikauden tulos	-14 002	3 447
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	673	383
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)	-13 329	3 830
 TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	16,3	19,1
Vuosikate/Poistot, %	20,6	114,8
Vuosikate, euroa/asukas	68	491
Asukasmäärä	53 843	54 278

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmaan kootaan kaikki kaupungin rahan lähteet ja käytöt. Liikelaitoksen ja taseyksikön erät sisältyvät myös rahoituslaskelmaan.

Toiminnan ja rahoituksen rahavirta

Toiminnan rahavirta kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavirtoihin. Toiminnan rahavirta oli 1,5 miljoonaa euroa, kun se edellisellä vuonna oli 24,8 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelman investointien rahavirta muodostuu investointimenoista, rahoitusavustuksista sekä pysyvien vastaavien luovutustuloista. Investointimenojen (brutto) määrä oli 34,8 miljoonaa euroa vuonna 2018, kun edellisellä vuonna bruttoinvestoinnit olivat 42,2 miljoonaa euroa. Rahoitusosuudet investointimenoihin olivat 1,3 miljoonaa euroa. Pysyvien vastaavien luovutustulot olivat 1,4 miljoonaa euroa.

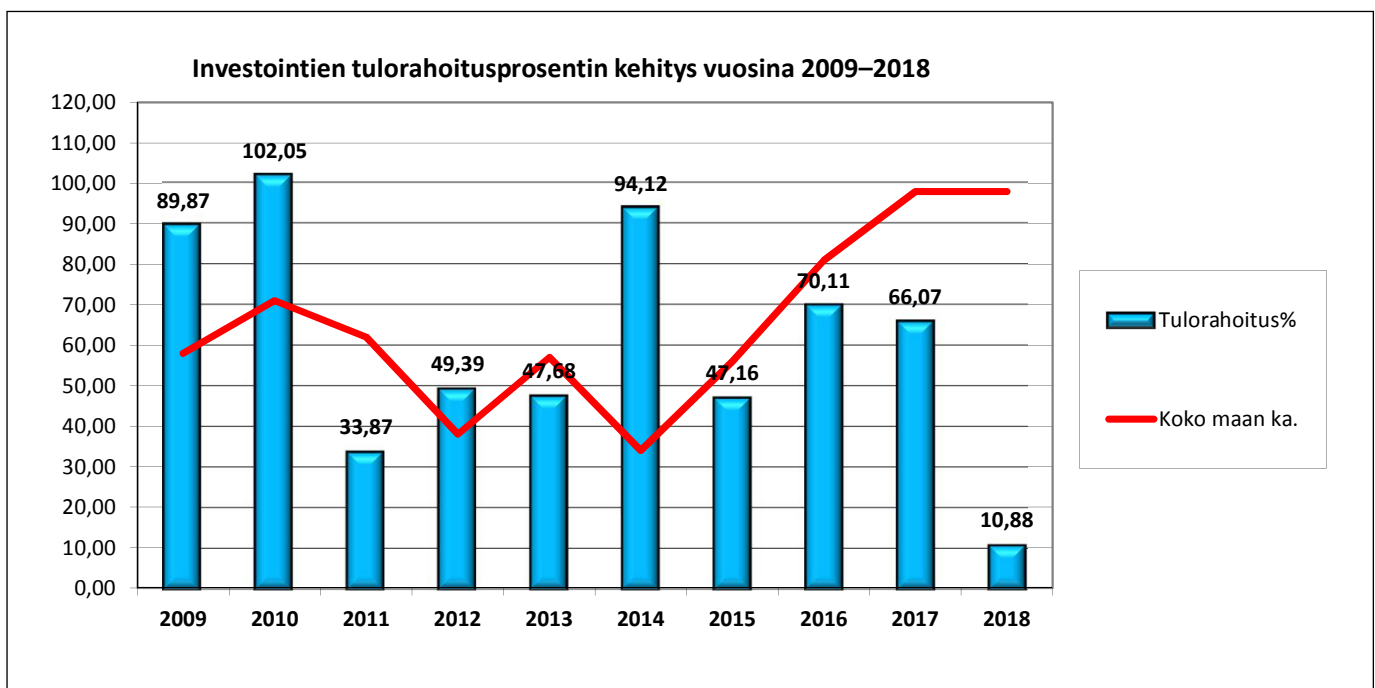
Tulorahoituksen ja investointien erotuksena laskettu toiminnan ja investointien rahavirta oli -30,6 euroa, kun se vuonna 2017 oli -3,1 miljoonaa euroa. Investointien tulorahoitusprosentti, joka kertoo kuinka monta prosenttia investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella, oli 10,9 prosenttia. Tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointien rahoitusta vuonna 2018.

Rahoitustoiminta ja rahavarojen muutos

Rahoitusrakenne muuttui vuoden 2018 aikana siten, että pitkäaikaisten lainojen määrää lisättiin edelleen. Pitkäaikaista uutta lainaa nostettiin 45 miljoonaa euroa vuonna 2018 ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 16,9 miljoonaa euroa. Kuntatodistuslainoja, joiden korko on ollut loppusyksystä 2009 alkaen poikkeuksellisen alhainen (alle 1 prosentin), oli tilinpäätöksessä 2018 noin 41 miljoonaa euroa (55,6 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Mikkelin kaupungin lainakantaa on suojattu johdannaissopimuksilla ja pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla. Johdannaissopimuksilla pyritään tasaamaan korkomenojen heiluntaa, parantamaan kassavirtojen ennustettavuutta sekä alentamaan korkokustannuksia. Mikkelin kaupungin johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Koronvaihtosopimuksissa kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Koronvaihtosopimuksilla suojaudutaan vaihtuvien korkojen muutoksia vastaan noudattaen valtuuston hyväksymiä rahoitusperiaatteita ja talousarviossa määriteltyjä suojausperiaatteita. Sopimukset on tehty kaupungin rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti olemassa olevien tai tulevien lainojen korkoriskin suojaamistarkoituksessa.

Mikkelin kaupungin lainamäärä kasvoi vuoden 2017 tilinpäätöksestä (197,7 miljoonaa euroa) kokonaisuutena 18,9 miljoonaa euroa ollen 216,6 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopussa. Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos oli 18,6 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset alenivat 0,7 miljoonasta eurosta 0,1 miljoonaan euroon eli kassavarojen vähennystä oli 0,6 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina

Toiminnan rahavirta

	2018	2017
Vuosikate	3 642	26 662
Tulorahoituksen korjauserät	-2 187	-1 876
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-34 767	-42 177
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 288	1 825
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 414	12 454
Toiminnan ja investointien rahavirta	-30 610	-3 112

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten lisäykset	-80	-698
Antolainasaamisten vähennykset	744	1 744

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys	45 000	40 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 913	-16 151
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 213	-26 842

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	741	-5
Vaihto-omaisuuden muutokset	-1 096	918
Saamisten muutokset	-7 818	4 487
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	18 607	-15 188

Rahoituksen rahavirta	29 972	-11 735
------------------------------	---------------	----------------

Rahavarojen muutos	-638	-14 847
---------------------------	-------------	----------------

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	61	699
Rahavarat 1.1.	-699	-15 546
	-638	-14 847

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä

viideltä vuodelta, euroina	-55 048	-40 181 913
Investointien tulorahoitus, %	10,88	66,07
Lainanhoitokate	0,25	1,61
Kassan riittävyys, pv	0,05	0,60
Asukasmäärä	53 843	54 278

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus

=100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

=365 pv * Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Taseen sisältö

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase sisältää kaupungin omaisuus- ja pääomaerät tilikauden päättyessä ryhmiteltynä luonteensa mukaan. Taseessa on mukana myös liikelaitosten omaisuus- ja pääomaerät. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Kaupungin taseen loppusumma on 494,7 miljoonaa euroa. Loppusumma on kasvanut edellisestä vuodesta 23,3 miljoonaa euroa.

Taseen erät

Tase-erät eivät ole täysin vertailukelpoisia aineellisten hyödykkeiden osalta, koska vuoden 2017 tilinpäätöksen yhteydessä lopetettiin Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäinen katemenettely. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä on käsitelty toimintakertomuksen kohdassa 1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa ja tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät tilinpäätöksen liitetiedossa 1.

Taseen vastaavaa-puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka vastaavat 72,5 prosenttia taseen loppusummasta.

Lyhytaikaiset myyntisaamiset vähenivät 1,25 miljoonaa euroa ja lyhytaikaiset lainasaamiset kasvoivat 6,1 miljoonaa euroa. Siirtosaamiset kasvoivat 3 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Kokonaisuutena lyhytaikaiset saamiset kasvoivat vuoden 2017 tilinpäätöksestä noin 8 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset eli kassavarat vähenivät 0,6 miljoonaa euroa.

Taseen vastattavaa-puolella oma pääoma oli 206 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 272,8 miljoonaa euroa. Lainamäärän 18,9 miljoonan euron kasvu heikensi omavaraisuusastetta.

Pitkäaikainen vieras pääoma kasvoi edellisvuodesta noin 26,8 miljoonaa euroa. Vastaavasti lyhytaikainen vieras pääoma kasvoi 10,7 miljoonaa euroa.

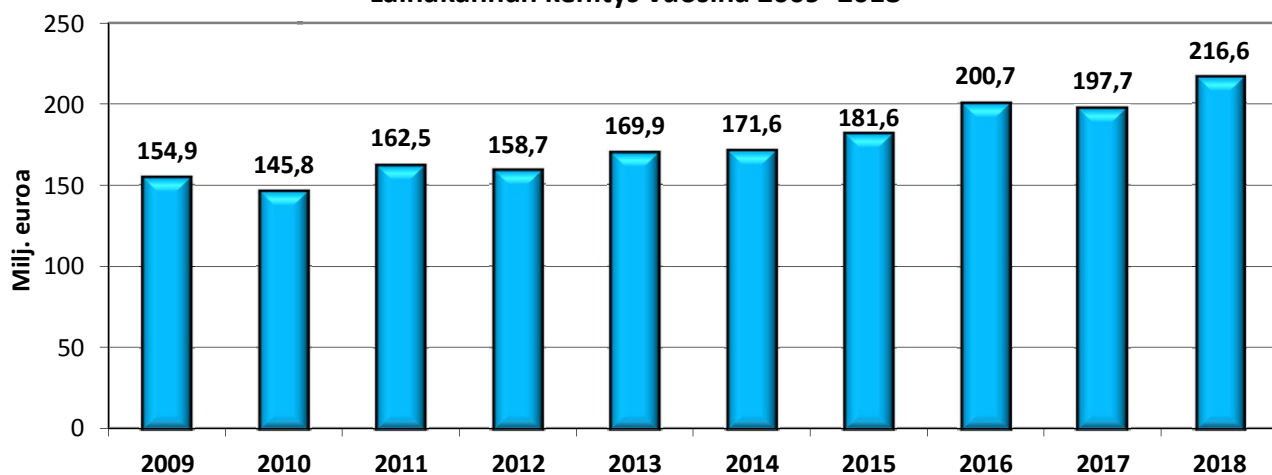
Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Yleisesti ottaen omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimäärin 60–70 prosentin omavaraisuutta; kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste oli 60,8 prosenttia vuonna 2017. Omavaraisuusastetta voidaan pitää heikkona, jos tunnusluku on alle 50 prosenttia. Mikkelin kaupungin omavaraisuusaste oli 42,7 prosenttia vuonna 2018 ja se heikkeni 5,1 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta.

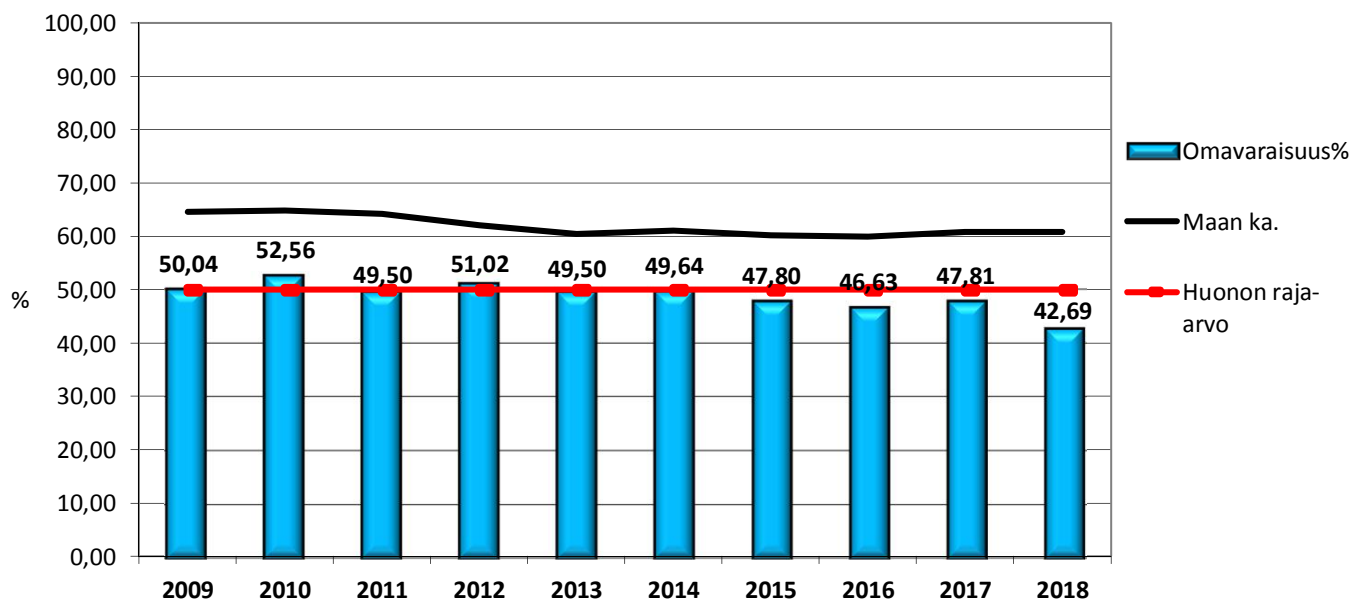
Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka suuri osa kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnuslukua voidaan pitää heikkona, jos se on yli 50 prosenttia. Mitä pienempi ko. tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo- ja rahoituksella. Mikkelin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli 73,2 prosenttia vuonna 2018 eli tunnusluku on heikko. Suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi 11,5 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Suhteellinen velkaantuneisuus oli koko maan kunnissa keskimäärin 56,2 prosenttia vuonna 2017 ja se kasvoi 0,6 prosenttiyksikköä vuodesta 2016.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla, osto- ja siirtovelloilla sekä muilla veloilla. Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 216,6 miljoonaa euroa vuonna 2018. Lainamäärä kasvoi 18,9 miljoonaa euroa vuodesta 2017. Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Mikkelin kaupungin lainakanta asukasta kohden oli 4.022 euroa/ asukas, jossa kasvua 380 euroa/ asukas vuodesta 2017. Lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2017 tilinpäätöstietojen mukaan koko maan kunnissa keskimäärin noin 2.933 euroa/asukas ja Etelä-Savossa noin 3.253 euroa/asukas vuonna 2017.

Lainakannan kehitys vuosina 2009–2018

Omavaraisuusasteen kehitys vuosina 2009–2018

Tase ja sen tunnusluvut

Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä 1 000 euroina

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	246	1 108
Ennakkomaksut	4 253	3 337
	4 499	4 445
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	94 528	93 723
Rakennukset	133 027	138 435
Kiinteät rakenteet ja laitteet	72 299	75 707
Koneet ja kalusto	4 763	4 768
Muut aineelliset hyödykkeet	598	597
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	53 429	30 423
	358 644	343 653
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	79 487	78 970
Muut lainasaamiset	22 396	23 140
Muut saamiset	1 865	1 809
	103 748	103 919
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	1 068	936
Muut toimeksiantojen varat	67	67
	1 135	1 003
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 810	715
Muu vaihto-omaisuus		
	1 810	715
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	42	170
Lainasaamiset	1 287	1 335
Muut saamiset	4	4
	1 333	1 509
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 638	4 884
Lainasaamiset	9 504	3 419
Muut saamiset	2 955	2 817
Siirtosaamiset	7 369	4 353
	23 466	15 473
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20	20
Rahat ja pankkisaamiset	41	679
VASTAAVAA YHTEENSÄ	494 696	471 416

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 936	160 936
Arvonkorotusrahasto	53 567	53 704
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	4 876	1 046
Tilikauden yli-/alijäämä	-13 330	3 830
	206 049	219 516

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	1 895	2 567
Vapaaehtoiset varaukset	2 783	2 783
	4 678	5 350

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset	20	36
Muut pakolliset varaukset	7 104	8 021
	7 124	8 057

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	0	1
Lahjoitusrahastojen pääomat	3 875	3 000
Muut toimeksiantojen pääomat	161	164
	4 036	3 165

VIERAS PÄÄOMA***Pitkäaikainen***

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	145 150	118 194
Lainat julkisyhteisöiltä	2 615	2 767
Saadut ennakot	0	140
Muut velat	3 796	3 654
Siirtovelat	686	686
	152 247	125 441

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	64 025	72 350
Lainat julkisyhteisöiltä	140	151
Lainat muilta luotonantajilta	4 649	4 244
Saadut ennakot	1 103	926
Ostovelat	20 966	17 784
Muut velat	4 593	4 053
Siirtovelat	25 086	10 379
	120 562	109 887

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

494 696 471 416

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	42,69	47,81
Rahoitusvarallisuus euroa/asukas	-4 530,15	-3 974,77
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	73,2	61,0
Velat ja vastuut käyttötuloista %	73,2	61,7
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-8 454	4 876
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-157	90
Lainakanta 31.12. , Milj. €	216,6	197,7
Lainakanta 31.12., €/asukas	4 022	3 642
Lainasaamiset, 1000 €	22 396	23 140
Asukasmäärä	53 843	54 278

Omavaraisuusaste, %

= $100 \cdot (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

=Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.5 Kokonaistulot ja menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä.

Kokonaistulo ja –meno -käsitteet kattavat laskelmissa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Valtionosuudet merkitään tuloihin tulonvähennyksenä silloin, kun niiden määrä on negatiivinen. Vähennyseriä tuloissa ovat lisäksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja menoissa valmistus omaan käyttöön, pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot ja pakollisten varausten muutos silloin, kun varausten määrä on tilikaudella kasvanut.

Lyhytaikaisten lainojen ja oman pääoman muutokset esitetään kumpikin nettoeränä joko tulona tai menona.

Kokonaistulot ja -menot

Tulot	M€	%	Menot	M€	%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	60,4	13,82	Toimintakulut	370,4	86,72
Verotulot	199,8	45,73	- Valmistus omaan käyttöön	0,5	0,12
Valtionosuudet	110,7	25,34	Korkokulut	0,9	0,21
Korkotuotot	1,8	0,41	Muut rahoituskulut	2,8	0,66
Muut rahoitustuotot	4,5	1,03	Tulorahoituksen korjauserät	2,1	0,49
Satunnaiset tuotot	0,0	0,00	Pakollisten varausten muutos		
Tulorahoituksen korjauserät	2,2	0,50	- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	-0,9	-0,21
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	1,2	0,27	- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	0,0	0,00
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,2	0,27	Investointimenot	34,3	8,03
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,2	0,05			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	0,7	0,16	Antolainasaamisten lisäykset	0,1	0,02
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	45,0	10,30	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	16,9	3,96
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	9,2	2,11	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,0	0,00
Oman pääoman lisäykset	0,0	0,00			
Kokonaistulot yhteensä	436,9	100,00	Kokonaismenot yhteensä	427,1	100,00

Laskelma sisältää vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Liikelaitokset yhdistelty rivi riviltä. ”Lyhytaikaiset lainat” ja ”Oman pääoman muutokset” nettoeränä joko tulona tai menona.

1.6 Kaupunkikonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on 11 merkittäväksi katsottua osakeyhtiötä ja 14 asunto- tai kiinteistöyhtiötä ja viisi säätiötä, joiden katsotaan omistussuhteeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöiksi tai -yhteisöiksi. Tilikauden päättyessä tytäryhteisöksi katsottiin myös yksi osakeyhtiö, jonka omistusjärjestely oli vielä kesken. Lisäksi kaupungilla on omistusta 16 osakkuusyhteisössä sekä viidessä kuntayhtymässä.

Konsernin ytimen muodostaa Mikkelin kaupunki (peruskunta + liikelaitokset), jonka taseen loppusumma on noin 52,60 % kaupunkikonsernin taseen loppusummasta. Omistajaohjauksen kannalta peruskunta, liikelaitokset ja tytäryhtiöt muodostavat keskeisimmän kokonaisuuden. Näihin omaisuuseriin kaupunki pystyy vaikuttamaan omilla päätöksillään. Kuntayhtymät, osakkuusyhtiöt ja säätiöt ovat omistuksellisia kokonaisuuksia, joissa kaupunki on osaomistaja. Näiden omaisuuserien kohdalla kaupungin vaikutusvalta on rajattu omistuksen suuruuteen. Alla olevassa Konsernirakenne -taulukossa sekä jäljempänä esitettyssä Mikkelin kaupunkikonserni -kuviossa on esitetty omaisuuden jakaantuminen Mikkeli-konsernissa. Kuviosta ilmenee kunkin yhteisön kohdalla prosentuaalinen osuus reaaliomaisuudesta. Konserniin kuuluvat osakkuusyhtiöt ovat tarkastelussa mukana pelkästään oman pääoman osuuksina. Kaupunki pystyy vaikuttamaan ainoastaan yhtiöön sijoittamansa oman pääoman osuudella. Osakkuusyhtiön yksittäisiin omaisuuseriin ei kaupunki pysty merkittävästi omilla päätöksillään vaikuttamaan.

Konsernirakenne 31.12.2018

Tytäryhteisöt	kaupunki	konserni
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	100,00 %	
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %
- ESE-Verkko Oy		100,00 %
- Haukivuoren Lämpö Oy		93,63 %
- Huippuenergia Oy		100,00 %
- OOOEse Ruskij Les		100,00 %
- OOOEse, Venäjä		100,00 %
- Biohauki Oy		88,00 %
- Biosairila Oy		30,00 % (konserniom. yhteensä 80 %)
- Lumme Energia Oy		20,60 %
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %	
Metsäsairila Oy	100,00 %	
- Biosairila Oy		50,00 % (konserniom. yhteensä 80 %)
Mikalo Oy	100,00 %	
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %	
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	100,00 %	
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %	
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	80,65 %	
Etelä-Savon Koulutus Oy	62,50 %	
- KasvuEsedu Oy		62,50 %
Mikkelin Ravirata Oy	52,70 %	
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %	
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy 1	100,00 % ¹	

¹ 31.12.2018 kaupungin omistussuus Sodan ja rauhan keskus Muistio Oy:stä oli 100 % kesken olleen omistusjärjestelyn vuoksi. Helmikuusta 2019 alkaen kyseessä on osakkuusyhtiö, jossa kaupungin suora omistus on 20,00 %. Loput 80 % yhtiöstä omistaa Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö, jonka peruspääomasta kaupungin osuus on 63,21 %.

Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt**kaupunki****konserni**

As. Oy Pirttitie III	100,00 %	
Kiint. Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
Kiint. Oy Kyyhkylä (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
Kiint. Oy Koppelonpesä (ESEN tytär)		100,00 %
As. Oy Tuppura	97,00 %	
As. Oy Hirvipari	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki ja ESE omistavat)		75,64 %
As. Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)		70,00 %
As. Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	64,27 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %	
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %	

Kuntayhtymät

Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %
Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä	57,42 %
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %
Vaalijalan ky	12,37 %
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	6,79 %

Osakkuus-/omistusyhteisöt

Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint. Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy (loppuosan omistaa Essote)	42,86 %	
Kiint. Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,20 %	
As. Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,50 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy, Xamk (konserni)	36,20 %	
Saimaa Stadiumi Oy (pääomistaja Xamk Oy)	35,32 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As. Oy Partinkartano	29,80 %	
Kiint. Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %
K-S Energiavälitys Oy (ESEN omistus)		20,00 %
Suomen Voimatieto Oy (ESEN omistus)		21,70 %
Koskienergia Oy (ESEN omistus)		45,00 %

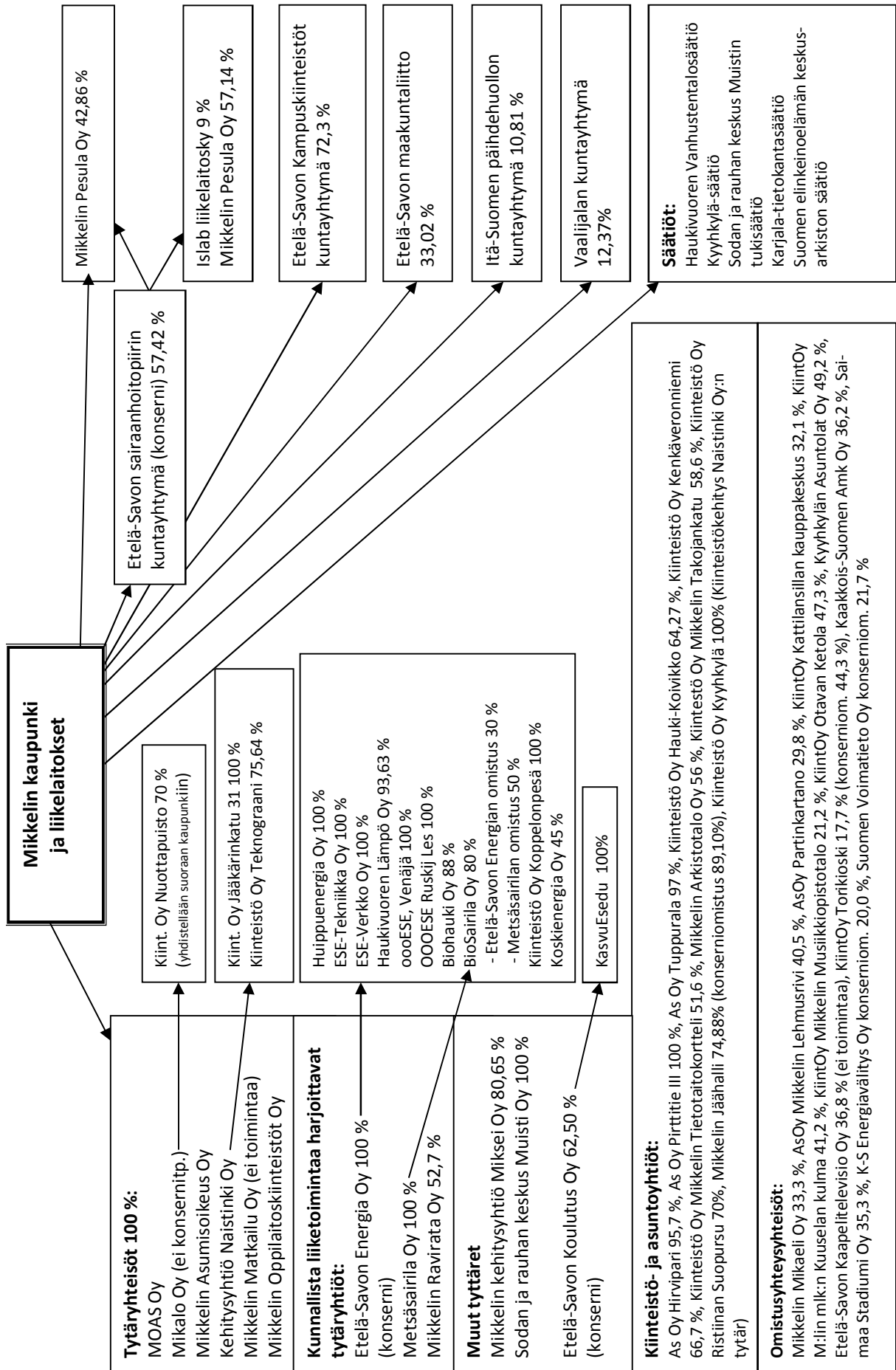
Säätiöt, joissa kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
Karjala-tietokantasäätiö
Kyyhkylä-säätiö
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

Omistusyhteisöllä tarkoitetaan kuntakonserniin kuulumatonta yhteisöä, jossa kunnalla on sellainen omistusosuus, joka luo kunnan ja yhteisön välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kunnan tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön toimintaa. Jollei kunta muuta näytä, yhteisöä pidetään omistusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa yhteisön osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta. Omistusyhteisö voi olla kysymyksessä myös silloin, kun omistusosuus on alle viidesosan, jos pysyvä yhteys syntyy esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Osakkuusyhteisö on omistusyhteisö, jossa konserniyhteisöllä yksin tai yhdessä muiden samaan kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa, mutta joka ei kuulu kuntakonserniin. Jollei kunta muuta näytä, omistusyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisöyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Huomattava vaikutusvalta merkitsee sitä, että konserniyhteisöllä on mahdollisuus vaikuttaa toisen yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

Mikkelin kaupunkikonserni 31.12.2018

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Mikkelin kaupunginvaltuusto on vahvistanut omistajapolitiittiset linjaukset päätöksellään 20.2.2017 § 15. Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin linjauksissa määritellään, miten seuranta ja raportointi on järjestetty.

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille määritetään kaupungin talousarviossa yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt päätöksellään 11.12.2017 § 94 Mikkelin kaupungin konserniohjeen, jossa on määriteltä konsernin johtosuhteet ja johtamisen säännöt. Konserniohje yhtenäistää ohjausta, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Ohjetta sovelletaan kaikissa kaupunkikonserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä siltä osin, kun se ei aiheuta ristiriitaa osakeyhtiölain tai muun erityislainsäädännön kanssa. Konserniohje merkitään tiedoksi tai hyväksytään tytäryhteisön hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä. Osakkuusyhteisöissä konserniohjetta noudatetaan kaupungin päättävällä asettamissa rajoissa.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 22.6.2009 konserniohjauksen järjestämistä koskevat periaatteet. Periaatteiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seuranta-vastuu delegoidaan yhtiökohtaisesti kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Kaupunginjohtaja on tehnyt konserniohjeen nojalla uusimman delegointipäätöksen marraskuussa 2018. Nämä konsernivalvonnan vastuuhenkilöt esitetään myös talousarvokirjassa.

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivalvontahenkilön kanssa. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginhallituksen alaiselle konserni- ja elinvoimajaostolle vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluva vuoden tavoitteiden toteutuminen. Lisäksi keskeisimmät konserniyhteisöt raportoivat toimintaansa, talousarviotavoitteiden toteutumia ja muita ajankohtaisia asioita säännöllisesti konserni- ja elinvoimajaoston kokouksissa. Keskeisten konserniyhtiöiden yhteinen tapaaminen pyritään järjestämään vähintään kerran vuodessa. Vuonna 2018 konsernipäivää ei ehditty järjestämään.

Kaupunginhallitus antaa konsernitalinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin tavoitteiden ja talouden toteutumisesta. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet antavat suuntaviivoja konsernin ja sen tyttärien toimintaan. Tytäryhteisöt toimittavat myös konsernitarkastajalle riittävät tiedot toiminnastaan ja tavoitteiden toteutumisesta talouslukujen lisäksi tilinpäätösvalmistelun yhteydessä. Kaupungin strategiasta johdetut tavoitteet riittävät konsernin ja sen tyttärien menestyksekkääseen johtamiseen. Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin.

Tilinpäätöksen yhteydessä havaitut tarvittavat korjaavat toimenpiteet viedään seuraaviin talousarvioihin, ellei tilanne vaadi toimenpiteitä tätä nopeammin. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten on talousarvioihin määriteltä seurattavat tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista erityisesti keskitetyissä konsernitoiminnoissa ja konsernin sisäisten palvelujen käytössä.

Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille taikka rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapolitiittisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Vuonna 2018 perustettiin kaupunginvaltuuston päätöksen 20.8.2018 § 91 nojalla Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö sekä Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy. Tilikauden päättyessä osakeyhtiö oli omistusjärjestelyjen kesken-eräisyyden vuoksi vielä kaupungin 100-prosenttisessa omistuksessa. Muistin tukisäätiön maksettua sille suunnatun osakeannin osakkeiden (80 % yhtiön osakekannasta) merkintähinnat on kaupungin suora omistus osakeyhtiöstä helmikuusta 2019 alkaen ollut 20,00 %.

Konsernirakenteen olennaisia muutoksia aiemmilta vuosilta ovat:

- Etelä-Savon Koulutus Oy:n tytäryhtiön (KasvuEsedu Oy) perustaminen (KV 9.10.2017 § 67)
- Etelä-Savon Työterveys Oy:n myynti (KV 12.6.2017 § 32)
- Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n 100 % omistaman tytäryhtiö Miktech Consulting Oy:n myynti (KV 19.12.2016 § 148)
- YIT Kuntatekniikka Oy:n liiketoimintakauppa (KV 14.11.2016 § 133)
- Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän osakkeiden ostaminen Kyyhkylä-säätiöltä Naistinki Oy:n 100 % omistaman Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän lukuun (KV 13.6.2016 § 83 ja KV 14.11.2016 § 132)

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernin merkitys kaupungille on sekä päättyneellä tilikaudella että tulevaisuudessa merkittävä. Kaupungin oman taseen loppusumma on vain hieman yli puolet (52,60 %) konsernitaseen loppusummasta, ja konsernitaseessa oleva ylijäämä on kaupungille tärkeä voimavara. Tulevina vuosina kaupunki joutunee lisäämään tuloutusta niistä konserni-yhtiöistä, joiden on mahdollista maksaa osinkoja.

Kaupunkikonsernin velkamäärän arvioidaan olevan myös lähivuosina kasvusuuntainen, kun suunnitteilla olevia investointihankkeita rahoitetaan vieraalla pääomalla.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kuntalakiin vuoden 2015 aikana tehdyillä muutoksilla on uudistettu, laajennettu ja selkeytetty erityisesti omistajapolitiikan ja konsernijohtamisen säännöksiä. Kesäkuussa 2017 voimaan tulleet uudet säännökset terävöittävät kunnan toiminnan strategista johtamista, omistajaohjausta sekä riskienhallinnan ja arvioinnin merkitystä. Kuntaliitto on antanut uudistettuun kuntalakiin perustuvan ja sitä täydentävän johtamissuosituksen kuntakonserneille.

Kaupungin hankintatoiminnan yhteiset periaatteet ja kriteerit on hyväksytty kaupunginhallituksessa 24.11.2014 § 429, ja vuonna 2018 kaupunkikonsernille laadittiin uusi yhteinen hankintasääntö, jonka kaupunginhallitus hyväksyi 17.12.2018 § 465. Konserniohje on hyväksytty kaupunginvaltuuston päätöksellä 11.12.2017 § 94. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (2.5.2016 § 148), jota myös konserniyhtiöiden tulee noudattaa.

Konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen on yhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulla. Näistä ne myös raportoivat konserniohjeen mukaisesti konsernijohtolle. Sisäistä valvontaa toteuttavat lisäksi kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa. Kaikkien tulosaluiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Koska kaupungin omistuksessa olevat osakeyhtiöt vastaavat operatiivisesta toiminnastaan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallintansa järjestämisestä, vaihtelevat käytännöt yhtiökohtaisesti. Keskeiset tytäryhtiöt raportoivat tilinpäätöstietojensa yhteydessä avaintiedot sisäisestä valvonnastaan ja riskienhallinnastaan. Keskeiset konserniyhtiötä koskevat riskit on kirjattu kunkin yhtiön kohdalle niiden tavoitteiden toteutumisen raportointiin yhteyteen. Vuodesta 2018 alkaen konserniyhtiöiden on myös edellytetty toimittavan tilinpäätöstietojensa liitteeksi Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KH 2.5.2016 § 148) liitteenä olevan arviointimallin mukaiset tiedot erikseen dokumentoituina.

Konserniohjeen mukaisesti menestyksellinen konsernijohtaminen edellyttää, että konsernin riskit on tunnistettu kokonaisvaltaisesti ja niihin on varauduttu. Riskien menestyksellinen tunnistaminen ja dokumentointi vaativat jatkuvaa konsernitaseista ohjausta ja selkeää raportointimallia. Riskienhallinnan raportointia olisi mahdollista kehittää vielä nykyistä monipuolisemmaksi. Jatkossa konserniyhtiöiden hallitusten jäsenten perehdytystä riskienhallinnan kysymykseen tulee jatkaa, ja riskienhallinta on saatava vakiinnutettua yhdeksi keskeiseksi osaksi osakeyhtiöiden hallitustyöskentelyä.

1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös (kuntalaki 410/2015 § 114). Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Edellisen tilikauden tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen on toimitettu yksi korjattu osakkuusyhtiön tilinpäätös ja muutettuja tietoja kolmesta eri konserniyhtiöstä. Näiden korjausten vaikutus tilikausien tietojen vertailukelpoisuuteen on esitetty konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskevassa liitetiedossa.

1.6.6.1 Konsernituloslaskelma

1000 euroa	TP 2018	TP 2017
Konsernin toimintakate	294 955	278 534
Konsernin vuosikate	35 076	54 754
Konsernin korkomenot	4 330	4 855
Suunnitelman mukaiset poistot	46 197	50 042

Konsernin toimintatuotot olivat 266,4 miljoonaa euroa ja toimintakulut 561,2 miljoonaa euroa. Edellisen tilikauden vastaavat luvut olivat 273,0 miljoonaa ja 551,9 miljoonaa euroa. Konsernin toimintakate vuonna 2018 oli -295,0 miljoonaa euroa, kun se vuotta aiemmin oli -278,8 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupunkikonsernin vuosikate laski 35,1 miljoonaan euroon, kun se vuotta aiemmin oli 54,8 miljoonaa euroa.

Konsernin korkomenot vuonna 2018 olivat 4,3 miljoonaa euroa, ja niiden määrä laski vuoteen 2017 verrattuna noin puolella miljoonalla eurolla. Konsernin (pl. kaupunki) rahoitus on painottunut kiinteisiin lainakorkoihin; esimerkiksi kiinteistötoiminnassa kiinteät korot ovat luontaisia, koska tulovirrat eivät korreloi taloussuhdanteita.

Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 46,2 miljoonaa euroa, josta Mikkelin kaupungin osuus oli 17,6 miljoonaa euroa. Konsernituloslaskelma osoittaa 12,4 miljoonan euron alijäämää, johon sisältyy Mikkelin kaupungin alijäämä 13,3 miljoonaa euroa. Muiden konserniosien tilikauden tulososuus muodostui näin ollen hieman alle miljoona euroa ylijäämäiseksi. Vuonna 2017 konsernituloslaskelma oli 2,5 miljoonaa euroa ylijäämäinen, joten konsernin tuloskyky heikentyi Mikkelin kaupungin alijäämän johdosta merkittävästi.

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

tuhansin euroin

	01.01.-31.12.2018	01.01.-31.12.2017
Toimintatuotot	266 352	273 023
Toimintakulut	-561 229	-551 934
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-78	377
Toimintakate	-294 955	-278 534
Verotulot	197 629	199 350
Valtionosuudet	136 843	139 118
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	612	662
Muut rahoitustuotot	1 147	961
Korkokulut	-4 330	-4 855
Muut rahoituskulut	-1 870	-1 948
Vuosikate	35 076	54 754
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-46 197	-50 042
Tilikauden yli- ja alipariarvot	0	0
Arvonalentumiset	-46 197	0
Satunnaiset erät	144	24
Tilikauden tulos	-10 977	4 736
Tilinpäätössiirrot	0	-73
Tilikauden verot	-1 042	-1 432
Laskennalliset verot	-595	-815
Vähemmistöosuudet	253	81
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-12 361	2 497

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2018	2017
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	47,5	49,4
Vuosikate/Poistot, %	75,9	109,4
Vuosikate, euroa/asukas	651,5	1008,8
Asukasmäärä	53 843	54 278

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot

Vuosikate euroa/asukas

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

1.6.6.2 Konsernin rahoituslaskelma

Konsernin toiminnan rahavirta oli 31,1 miljoonaa euroa. Konsernin toiminnan rahavirran kehitys on laskenut edellisestä vuodesta 19,7 miljoonalla eurolla. Konsernin investointimenot olivat 79,7 miljoonaa, joka on 31,8 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2017. Investointimenoista 34,8 miljoonaa eli noin 43,6 prosenttia tuli Mikkelin kaupungin investoinneista, joista keskeisimpänä vedenpuhdistamon investointi. Konsernin muiden yhteisöjen investoinnit olivat näin ollen 44,9 miljoonaa euroa.

Konsernin investointien tulorahoitusprosentti oli 44,8 prosenttia, joten tunnusluku heikentyi aiemmasta vuodesta 8,5 prosenttiyksikköä. Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti oli 10,9 %, kun vuonna 2017 se oli 66,1 %. Konsernin lainanhoitokate oli 0,9, kun vuonna 2017 tunnusluvun arvo oli 1,4. Investointien tulorahoituksen osuus olisi kyettävä pitämään korkealla tasolla lainamäärän kasvun hillitsemiseksi.

1 000 euroa	TP 2018	TP 2017
Toiminnan rahavirta	31 138	53 705
Konsernin investointimenot	79 687	111 512
Konsernin investointien tulorahoitusprosentti	44,8 %	53,5 %
Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti	10,9 %	66,1 %
Konsernin lainanhoitokate	0,9	1,4

Konsernin rahoituslaskelma

Tuhansin euroin

	31.12.2018	31.12.2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	35 076	54 755
Satunnaiset erät	144	24
Tilikauden verot	-1 042	-1 432
Tulorahoituksen korjauserät	-3 040	358
	31 138	53 705
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-79 687	-111 512
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 457	2 394
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 951	24 918
Toiminnan ja investointien rahavirta	-37 141	-30 495
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-13	-392
Antolainasaamisten vähennykset	26	523
Lainakannan muutokset	13	131
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	77 782	75 420
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-40 176	-37 830
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-19 300	-9 300
	18 306	28 290
Oman pääoman muutokset	219	-425
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	754	12
Vaihto-omaisuuden muutos	-479	797
Saamisten muutos	3 413	-1 460
Korottomien velkojen muutos	8 249	760
Rahoituksen rahavirta	30 475	28 105
Rahavarojen muutos	-6 666	-2 390
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	29 848	36 514
Rahavarat 1.1.	36 514	38 904
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	-6 666	-2 390

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus, %	44,8	53,3
Lainanhoitokate	0,9	1,4
Kassan riittävyys, pv	16,3	19,0
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, euroa	-90060,0	-73708,0
Asukasmäärä	53 843	54 278

Investointien tulorahoitus

100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien investointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365*Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta-välitulos tilinpäätösvuodelta ja neljältä edelliseltä.

1.6.6.3 Konsernitase

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Edellisen tilikauden tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen on toimitettu yksi korjattu osakkuusyhtiön tilinpäätös ja muutettuja tietoja kolmesta eri konserniyhtiöstä. Näiden korjausten vaikutus tilikausien tietojen vertailukelpoisuuteen on esitetty konsernitiilinpäätöksen esittämistapaa koskevassa liitetiedossa. Taustatietoja on selostettu myös kappaleessa 1.1.4. Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa.

Taseen sisältö

Konsernin rahoituksen rakennetta kuvataan, samoin kuten kunnalla, taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta, joiden avulla voidaan arvioida keskeisesti konsernin taloudellista asemaa. Konsernin taseen vuoden 2018 loppusumma on 940,5 miljoonaa euroa, kun se vuotta aiemmin oli 926,3 miljoonaa euroa. Taseen loppusumma kasvoi näin ollen 14,2 miljoonalla eurolla eli noin 1,5 prosenttia.

Taseen erät

Taseen vastaavaa-puolella merkittävin eräkokonaisuus on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka olivat 790,4 miljoonaa euroa eli 84,0 prosenttia taseen loppusummasta. Aineellisten hyödykkeiden lisäys edellisestä tilikaudesta oli 22,8 miljoonaa euroa. Pysyvät vastaavat kasvoivat edellisestä vuodesta 23,9 miljoonaa euroa eli 2,9 prosenttia. Aineettomien hyödykkeiden kasvu edelliseen tilikauteen verrattuna oli vain noin 0,1 miljoonaa eli 1,1 prosenttia, samoin sijoitusten kasvu oli maltilliset 71 tuhatta euroa eli 0,14 prosenttia. Vaihto-omaisuuden määrä kasvoi noin 0,48 miljoonalla. Konsernin rahat ja pankkisaamiset pienenivät 6,7 miljoonalla eurolla, tästä kaupungin rahavarojen muutos oli -0,64 miljoonaa euroa.

Taseen vastattavaa-puolella oman pääoman suuruus on 274,4 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 638,5 miljoonaa euroa, joka lisääntyi 27,2 miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta. Konsernin lainakanta oli 523,5 miljoonaa euroa, joten lainakanta kasvoi 18,3 miljoonalla eurolla vuoden 2017 vastaavasta luvusta. Pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä kasvoi 34,8 miljoonalla, kun taas lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä pieneni 7,6 miljoonalla eurolla.

Alijäämän kattamisvelvollisuus kuntakonsernissa

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Mikkelin kaupungin tasapainotamistoimenpiteitä on selvitetty tilinpäätöksen kappaleessa 1.7.2.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kuntakonsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksistaan pitkällä tähtäyksellä. Mikkelin kaupunkikonsernin omavaraisuusaste oli 30,3 prosenttia vuonna 2018, kun vuonna 2017 tunnusluvun arvo oli 32,1 prosenttia. Kuntakonsernien keskimääräinen omavaraisuusaste Suomessa oli keskimäärin 44,4 prosenttia vuonna 2017.

	TP 2018	TP 2017
Konsernin omavaraisuusaste	30,3 %	32,1 %
Konsernin absoluuttinen lainakanta (milj. €)	523,5	505,2
Konsernilainat €/asukas	9 723	9 308
Konsernin kertyneet ylijäämät €/asukas	887,0	1105,0

Kaupunkikonsernin absoluuttinen lainakanta oli 523,5 miljoonaa euroa vuonna 2018, kun vuotta aiemmin luku oli 505,2 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettuna vuoden 2018 lainamäärä oli 9 723 euroa per asukas ja 9 308 euroa vuonna 2017. Konsernin lainamäärä on näin ollen jatkanut edelleen kasvujohteista kehitystään. Kaikkien Suomen kuntakonsernien lainakanta oli keskimäärin 6 299 euroa/asukas vuonna 2017, kun vuonna 2016 keskimääräinen luku oli 6 148 euroa/asukas, eli myös valtakunnallisesti lainakannat ovat olleet kasvussa. Mikkeli-konsernin kertyneet ylijäämät vuonna 2018 olivat 887,0 euroa per asukas. Vuoden 2017 asukasta kohden laskettu ylijäämän määrä oli 1 105,0 euroa, joten tunnusluku on heikentynyt.

Konsernin kriisikuntakriteerit

Kuntalain mukaiset kriisikuntakriteerit otettiin käyttöön kahdessa vaiheessa. Kriteeriä 1 sovelletaan vuoden 2015 tilinpäätöksestä alkaen ja muita kriteerejä vuoden 2017 tilinpäätöksestä alkaen. Vuosien välinen vertailu ei ole täysin aukotonta konsernirakenteessa tapahtuneiden muutosten johdosta. Luvuista voidaan kuitenkin todeta, että kritee-

rien täyttymiseltä välttään vielä toistaiseksi. Vuonna 2018 kaupungin taseeseen muodostunut alijäämä on kuitenkin kyettävä kattamaan neljässä vuodessa, kaupunkikonsernin lainamäärä ylittää selvästi raja-arvon ja myös kunnallisveroprosentti on hyvin lähellä kriisikuntakriteerin ylärajaa nykyisillä mittareilla.

Kriisikuntakriteerit ovat:

1. Peruskunta ei pysty kattamaan taseeseensa kertynyttä alijäämää neljässä vuodessa.
2. Tai kuntakonsernilla on kertynyttä alijäämää yli 1.000 euroa asukasta kohden viimeisessä tilinpäätöksessä ja sitä edeltävässä vähintään 500 euroa.
3. Tai kaikki neljä seuraavista kriteereistä täyttyy kahden peräkkäisen vuoden aikana:
 - a. Kuntakonsernin vuosikate on negatiivinen.
 - b. Kunnan tuloveroprosentti on +1 prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon.
 - c. Kuntakonsernin asukasta kohden laskettu lainamäärä ylittää 50 prosentilla maan keskiarvon.
 - d. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on vähintään 50 prosenttia.

Taseen alijäämä on katettava neljän (4) vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien								
Raja-arvo		Mikkeli			Konserni			ARVIO
		2018	2017	2016	2018	2017	2016	
Peruskunnan alijäämien kattaminen (milj. €)	katettava 4 vuodessa	-8,45	4,88	4,6				+
Kuntakonsernin taseen ali-/ylijäätymä* ja	yli -1000 €/as.				887	1 105	1 123	+
Kuntakonsernin taseen ali-/ylijäätymä edellisenä vuonna	väh. -500 €/as.				1 105	1 123	1 053	+
Rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat tunnusluvut eivät saa ylittyä kahtena vuonna peräkkäin								
Raja-arvo		Mikkeli			Konserni			ARVIO
		2018	2017	2016	2018	2017	2016	
1. Konsernin vuosikate (milj. €)	Negatiivinen	3,6	26,7	19,1	35,1	54,8	51,5	+
2. Veroprosentti 1 %-yksikön yli kuntien KA	Yli 20,84 %	20,5 %	20,5 %	20 %				+
3. Konsernilainamäärä yli 50 % yli kuntien KA*	yli 9448 €/as.				9 723	9 308	8 752	-
4. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus	väh. 50 %				106 %	99,7 %	98,1 %	-

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2018, 53 843 asukasta. Konsernilainamäärän raja-arvo on laskettu kuntien vuoden 2017 keskiarvojen perusteella.

Kriisikuntakriteerit täyttyvät konsernin suhteellisen velkaantuneisuuden ja lainamäärän osalta. Asukasta kohden lasketun lainamäärän kriisikuntakriteeri täyttyi vuonna 2017.

Uudet kriisikuntakriteerit

Kriisikuntakriteereitä on uudistettu 1.3.2019 voimaan tulleella uudella kuntalain 118 §:llä. Mittariston rakenne säilyy ennallaan, mutta tunnuslukuja ja niiden raja-arvoja on muutettu. Uusia raja-arvoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella. Siihen asti sovelletaan aiemmin voimassa olleita kriisikuntakriteereitä.

Arviointimenettely voidaan jatkossa käynnistää

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa (ei muutosta)
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa (ei muutosta)

TAI

- jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet kaikki seuraavat raja-arvot
 1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 % (nykyisin konsernin negatiivinen vuosikate)
 2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (nykyisin 1,0 prosenttiyksikkö)
 3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla (nykyisin tunnusluvussa huomioidaan ainoastaan konsernin lainamäärä)
 4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 (nykyisin tunnuslukuna kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vähintään 50 %).

Arviointimenettelyn raja-arvojen lisäksi hallituksen esityksessä on esitetty myös väljemmät raja-arvot eli ns. keltaiset valot, jotka eivät vielä johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta joiden täytyessä kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin, koska kunta on lähellä varsinaisen raja-arvon täyttymistä.

Nämä keltaisten valojen raja-arvot ovat:

- konsernin kertynyt alijäämä on vähintään 500 euroa per asukas
- konsernin vuosikatteen osuus poistoista on alle 100 %
- tuloveroprosentti on 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
- konsernin lainat ja vastuut ylittävät kaikkien kuntien lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän 25 prosentilla
- konsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 1,0.

Konsernitase (lyhyt) ja sen tunnusluvut

1000 euroa

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	3 377	2 929
Konserniliikearvo	198	261
Muut pitkävaikutteiset menot	1 056	2 317
Ennakkomaksut	4 309	3 337
	8 940	8 844
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	101 275	100 545
Rakennukset	429 090	439 834
Kiinteät rakenteet ja laitteet	80 594	84 848
Koneet ja kalusto	86 699	87 155
Muut aineelliset hyödykkeet	3 573	3 901
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	89 217	51 351
	790 448	767 634
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	14 925	14 841
Osakkeet ja osuudet	9 367	9 343
Joukkovelkakirjasaamiset		0
Muut lainasaamiset	25 301	25 222
Muut saamiset	1 585	1 701
	51 178	51 107
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	3 844	2 973
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 442	6 963
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	2 831	3 025
Lyhytaikaiset saamiset	46 011	49 229
	48 842	52 254
Rahoitusarvopaperit	2 325	2 332
Rahat ja pankkisaamiset	27 523	34 182
VASTAAVAA YHTEENSÄ	940 542	926 289

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 936	160 936
Arvonkorotusraho	59 894	60 031
Muut omat rahastot	5 811	5 866
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	60 099	57 476
Tilikauden yli- / alijäämä	-12 361	2 497
	<u>274 379</u>	<u>286 806</u>

VÄHEMMISTÖOSUUS	9 921	10 026
-----------------	-------	--------

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset	20	36
Muut pakolliset varaukset	<u>10 886</u>	<u>12 849</u>
	10 906	12 885

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	6 834	5 209
-------------------------	-------	-------

KONSERNIRESERVI	34	45
-----------------	----	----

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	423 788	389 558
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	18 725	18 157
Lyhytaikainen korollinen pääoma	99 742	115 666
Lyhytaikainen koroton pääoma	<u>96 213</u>	<u>87 937</u>
	638 468	611 318

VASTATTAVAA YHTEENSÄ	940 542	926 289
-----------------------------	----------------	----------------

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	30,3	32,1
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	106,0	99,7
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	109,2	102,4
Kertynyt yli-/ alijäämä 1000 €	47 738,7	59 973,7
Kertynyt yli-/ alijäämä euroa/ asukas	887,0	1105,0
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	523 530,2	505 223,7
Konsernin lainat, euroa/asukas, 1000 €	9 723	9 308
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	25 301	25 222
Kunnan asukasmäärä	53 843	54 278

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)
/ (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=(Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä))/Asukasmäärä

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Liittymismaksut ja Muut velat)

Konsernin lainat, euroa/asukas

=Lainakanta/asukasmäärä

Konsernin lainasaamiset 31.12.

=Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

Kaupunginhallitus esittää tilikaudelle 2018 muodostuneen 13 329 546,88 euron alijäämän käsittelyksi:

- tilikauden tuloslaskelman tulos ennen varaus- ja rahastosiirtoja -14 002 295,30 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Vesiliikelaitoksen poistoeron vähennys 33 342,05 euroa.
- kirjataan menona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron lisäys 385 314,67 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron vähennys 582 963,82 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Mikkelin kaupungin poistoeron vähennys 441 757,22 euroa.
- kirjataan tilikauden alijäämä 13 329 546,88 euroa tilikauden yli/alijäämän tilille taseeseen.

Alijäämää on taseessa vuoden 2018 tilinpäätöksen jälkeen 8 453 248,11 euroa.

1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kuntalain 110.3 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Mikkelin kaupungin taseessa on kertyneitä alijäämiä 8,5 miljoonaa euroa vuoden 2018 tilinpäätöksessä eli Mikkelin kaupungin tulee kattaa alijäämät vuoden 2023 loppuun mennessä.

Tilikauden 2018 alijäämä oli 13,3 miljoonaa euroa. Talouden tulos heikkeni 17,2 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Vuoden 2019 tuloksen arvioidaan olevan noin 9–10 miljoonaa euroa alijäämäinen. Investointien rahoitustarve huomioiden talouden sopeuttamistarve on noin 25–30 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupunki suunnittelee noin 50 miljoonan euron päiväkotij- ja kouluinvestointeja vuosille 2019–2022. Kaupungin lainamäärä tulee nousemaan investointien myötä merkittävästi em. ajanjaksolla. Investointien rahoittamiseksi kaupunki tavoittelee 30 miljoonan euron vuosikatetasoa, jolloin velkamäärää päästään lyhentämään investointien valmistuttua.

Kaupunkirakenneselvityksessä (KV 18.6.2018 § 71) on linjattu päiväkotij- ja kouluinvestoinnit sekä päiväkotij- ja koulutoimintaa koskeva palvelurakenne. Kaupunkirakenneselvityksen mukaisesti kaupunki toteuttaa 9,3 miljoonan euron talouden sopeutustoimenpiteet, joista päiväkotij- ja koulurakenteen uudistamisen osuus on 4,9 miljoonaa euroa.

Palvelusuunnitelmassa (KV 18.3.2019 § 35) on päätetty yhteensä 20,9 miljoonan euron talouden sopeutustoimenpiteistä. Sopeutustoimenpiteissä 6,1 miljoonaa euroa on kaupungin oman toiminnan menoihin ja kaupungin/kaupunkikonsernin tuloihin kohdistuvia toimenpiteitä. Essotelta odotetaan 6 miljoonan euron talouden sopeutusta siten, että niitä kohdistuu 2,5 miljoonaa euroa vuodelle 2019, 1,75 miljoonaa euroa vuodelle 2020 ja 1,75 miljoonaa euroa vuodelle 2021. Palvelusuunnitelman tasapainotustoimenpiteenä on arvioitu lisäksi tarvittavan 8,8 miljoonan euron tulojen lisäys veronkorotuksilla.

Kaupunkirakenneselvityksen ja palvelusuunnitelman yksilöityjen talouden tasapainottamistoimenpiteiden avulla kaupungin talouden arvioidaan tasapainottuvan vuonna 2020 ja taseeseen kertyneiden alijäämien arvioidaan tulevan katetuksi vuonna 2021. Kaupunkirakenneselvityksen ja palvelusuunnitelman toimenpiteiden toteutumisesta raportoidaan hallitukselle kuukausittain. Kaupunginvaltuustolle viedään tiedoksi vastaava raportointi neljännesvuosittain talouden seurannan yhteydessä.

2

Talousarvion toteutuminen

2.1 Kaupungin strategia ja tavoitteiden toteutuminen 2018

Mikkelin kaupunkistrategia 2018–2021 visionaan ”Teemme yhdessä Saimaan kauniin Mikkelin” on hyväksytty valtuustossa 11.12.2017. Samalla hyväksyttiin Mikkelin kaupungin arvoiksi luottamus, avoimuus, yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja vaikuttavuus. Kaupunkistrategiaa toteuttavat ja konkretisoivat strategiset ohjelmat, Hyvän elämän ohjelma, Kestävän kasvun ohjelma ja Elinvoimaohjelma, hyväksyttiin valtuustossa 20.8.2018 § 92. Hyvän elämän ohjelma on samalla kaupungin lakisääteinen hyvinvointikertomus.

Strategian valmisteluaikataulusta johtuen vuoden 2018 talousarvion laadinnan yhteydessä on käytetty sitä strategiavalmisteluun liittyvää tietoa ja aineistoa, joka on tuolloin ollut käytettävissä. Näin ollen esimerkiksi palvelualueiden talousarviovalmistelussa 2018 on käytetty vanhaa tuloskorttia suhteutettuna sen hetkisen tiedon pohjalta uuden strategian mukaiseen toimintaan. Tilanne on korjaantunut vuoden 2019 talousarvion laadinnassa, jossa uuden strategian mukaiset tuloskortit ovat jo olleet käytössä. Strategisten ohjelmien seuranta ja raportointi valtuustolle toteutetaan kevästä 2019 alkaen valtuuston hyväksymien seurantamittareiden avulla erillisenä raportointina. Valtuustotason seurantamittareiden tavoitetaso on asetettu valtuustokaudeksi.

Edellä mainituista asioista johtuen vuoden 2018 toiminnan tavoitteiden saavuttaminen voidaan tässä tilinpäätöskatsauksessa tehdä vuoden 2017 lopulla hyväksytyjen ohjelmakokonaisuuksien sekä niiden painopisteiden mukaisesti.

Hyvän elämän ohjelman toteutuminen 2018

Hyvän elämän ohjelmalle hyväksyttyihin päämääriin määriteltiin toimenpiteet, joita jo vuoden 2018 kuluessa toteutettiin mahdollisuuksien mukaisesti. Hyvän elämän ohjelmaryhmäksi nimettiin laaja-alainen kaupungin toimijoista ja sidosryhmien edustajista muodostettu asiantuntijaryhmä, joka osallistui ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnitteluun perustanaan tieto eri väestöryhmien hyvinvoinnin tilasta.

Yhteisöllisyys

Varhaiskasvatuksessa käytetään kaikissa yksiköissä tunnetaitokasvatuksen Lapset puheeksi -menetelmiä. Lapsen varhainen tuki ja kuntoutuminen huomioidaan ja toteutetaan. Henkilöstö havainnoi arjessa lapsen tuen tarpeita. Kaikissa päiväkotiyksikössä tarjotaan mahdollisuus vanhempainneuvoston perustamiseen. Monialaista yhteistyötä toteutetaan mm. aluevarpu-toiminnassa. Tunne- ja vuorovaikutuskasvatus-polkua laajennetaan ja täsmennetään ja levitetään perusopetukseen.

Ehkäisevä päihdetyötä toteutetaan monialaisessa yhteistyössä. Selvästi seiska -kiertue toteutetaan koko ikäryhmälle. Selvästi seniorina -tapahtuma ikäihmisille tarjosi tietoa havainnollistavin ja osallistavin menetelmin. Ehkäisevää päihdetyötä näkyi vuoden mittaan eri-ikäisten arjessa, tapahtumissa, kampanjoissa, radiossa ja lehtien sivuilla. Suurimmat haasteet ovat yksinäisyyteen liittyvä päihteiden käyttö, erityisesti ikäihmisillä lisääntyvässä määrin. Nuorilla alkoholin ja tupakan sijaan käyttö osin siirtyy nuuskaan, sähkösavukkeisiin ja myös laittomiin huumeisiin, kuten kannabikseen.

Nuorisotyön yhteistyö poliisin Ankkuritiimin kanssa on käynnistynyt.

Ylipaino, huonot ruokatottumukset ja liikkumattomuus ovat edelleen haasteita kaikissa ikäryhmissä. Essoten tilastojen mukaan diabeteksen hoidon kustannukset ovat merkittävät Mikkelin kaupungille. Diabeteksen ehkäisy ja hoito liittyvät elintapoihin keskeisesti. Vesote-hankkeessa luotua Elintapaneuvonta-toimintamallia toteutetaan Essoten, kaupungin ja järjestöjen yhteistyössä. Elintapaneuvonnassa huomioidaan ravinto, liikunta, uni ja mielen hyvinvointi.

Hyvän mielen kävelytapahtuma järjestettiin ensimmäistä kertaa keväällä 2018 MikkeliPuistossa laajassa yhteistyössä kaupungin, järjestöjen, sidosryhmien ja yrittäjien kanssa. Tapahtuma sai hyvän vastaanoton, noin 200 osallistujamäärän.

Mielenterveys kuuluu kaikille -ensiapukoulutuksia järjestettiin hallituksen kärkihankerahoituksella Suomen mielen terveysseuran toteuttamana. Mielen hyvinvoinnin tukemisen ja tunnistamisen taitojen lisäämisen tarve nousi esille koulutusten yhteydessä. Mielen hyvinvoinnin tukeminen on kustannustehokastakin, sillä mielenterveyssyiden hoitoon menee Mikkelillä merkittävät kustannukset. Suurimmat kustannukset ovat erikoissairaanhoidossa.

Kumppanuustalo-toimintamallia ja Kumppanuustalo-tilakysymyksiä valmistellaan työryhmässä, jota koordinoi Estery. Tavoitteena on rakentaa kumppanuspöytä-toimintamalli sekä järjestöstrategia, jossa kuvataan järjestöjen ja julkisen toimijoiden roolit ja vastuut.

Eri-ikäisten kohtaamista toteutetaan lasten isovanhempien, MLL:n kylämummi ja kylävaari -toiminnan, kummitoiminnan sekä lähipalvelutalo toiminnassa. Kaikille päiväkotiyksiköille on nimetty lähikoulu yhteistyökumppaniksi.

Osallisuustoimenpiteissä kahvitunti ei ole edennyt. Viikon kysymys on kaupungin verkkosivuilla ja Facebookissa. Avustusklinikka on järjestetty – ohjeistusta pitää vielä viilata. Lasten ja nuorten osallisuutta on mahdollistettu esim. kouluratkaisuuissa. Osallistuva budjetointi on otettu käyttöön nuorten hyvinvoinnin edistämiseen suunnattujen perintövarojen kohdentamisessa. Nuorisovaltuusto on tehnyt ensimmäisen esityksen ja päättänyt osallisuusmenetelmistä. Osallistuva budjetointi on käytössä aluejohtokuntien strategisissa hankkeissa, joissa osallisuutta on edelleen kehitettävä. Vuonna 2018 on toteutettu liikuntapaikkarakentamista mm. Ristiinan ja Haukivuoren ulkoliikuntapaikoissa.

Aktiivinen ja hyvinvointia tukeva arki

Avoimia päiväkoteja suunnitellaan ja luodaan yhteistyökumppanuuksia kaupungin eri alueille kohtaamispaikoiksi ja näihin toimintasisältöjen luomista on käynnistetty. Eri harrastetoimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä. Kaikilla kouluilla toteutetaan maksuttomia kerhoja.

Voimaa Vanhuuteen ja IIK! Lasten ja perheiden avoimet liikuntavuorot Saimaa Stadiumilla ovat keränneet satoja osallistujia viikoittain. Voimaa Vanhuuteen -ohjelmassa on vertaisohjaajien koulutus käynnissä. Suunnitteilla on lisäksi laajalla verkostolla nuorten harrastekalenterin kokoaminen: Meijän Mikkeli Menoksi -kalenteri.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen on haettu liikkumisen ohjauksen valtionavustusta keskustan kävely- ja pyöräilypilotteisuuden pilotoimiseksi. Tavoitteena on hyödyntää kokeilun tulokset investointihankkeessa, jossa kaupunkikeskustan hyväksytyn suunnitelman mukainen toteutus tehtäisiin. Hankkeet toteutuvat, mikäli valtionavustukset näihin saadaan.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämistyötä on tehty monialaisessa yhteistyössä. Työtä koordinoi kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhmä. Vuoden aikana on kampanjoitu keväällä pyöräilyviikolla, syksyllä liikkujan viikolla. Vaikuttamistyössä on nostettu esille turvallisuutta, ekologisuutta, kävelyn ja pyöräilyn hyvinvointi- ja taloudellisia vaikutuksia. Syksyllä toteutettiin kävelykilometrikisa ja haastettiin koko kaupungin sekä Essoten henkilöstö mukaan. Kaupunki on toteuttanut edellisten vuosien tapaan kevyen liikenteen väylän tehostetun talvikunnossapidon Tuskusta keskustaan. Tästä tulee hyvää palautetta ja se innostaa talvipyöräilyyn. Kalevankankaalle on valmistunut maastopyöräreitti.

Varhaiskasvatysyksiköissä on käytössä pyöräilytaitoihin liittyviä välineitä ja niitä käytetään aktiivisesti. Perheitä otetaan varhaiskasvatuksessa mukaan yhteisiin liikuntatapahtumiin ja niiden suunnitteluun. Suunnitelmissa on seniorikortin ikärajan alentaminen 65 vuoteen.

Vanhusneuvosto on ottanut vastuulleen toteuttaa seniorilounaat virastotalon lounashuoneella kerran kuukaudessa. Entisissä kuntataajamissa jatketaan ikäihmisten toimesta Kimpassa syömään – hankkeessa käynnistettyjä yhteisiä ruokailuja.

Aktiivista yhteistyötä ja yhteistyötoiveita ja mahdollisuuksia huomioidaan mm. museoiden, Kulttuurikamelin, teattereiden, kirjaston, Konserttikeskuksen kanssa. Kulttuuripalvelut, orkesteri ja museot tuottavat hyvinvointia edistäviä palveluja kansalaisten arkeen ja juhlaan peruspalveluna. Kaupungin toimijat ja vanhusneuvoston edustajat ovat olleet aktiivisesti mukana maakunnallisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimisessa. Suunnitelma valmistui syksyllä 2018.

Sujuva ja turvallinen elämä vauvasta ikäihmisiin

Toimiva monialainen yhteistyö siirtymissä palvelun sisällä ja palvelusta toiseen varmistetaan. Tuentarpeiseen lapseen ja perheeseen reagoidaan varhaiskasvatuksessa. Perheiden hyvinvointi ja erityistilanteiden toimintamalleja kehitetään Perheneuvon toiminnassa, perheneuvo-verkoston työssä sekä eroauttamisen työryhmissä. Eroauttamiseen on laadittu koottu palveluopas, jotta ennaltaehkäisy, varhainen tuki ja erotilanteessa moninaiset palvelun tarpeet helpottuvat. Vuoden 2019 alussa avataan uusi Ohjaamo Olkkari Hallituskadulle.

Essoten kanssa on sovittu avustusten osalta yhteistyön tiivistämisen tavoista.

Vanhusneuvosto on ollut aktiivisesti kehittämässä ja ottanut kantaa moniin ikäihmisten turvallisuuteen ja sujuvaan arkeen vaikuttaviin tekijöihin. Vaikuttamistyötä on tehty mm. kuljetuspalveluiden, liikkumisen edistämiseen ja harrastamiseen liittyvissä asioissa.

Vuodelle 2019 on suunniteltu kaupungin esteettömyyssuunnitelman päivitys. Vammaisneuvosto on ollut aktiivinen ja neuvoston asiantuntemusta on hyödynnetty moniin rakentamis- ja liikennesuunnitteluhankkeisiin huomioiden liikuntaesteisten, aistivammaisten sekä hahmottamisen häiriöisten esteettömyys. Liikuntapaikkojen esteettömyyssuunnitelmat ovat valmisteilla.

Kirjastossa valmisteltiin Lukemisen unelmavuosi 2019-kokonaisuutta, joka käynnistyy vuoden 2019 alussa. Kirjastossa

alkaa 2019 Kirjastossa kuin kotonaan -hanke, jonka kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat. Taidemuseo siirtyy terveisiin väistötiloihin Akseliin keväällä 2019. Näyttelytoiminta yleisölle alkaa kesäkuussa 2019.

Kestävän kasvun ohjelman toteutuminen 2018

Uuden jätevedenpuhdistamon rakentaminen Metsä-Sairilaan on edennyt aikataulussa. Alueen asemakaava on vahvistunut ja alueen infran rakentaminen ja tonttien muodostus ja markkinointi on aloitettu.

On panostettu päästöttömään, paikalliseen ja ympäristöystävälliseen liikenteeseen biokaasun käytön edistämiseksi. Samalla saadaan vähennettyä ulkomaisen fossiilisen polttoaineen käyttöä liikenteessä. Mikkelin kaupungille on hankittu 2 kpl biokaasulla toimivia henkilöautoja työajojen varten. Koulukuljetusten kilpailutuksessa on annettu laatu- ja biokaasua käyttäville autoille.

Kaupunkirakenneselvityksessä linjattiin useammasta vanhasta kiinteistöstä luopuminen ja toiminnan keskittäminen uudisrakennuksiin. Uusissa rakennushankkeissa, kuten päiväkodeissa, on huomioitu liikuntarajoitteiset henkilöt. Tilat ovat monikäyttöisiä ja normaalin toiminta-ajan ulkopuolella ne ovat eri-ikäisten käyttäjäryhmien käytettävissä.

Pyöräilyn ja jalankulun edellytyksiä parannettiin korjaamalla vanhoja pintoja 10 378 m². Liikenneturvallisuutta parannettiin hidasteilla Luumutarhantiellä, Tuukkalantiellä ja Rouhialankadulla. Pyörätieverkostoa jatkettiin mm. Savilahdenkadun varrella välillä Ristimäenkatu – Porrassalmenkatu.

BioSairila Oy:n biokaasulaitoksen rakentamista on jatkettu. Laitoksen käynnistys vuoden 2019 lopulla. Asumisen jätteestä hyötykäytetään materiaalina tai energiana 96 %. Jätteiden entistä tehokkaampaa vastaanottoa ja lajittelua on kehitetty yhdessä Mikkelin Toimintakeskuksen kanssa.

Kolmessa kaupungin omistamassa kiinteistössä on luovuttu öljylämmityksestä. Uusia aurinkovoimaloita on asennettu mm. Saimaan Stadiumille sekä Haukivuorelle biokaasulaitoksen yhteyteen (ESE Oy). Metsäkoulun uusi hakelämpöläitos vihittiin käyttöön ja samalla korvattiin merkittävästi kevyen polttoöljyn käyttöä lämmityksessä (ESE Oy). Kalevankankaan alueen uudet kylmätekniikka ratkaisut mahdollistavat tehokkaan viilennyksen niin Stadiumille, jäähallille kuin raviradan katsomolle. Pumpputekniikka on uutta ja innovatiivista kehitystä (ESE Oy).

Etelä-Savon Energia Oy on ilmoittanut lopettavansa turpeen käytön vuoteen 2035 mennessä. Lukuisia teknis-taloudellisia selvityksiä on jo menossa mm. Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa aiheen ympärillä.

Elinvoimaohjelman toteutuminen 2018

Elinvoimaohjelmaa valmisteltiin aikataulun mukaan kevään 2018 aikana sille perustetun valmisteluryhmän toimesta. Valmisteluryhmä nimettiin syksyllä ko. ohjelmaa seuraavaksi Elinvoimaryhmäksi.

Ohjelman Osaaminen ja TKI-toiminta -painopisteessä valmisteltiin EcoSairila-, Memory Campus – ja Kalevankangas-kehittämislustoille oman toimintasuunnitelmat. EcoSairilan osalta keskeistä on ollut uuden jätevedenpuhdistamon rakennustöiden edistymisen sekä alueen uuden kokoajakadun rakennustöiden valmistelu. Memory Campuksen osalta verkoston toiminta järjestäytyi, toteutettiin massadigitoinnin Proof of Concept (PoC) sekä käynnistettiin massadigitoinnin osajakoulutuksen suunnitteluhanke. Kalevankangas-kehittämislustan keskeisen toimijan Saimaa Stadiumin avajaisia vietettiin 14.3.2018.

Vuoden 2018 aikana on valmisteltu Etelä-Savon maakuntaliiton vetämänä Etelä-Savon osaamisstrategia, jonka pohjalta ja jota tukien on määritelty kaupungin elinvoimaohjelman koulutukseen ja osaamiseen liittyvät teemat.

Toisen asteen ammatillisten tutkintojen osalta on käyty jatkuvaa vuoropuhelua työelämän kanssa. Mikkelin alueelle on luotu paikallisia tutkinnon osia mm. aurinkosähkön ja hyvinvointitekniikan saroilla. Esedusta valmistuu vuosittain kaikkiaan noin 1.100 ammattilaista ja heistä noin 83 % jää maakuntaan. Uusista yrityksistä pääosa rakentuu toisen asteen koulutuksesta valmistuneiden varaan. Vuonna 2018 Esedulle myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen lautapalkinto.

Otavian ja Mikseihin yhteishankkeessa ("Maahanmuuttajat Etelä-Savon voimavaraksi") on tunnistettu maahanmuuttajien aiempaa osaamista ja työelämätaitoja. Otavan Opiston aikuisten lukutaitokoulutus käynnistyi avaten mahdollisuudet perusopetuksen suorittamiseen. Otavan Opiston maahanmuuttajien perusopetuksen osallistujamäärä on kasvanut ja mahdollistanut lukiokoulutukseen hakeutumisen yhä useammalle maahanmuuttajalle perusopetuksen jälkeen. Otavan Opiston koko lukiokoulutuksen suorittavien sekä aineopiskelijoiden osallistujamäärä verkossa on edelleen kasvanut.

Yliopisto- ja korkeakoulusektorilla on saatu hyvin alueen ulkopuolista tutkimusrahoitusta. Hankkeita on saatu liikkeel-

le mm. Suomen akatemian, Kunnallisalan kehittämissäätiön, Koneen säätiön, Horizon 2020 ja Suomen kulttuurirahaston rahoituksella. Kaupungin ja seudun rahoittamissa ammattikorkeakoulun ja MUCin hankkeilla on tiivis yhteys kaupungin kehittämisalustoihin (esim. EcoSairilan teemoihin on LUT:lla kymmenkunta väitöskirjaa tekeillä). Tiedepolku -valmistelutyötä on tehty kaupungin perusopetuksen ja lukion kanssa sekä MUC:in ja kesäyliopiston yhteistyönä.

Laadukkaiden yrityspalveluiden osalta Miksein asiakkuuksia oli lähes 300 kpl enemmän kuin edellisenä vuonna (580 => 863) ja yhtiön järjestämiin tilaisuuksiin osallistui noin 5000 henkilöä, joka on noin 700 hlö enemmän edellisvuoden verrattuna. Uusyrityskeskus Dynamon ja Miksein neuvonnan kautta perustettuja uusia yrityksiä Mikkelin seudulle perustettiin yhteensä 126 kpl Uusiin yrityksiin ja Miksein muiden toimintojen kautta (ml. hankkeet) syntyi uusia työpaikkoja 303 kpl.

Majoitustilaston ennakkotietojen mukaan joulukuussa 2018 Mikkelin seutukunnassa oli rekisteröityjä majoitusliikkeitä 37 kappaletta, joissa huoneita 836 ja vuoteita 2.308 kappaletta. Tammi-joulukuussa 2018 Mikkelin seutukunnassa yöpymiset (269.797 vrk) vähentyivät edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta 5,2 % (kotimaiset 210.504 vrk / -3,8 % ja ulkomaiset 59.293 vrk / -10,1 %). Ulkomaalaisyöpymisistä 44,1 % (26.147 vrk) tuli Venäjältä yöpymismäärän vähentyessä tammi-joulukuussa 2018 edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta 16,1 %.

Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelman toteutuminen 2018

Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelmaa jatkotyöstettiin muiden strategisten ohjelmien rinnalla. Ohjelman tavoitteet kytketään vuoden 2019 aikana valmistuvaan palvelusuunnitelmaan. Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelma tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä strategisten tavoitteiden saavuttamisessa läpi kaupungin organisaation. Siinä kiteytetään henkilöstöstrategian painopistealueet ja palvelujen kehittämisen tavoitteet tuleville vuosille. Ohjelman painopistealueet ovat:

1. Palvelujen kehittämisen kärjet. Laadukkaat ja tehokkaat yhteiset mallit.
2. Hyvinvoiva henkilöstö. Aktiivinen ja ennakoiva välittäminen.
3. Osaava johtaminen ja esimiestyö.
4. Asiakaslähtöinen osaamisen kehittäminen.

Palveluprosessien poikkihallinnollista kehittämistä jatkettiin henkilöstö- ja palvelukehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti. Kaupungin palveluprosesseja arvioitiin ja etsittiin aktiivisesti tuottavampia toimintatapoja. Tavoitteena on edelleen tehostaa toimintaa ja toiminnan laatua sekä parantaa tuottavuutta ja kustannustehokkuutta huomioiden tulevaisuuden työn murros.

Osaavaa johtamista ja esimiestyön painopisteenä oli ulkopuolisen kumppanin kanssa järjestetty osallistavaan ja valmentavaan johtamiseen tähtäävä valmennus, joka jatkuu vuoden 2019 aikana työyhteisöiden osalta.

Palvelukehitysohjelmassa on tunnistettu vuoden 2018 aikana palvelualueiden toiminnan kehittämisen kärjet vuosille 2019–2021 ja näiden edistämiseen on luotu seurantamalli. Valtaosa kehittämisprosesseista on käynnistynyt jo vuoden 2018 puolella. Lean-infoja jatkettiin kevääseen 2018, minkä lisäksi palvelualueille on ollut tarjolla sparrausapua palvelukehitykseen.

2.2 Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan toteutuminen

2.2.1 Konsernin tavoitteiden toteutuminen

2.2.1.1 Etelä-Savon Energia Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Energiahuoltoon liittyvä liiketoiminta.
Toimitusjohtaja	Erkki Karppanen
Hallituksen jäsenet	Heikki Nykänen (pj.) Paavo Barck (varapj.) Outi Kauria Päivi Ylönen Anni Siiskonen Pekka Selenius Annaliisa Leinonen Ville Kakkonen Aimo Ollikainen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Henkilöstön edustaja suunnitteluinsinööri Ilkka Vaarasuo

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Sähkön hinta on ollut viime vuosina niin alhainen, että vastapainesähkönkään tuottaminen ei aina ole kannattavaa. Tällä hetkellä kuitenkin huono vesitilanne on nostanut sähkön hintaa ja Olkiluoto 3:n mahdollinen myöhästyminen voi myös nostaa sähkön hintaa vuonna 2019. Mutta pidemmällä aikajaksolla ei ole näkyvissä, että sähkön hinta säilyisi nykyisellä tasolla, joka on ollut 40-60 €/ MWh.

Vuodet tulevat aiempaa lämpimämmiksi ja sateisemmiksi. Tämä voi pienentää lämmönmyyntiä ja heikentää polttoainelaatua. Kuivan kesän 2018 ansiosta on ollut käytettävissä hyvälaatuisia, kuivia puupolttoaineita.

Jatkossa yhtiöt tulevat panostamaan aurinkoon ja tuuleen energiantuotannossa. Liikenteessä panostetaan sekä sähkö- että kaasuautoihin.

Sähkön siirrossa päättyy nykyinen valvontakausi vuonna 2019. Mahdollisesti valtiovalta tulee tekemään päätöksiä, joilla tullaan laskemaan sähkönsiirron tuottotasoa nykyisestä.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Kuiva kesä 2018 paransi puupolttoaineiden laatu, koska puu kuivui hyvin. Tämä on parantanut voimalaitoksen tuotannon hyötysuhdetta. Toisaalta kuiva kesä on aiheuttanut ongelmia ESEn vesivoimaa tuottavassa osakkuusyhtiössä, koska se on jäänyt huomattavasti budjetoiduista tuotantomääristään. Helmi-, maalis- ja joulukuu olivat budjetoitua kylmempiä, mikä paransi yhtiön lämmönmyyntiä.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet	Mittari:	Tavoitetaso:	Toteuma:
1. Ympäristöystävällisen energian hankinta ja tuotanto:			
1.1 Saavutetaan Pursialan (ympäristöystävällisen) lämmön ja sähkön tuotantotavoitteet	Pursialan voimalaitoksen käytettävyyden	98 %	99,05 %
1.2 Tuotannon ympäristöystävällisyyden ja kannattavuuden varmistaminen	Uusiutuvien polttoaineiden käyttö ja polttoaineiden hankintakustannukset	Uusiutuvilla polttoaineilla tuotetaan 85% energiasta sekä polttoainehankinnan kustannusten kasvu alle keskiarvon	Uusiutuvilla polttoaineilla tuotettiin 73,5% energiasta ja polttoainekustannusten kasvu

	1.3 Sähkön tuotanto-osuuksien kannattavuuden parantaminen	Sähkön Mankala-hinnat	Sähkön Mankala-hintojen pysyminen pörssihiintojen alapuolella.	Sähkön Mankala-hinnat olleet hieman Suomen alueen pörssiäshkön keskihinnan 46,80 €/MWh yläpuolella.
2. Luotettava ja tehokas energian siirto sekä myynti:	2.1 Siirto- ja lämpöverkkojen käytön ja rakentamisen optimointi	Sähkön siirtohäviöt ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöt	Sähkön siirtohäviöiden ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöiden osalta kaupunkiyhtiöiden keskiarvo	Toteutui.
	2.2 Sähkön myynnin kannattavuuden parantaminen	Sähkönmyynnin tulos	Sähkönmyynnin tulos positiivinen	ESE:llä ei enää ole sähkönmyyntiä.
	2.3 Kaukolämmön kilpailukykyyn turvaaminen	Tulostaso	Nykyisen tulostason säilyttäminen v. 2013 2642 t€, v. 2014 2987 t€	Kaukolämmön tulos v. 2018 oli 2907 t€ eli tulostaso on säilynyt.
3. Uudet energiapalvelut:	3.1 Osaamisen varmistaminen	Uusien ratkaisujen myynti ja toteutus	Pystytään myymään ja toteuttamaan uudet ratkaisut	On onnistuttu.
	3.2 Älykkäät energiaratkaisut	Liikevoitto	Konsernin liikevoiton parantaminen v. 2013 5695 t€, v. 2014 6477 t€	Konsernin liikevoitto v. 2018 oli 3951 t€ eli se ei ole parantunut.
	3.3 Uudet bioenergiatuotteet	Liikevoitto	Konsernin liikevoiton parantaminen v. 2013 5695 t€, v. 2014 6477 t€	Konsernin liikevoitto v. 2018 oli 3951 t€ eli se ei ole parantunut.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Uusista liiketoiminnoista ei vielä ole saatu budjetoitua liikevaihtoa tai tulosta. Myös sähkönhankinnan osakkuusyhtiöiden liikevaihtotavoitteista jäätin ja siitä kirjattiin tappiota. ESEn perustoiminnoissa kaukolämmössä ja sähkönsiirrossa tavoitteet toteutuivat.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	48 360	51 000	47 138
Tilikauden voitto/tappio	3 489	2 600	1 452
Osinko	2 860	2 860	2 000
Investoinnit	17 500	7 900	8 000
Ulkoisen velka	90 695	88 000	91 773
Sisäinen velka	14 296	14 296	14 296
Konsernitilin limiitti	4 200	4 200	4 200
Omavaraisuusaste	18 %	15 %	17,3 %
Henkilöstö	99	95	101
vakituinen	90	90	95
määräaikainen	9	5	6

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Saimaa Stadiumille rakennettiin ESEn ensimmäinen kaukokylmäkohde ja siellä aloitettiin sähköntuotanto aurinkopaneleilla. Myös BioHauki Oy:n kanssa toteutettiin pieni aurinkopuisto laitoksen sähköntuotantoa varten. Pursialan 2:n ekonomaisier uusittiin.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

ESEN strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon sekä kaukolämmön myynnin kannattavuuteen. Lämpiminä vuosina Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät ovat vähäisiä, ja ns. minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä kuin mitä tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Voimalaitoksen toiminnan kannattavuuteen kytkeytyy myös poliittisia riskejä, kuten muutokset polttoaineiden verotuksessa, käyttökielloissa ja tuissa. On tärkeää, että voimalaitokselle saapuvien polttoaineiden energiamäärät saadaan mitattua oikein, sillä tämä vaikuttaa suoraan tuotannon kannattavuuteen.

Tukkusähkömarkkinoilla hinnat ovat edelleen alhaiset tuotantokustannuksiin verrattuna. Sähkön hintariskeihin varaudutaan ESEN hallituksen hyväksymällä riskipolitiikalla. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskisiin, määräriskisiin, vastapuoliriskisiin, likviditeettiriskisiin ja aluehintariskisiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä. Riskipolitiikan toteutumista seurataan kuukausittain.

Kaukolämmössä haasteena on energiankulutuksen väheneminen kiinteistöissä sekä maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa. Se tosin on aiempaa pienempi.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat polttoaineiden saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittävillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä pääosa puupolttoaineiden terminaalitoiminnoista Mikkelin Metsä-Sairilaan. Puupolttoaineiden saatavuutta varmistaa lisäksi oman polttoainehankinnan kehittäminen Venäjällä. Pitkällä aikavälillä liittyy myös epävarmuuksia turpeen saatavuuteen sekä mahdollisiin käyttökieltoihin.

Uutena haasteena on polttoainekäytön äärevöityminen. Tämä tarkoittaa sitä, että voimalaitos käyttää hyvin lyhyinä pakkasjaksoina paljon polttoainetta, kun muina aikoina polttoaineen käyttö on huomattavasti pienempää. Polttoaine-toimittajilta vaadittaisiin näin ollen entistä enemmän terminaalivarastointia, jolla tuetaan haketusta kylminä kuukausina, mutta tämä vaatii investointeja.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormitustilanteissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskuksilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti hieman alle 100 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaissäädökset. Sähköverkon kehittämiseksi on laadittu suunnitelma. Se ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus sekä kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko Oy jatkaa maakaapelointiasteen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiön saamat ja edellisiltä vuosilta yli jääneet päästöoikeudet riittävät Pursialan voimalaitoksen tarvitsemaan turpeen polttomäärään, koska Pursialan kattilatekniikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma siitä, miten toimitusjohtaja tullaan tarvittaessa korvaamaan. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaisuusjärjestelyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn ja tulee samalla perehdytetyksi toisen työhön käytännön kautta.

• Taloudelliset riskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 60–80 % konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan. Muutoksia voidaan tehdä hallituksen päätöksellä.

ESE -konsernilla on käytössään kaupunkikonsernitiliin liitetty limiitti, joka auttaa maksuvalmiudessa.

Hankintoihin liittyvät menettelyt ja oikeudet on määritelty ESE-konsernin Hyvä hallintotapa -dokumentissa. Siinä on määritelty myös lähipiiriliiketoiminen valvonta, sopimusten laadinta, omaisuuden hallinnointi, kirjanpidon ja maksuliikenteen järjestäminen sekä sisäinen valvonta ja tarkastus.

• Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain.

Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat mm. laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Sähkö- ja kaukolämpöverkkoja ei ole vakuutettu.

Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä on vastuuvakuutus, joka sisältää myös toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän vastuuvakuutukset. Yrityksellä on myös rikosvakuutus. Pursialan voimalaitoksen sekä Tikkanen tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus.

Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. ympäristövahinkovakuutuksin sekä valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia ja vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia.

Työtapaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä työturvallisuuskoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvallisista työtavoista. Työturvallisuuden kehittymistä seurataan yhtiön mittareista laaditun työturvallisuusindeksin avulla. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta ja turvavartteja sekä ylläpidetään työturvallisuuskortteja. Työtapaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka kattaa kaikki sairaus- ja tapaturmakustannukset 10 000 euroon asti.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Sisäisessä valvonnassa tai tilintarkastajien suorittamassa valvonnassa ei ole todettu, että sääntöjä tai päätöksiä olisi jätetty noudattamatta eikä ole havaittu, että noudattamatta jättäminen olisi aiheuttanut haittaa yhtiölle.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Hallitus määrittelee konsernille strategian, vision, arvot ja palvelulupaukset. Niiden perusteella konsernille määritellään toiminnalliset tavoitteet vuosisuunnittelun yhteydessä. Tavoitteet perustuvat pitkälti hallituksen vahvistamaan strategiaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan johtoryhmätasolla kaksi kertaa vuodessa pidettävissä johdon katselmuksissa. Yksiköiden vuositavoitteet perustuvat sekä strategian mukaisiin tavoitteisiin että kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin. Yksikötason tavoitteiden toteutumista seurataan yksiköiden osastopalavereissa vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Konsernille laaditaan vuosittain budjetti sekä investointisuunnitelma, jotka hallitus vahvistaa. Näiden suunnitelmien pohjalta laaditaan konsernin kassabudjetti, johon esimerkiksi rahoitustarve perustuu. Tulosbudjetti seurataan kuukausittain ja kassabudjettia viikottain. Toteutuneet investoinnit tarkastetaan vuosittain.

Jokaiseen maksuun tarvitaan asiataarkastaja ja hyväksyjä, joiden tulee olla eri henkilöt. Mikäli poikkeustilanteessa maksumääräys annetaan sähköpostilla ilman tarkastaja-hyväksyjä -menettelyä, tulee maksun oikeellisuus varmentaa puhelinsoitolla maksumääräyksen antanelle henkilölle. Kirjanpidossa tehdään täsmäytykset ja erot tarkastetaan eli siinä toimii omaehtoinen valvonta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Jokainen työntekijä on velvollinen käsittelemään työnantajan omaisuutta vastuullisesti, kuten heidän tulee myös kunnioida asiakkaan omaisuutta. Nämä on määritellyt ESElän pelisäännöissä, joka on osa ESEn toimintajärjestelmää. Omaisuuteen kohdistuvat riskit arvioidaan vuosittain vakuutusyhtiön kanssa ja riskit pyritään poistamaan omaisuusvakuutuksin.

ESE-konserni noudattaa hankinnoissaan Erityisalojen hankintalakia ”Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja posti- palvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista”. Hankintojen tulee aina olla tarkoituksenmukaisia.

Näiden hankintarajojen alle jäävät hankinnat tehdään Mikkelin kaupunkikonsernin Clouidia-järjestelmällä. Hyviä valintakriteerejä ovat:

- hinta-laatusuhde
- paikallisuus
- ympäristöystävällisyys
- toimittajan luotettavuus
- aluetaloudelliset vaikutukset
- energiatehokkuus

Hankintoja valvotaan siten, että ostoreskontramaksuissa tulee olla laskun tarkastajan ja hyväksyjän kuittaus. Lasku ei mene maksuun ilman tarkastus- ja hyväksyntävaiheiden suorittamista, joista jää joko sähköinen merkintä. Laskulla ei saa olla sama henkilö hyväksyjänä, joka on laskun tarkastanut. Tarkastajana toimii hankinnasta tietävä henkilö. Reskontran ohi suoritetuissa maksuissa tulee myös olla tarkastajan ja hyväksyjän varmennus (maksumääräys tai lasku).

Yksiköt vastaavat siitä, että heidän hankintoihin liittyvissä laskuissa on riittävät merkinnät siitä, että laskusta käy selvästi ilmi, miten kustannus liittyy liiketoimeen. Mikäli näin ei ole, tulee laskun tarkastajan tai hyväksyjän täydentää laskun tietoja.

Investoinneista käydään erikseen talousosaston toimesta läpi, että investoinneiksi kirjatut kulut ovat investointeja ja varmistetaan, että laskuilta löytyvät riittävät tiedot, joilla voidaan varmistaa kulun olevan investointi. Yksiköt vastaavat siitä, että investointikirjaukset ovat oikein ja että laskuilta löytyvät riittävät tiedot. Konsernissa on erillinen ohje investointien määrittelyyn.

Hankintoja omalta lähipiiriltä (perheenjäsenet, joiksi katsotaan mm. avio- tai avopuoliso sekä henkilön omat tai puolison lapset ja muut huollettavat) voi tehdä ainoastaan esimiehen kirjallisella luvalla ja siten, että tarjoukset toimitetaan muulle kuin hankinnan tekemälle henkilölle. Hankintoja suoritettava ei saa saada hankinnoista itselleen henkilökohtaista hyötyä.

Sopimusten laadinnassa tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- sopimuksissa on ESE:ä suojaavat ja kohtuulliset pykälät
- sopimuksilla on omistaja, joka seuraa sopimusten noudattamista, voimassaoloa sekä maksujen aiheellisuutta ja oikeellisuutta
- mahdolliset sakkopykälät (viivästyskorko, myöhästymissakko)
- sopimuksen vakuudet ja takuut
- sopimuksen allekirjoittajalla on asianmukaiset allekirjoitusoikeudet (asemavaltuus, prokura tai nimenkirjoitusoikeus)
- sopimukset eivät pääse raukeamaan, kun niille on vielä tarvetta
- sopimukset sanotaan irti, kun ne eivät ole enää tarpeen
- sopimuksen irtisanomis-, purku- ja siirtomahdollisuudet (exit-pykälä)
- sopimus arkistoidaan ESEn intranetin sopimustenhallintaan tai muuhun ESEn sähköiseen järjestelmään

Sisäinen valvonta on osa päivittäistä toimintaa. Sen tavoitteena on saada riittävä varmuus toiminnan tuloksellisuudesta, toiminnan ja talouden lainmukaisuudesta, hyväksytyjen budjettien noudattamisesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä raportoinnin oikeellisuudesta ja riittävydestä.

Sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toiminnan tuloksellisuudesta vastaavat konsernin hallitukset sekä toimitusjohtajat. Kaikkien liiketoimintayksiköiden ja yhtiöiden on kuitenkin toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet ja he vastaavat sisäisestä valvonnasta vastuualueillaan. Sisäistä valvontaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa.

Johdon ja esimiesten tulee omalla toiminnallaan näyttää esimerkkiä ja luoda organisaatioon myönteinen sisäisen valvonnan ilmapiiri. Johtamistapa ja toimintakulttuuri luovat perusta valvontaprosessille ja edistävät tavoitteiden toteutumista sekä henkilöstön valvontatietoisuutta.

Sisäisessä valvonnassa ei ole tullut ilmi väärinkäytöksiä tai kirjattu poikkeamia, joiden perusteella voitaisiin todeta, että konsernissa olisi tapahtunut väärinkäytöksiä. Sisäinen valvonta voisi olla tehokkaampaa, mutta yhtiössä ei ole erikseen sisäistä valvontaa tekemää controller-henkilöä, jonka avulla sisäistä valvontaa voitaisiin tehdä enemmän, mutta on katsottu, että nykyinen valvonnan taso on riittävä.

Omistajapolitiittiset toimenpiteet vuonna 2018

Omistajapolitiittisissa linjauksissa on todettu, että energialiiketoiminnassa tapahtuvat muutokset vaativat energiaomistusten jatkuvaa tarkastelu. Omistajapolitiikan toteuttamiseen ei ole asetettu talousarvioon 2018 sitovia tavoitteita.

2.2.1.2 Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus	62,5 %
Toimiala	Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuiskoulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia.
Toimitusjohtaja	Seppänen, Arja
Hallituksen jäsenet	Lehkonen Raine, pj. Harmoinen Taina Siitonen Mikko Strengell Janne Vuorinen Jarmo Salminen Lotta, varapj. Ojala Sakari Skyttä Heikki Pyrhönen Heikki, varajäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat -

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Kilpailu koulutussektorilla tulee kiristymään entisestään. Valtionosuusrahoituksen vaikuttavuusosio kiristää taloutta ja vaatii suoritteiden kertymisen ja työllistymisen edistämistoimenpiteitä. Kasvupalveluiden organisoituminen vaikuttaa Esedu-konsernin kokonaisvolyyymiin. Koulutuksenjärjestäjien verkko tulee muuttumaan.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Uuden toimintaa ja rahoitusta koskevan lainsäädännön voimaantulo 1.1.2018. Opiskelijavuosien uudenlainen laskeminen. Osa aiemmista suoritteista kirjautui tytäryhtiölle.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Painottamattomia opiskelijavuosia kertyi 2556,7. Tavoite oli 2724. Uusia yrityksiä syntyi Mikkeliin 246. Mikkelin alueen työttömyys oli vuoden 2018 lopussa 10,4 %. Osaamistarvekartoituksia tehtiin kaikkiaan 75 vuoden 2018 aikana. Koulutusvienti onnistuttiin käynnistämään hyvin yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa, volyymi oli noin 150.000 euroa. Esedun opiskelijoita oli työssä oppimassa yhteensä 28 opiskelijavuotta. KasvuEsedun liikevaihto oli yli 2 miljoonaa euroa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Esedu saavutti upeasti sille asetut taloudellisen tavoitteet. Tilikauden tulos on tappiota 382.486 euroa, kun talousarvio oli 640.456 euroa tappiota. Kassa oli koko tilikauden erittäin vahva, likviditeetistä huolehdittiin erinomaisesti 1,2 milj. euron investoinneista huolimatta.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	31.100	29.256	30.073
Tilikauden voitto/tappio	-1.115	-640	-378
Osinko	0	0	0
Investoinnit	1.408	1.250	1.202
Ulkoisen velka	5.047	5.000	4.671
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	3 milj.euroa, ei käytetty	3 milj.euroa, ei käytetty	3 milj.euroa, ei käytetty
Omavaraisuusaste	59,1 %	52,4 %	59,7 %
Henkilöstö vakituinen	351 301	362 308	335 297
määräaikainen	50	54	38

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Henkilöstö- ja talouspalveluiden uuden palveluntarjoajan ja ohjelmistojen käyttöönotto. Ict-palveluiden laitteita. Oppimisympäristöjen varustelua, suurimpina metsä- ja metsäkonealalle kaksi metsäkonetraktoria, puutavara-auto ja perävaunu, kuorma-auto ja nosturi.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Merkittäviä strategisia riskejä ei ole havaittavissa. Esedu on valtakunnallisesti arvioituna ammatillisen koulutuksen uudistuksen suunnannäyttäjänä.

• Operatiiviset riskit

Liiallinen kilpailu voi johtaa avainosaajien menettämiseen. Tähän on varauduttu kehittämällä systemaattisesti esimiestyötä ja henkilöstön hyvinvointia. Kilpailun kiristymiseen on varauduttu koulutusten markkinoinnin tehostamisella ja uusien tuotteiden kehittämisellä. Vetovoimaisuutta lisätään jatkuvasti. Koulutuksen laatu ja monipuolinen tarjonta varmistetaan ja ennakointityötä tehdään eri verkostoissa. Huolehditaan lisäksi rakentavasta yritys- ja aluekehitystyöstä.

• Taloudelliset riskit

Rahoituksen ennakoimattomuus ja merkittävä kiristyminen vaikuttavuuselementtien astuessa voimaan. Toiminta mitoitetaan rahoituksen mukaiseksi proaktiivisesti ja taloutta ja toimintaa seurataan ajantasaisesti kuukausittain.

• Vahinkoriskit

Tietoturvallisuuden puutteet, rakennus-, kone- ja laiteriskit, henkilövahingot, työturvallisuus sekä asiakkaille aiheutuneet vahingot. Työturvallisuuteen liittyvät vastuut, ohjeistukset ajan tasalla ja tiivis viranomaisyhteistyö.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Esedussa noudatetaan hyvin lainsäädäntöä sekä yhtiön omia toimintasääntöjä. Päätöksistä tiedotetaan kaikille ja niiden noudattamista valvotaan. Henkilöstö on osallistettu organisaation kehittämiseen.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta (miten järjestetty, onko hoidettu)

Ajantasainen raportointi. Osavuositarkastuksissa neljä kertaa vuodessa käydään hallitukseen saakka läpi toiminnan ja talouden toteutuminen. Lisäksi kuukausittainen suorite- ja talousraportointi hallitukselle ja esimiehille.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hankintaohjeen mukaiset hankinnat. Luovutukset julkisissa huutokaupoissa. Omaisuuden hoidossa selkeät vastuut ja huolellinen, vastuullinen huolto ym. toiminta.

Esedu-konserni noudattaa sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa COSO-mallia kokonaisuudessaan. Esimiehet vastaavat vuosittain kyselyyn valvonnasta, riskeistä ja niihin varautumisesta. Lisäksi johtoryhmä valitsee vuosittaiset erityistarkastuskohteet. Riskienhallinta on sisällytetty myös toimintaa kuvaaviin prosesseihin. Suurilta riskeiltä on pääsääntöisesti välttytty. Koko toiminnan aikana on tapahtunut vain yksi iso henkilövahinko.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Pajatoiminnan valtionosuuskelpoisuus saatu opetus- ja kulttuuriministeriöltä kesäkuussa 2018. Omistajien kanssa on pidetty säännöllisen omistajapalaverit ja lisäksi konsernivastuuhenkilön kanssa pidetty tapaamisia. Keskustelua lukiotoiminnasta on käyty.

2.2.1.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Yhtiön toimialana on elinkeinoelämän edistäminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, yritystoiminnan kehittäminen sekä yritystoiminnan aloittamisen helpottaminen Mikkeliissä. Tässä tarkoituksessa yhtiö voi omistus- ja vuokraoikeuden nojalla hallita kiinteistöjä ja alueita, rakentaa niille teollisuus- ja palvelutiloja sekä laitteita luovutettavaksi edelleen joko vuokraamalla tai myymällä sekä omistaa kiinteistöyhtiön osakkeita ja osuuksia. Yhtiö voi harjoittaa omaan liiketoimintaansa liittyvää muuta palvelu- ja liiketoimintaa. Yhtiö voi toimialueensa pk-yritystoiminnan turvaamiseksi sijoittaa tarvittavaa pääomaa toimiviin ja perustettaviin yrityksiin sekä antaa takauksia.
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki
Hallituksen jäsenet	Kari Ojala, pj Juha Vuori, vpj Harri Kivinen Nina Nyyssönen Päivi Ylönen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä, konsernivastuuhenkilö Heikki Siira

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Yleinen taloudellinen tilanne on ollut edelleen hyvä. Tilojen kysyntä pysynee hyvällä tasolla ja suurin osa yrityksistä pystyy suoriutumaan maksuvelvoitteistaan. Taloudellisen tilanteen paraneminen yleisesti on aiheuttanut ja tulee aiheuttamaan lähiaikoina edelleen siten, että asiakkaat haluavat parempia toimitiloja ja laajennuksia nykytiloihinsa. Tämä aiheuttaa vuokralaiskiertoa ja Naistingin resurssit kokonaan tyydyttää tuota kiertoa ovat rajalliset. Aiheuttanee jonkin verran toimitilamuutoksia ja mahdollisesti vuokralaisten siirtymistä heille tällä hetkellä ajanmukaisempiin tiloihin.

Sijoittajien kiinnostus toimitilarakentamista kohtaan Mikkelin seudulla säilyy edelleen varovaisena ja jopa tiukkenee johtuen suurien investointikokonaisuuksien määrän kasvusta kasvukeskuksissa. Institutionaaliset sijoittajat eivät ole kiinnostuneita sijoittamisesta muihin kuin suuriin kasvukeskuksiin, joissa arvonnousu on mahdollista. Mikkelin kaupungilla on käynnissä useita tärkeitä aluerakennushankkeita. Uusien hankkeiden käynnistyminen Mikkelin seudulla edellyttää kaupunkikonsernin aktiivisuutta hankkeiden kehittäjänä. Mikkelin myyntityö on erittäin tärkeää! Naistingin rooli elinkeinopolitiikan tekijänä vahvistuu edelleen.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Teknikontien osto ja saneeraus. Ei merkittäviä tapahtumia talouteen suuresti vaikuttavina. Vuokrausaste on hyvä.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asetetut tavoitteet täytetty liiketoiminnan mahdollistajana mikkeliiläisille yrityksille. Tilat on hyvin vuokrattuna ja pääosin on pystytty järjestelemään tarvitsijoille toimitilaa. Myös kiinteistökannan kunnossapitoon on panostettu.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ei poikkeamia. Tase, liikevaihto ja tulos ovat ennustetun mukaisia.

Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n strategiset tavoitteet ovat talouden vahvistaminen edelleen ja käynnissä olevien saneerauksien ja uudisrakennushankkeiden läpivieminen taloudellisesti kannattavasti Mikkelin elinkeinoelämää virkistää.

Suuren kokoluokan elinkeinoinvestointeja on valmistelussa/toteutuksessa n 30M€:n edestä, jotka on tavoite saada toteutumaan vuoteen 2022 mennessä, vaikkakin päätöksenteko on ainakin viivästyttänyt hankkeiden käynnistymistä.

Yhtiön nykyisen kiinteistöomaisuuden korjausvelkaa tulee edelleen pienentää sekä ennakoida kiinteistöjen teknistä uudistamistarvetta.

Investoinnit kohdistuvat etenkin kaupungin strategisesti tärkeiden yritysten kehittymisedellytysten turvaamiseen ja kiinteistökannan korjaustöihin.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	5.130	5.300	5.274
Tilikauden voitto/tappio	150	400	380
Osinko	0	0	380, vahvistamaton
Investoinnit	6.700	4.000	1.000
Ulkoinen velka	22.000	25.500	20.502
Sisäinen velka	117	90	42
Konsernitilin limiitti	2.000	2.000	2.000
Omavaraisuusaste	26,3%	25	27,6
Henkilöstö	6	6	7
vakituinen	6	6	7
määräaikainen	0	0	0

Tunnusluvut eivät sisällä 100 % omistettujen kiinteistöyhtiöiden lukuja

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Teknikontien osto ja saneeraus. Meni suunnitellusti.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta**• Strategiset riskit**

Yleinen pitkänajan kehitys Mikkeliässä. Nopeaa ja jyrkkää taantumista ei ole ennustettavissa. Tilanteen jatkuva seuraaminen tärkeää.

• Operatiiviset riskit

Asiakaskunnassa tapahtuvat merkittävät muutokset toiminnassa. Todennäköisyys asiakkaan muutoksista toiminnassa on todennäköistä. Tilanne on kuitenkin normaalia yritysten elinkaarta ja siihen voi varautua pitämällä asiakkaasta hyvää huolta osaltaan.

• Taloudelliset riskit

Operatiivinen riski näkyy taloudellisena riskinä. Korkotaso on hienoinen riski myös. Siihen on varauduttu suojaamalla osa lainoista korosuojauksilla ja kiinnittämällä korkoriski asiakkaan sopimukseen vuokraperustaksi. Myös vuokrasopimusten pituuksia on pyritty kasvattamaan.

• Vahinkoriskit

Kiinteistöihin liittyvät aineelliset vahingot. Vakuutukset on kunnossa. Henkilövahinkojen riski on pieni, koska henkilöstö ei suorita itse rakentamistöitä.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö noudattaa omistajan antamia sääntöjä ja päätöksiä.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Normaalin yritystoiminnan mukaisesti yhtiön hallitus valvoo yhtiön toimintaa. Toimitusjohtaja valvoo henkilöstön toimintaa. Lisäksi yhtiön tilanteesta annetaan selkeä kuva säännöllisesti useille eri omistajan ”ryhmille”. Myös konserni-valvoja ja talousjohtaja ovat läsnä lähes 100 % hallituksen kokouksissa ja ovat muutoinkin tiiviissä yhteydessä yhtiöön jatkuvasti. Tilintarkastaja hoitaa oman valvontansa.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Omaisuuteen liittyvät merkittävät päätökset tehdään yhtiön hallituksessa. Suuremmissa päätöksissä asia viedään omistajan käsittelyyn.

Yhtiön sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimii hyvin.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Konsernin kiinteistöomistuksen ja -hoidon yhtenäistäminen on käynnissä konsernirakenteen tiivistämistyön mukaisesti. Omistaja/yhtiö väliset kiinteistöomistus ja -saneeraushankkeet ovat sujuneet hyvin suunnitelmien mukaisesti. Suuri elinkeinopoliittinen investointi tyssäsi Valtioneuvoston aikatauluihin. Asian odotetaan nousevan uudelleen esille seuraavan hallituksen toimesta. Naistingin ja asiakkaan osalta kaikki suunnitelmat ovat valmiit ja asia odottaa muiden päätöksiä.

2.2.1.4 Metsäsairila Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Jätehuolto ja jätteiden hyötykäytön edistäminen	
Toimitusjohtaja	Sami Hirvonen	
Hallituksen jäsenet	<u>24.4.2018 jälkeen</u>	<u>24.4.2018 asti</u>
	Olli Miettinen, pj Jarmo Lautamäki, varapj Tea-Tuulia Roos Risto Pöntinen Noora Ruuth Pirjo Paananen Markku Tiainen	Olli Miettinen, pj Panu Jouhkimo, varapj Tea-Tuulia Roos Risto Pöntinen Noora Ruuth Eija Kaihila Markku Tiainen
Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Tekninen johtaja Jouni Riihelä (kutsuttaessa)		

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Kuntien omistamien yhtiöiden markkinoilla oloa rajataan. Tämä vaikuttaa merkittävästi Metsäsairila Oy:n tulokseen. Hyvä tulos on tehty nimenomaan yritysjetteilä ja pilaantuneilla maa-aineksilla. Liikennebiokaasu tulee voimakkaasti jätekuljetuksiin ja muuhun paikallisliikenteeseen Suomessa.

Kiertotalouden myötä jätteiden lajitteluvaihtoiteet kasvavat ja jätekuljetusten keskitetyllä kilpailutuksella saadaan entistä suurempia säästöjä niin talouden kuin ympäristönkin kannalta. Tyypillisesti kuntien jäteyhtiöt hoitavat keskitetyt kilpailutukset jätekuljetuksista. Valtioneuvoston selvityksessä yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämisestä Suomessa (VN julkaisu-sarja 15/2019) todetaan, että kiinteistönhaltijan järjestämän jätekuljetuksen vaihtoehto tulee poistaa jätelaista.

Taajama-alueiden jätekuljetusten keskitetyssä kilpailutuksessa voidaan asuinkiinteistöjen osalta ottaa kattavasti myös muovinkeräys järjestettäväksi.

Lajittelun ja kierrätyksen lisääntyessä tulee ottaa käyttöön jätehuollon perusmaksu jotta voidaan kattaa lisääntyneet kustannukset avoimesti ja läpinäkyvästi. Perusmaksu on osa kotitalouksien jätemaksua suuressa osassa Suomen kuntia.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Ei merkittäviä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet yhtiön talouteen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Hallituksen hyväksymät tavoitteet täyttyivät taloudellisesti sekä kiertotalouden osalta.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet täyttyivät euromääräisesti sekä kierrätyksen osalta. Hyvään tulokseen päästiin suunnitelmallisella ja tehokkaalla toiminnalla sekä rakennusjätteiden ja muiden yritysjetten vastaanoton avulla. Kunnan vastuulla oleva lakisääteinen jätehuolto ei tuota voittoa.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	5 924	6 097	6 382
Tilikauden voitto/tappio	863	632	877
Osinko	350	350	350
Investoinnit	796	1 200	878
Ulkoisen velka	0	0	0
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	500	500	500
Omavaraisuusaste	84 %	84 %	84 %
Henkilöstö	16	18	19
vakituinen	15		16
määräaikainen	1		3

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Kokonaisinvestointimäärä oli merkittävä. Jätekeskukselle toteutettiin mm. kenttärakenteita, vedenkeruualtaita ja sisäistä sähkö- ja kaasuverkkoa. Kaatopaikkakaasun hyödyntämiseksi hankittiin oman sähkön- ja lämmöntuotannossa kaasumoottori.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Kiertotalouden toimintojen kokonaisoptimointi puuttuu. Jätekuljetukset tulee saada taajamassa asumisen jätehuollon osalta keskitetyn kilpailutuksen piiriin, näin toiminnan kehittäminen kiertotalouden aitona alustana on mahdollista.

Biokaasun liikennekäytön kehittyminen on strateginen riski joka vaikuttaa BioSairilan tulokseen. Tähän varaudutaan biokaasun käyttövaatimuksella mm. omien kuljetusurakoiden kilpailutuksissa.

• Operatiiviset riskit

Eri jättemateriaalien laatu eteenpäin toimittamisessa on operatiivinen riski. Jätekeskuksen työt tehdään omana työnä joka vähentää riskiä jätteiden laadun osalta.

Ympäristölupien saaminen eri hankkeille on erittäin vaikeaa turhista valituksista johtuen. Lupaprosessit kestävät liian pitkään.

• Taloudelliset riskit

Jätteiden hyödyntämisen kustannukset voivat kasvaa kun lakisääteiset velvoitteet lisääntyvät. Tähän on varauduttu Riikinvoima Oy:n omistuksella sekä BioSairila Oy:n omistuksella ja pitkällä sopimuksella Kotkan Energian Hyötyvoimalaitoksen kanssa, näin jätteenkäsittelystä ei makseta ylimääräisiä kustannuksia tulevaisuudessa. Kierrätysvelvoitteiden kasvaessa tarvitaan jätehuollon perusmaksu jonka avulla kerätään rahoitus paremman jätehuollon palvelutason saavuttamiseksi.

• Vahinkoriskit

Jätehuollossa on ympäristövahinkojen riski mm. jätevarastojen ja käsittelylaitosten tulipalojen osalta. Näihin on varautumiset

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Noudatetaan sääntöjä ja päätöksiä, ympäristöluvan mukaiset viranomaistarkastukset ja –raportoinnit vuosittain.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteiden toteutumisen suunnitelman mukaan. Hallituksen kokouksissa seurataan talouden kehitystä.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hallituksen päätöksillä.

Taloushallinnon tehtävät on järjestetty siten, että laskujen tarkastaja ja hyväksyjä on eri henkilö. Sisäisen valvonnan asiat ovat esillä myös sertifioidun toimintajärjestelmän ulkoisissa auditoinneissa.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Yhtiökokous päättää osingoista ja hallituksen jäsenistä, ei poikkeamia.

2.2.1.5 Mikalo Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Asuntojen vuokraus	
Toimitusjohtaja	Hannu Sormunen	
Hallituksen jäsenet	<u>11.4.2018 jälkeen</u> Markku Kakriainen (pj) Kalle Nieminen (vpj) Tuula Kohvakka Mirja Koski Jorma Harmoinen Pentti Laaksonen Eeva Kiiskinen	<u>11.4.2018 asti</u> Markku Kakriainen (pj) Kalle Nieminen (vpj) Tuula Kohvakka Satu Hytönen Jorma Harmoinen Pentti Laaksonen Eeva Kiiskinen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Toimitusjohtaja Hannu Sormunen	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Kunnan väestökehityksen muutos, väestö ikääntyy ja vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamiin ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Väestö ei vähene muuttotappioalueilla pelkästään syrjäseuduilta vaan se koettelee myös pienempiä kaupunkiseutuja. Taantuvat alueet menettävät tuottavaa työvoimaa kun ammattitaitoinen ja nuorempi työvoima siirtyy vetovoimaisiin kasvukeskuksiin. Alueelle jää ikääntyvä väestö jonka suhteellinen osuus väestöpohjasta kasvaa hyvin merkittävästi. Erityisesti kerrostaloalueet menettävät kilpailukykyään asuntomarkkinoilla, mikä heijastuu myös vuokra-asuntojen kysyntään.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Käyttöasteen alenema budjetoidusta. Asuntojen kysyntä kohdistuu entistä voimakkaammin yksioihin ja pieniin kaksioihin. Sijainnilla on entistä suurempi merkitys.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttöaste tilinpäätöksessä 2018 oli 93 %, kun asetettu tavoitetaso oli 94 %. Asukastytytyväisyyskyselyn tavoitetaso oli 1,42. Kyselyn tulokset eivät kaupungin tilinpäätöksen laatimishetkellä ole vielä valmistuneet.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihto aleni, joten tavoitteesta jäätin n. 170.000 euroa. Muutoin budjettiin verrattuna millään osa-alueella ei tapahtunut yllätyksiä.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	23 083	22 750	22 575
Tilikauden voitto/tappio	253	0	-12
Osinko	0	0	0
Investoinnit	1 573	6 000	1 410
Ulkoinen velka	62 825	62 298	58 151
Sisäinen velka	5 690	5 108	5 108
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	27,57	23	30,38
Henkilöstö	71	68	73
vakituinen	71	68	68
määräaikainen	0	0	5

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Nuottakatu 4 C-D peruskorjaus n 1,5 Meuroa. Toteutui budjetoidusti.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Yhtiön toimialan merkittävin riski on käyttöasteen heikkeneminen. Lähitulevaisuuden haasteena on kuntaliitosalueiden asuinrakennusten kunto, korjausvelka ja käyttöaste. Kaupungin väkiluvun väheneminen ja vuokratason nou-

seminen yli markkinatason, josta on seurauksena asuntojen vajaa käyttö. Varaudutaan sopeuttamalla asuntokantaa kysyntää vastaavaksi. Purakaminen ja myynti.

• Operatiiviset riskit

Edellä mainittu aiheuttaa määrärahojen riittämättömyyden asuntojen kunnostamiseen ja sitä kautta korjausvelan kasvamisen. Tarkempi seurana. Ennakointi.

• Taloudelliset riskit

Yleinen taloudellinen tilanne lisää luottotappioiden määrää sekä vuokrasaatavia. Tarkempi valvonta ja seuranta, ennakointi.

• Vahinkoriskit

Kiinteistöihin kohdistuvat vahingot. Tahalliset tai tahattomat toimenpiteet. Vahinkovakuutukset.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Noudatetaan johtosääntöä, seurataan sen toteutumista.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Johtosäännön mukaisesti. Riskikartoituksen mukainen valvonta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Johtosäännön mukaisesti. Toimitusjohtaja valvoo toteutumista koska tekee päätökset.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty johtosäännön mukaisesti. Yhtiössä on luotu riskikartoitusdokumentti. Tarkastukset pistokokein. Ei havaittuja väärinkäytöksiä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2019	Arvioitu valmistuminen	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Yhteistyö MIKSEI	4Q/2018	Hankintayhteistyö	Mikalo	Miksei
Yhteistyö MOAS	1Q-4Q/2018	Yhteistyötä MOAS:n kanssa synergiaetujen saavuttamisessa. Kilpailutuksen ym. kautta	Mikalo Oy	MOAS
Yhteistyö, Naistinki	4Q/2018	Taloushallinnon ohjelmistohankinta	Mikalo	
Kiinteistöjen myynti	1Q-4Q/2018	Vajaakäyttöisistä on päästävä eroon	Mikalo Oy	Omistajaohjaus, MKP
Brahenportti	Valmistelu 1Q-4Q/2018	Selvitysvaihe menossa. Kohde on Mikalo Oy:n ja ESSOTE:n yhteistyöhanke jossa rakennetaan palveluasuntoja sekä normaaleja vuokra-asuntoja sisältävä kiinteistö. Kustannusarvio noin 22 miljoonaa euroa.	Mikalo ja ESSOTE	ESSOTE

2.2.1.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Asuntojen vuokraustoiminta asumisoikeussopimusten nojalla
Toimitusjohtaja	Tommi Kuvaja
Hallituksen jäsenet	Ulla Yli-Karro, puheenjohtaja Ari Lehtinen, jäsen Hannu Hulkkonen, jäsen Seija Korpinen, jäsen Raimo Pitkänen, jäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Kokouksiin kutsutaan tarvittaessa eri alojen asiantuntijoita.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Uudiskohde rakenteilla Olkkolankatu 1.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Ei merkittäviä tapahtumia.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen käyttöaste oli keskimäärin 95,8 % vuonna 2018. Talousarviossa asetettu tavoite oli 99,00 %.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Taloudelliset tavoitteet täyttyivät odotetusti. Korjauksiin käytettiin tietoisesti enemmän rahaa vuonna 2018, jotta saataisiin tyhjiillään olevat asunnot paremmin vuokrattua. Pienen asuntokannan vuoksi muutama tyhjä asunto näkyy yhtiön tuloissa nopeasti, mutta mitään hälyttäviä merkkejä ei ole vielä havaittu.

Tunnusluvut (1 000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	1 722	1 750	1 715
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0
Osinko	0	0	0
Investoinnit	0	0	0
Ulkoisen velka	6 626	6 307	5 958
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	28,68 %	-	32,64 %
Henkilöstö	0	0	0
vakituinen	0	0	0
määräaikainen	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei merkittäviä investointeja vuonna 2018.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Merkittävin riski on käyttöasteen heikkeneminen. Varaudutaan tarjoamalla laadukkaita ja kohtuuhintaisia asumisoikeusasuntoja.

• Operatiiviset riskit

Korjausvelan kasvaminen. Pyritään pitämään rakennukset ja asunnot hyvässä kunnossa.

• Taloudelliset riskit

Käyttöasteen heikkenemisen myötä tulot vähenevät. Varaudutaan tarjoamalla laadukkaita ja kohtuuhintaisia asumisoikeusasuntoja.

- **Vahinkoriskit**

Kiinteistöihin kohdistuvat vahingot. Varaudutaan vakuutuksilla.

- **Sääntöjen ja päätösten noudattaminen**

Toiminta yhdessä sovittujen ohjeiden mukaisesti. Pieni organisaatio.

- **Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta**

Toiminta yhdessä sovittujen ohjeiden mukaisesti. Pieni organisaatio.

- **Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito**

Toiminta yhdessä sovittujen ohjeiden mukaisesti. Pieni organisaatio

Sisäinen valvonta perustuu yhdessä sovittujen ohjeiden mukaiseen toimintaan. Yhtiön pienen organisaation ansiosta ohjeiden noudattamisessa on onnistuttu.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Tonttivarauksen saaminen omistajalta. Uudiskohde rakenteilla.

2.2.1.7 Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus	suora omistus 74,88 % / konsernin omistus 89,10 %
Toimiala	Yhtiön toimialana on omistaa ja hallita Mikkelin kaupungin 3. kaupunginosan korttelin 30 tontilla nro 1 olevat hallirakennukset. Yhtiö voi harjoittaa myös urheiluun ja vapaa-aikaan liittyvää liiketoimintaa.
Toimitusjohtaja	Anssi Kaipainen
Hallituksen jäsenet	Elina Hölttä Pj Vesa Sorasahi Markku Veijanen Juha Vuori Jukka Toivakka
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Virpi Siekkinen, Konsernivastuuhenkilö, Ari Liikanen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Yhtiö on mukana alueen kehittämistavoitteen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiö tiivisti yhteistyötä Ese:n kanssa myymällä kylmälaitteiston Eselle. Näin alueella on yksi iso kylmän tuottaja, joka voi markkinoida sitä mm. raviradalle. Kauppa mahdollistaa investointeja energiantaloudellisiin ratkaisuihin mm. Päähallin valaistuksen muuttamisen Led-valoiksi.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön tavoitteena on, että mikkelinlaisella jääurheilulla, seuroilla ja kuluttajilla on Kalevankankaalla toimivat ja laadukkaat puitteet kehittää ja harrastaa omaa toimintaansa.

Toiminnallisessa tavoitteessa on onnistuttu.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön hoitotalous on kehittynyt toimintavuoden aikana suunnitellusti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	715,9	700	699
Tilikauden voitto/tappio	-8	25	0
Osinko	-	-	-
Investoinnit	62	50	44
Ulkoinen velka	8 167	7 833	7 833
Sisäinen velka	-	-	-
Konsernitilin limiitti	-	-	-
Henkilöstö	½	½	½
vakituinen	½	½	½
määräaikainen	-	-	-

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Yhtiön investoinnit olivat katsomopenkkien uusimiseen liittyviä hankintoja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta**• Strategiset riskit**

Keskinäisen kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toiminta rahoitetaan osakkeenomistajilta perittävillä hoito- ja pääomavastikkeilla, jotka yhtiökokous määrää.

• Operatiiviset riskit

Keskinäisen kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toiminta rahoitetaan osakkeenomistajilta perittävillä hoito- ja pääomavastikkeilla, jotka yhtiökokous määrää.

• Taloudelliset riskit

Keskinäisen kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toiminta rahoitetaan osakkeenomistajilta perittävillä hoito- ja pääomavastikkeilla, jotka yhtiökokous määrää.

• Vahinkoriskit

Keskinäisen kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toiminta rahoitetaan osakkeenomistajilta perittävillä hoito- ja pääomavastikkeilla, jotka yhtiökokous määrää.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Hallitus kokoontuu keskimäärin 10 kertaa vuodessa, jossa käydään läpi päätösten toteutuminen.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Yhtiön toimintaa valvoo hallitus sekä tilintarkastaja, jolla on mahdollisuus seurata talouden kehittymistä ja maksuliikennettä omilla tunnuksilla reaaliajassa kirjaapito-ohjelmasta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiön toimintaa valvoo hallitus sekä tilintarkastaja, jolla on mahdollisuus seurata talouden kehittymistä ja maksuliikennettä omilla tunnuksilla reaaliajassa kirjaapito-ohjelmasta.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Ei ollut.

2.2.1.8 Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy

Omistus	80,65 %
Toimiala	kehitysyhtiö
Toimitusjohtaja	Juha Kauppinen
Hallituksen jäsenet	Toni Maczulskij, puheenjohtaja Risto Rouhiainen, varapuheenjohtaja Pia Honkanen, jäsen Liisa Pulliainen, jäsen Jari Hyyryläinen, jäsen Esko Pitkänen, jäsen Jarmo Kemppainen, jäsen Kari Manninen, jäsen Kalevi Niemi, jäsen Mikko Pynnönen, jäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Timo Halonen, Aki Kauranen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Kasvun keskittyminen muutamaasi suuriin kaupunkeihin jatkuu ja muut, maakuntakeskuksetkin joutuvat yhä enemmän kilpailemaan asukkaista ja työvoimasta. Yritysten tarvitsema osaaminen muuttuu mm. digitalisaation edetessä laajalla rintamalla. Muutokset osaamistarpeissa ovat entistä nopeampia, mikä luo haasteita koulutukselle. Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisuuden merkitys yrityksille kasvaa.

Matkailualalla kansainvälinen kiinnostus Saimaan aluetta kohtaan kasvaa, mikä luo sekä mahdollisuuksia että tarpeen panostaa lisää palveluiden ja yhteistyöverkostojen kehittämiseen. Matkailun kasvua haetaan kestäväällä tavalla huomioiden sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys.

Kasvupalvelu-uudistus tulee todennäköisesti vaikuttamaan myös kehitysyhtiöiden toimintakenttään, kun maakunnallisten kasvupalveluiden määrittely etenee. Pyrkimyksenä on saada aikaan kokonaisuus, jossa maakunnalliset ja kunnalliset palvelut täydentävät toisiaan. Kehittämisen organisaatioiden välisen yhteistyön merkitys elinvoimatehtävien hoitamisessa kasvaa.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiössä ryhdyttiin toteuttamaan kaupungin uutta strategiaa ja erityisesti Elinvoimaohjelmassa määriteltyjä kokonaisuuksia. Yhtiön strategia uudistettiin ja toiminnan tuloksellisuutta kuvaavat mittarit sekä niihin liittyvät tavoitteet asetettiin vuosille 2019–2021. Tältä pohjalta uudistettiin myös kaupungin ja yhtiön välinen kumppanuussopimus vuosille 2019–2021. Yhtiön talous pohjautuu kumppanuussopimukseen sekä eri rahoitusohjelmista haettuun hanke- rahoitukseen, mitkä toteutuivat suunnitellusti. Vuoden aikana rekrytoitiin kolme avainhenkilöä vastaamaan yritysten neuvonta- ja kehittämispalveluista sekä kehittämisalustojen koordinoinnista.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Tavoitetaso	Tulos 2018	Mittari
Mikkelin elinvoimaisuus ja vetovoima	Sija 14	Sija 18	EK:n seuturanking
Yritysten toimintaedellytysten ja menestymisen tukeminen	4/5	3,8/5	Asiakastyytyväisyys
Uusien yritysten määrä	130	126	Perustettujen uusien yritysten lukumäärä (yhteistyössä Uusyrityskeskus Dynamon kanssa)

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	4.613	4.562	4.558
Tilikauden voitto/tappio	170	-75	-81
Osinko	-	-	-
Investoinnit	-	-	-
Ulkoisen velka	887	-	920
Sisäinen velka	998	-	995
Konsernitilin limiitti	1.500	1.500	1.500
Omavaraisuusaste	16 %	-	12,9 %
Henkilöstö	35	32	37
vakituinen	22		25
määräaikainen	13		12

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei investointeja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta**• Strategiset riskit**

- yhtiö ei onnistu riittävässä määrin toteuttamaan kaupungin strategiaa; melko epätodennäköinen, kun varmistetaan yhteinen näkemys tavoitteista ja suunnataan resursseja oikein
- yhteistyö/työnjako kaupungin muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa ei toimi; ei kovin todennäköinen, lisätään vuoropuhelua mm. ohjelmatyön kautta
- alueellinen hankerahoitus vähenee; todennäköinen riski, johon varaudutaan rahoituspohjaa laajentamalla
- kasvupalvelu-uudistus muuttaa pelikenttää ja yhtiön toimintaedellytyksiä; melko epätodennäköinen, kun seurataan aktiivisesti uudistuksen etenemistä ja varaudutaan sen arvioituihin vaikutuksiin. Tässä auttaa myös kehitysyhtiöiden valtakunnallinen verkosto SEKES.

• Operatiiviset riskit

- Operatiivinen johtaminen ja sisäinen yhteistyö ei toimi; kohtalaisen todennäköinen, pienennetään kehittämällä sisäisiä prosesseja
- reagointikyky asiakkaiden tarpeisiin ei ole riittävä; kohtalaisen todennäköinen, varmistetaan riittävä joustavuus toimenkuissa ja että on oikeanlaista osaamista
- hankesalkku ei vastaa toiminnan tavoitteita; ei kovin todennäköinen, kun strategia ja tavoitteet kommunikoidaan hyvin ja noudatetaan hankkeiden valmisteluprosessia

• Taloudelliset riskit

- kustannusten hylkäys tai takaisinperintä hankkeissa; merkittävät tappiot eivät ole todennäköisiä, kun hankehallinnon laatu pidetään korkealla tasolla. Puutteita on kuitenkin myös rahoittajilta saatavissa ohjeissa.
- suunnitellut hankkeet eivät toteudu: tuloja jää saamatta; melko todennäköinen, pienennettävissä soveltamalla osin määräaikaista työsuhteita ja ennakoneuvotteluilla hankerahoittajien kanssa
- kaupungin rahoitus vähenee; todennäköisyys? tarvitaan rahoituspohjan laajentamista mm. EU-hankkeisiin

• Vahinkoriskit

- vahingonkorvausvastuu asiakasyritykselle; melko epätodennäköinen, toimintaohjeet asiakastyössä, vastuuvakuutus
- matkustamiseen liittyvät riskit; kohtalaisen todennäköinen, toimintaohjeet, matkavakuutus

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiössä on noudatettu osakeyhtiölain määräyksiä, hallituksen päätöksiä sekä konserniohjetta. Julkisen rahoituksen saajana yhtiö noudattaa myös eri rahoittajien ehtoja ja määräyksiä. Säännöt on pyritty tekemään tunnetuiksi sisäisen ohjeistuksen avulla. Toimintaohjeistuksen ajantasaisuutta seurataan yhtiön johtoryhmässä.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteiden toteutumista seurataan keräämällä tulostietoja jatkuvasti toiminnoittain. Mittaristoa on uudistettu ja seurantaa kehitetty hyödyntäen mm. asiakkuuksien hallintajärjestelmää (CRM). Varojen käyttöä valvoo johtoryhmä ja hallitus. Hankkeiden osalta tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvoo lisäksi rahoittaja (Maakuntaliitto, ELY-keskus ja muut hankerahoittajat).

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Ei merkittävää toimintaa.

Sisäinen valvonta on toteutunut hyvin yhdistelmänä johdon/johtoryhmän, hallituksen ja hankerahoittajien toimenpiteitä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Strategiset kehittämislustat:

Yhtiön koordinoitavastuulla ovat EcoSairila ja Memory Campus. Kumpaankin on rekrytoitu ohjelmakoordinaattori, alustojen toimintaa on organisoitu, tehty strategiatyötä sekä asetettu tavoitteita ja käynnistetty uusia kehityshankkeita.

Matkailun kehittämisenäkökulman laajentaminen:

Elinvoimaohjelmaan kuuluvan matkailun ja vapaa-ajan ohjelman laatimiseen -> ohjelman koordinoitavaksi osaksi kaupungin ja yhtiön välistä kumppanuussopimusta.

Kaupunkimarkkinointi:

Yhtiön tehtävän tarkempi määrittely on vielä kesken.

2.2.1.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy

Omistus	Mikkelin kaupunki 100 %
Toimiala	Yhtiön toimialana on yleishyödyllisenä yhteisönä toimien asuntojen ja asuinkiinteistöihin liittyvien liiketilojen rakennuttaminen, omistaminen, hallitseminen, vuokraaminen ja osakkeiden omistaminen. Omistamiaan ja hallintaansa saamiaan asuntoja yhtiö vuokraa peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskeleville opiskelijoille sekä muille nuorille ja erityisryhmille asunoina. Asuinrakennuksiin mahdollisesti liittyvät muut tilat yhtiö vuokraa ensisijaisesti sosiaaliin tarkoituksiin. Lisäksi yhtiö voi vuokrata asuntoja myös muille tilapäistarkoitukseen mm. kansainvälistä opiskelija-, tutkija- ja nuorisovaihtoa edistävään toimintaan sekä kesähotellitoimintaan. Yhtiö voi harjoittaa isännöinti- ja kiinteistönhoitotoimintaa.
Toimitusjohtaja	Ari Liukkonen
Hallituksen jäsenet	Pentti Laaksonen, pj Aija Himanen, vpj Osku Nykänen, jäsen Marita Orava, jäsen Saska Kangassalo, jäsen Elina Ylönen, jäsen (opiskelijoiden jäsen) Satu Hasanen, varajäsen Annaliisa Heinonen, varajäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä, konsernivastuuhenkilö

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Opiskelija-asuntojen kysyntä nykyisin on entistä enemmän, niin Mikkeliin kuin muuallakin Suomessa painottunut lähes pelkästään yksioihin ja hyvään sekä keskeiseen sijaintiin, ts. joko keskustaan tai sen lähelle ja mm. Mikkelin vanhan kasarmien alueelle.

Soluja hakevat lähinnä kv. opiskelijat ja marginaalisesti suomalaiset. Tämä aiheuttaa enemmän vajaakäyttöä MOASin reuna-alueen opiskelijatalojen soluasunnoissa. Myös opiskelijoiden siirtyminen yleisen asumistuen piiriin vähentää soluasuntojen kysyntää.

Yhtenä syynä kysynnän muutoksiin saattaa olla opiskelijapaikkojen väheneminen, josta kertoi mm. Itä-Suomen aluehallintoviraston viime vuonna julkaisema lausunto, jonka mukaan n. 70 % uusista ylioppilaista ei pääse jatko-opintoihin paikkojen niukkuuden vuoksi.

Elyn mukaan korkeakouluasteen (yliopistot ja ammattikorkeakoulut) opiskelijapaikkoja pitäisi selkeästi lisätä, joka

luonnollisesti olisi myös MOASin kannalta tärkeä asia jatkossa.

Lisäksi ympäristöministeriön syyskuussa julkaisema tutkimus (20/2018) ”Asuntoja opiskelijoille?” kertoo mm., että 20-29 vuotiaan väestön määrän ennustetaan vähenevän Mikkeliissä 11 prosenttia vuoteen 2028 mennessä ja muutokset kaupungin vetovoimassa tai korkeakouluverkostossa saattavat vaikuttaa opiskelijamääriä alentavasti tutkimuksen mukaan.

Kaupungin reuna-alueiden (Launiala ja Tusku) solujen kysyntä tulee todennäköisesti edelleen laskemaan ja yhtiö joutuu harkitsemaan, saadaanko niihin edes peruskorjauksen ja siihen sisältyvän asuntotyyppimuutosten jälkeenkään ja mukaan lukien syrjäinen sijainti riittävästi kysyntää tulevaisuudessa. Näin ollen MOASin mahdollinen uustuotanto kohdistuisi jatkossa poistuvien asuntojen korvaamiseen, mikäli kohtuuhintaisia tontteja keskustan tai kasarmin kamppuksen lähellä on saatavilla.

Toisaalta v. 2018 hakijoiden määrät tasaantuivat toissavuoden syyshaun romahduksen jälkeen; suomalaisten uusien asuntopaikkajoiden määrä pysyi edellisvuoden tasolla ja taas kv. opiskelijoiden määrä lisääntyi 10 %:lla. Tavoitetaso oli 70 % ja asunnon sai 76 % uusista hakijoista.

Lisäksi XAMK järjestää v. 2019 kesällä parin vuoden tauon jälkeen kesälukukauden, joka lisää asuntojen kysyntää hiljaisemmalla kesäkaudella.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Käyttöaste 92,75 %, kun budjetoitu 93,10 % eli 0,35 % budjetoitua alempi ja vuokratulot 13.312,00 € pienemmät. Vuodelle 2019 budjetoitu yhtiön käyttöaste on 91,70 %.

Yhtiön rahoitustulos oli ylijäämäinen tilikaudelta huolimatta normaalia suuremmasta luottotappiokirjauksesta koskien perinnässä olevia vanhoja vuokrasaamisia.

Yhtiön maksettua tilikaudella pois v. 2006 otetun 600.000,00 € lainan koskien poismyydyn Otavan talokohteen Aravaloppulainan poismaksua, yhtiö päätti ottaa 600.000,00 € kilpailutuksella vapaarahoitteisen hoitolainan. Laina nostettu yhtiölle v. 2019 alussa, jolla pystytään kattamaan osa reuna-alueiden talokohteiden kertyneistä suurista alijäämistä. Osa pääomatasausryhmän talokohteista on jo nk. aravalainavelattomia, joka taas jatkossa alentaa merkittävästi ryhmän pääomakuluja ja alijäämiä.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

- Asuntojen käyttöasteen tavoitetaso talousarviossa 2018 oli 92,90 % ja toteuma 92,75 %. (TP 2017: 92,45 %)
- Keskivuokran tavoitetaso talousarviossa 2018 oli 10,79 € per asuinneliömetri/kk ja toteuma 10,75 € per asuinneliömetri/kk (yhtiön hallitus vahvistanut laskennallisen keskivuokran tasolle 10,75 €/m²/kk kaupungin TA2018 valmistumisen jälkeen)
- Suomalaisten ja kv-hakijoiden opiskelijoiden asunnonsaanti vs. asuntojen kysyntä/uudet hakijat, tavoitetaso talousarviossa 2018 oli 70,0 % ja toteuma 76,00 %.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihto hiukan budjetoitua pienempi mutta taas hoito- ja pääomamenot talousarviota alemmat huomioiden tilikauden suuri luottotappiokirjaus vanhoista epävarmoista saatavista.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	4139	4200	4172
Tilikauden voitto/tappio	0,94 €	0	0,03€
Osinko	0	0	*) 0
Investoinnit	1050	1200	1208
Ulkoinen velka	18592	19550	19751
Sisäinen velka	807	760	754
Konsernitilin limiitti	-	-	-
Omavaraisuusaste	10	10	11
Henkilöstö	15	15	15
vakituinen	10	10	10
määräaikainen	3+2	3+2	3+2

Uusien hakijoiden määrä: suomalaiset v. 2017: 788 kpl, v. 2018: 789 kpl. Kv-tutkinto- ja vaihto-opiskelijat v. 2017: 351 kpl, v. 2018: 383 kpl. Allekirjoitetut vuokrasopimukset: 876 kpl v. 2017 ja 939 kpl v. 2018.

*) MOASin erityisryhmien asuntovuokraukseen liittyvän erityislainsäädännön vuoksi yhtiö ei maksa osinkoa omista-

jalle (aravarajoituslaki) vaan maksaa omistajan myöntämille tertiääri – eli kolmoissijalainoille pelkästään lain salliman, vuokralaisilta opiskelija- ja nuorisoasuntojen vuokrissa perittävän enimmäiskoron, joka 01.10.2017 alkaen on enää maksimissaan 4 % sen oltua aikaisemmin enintään 8 %. (lainmuutos; Arava-asetus 58 §.) Edellä mainitulla omistajan lainalla MOAS on kattanut yhdessä valtion erityisryhmäasunnoille myöntämän oman pääoman (OPO) avustuksen ohella aikanaan rakennut-tamiensa aravatalokohteiden tarvittavan omien varojen osuuden.

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

MOAS 7 (Raviradantie 17, 2348 as-m2) toisen vaiheen peruskorjaus valmistunut heinäkuussa 2018. Talokohteeseen muutostyönä peräti 36 uutta kysynnän mukaista yksiota (28-45 m2), kun aiemmin kaikki neljän rakennuksen asunnot olivat soluja.

Investoinnin arvo kaikkiaan 2,15 M€ ja toteutui budjetin mukaisesti.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Käyttöasteen ja asuntojen haun kehitystä sekä yhtiön tulojen (vuokrien) kertymää sekä myös opiskelijamääräennusteita pitkälläkin periodilla ja mahdollisia erityisryhmän tukijärjestelmien muutoksia (asumis- ja opintotuki ym.) seurataan. Reuna-alueiden talojen korvaaminen, ts. varautuminen asuntokannan muuttamiseen kysynnän mukaiseksi mahdollisessa uustuotannossa.

• Operatiiviset riskit

Käyttöasteen ja sitä kautta tulojen kehitys vaikuttaa mm. korjausvelan kasvamiseen. Seuranta ja ennakointi.

• Taloudelliset riskit

Hakijamäärien kehitys, asuntojen käyttöaste ja korjausvelan kasvu. Seuranta ja valvonta.

Reuna-alueiden talokohteiden kertyneiden alijäämien suuri määrä sekä mahdollinen korkojen suurempi nousu aiheuttaa vuokrien korotusta, joka lisää vuokrasaatavia ja luottotappioita. Seuranta ja ennakointi.

• Vahinkoriskit

Yhtiön omaisuuteen kohdistuvat tahalliset tai tahattomat vahingot. Kiinteistöjen täysarvo- ja vastuu- sekä irtaimistovakuutukset.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiössä noudatetaan yhtiön taloussääntöä, jonka noudattamista seurataan.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Taloussäännön mukaisesti. Yhtiön laskujen hyväksynnän, maksatuksen ja kirjauksen suorittaa taloussäännön mukaan kolme eri työntekijää. Riskikartoituksen mukainen valvonta sekä tarkastukset pistokokein.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hallitus päättää kiinteistö- ja tonttiomaisuuden hankinnasta taloussäännön perusteella ja toimitusjohtaja hoitaa toteuttamista päätösten mukaan. Yhtiön omaisuuden, esim. yhtiön omistaman kiinteistön, luovutuksesta päättää aina yhtiön omistaja eli kaupunki yhtiökokouksessa yhtiöjärjestyksen mukaisesti.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty taloussäännön mukaisesti. Riskit ovat edellä kerrotut ja kartoitettu hallituksessa. Sisäisessä valvonnassa ei ole havaittuja väärinkäytöksiä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

MOAS 7 peruskorjauksen toinen vaihe valmistui heinäkuussa investointibudjetin mukaisesti ja peruskorjauksen yhteydessä muutettiin soluasuntoja yksioiksi enemmän kuin mitä alkuperäinen suunnitelma oli, kaikkiaan 36 kpl. Vanhojen soluasuntojen muutokset yksioiksi – projekti suunnittelun alla vuodesta 2018 alkaen ja jatkuu.

Yhteistyö tärkeimpien sidosryhmien mm. Mikkelin yliopistokeskuksen ja sen kansainvälisten tutkijoiden määräaikaisen asuntovuokrauksen kanssa jatkui tiiviinä.

2.2.1.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Yhtiön toimiala on omistaa ja hallita kiinteistöjä. Tämän lisäksi yhtiön toimiala on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille. Yhtiön toiminnan tarkoitus ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille, eikä yhtiö jaa osinkoa. Yhtiö toimii omakustannusperiaatteen mukaisesti. Yhtiö voi omistaa arvopapereita.
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki
Hallituksen jäsenet	Markku Tirkkonen, pj Anni Panula-Ontto-Suuronen Heikki Lappalainen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä, konsernivastuuhenkilö Heikki Siira

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Yhtiön päävuokralainen on Etelä-Savon Koulutus Oy, joka vastaa ammatillisen opetuksen järjestämisestä. Yleinen taloudellinen tilanne saattaa vaikeutua entisestään ja valtakunnallisissa koulutusjärjestelmissä ja niiden rahoituksessa tapahtuvat muutokset todennäköisesti lisääntyvät ja vaikuttavat tilojen vuokrausasteeseen ja niiden muutostarpeisiin. Koulutuskäytöstä vapautuvien tilojen kysyntä saattaa tulevaisuudessa olla entistä haasteellisempaa. Pitkällä aikavälillä korkokannassa saattaa tapahtua nousua. Otavan koulutilan alueen kehittäminen taloudellisesti kannattavaksi on haasteellinen, sekä purkutoiminnot, että korjausvelan hoitaminen vaativat investointeja, joiden kattaminen vuokratuloilla on tarkastelujakson aikana mahdotonta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

ESEDUn siirtyminen ALV-velvolliseksi muutti vuokrausperiaatteita siten, että yhtiö liikevaihto supistuu. Muutos aiheutti myös sen, että yhtiöllä on mahdollisuus saada menneinä vuosina tekemien investointien ALV-palautukset. Tämän merkitys yhtiön kassaan on merkittävä, mutta tulosvaikutusta sillä ei juuri ole.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asetetut tavoitteet on täytetty. Opetuksen tiloja on pidetty kilpailukykyisessä kunnossa yhdessä ESEDUn kanssa sopimalla opetuksen muutoksen mukana. Myös kiinteistökannan kunnossapitoon on panostettu erityisesti sisäilman laadun parantamiseksi.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ei poikkeamia. Tase, liikevaihto ja tulos ovat ennustetun mukaisia. Poislukien Talousarvion liikevaihto, koska ALV-muutos ei ollut sitä tehdessä tiedossa.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	4.072	4.200	3.808
Tilikauden voitto/tappio	-0	0	-8
Osinko	0	0	0
Investoinnit	1.000	1.000	1.300
Ulkoisen velka	20.900	21.000	20.446
Sisäinen velka	558	0	869
Konsernitilin limiitti	1.000	1.000	1.000
Omavaraisuusaste	26 %	26 %	25,2 %
Henkilöstö	0	0	0
vakituinen	0	0	0
määräaikainen	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Vuonna 2018 ei tehty merkittäviä investointeja, pelkästään kiinteistöjen kunnossapitoon liittyviä.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Yleinen talouden kehitys alueella. Kuinka Mikkeli säilyy opiskelulle houkuttelevana paikkakuntana. Miten Otavan koulutilan ”haluttuus” säilyy. Yhdessä ESEDUn kanssa on pyritty pitämään tilat houkuttelevina opettajille ja opiskelijoille. Otavan osalta on pyritty laittamaan alue sellaiseen kuntoon, että sen talous olisi nykyoloissaan kestäväällä pohjalla.

• Operatiiviset riskit

Rahoituksen riittävyys vuotuisiin korjausinvestointeihin. Vuosittainen pitkäaikaisen rahoituksen nettosumma säilyy tällaisenaan ennallaan. Tällä pyritään pitämään tilat ajanmukaisessa kunnossa. Vaatii siis maksetun lainan tilalle saman verran uutta lainaa vuosittain.

• Taloudelliset riskit

Otavan koulutilasta joudutaan maksamaan ESEDulle lunastussumma, joka on näillä näkymin 750.000 €. Tuon rahoittaminen yhtiön taseesta kaventaa omia pääomia. Korkotason on myös riski. Kumpikin on todennäköistä. Vaatii rahoituksen tarkkaa suunnittelu pitkällä aikajänteellä.

• Vahinkoriskit

Kiinteistöjen vahingot. Vakuutukset on kunnossa. Henkilöriskiä ei ole, koska ei ole henkilöstöä.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö noudattaa päätöksissään omistajan päätöksiä ja ohjeita.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Normaalin yritystoiminnan mukaisesti yhtiön hallitus valvoo yhtiön toimintaa. Toimitusjohtaja valvoo yrityksen operatiivista toimintaa. Lisäksi yhtiön tilanteesta annetaan selkeä kuva säännöllisesti useille eri omistajan ”ryhmille”. Myös konsernivalvoja ja talousjohtaja ovat läsnä lähes 100 % hallituksen kokouksissa ja ovat muutoinkin tiiviissä yhteydessä yhtiöön jatkuvasti. Tilintarkastaja hoitaa oman valvontansa.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Omaisuuteen liittyvät merkittävät päätökset tehdään yhtiön hallituksessa. Suuremmissa päätöksissä asia viedään omistajan käsittelyyn.

Yhtiön sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimivat hyvin.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Kiinteistöyhtiöiden tiivistämis- ja tehostamisselvitys on käynnissä.

Otavan koulutilan lunastus ei ole edennyt johtuen OKMstä. Painetta sinne on laitettu jatkuvasti. Purkuvalmisteluita on tehty mm. kasvihuoneiden osalta, jotka ovat olleet merkittävä kuluerä.

Kunnossapidosta on selvitys 2018, mutta n 1M€n vuosittainen kunnossapito-ohjelma vaatii ulkoista rahoitusta saman verran kuin sitä maksetaan vuosittain pois.

2.2.1.11 Mikkelin Ravirata Oy

Omistus	52,7%
Toimiala	ravien järjestäminen
Toimitusjohtaja	Kari Tiainen
Hallituksen jäsenet	Markku Kakriainen (pj) Kari Manninen Leena Penttinen Jaakko Laitinen Ismo Kovanen Seppo Myyryläinen Heikki Kosonen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat informoituina konserniyhteyshenkilö Virpi Siekkinen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019–2021

Vuonna 2018 suunniteltu ja 2019 toteutettava kaviouran perusparannus on suurin investointi yhtiön historiassa. Se turvaa yhtiön toiminta ja mahdollista kilpailupäivien lisäämisen, koska toiminta on mahdollista ympärivuotisesti.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2018 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön järjestämistä tapahtumista St Michel (osuus liikevaihdosta n. 50%) onnistui toiminnallisesti ja taloudellisesti hyvin. Tapahtuman tärkeimmistä tuotoista pääsylippu- ja tototuotot ovat hieman laskussa, ravintola- ja yhteistoimintatuotot hieman kasvussa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminnallisesti vuosi onnistui hyvin. Mikkelin kaviouran maine nopeana ratana säilyi. Koko Suomessa juostut tai suomalaisten hevosten (lämmänveriset) juoksemista 20 nopeimmasta ajasta 15 juostiin Mikkeliissä.

Tavoite TA2018	Lähtötaso	Tavoitetaso	Toteuma
taloudellinen tulos	20 000	50 000	- 53 000
kyky maksaa palkintoja/liikevaihto	34%	36%	38,7 %
yleisömäärä tapahtumissa yhteensä	33 000	36 000	34 043

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ministeriön toimintatuen lasku ja ravintolatoiminnan kannattavuuden heikkeneminen olivat suurimmat syyt siihen, ettei taloudellisiin tavoitteisiin päästy.

Tunnusluvut (1 000 euroa)

	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018	Tilinpäätös 2018
Liikevaihto	964	829	929
Tilikauden voitto/tappio	+29	+22	-53
Osinko	0	0	0
Investoinnit	6	-	22
Ulkoinen velka	234	227	227
Sisäinen velka	6	-	8
Konsernitilin limiitti	-	-	-
Omavaraisuusaste	63 %	-	61 %
Henkilöstö	3	3	269
vakituinen	3	3	6
määräaikainen			263 (osa-aik.)

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Kaviouran perusparannuksen suunnittelu vuoden 2018 aikana. Suunnitelman teki Maveplan Oy.

Toimintaan sisältyvät riskit ja niihin varautuminen sekä sisäinen valvonta

• Strategiset riskit

Ravitalouskentän muutokset...ei kovin todennäköisiä.

• Operatiiviset riskit

Henkilöriskit; onnettomuudet, irtisanoutumiset, mahdollisia. Sääriskit päätapahtumissa, mahdollisia.

• Taloudelliset riskit

Ravitalouden pohjan murtuminen Veikkauksen asiakkaiden tunnistautumista vaatimuksen myötä, nykyisen Veikkauksen kokonaistuoton lasku n. 1.000.000.000 eurosta 700-800.000.000 euroon, josta ravitalouden osuus 4%, toteutuvat hyvin todennäköisesti v. 2022.

• Vahinkoriskit

-

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Hallitus valvoo operatiivista toimintaa.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Hallitus valvoo, tilintarkastustoimet.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hallitus valvoo.

Operatiivinen toiminta on muutaman ihmisen ”harteilla”, mikä on riski. Sisäinen valvonta on muuten ok. Tapahtumien järjestämisvastuu kokeneilla toimijoilla. Tapahtumien sääriskiä pienentää hyvä infra.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2018

Kaupungin kanssa on sovittu yhtiön isoon rataremontti-investointiin osallistumisesta osakepääoman korotuksen tai SVOP:n muodossa, yhteensä 1.000.000€.

2.2.2 Toimielinten tavoitteiden toteutuminen

2.2.2.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuoden 2018 talousarviossa oli varauduttu maakuntavaaleihin, jotka kuitenkin jätettiin toimittamatta maakuntauudistuksen viivästymisen vuoksi. Vaalien toteutumatta jäämisen vuoksi sekä toimintatulot että -menot alittuivat.

Talous				
Keskusvaalilautakunta				
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma Poikkeama
Toimintatulot	229 000		229 000	96 342 -132 658
Toimintamenot	-247 808		-247 808	-106 814 140 994
Toimintakate	-18 808		-18 808	-10 472 8 336

2.2.2.2 Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Talous

Tarkastuslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-86 053		-86 053	-65 807	20 246
Toimintakate	-86 053		-86 053	-65 807	20 246

2.2.2.3 Kaupunginvaltuusto

Talous

Kaupunginvaltuusto

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-207 348		-207 348	-206 790	558
Toimintakate	-207 348		-207 348	-206 790	558

2.2.2.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden ja liikelaitoksien ja taseyksikön tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalvelut sisältää hallintopalvelut, talous- ja elinvoimapalvelut, henkilöstöpalvelut sekä ruoka- ja puhtauspalvelut.

Palvelusuunnitelma

Hallintopalvelut on tuottanut hallinnon tukipalveluita, toteuttanut ja kehittänyt työllisyyspalveluita, vastannut kaupunkimarkkinoinnista sekä kehittänyt kaupungin palveluita henkilöstö- ja palvelukehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti ja asiakaspalvelua sekä digitukea yhteistyössä valtiovarainministeriön ja yhteispalveluverkoston kanssa.

Talous- ja elinvoimapalvelut on tuottanut talous- ja tietohallinnon sekä hankinnan tukipalveluita, koordinoanut kaupunkistrategian toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä, vastannut seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä sekä tukenut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa.

Henkilöstöpalvelut on toteuttanut henkilöstö- ja palvelukehitysohjelman tukemalla johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation.

Ruoka- ja puhtauspalvelut on kustannustehokas palveluiden tuottaja ja asiakkaan kumppani. Kaikkien kehittämistoimenpiteiden tavoitteena on ollut parantaa palvelun kokonaislaatua sekä edistää asiakkaiden hyvinvointia käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Hallinto- ja elinvoimapaalveluiden toimintamenot ylittyivät noin 4,5 miljoonalla eurolla ja toimintatulot ylittyivät 0,7 milj. eurolla. Näin ollen toimintakate jäi noin 3,9 miljoonaa euroa budjetoitua pienemmäksi. Asiakaspalvelujen ostoihin Essotelta haettiin vuoden 2018 aikana 4 miljoonan euron lisämääräraha (KV 10.12.2018 § 151). Lisämäärärahasta huolimatta Essoten palveluveloitukset ylittivät talousarvion noin 6,5 miljoonalla eurolla. Toimintatulojen ylittyminen 0,7 miljoonalla eurolla aiheutui turvapaikanhakijoita koskevasta valtiolta saadusta korvauksesta.

Henkilöstökulut jäivät 0,6 miljoonaa euroa budjetoitua pienemmiksi. Alitus muodostui pääosin eläkekuluista (lähinnä KUEL ja VARHE) ja muista henkilöstösivukuluista. Työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti talousarvion 268 tuhannella eurolla, kun sen toteuma oli noin 3,468 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavialle maksettavien avustusten määrärahaa muutettiin 2,7 miljoonaa euroa pienemmäksi Otavian nettilukion lukiokoulutuksen valtionosuustilitysten keskeytyksen vuoksi (KV 10.12.2018 § 151). Alkuperäinen määräraha oli noin 4 miljoonaa euroa, ja määrärahamuutoksen jälkeen summaksi jäi 1,3 miljoonaa euroa. Otavian toteutunut avustussumma oli noin 1,3 miljoonaa euroa eli se vastasi muutettua määrärahaa.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Koskee kaikkia indikaattoreita	Varmistaa laadukkaan henkilöstön saatavuus (rekrytointien oikea kohdistuminen), tukea toimialoja kehittämistyössä, huolehtia esimiesten osaamisesta (verkostot ja tiedolla johtaminen)	Henkilöstöpalvelut	Mikkelin tarina todeksi – esimiesvalmennus toteutunut suunnitelman mukaisesti Esimies-infot pidetty Rekrytointiprosessi toimii, esimiesten tukena rekrytoinneissa Tiedolla johtamisen alue vielä vahvasti kehittämisvaiheessa
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	
Sairastuvuusindeksi	Lisätään Sydänmerkki-aterioiden määrää	Reseptiikan tuotekehitys: keskuskeittiö Isopata ja tuotantosuunnittelija Ruokalistat: tuotantosuunnittelija Toteutus: keittiöt Mittari: Sydänmerkki-ateria on tarjolla vähintään 2 x vkossa	Koulujen 6 vkon ruokalistalla on yhteensä 24 Sydänmerkki-ateriaa (44,4 % aterioista) eli keskimäärin 4 kertaa viikossa. Kasvisruokavaihtoehto on kouluissa ja henkilöstöravintoloissa tarjolla päivittäin.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5 %	Kehittämiskumppanuussopimus toimintakeskuksen kanssa astui voimaan 11/2017. Kumppanuussopimuksen toimeenpano edellyttää useita toiminnallisia parannuksia ja muutoksia mm. asiakasohjauksessa.	Hallintopalvelut/ työllisyyspalvelut	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet; vuoden 2016 toteutuma 6,3. Vuodelta 2017 eikä 2018 tietoa ei ole saatavissa. (THL, Sotkanet.fi) 2017 peruskoulun päättäneistä % on 3,4
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	
Osaavan työvoiman saatavuus ja Mikkelin mainekuvan kehitys	Työnantajamielikuvan systemaattinen kehittäminen. Voidaan mitata esim. oppilaitosyhteistyön määrällä, medianäkyvyyden määrällä (liittyen työnantaja-asioihin), tilaisuuksiin (messut, rekrytapahtumat) osallistumisien ja järjestämisien määrällä sekä työnantajaimagotutkimuksella.	Henkilöstöpalvelut/ henkilöstöjohtaja, talouspalvelut/ strategia- ja kehityspäällikkö	Rekrytointiprosessi on osa keskitettyjen henkilöstöpalvelujen prosessia. Keskeisenä tavoitteena on työnantajaimagon ja houkuttelevuuden parantaminen laadukkaalla ja modernilla rekrytointiprosessilla sekä rekrytointiprosessin nopeuttaminen. RekryOn tapahtumaan osallistumisen on toteutunut. Lähtökyselyn on yksi osa työnantajaimagon selvittämistä. Tämän osalta työnantaja imagoa seurattu vuoden 2018 aikana.
Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Työpaikkakehitys sekä Mikkelin väkiluvun kehitys	SOLMU-hankkeella 300 uutta asukasta seudulle hankkeen aikana.	Kehityspäällikkö, SOLMUn projektipäällikkö	31 uutta asukasta
	Etelä-Savon alueella tuotetun tai jatkojalostetun ruoan ja elintarvikkeiden ostomäärän lisääminen	Ruoka- ja puhtauspalveluiden sisäiset hankintaohjeet: palvelujohtaja ja tuotantosuunnittelija Toteutus: ostoista vastaavat Mittari: lähialueen tuotteisiin käytettyjen ostojen osuus kaikista elintarvikehankinnoista (% euroista)	Elintarvikehankintojen arvosta 28,5 % (583 200 eur) on käytetty lähialueen elintarvikkeiden hankintaan (vuonna 2017 koko vuoden toteuma 28,8 %, 599 100 eur).

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Ekologinen jalanjälki	Kehitetään sähköisiä asiointipalveluita, jatketaan sähköisten kokouskäytäntöjen käyttöön ottoa sekä etäpalvelun mahdollisuuksia sisäisessä ja ulkoisessa asiakaspalvelussa.	Hallintopalvelut, talouspalvelut	CaseM:n kokousominaisuuksia on paranneltu. Otettu käyttöön pöytäkirjan sähköiset tarkastukset ja kehitetty sähköistä päätöksentekoa, asianhallintaan on kehitetty koulutusosio. Sähköiseen asiointiin on lisätty asiointiprosesseja. Käynnistetty kansallisen palveluarkkitehtuurin viestit –palvelun käyttöön ottoa VRK:n ja Fujitsun kanssa sekä otettu työn alle kansallisen palvelutietovarannon es-teettömyys –ominaisuus. Tilavarauksiin otettu kokeiluun Varaamo –järjestelmä. Lisäksi kartoitettu palaute- ja osallisuusjärjestelmiä.
	Etelä-Savon alueella tuotetun tai jatkojalostetun ruoan ja elintarvikkeiden ostomäärän lisääminen.	Ruoka- ja puhtauspalvelut/ostoista vastaavat	Toteuma 28,5 % elintarvikehankintoihin käytetyistä varoista.
	Jatketaan luomutuotteiden käyttöä: rasvaton maito ja piimä sekä puurohiutaleet ja kasvisliemijauhe.	Ruoka- ja puhtauspalvelut/ostoista vastaavat	Mainitut luomutuotteet ovat käytössä.
	Pesu- ja puhdistusainehankinnan kilpailutus; valintakriteereinä mm. ympäristöystävällisyys.	Palvelusuunnittelija	Kilpailutusta ei järjestetty yhteiselytyksen vuoksi. Hankinnat tehdään olemassa olevilta sopimuskumppaneilta huomioiden ainevalinnoissa mm. ympäristöystävällisyys.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Rakennetun ympäristön laatu	Työsuojelu mukaan tilojen korjaamiseen ja suunnitteluun ennakkoivasti	Henkilöstöpalvelut/ työsuojelu	Työsuojelu on ollut seuranta-kaudella mukana erityisesti sisäilma-kohteiden vaatimien toimenpiteiden suunnittelussa yhteistyössä tilakeskuksen kanssa. Akutteina kohteina olivat mm. Urheilupuiston koulu, Rantakylän päiväkotia ja kaupungin virastotalo.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä	Korjattujen rakennusten siivouksen mitoituksen tarkistaminen. Siivouksen kohdistaminen hygienian ja sisäilman laadun kannalta oikeisiin kohtiin oikeaan aikaan.	Mitoitus: palvelusuunnittelija opastus ja valvonta: palveluesimiehet Toteutus: tilahuoltajat	Siivouksen mitoitusta on tarkistettu tarpeen mukaan. Useassa sisäilmaongelma-kohteessa on tehty ylimääräisiä pölynpoistojä. Helmi-Intran sisäilma-osioon on lisätty kiinteistöjen käyttäjien siivousohje, jossa määritellään vastuut erilaisten kohteiden siivouksesta.

Talous

Hallinto- ja elinvoimapalvelut yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--	-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	19 682 541	-800 000	18 882 541	19 559 882	677 341
Toimintamenot	-227 774 532	-837 115	-228 611 647	-233 162 679	-4 551 032
Toimintakate (netto)	-208 091 991	-1 637 115	-209 729 106	-213 602 797	-3 873 691

Hallinto- ja elinvoimapalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--	-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	9 700 697	-800 000	8 900 697	9 643 604	742 907
Valmistus omaan käyttöön				28 060	28 060
Toimintamenot	-217 852 328	-812 401	-218 664 729	-223 562 635	-4 897 906
Toimintakate (netto)	-208 151 631	-1 612 401	-209 764 032	-213 919 031	-4 154 999

Sosiaali- ja terveystalouden (Essoten) osuus

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--	-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-180 000 000	-4 000 000	-184 000 000	-190 475 269	-6 475 269
----------------------	---------------------	-------------------	---------------------	---------------------	-------------------

Kohderahoitteinen

Ruoka- ja puhtauspalvelut

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--	-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Myyntitulot	9 939 544		9 939 544	9 838 175	-101 369
Tuet ja avustukset	42 300		42 300	49 964	7 664
Muut toimintatulot				62	62
Valmistus omaan käyttöön				16	16
Toimintatulot	9 981 844		9 981 844	9 888 218	-93 626

Materiaalit ja palvelut	-4 627 593		-4 627 593	-4 548 560	79 033
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 482 810		-2 482 810	-2 407 287	75 523
Palvelujen ostot	-2 144 783		-2 144 783	-2 141 273	3 510
Henkilöstömenot	-4 932 507	-24 714	-4 957 221	-4 690 109	267 112
Palkat ja palkkiot	-3 768 530	-20 403	-3 788 933	-3 692 045	96 888
Henkilösivukulut	-1 163 978	-4 311	-1 168 289	-998 065	170 224
Muut menot	-362 104		-362 104	-361 375	729
Toimintamenot	-9 922 204	-24 714	-9 946 917	-9 600 044	346 873
Toimintakate (netto)	59 640		34 927	288 174	253 247

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot -94 784

Tilikauden tulos 193 390

2.2.2.5 Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkeliissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä Mäntyharjussa ja Pertunmaalla.

Palvelusuunnitelma

Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti. Ympäristöpalvelut osallistuu myös erilaisiin ympäristöntilaa koskeviin selvityshankkeisiin ja yhteisselvityksiin muiden tahojen kanssa.

- Kinnin kemikaalionnettomuus ja siihen liittyvä ympäristön tilan seuranta ja kuntalaisille tiedottaminen on työllistänyt merkittävästi
- Vuonna 2018 Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on hallinnoinut OMAVESI-hanketta, joka antaa neuvontaa ja tiedotusta haja-asutusalueiden kiinteistöjä koskevista jätevesisäädöksistä koko Etelä-Savon alueella.
- Vuonna 2018 Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa oli käynnissä Mikkelin seutuvaliokunnan rahoittama Mikkelin seudun retkeilyreitit –hanke, jossa laadittiin Mikkelin seudun matkailullisesti merkittävimmille retkeilyreiteille kehittämissuunnitelmat.

Vuosina 2018 ja 2019 ympäristöpalvelut valmistautuu vuoden 2020 maakuntauudistukseen, jonka myötä ympäristöterveydenhuolto (terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto) ovat siirtymässä maakunnalliseksi toiminnaksi, kun taas ympäristönsuojelu on jäämässä kuntiin. Kunnat voivat kuitenkin jatkaa seudullista toimintaa ympäristönsuojelun osalta.

- Maakuntauudistus toteutuu aikaisintaan vuoden 2021 alusta. Valmistelua jatketaan uudella aikataululla.

Kangasniemen eläinlääkäripalvelut siirtyivät yhteistoiminta-alueen tuotettavaksi vuoden 2017 alusta ensimmäisen vuoden ollessa ylimenokautta. Vuodesta 2018 eteenpäin yhdistetään hyötyeläinten subventiokäytännöt sekä poliklinikkamaksujen periminen vastaanotoilla. Kangasniemen eläinlääkäripäivystys jatkuu kuitenkin edelleen osana Keski-Suomen päivystystä. Tällä halutaan varmistaa, ettei Mikkelin seudun päivystysalue muodostuisi liian laajaksi eikä kiireellinen eläinlääkäriavun saaminen vaarantuisi.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun vuoden 2018 valvontasuunnitelmiin, jotka lautakunta käsittelee erikseen, kirjataan toiminnan tavoitteet ottaen huomioon valvontakunnalliset valvontaohjelmat.

- Valvontasuunnitelmien toteutuminen on raportoitu erikseen. Näkökulmana niissä on koko yhteistoiminta-alue yhtenä kokonaisuutena.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 2018
Tupakointi päivittäin (%-osuus)	Tupakanmyynnin lainmukaisuuden valvonta	Terveysvalvonta, terveysvalvonnan johtaja, elintarviketiimin terveystarkastaja	Suunniteltuja tarkastuksia on tehty 39 kappaletta. Tarkastuksissa ei huomautettavaa.
	Valvontamaksujen pitäminen riittävän korkealla		Tulot vuonna 2018 noin 83 000 euroa.
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö 4.1) Kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa	Urpolan luontokeskuksessa järjestetyt tapahtumat ja Urpolan luontokeskuksen kävijämäärien lisääminen	Ympäristönsuojelu, ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja	Luontokeskus on järjestänyt kesällä 2018 yhteensä 5 tapahtumaa, luontoleirin koululaisille ja luontokerhoa 2 kertaa viikossa kesäheinäkuussa. Kävijämäärä on ollut yhteensä 2650. Uimarantojen tarkastukset ja näytteenotot ovat toteutuneet ennalta suunnitellun mukaisesti.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 31.7.
Kaupungin mainekuvan kehitys	Laadukkaat, hyvin toimivat palvelut ja ilmoitusten ja lupien kohtuulliset käsittelyajat (luvat 4-6 kk ja ilmoitukset 1 kk). Kaikki keskeiset ilmoitukset ja lupahakemukset täytettävissä sähköisesti vuonna 2018.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö	Ympäristönsuojelun ilmoitusten käsittelyaika on ollut < 1 kk. Luvat on käsitelty pääsääntöisesti alle 6 kk:ssa (yhden luvan käsittely 14 kk). Hygienialain mukaiset laitokset: käsittelyaika 14 päivää. Tupakan vähittäismyyntiluvat: käsittelyaika 12 päivää. Sähköinen asiointi: Terveystensuojelulain mukaisista ilmoituksista on vielä teke-mättä yksi ilmoituslomake. Elintarvikelain mukaisista ilmoituksista on vielä teke-mättä muutama sähköinen ilmoituslomake. Ruokamyrkytyksen voi ilmoittaa sähköisesti webropol -kyselyn kautta. Lupapisteen kautta ympäristöluvat, maa-ainesluvat, meluilmoitukset, maastoliikenneluvat sekä vesihuoltolain mukaiset vapautushakemukset.
	Hyvin toimivat ajantasaiset ja sähköisen asioinnin mahdollistavat kotisivut, joihin yhteys kaikkien jäsenkuntien kotisivuilta.	www-sivuvastaavat tarkastajat	Kaupungin / Ympäristöpalvelujen kotisivuilta löytyy yllä mainitut sähköiset ilmoituslomakkeet.
Asukkaiden koulutustaso: tutkinnon suorittaneiden % osuus	Yhteistyö Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa, harjoittelupaikkojen ja opinnäytetöiden ohjaaminen.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö	Terveysvalvonnassa harjoittelijoita yhteensä 6 kk, yksi valmistunut ja 1 valmisteilla oleva opinnäytetyö vuonna 2018. Ympäristönsuojelussa harjoittelijoita yhteensä 7 kk, yksi valmistunut ja yksi valmisteilla oleva opinnäytetyö vuonna 2018.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 31.7.
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Sisäilmatyöryhmien perustaminen kaikkiin jäsenkuntiin. Selvitetään sisäilmaongelmaisten koulujen ja päiväkotien lukumäärä ja osuus kaikista kouluista ja päivä-	Ympäristöpalvelujen johtaja, terveydensuojelutiimin terveystarkastajat	Mikkelin kaupungissa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen sisäilmatyöryhmä. Muissa kunnissa vakiintuneena toimintamallina on

	kodeista. Tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan ympäristöterveydenhuollon vuoden 2018 valvontasuunnitelmaan.		ollut sisäilmatyöryhmien perustaminen ja toiminta kohdekohtaisesti.
Vesistöistä hyvässä kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä (%-osuus) Ehdotus alaindikaattoreiksi: Pistekuormituksen määrä (kokonaisfosfori, kokonaisytyppi, orgaaninen aine TOC kg/a ja kg/a/ha) Ukonveden, Kyyveden ja Kotalahden valuma-alueilla Hajakuormituksen määrä (kokonaisfosfori, kokonaisytyppi, orgaaninen aine TOC kg/a ja kg/a/ha) Ukonveden, Kyyveden ja Kotalahden valuma-alueilla Mikkelin kaupungin toteuttamien vesiensuojeluratkaisujen määrä (erilaiset vesiensuojeluratkaisut mm. hulevesien johtamisessa ja metsänkäsittelyssä, kpl/a, €/a)	Osallistutaan vesienhoidon suunnitteluun ja suunnitelmien toimeenpanon edistämiseen. Lisätään resursseja pintavesien laadun seurantaan koko toimialueella. Tehostetaan jätevesiasetuksen laillisuusvalvontaa lisäämällä yhteistyötä rakennusvalvonnan ja käynnissä olevien kiinteistöveroprojektien kanssa ja suunnataan käytössä olevia valvonnan resursseja riskiperusteisesti valituille alueille. Edistetään jätelain 143 §:n tarkoittaman asumisessa syntyviä lietteitä koskevan rekisterin kokoamista asiakaskuntiin. Osallistutaan aktiivisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmien laadintaan ja valvotaan järjestettyyn vesihuoltoon liittymistä.	Ympäristöpäällikkö, ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristösuunnittelija, ympäristötarkastajat	Ympäristöpalvelut on osallistunut vesienhoitoon pääosin Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän ja Kyyveden hoidon johtoryhmän työn kautta. Vuoden 2018 budjettiin saatiin aiempaan verrattuna hieman lisää määrärahaa vesistöjen tilan tarkkailuun. Vuosien 2018 ja 2019 vesistöseurantaohjelma kattaa 42 vesimuodostumaa ja näytteenoton kaksi kertaa vuodessa. Ohjelman laajennuksilla täydennettiin ympäristöpalvelujen aiempaa seurantavesien luetteloa pääosin sellaisilla virkistyskäytön ja vesienhoidon kannalta tarpeelliseksi katsotuilla vesistöillä, joista Etelä - Savon Ely- keskuksen seurannasta on jouduttu luopumaan määrärahasupistusten vuoksi. Vuonna 2018 jätevesiasetukseen liittyvä laillisuusvalvonta on toteutettu yhteistyössä Kangasniemellä ja Mikkelissä meneillään olevien kiinteistöveroprojektin kanssa. Kartoituskäyntien yhteydessä kootaan jätevesivalvonnan ohella tiedot vesihuoltolain valvontaan ja jätelain mukaisen jätehuollon järjestäjäviranomaisen lietteilarekisterin (JL 143 §) ylläpitoa varten. Vesihuoltolain liittymävelvollisuuden valvontaa ennen syyskuuta 2014 (VHL muutos 681/2014) vahvistettujen vesihuoltolaitosten toiminta-alueilla on toteutettu Hirvensalmen Suonteen ja Mikkelin Hermannin vesiosuuskuntien toiminta-alueilla. Muilla vesiosuuskunnilla, joille on vahvistettu toiminta-alue, on liittyneiden ja liittymättömien kiinteistöjen luettelot tarkistettu ja saatettu ajan tasalle.

Kasvihuonekaasupäästöt (t O2-ekv./as)	Mikkelin ilmasto- ja energiastrategian toteuttaminen ja seuranta	Ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastajat, koko henkilöstö	Ympäristöpalvelut huolehtii omalta osaltaan kaupungin ilmasto- ja energiastrategian toteuttamisesta ja huomioi mm. lausuntoja antaessaan ilmastostrategian tavoitteet. Henkilöstöä on ohjattu kaupungille yhteiskäyttöön hankittujen autojen, erityisesti kaasuautojen, käyttöön työmatkoilla siltä osin, kun autot vapaana.
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%) Ehdotus alaindikaattoreiksi: Pursialan, Hanhikankaan ja Porrassalmen pohjavesialueiden kemiallinen ja määrällinen tila Pursialan, Hanhikankaan ja Porrassalmen pohjavesialueiden suojelusuunnitelmasa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttaminen (yhteensä 181 toimenpidettä), kpl/a, €/a	Osallistutaan Mikkelin seudun pohjavesialueiden suojelun yhteistyöryhmän toimintaan (pohjavesityöryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuonna 2018). Seurataan pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien toimenpidesuosituksen toteutumista. Pohjavesien suojelu huomioidaan osana normaalia viranomaistehtävien hoitoa.	Ympäristöpäällikkö, ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristösuunnittelija, tarkastajat	Mikkelin pohjavesialueiden suojelusuunnitelmissa lueteltujen toimenpiteiden toteutumisen kartoitus tehty tammikuussa 2018 ja selvitys lähetetty Etelä-Savon ely-keskukselle. Pohjavesialueiden suojelun yhteistyöryhmä (suppeampi kokoonpano) on arvioinut suojelusuunnitelmien toimenpiteiden toteutumistilannetta syksyllä 2018 ja laatinut suuntaviivat pohjavesien yhteistyöryhmän toiminnalle vuodelle 2019.

Tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018	Toteuma 12/2017	Toteuma 12/2018	Toteuma %	Muutos % 2017/2018
Terveysvalvonnan tarkastukset	700	750	700	760	101	+ 8,6
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairausmatkat	1 990	1 500	1 990	2 135	142	+ 7,2
Hoidetut pieneläimet	5 293	5 200	5 293	7 020	135	+ 32,6
Lupavelvollisten kohteiden tarkastukset	153	100	153	180	180	+ 17,6
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	786	700	786	930	133	+ 18,3

Talous

Ympäristölautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatuotot	976 000	976 000	1 025 135	49 135
Toimintamenot	-2 089 343	-2 089 343	-2 003 936	85 407
Toimintakate (netto)	-1 113 343	-1 113 343	-978 801	134 542

2.2.2.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Lautakunnan hallinnon toiminta toteutui suunnitelman mukaisesti. Hallinto tuotti kehittämis- ja hallintopalveluja sekä johtamisen tukea tulosalueiden kehittämis- ja palvelutavoitteiden toteuttamiseksi koko palvelualueelle. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori on ollut mukana yli 50 tapahtumassa, joissa hän on tavannut lähes 3 800 eri ikäistä ihmistä. Yhteistyötä koordinaattori on tehnyt noin 20 eri toimijan kanssa (mm. poliisi, Liikenneturva, seurakunta, Ehyt ry, Estery, Viola, Setlementti, Essote, Xamk, Esedu ja Paukkula). Hallinnon alla oleva ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliin”-hanke päättyi 30.6.2018. Hanke toteutti eri tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa mm. Angry Birds Go Snow –tapahtuma, Hyvän mielen kävely –tapahtuma ja Vesisankarit 2018 –tapahtuma. Hanke ideoi ja kehitti toimintaa mm. verkostopalaverissa Essoten kanssa, liittyen lasten kipuperäisten sairauksien hoitoon, oli aktiivinen toimija Lapsiperhe –verkostossa, Voimaa vanhuuteen verkostossa ja Liikkuva koulu -ja Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmissa. Uusi ESR-rahoitteinen ”Meijän Mikkeli”-hanke käynnistyi 1.7.2018. Uuden hankkeen alla on käynnistynyt kolme tuensiirto-hanketta (Haglab Mikkeli/Gamelab, Lapsiperheverkosto/Arki haltuun ja Toimintakeskus/Asukastoiminnan kehittäminen).

Varhaiskasvatus ja perusopetus kehittävät yhteistyössä mahdollisimman ehjää ja yhdensuuntaista kasvun ja oppimisen jatkumoa (mm. pedagoginen ja oppilashuollollinen kehittäminen). Kaupunkirakennetyöryhmän suunnitelma hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 18.6.2018. Siinä linjataan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tuleva palveluverkko ja rakennushankkeiden eteneminen. Kaupunginvaltuusto teki myös päätökset Ihastjärven ja Rahulan koulujen lakkaamisesta 1.8.2019 alkaen. Eteläisen aluekoulun suunnittelu on käynnistynyt. Kalevankankaan ja Nupulan (Haukivuori) päiväkodit ovat valmistumassa v. 2019. Rantakylän ja Kattilansillan päiväkodit ovat suunnitteluvaiheessa. Edelleen on yksiköitä, joissa on sisäilmaongelmia.

Vuoden 2018 alussa Mikkelin lukiokoulutuksessa otettiin käyttöön uudistettu organisaatio- ja johtamisjärjestelmä. Jotta Mikkeliin pystytään vastaamaan paremmin lukiokoulutuksessa tapahtuviin valtakunnallisiin uudistuksiin ja tulevaisuuden haasteisiin valmisteltiin päivälukioiden (Mikkelin lukio ja Ristiinan lukio) hallinnollinen yhdistäminen, joka toteutui 1.1.2019. Myös Mikkelin etä- ja aikuislukio ja Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian Nettilukion hallinnollista yhdistämistä on valmisteltu ja se toteutuu 1.8.2019 alkaen. Laaja-alaisen työryhmän selvitys Mikkelin päivälukioiden kehittämisestä ja työnjaosta valmistui joulukuussa 2018. Vuoden 2018 alussa opetus- ja kulttuuriministeriö keskeytti Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavan Opiston nettilukiolaisten valtionosuuden tilittämisen kaupungille. Mikkelin kaupungin Otavan Opiston toimintaa selkeytettiin yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Kaupungin lukiokoulutuksen järjestämislupa uusittiin, Otavan opiston liikelaitoksen nimi muutettiin Mikkelin kaupungin liikelaitos Otaviaksi ja liikelaitoksen alle perustettiin uusi Nettilukio-oppilaitos. Edelleen vuoden 2018 lopussa kaupungille ei ole tullut päätöstä vuoden 2018 valtionosuuksien maksatuksesta eikä nettilukiokoulutuksen järjestämisen oikeutuksesta aikaisemmilta vuosilta.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Kasvatus- ja opetuslautakunnan toimintatulot alittuivat noin 51 100 euroa ja toimintamenot alittuivat noin 487 200 euroa, joten toimintakate on noin 436 100 euroa talousarviota parempi.

Hallinnon tuloihin ja menoihin vaikuttavat hanketulojen tilitys kaupungille ja vastaavasti kaupungin maksut tuensiirto-hankkeiden toteuttajille (järjestöt ja yhdistykset). Toimintatuotot alittuivat noin 4 500 euroa ja kulut alittuivat noin 56 400 euroa. Uuden Meijän Mikkeli –hankkeen alaisista tuensiirto-hankkeista käynnistyi kolme vuoden 2018 puolella ja toiset kolme käynnistyvät vasta vuoden 2019 puolella. Toimintakate oli noin 51 900 talousarviota parempi.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulosalueen menot olivat noin 80 362 700 euroa ja tulot 4 460 600 euroa. Lokakuussa saadun lisämäärärahan jälkeen tulosalueen menot saatiin kuitenkin tarkasti suunnitellen alittumaan yhteensä 438 900 euroa. Tulot alittuivat 108 600 euroa. Toimintakate oli 330 300 euroa talousarviota alhaisempi. Koko tulosalueen henkilöstökulut ylittyivät 660 000 eurolla, mutta säästöä saatiin palvelujen ostosta. Hanketuloja kertyi noin 12 000 euroa ennustettua enemmän. Opetushallitukselta saatiin perusopetukseen tasa-arvoavustusta 339 000 euroa, joka jakautuu lukuvuodelle 2018 – 2019. Lisäksi on saatu perusopetuksen kerhotoimintaan 60 000 euroa sekä Liikkuva koulu- hankkeeseen 30 000 euroa.

Lukiokoulutuksen tuotot ylittyivät noin 61 900 euroa ja kulut ylittyivät noin 8 100 euroa. Tulosalueen toimintakate on 53 800 euroa talousarviota parempi.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
syрjäytymisen ehkäiseminen: Koulutuksen ulkopuolelle jää- neet 17-24-vuotiaat, %-osuus lähtötaso: Mli 6,4 (8,3 koko maa) tavoite: 5,5 Ei yhtään läheistä ystävää, %- osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7,2 (koko maa 8,5), tavoite: 5 % amm. opp. lähtötaso: 7,6 (koko maa 7,4) tavoite: 5 % lukio lähtötaso: Mli 8 (koko maa 7,2) tavoite: 5 % Koulukiusattuna väh. kerran viikossa, % lähtötaso: 8.-9. lk Mli 6,6 (koko maa 5,8) amm. opp. Mli 3 (koko maa 3,3) lukio Mli 1 (koko maa 1,1) tavoite: nollatoleranssi	vuorovaikutus—ja ystävyyssuh- teiden havainnointi, ohjaaminen ja tukeminen kerhotoiminta, vertaissovittelu, Tajua Mut!-toimintamalli osaksi etsivää nuorisotyötä, yhteistyö Essoten sekä ammatillisen koulu- tuksen kanssa	Etsivä nuorisotyö, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä, opinto- ohjaajat, kuraattorit, rehtorit	Tajua Mut!-toimintamalli on hyvin vakiintunut osaksi lukioi- den toimintaa. Tajua Mut – yh- teydenottopyyntöjä 7 kpl. OPOt ilmoittaneet etsivälle nuorisotyöl- le eronneet ja ilman opiskelu- paikkaa olevat opiskelijat. Nuori- solain mukaisia ilmoituksia 82 kpl, luku sisältää puolustusvoi- mien ilmoittamat palveluksesta vapautetut (alle 5). Nuorisolain ilmoituksen syynä ollut lähinnä opiskelupaikan vastaanottamisen laiminlyönti, opintojen keskeytys, ero tai erottaminen. Perusope- tuksen päättäjistä, joille ei olisi löytynyt opiskelupaikkaa, ei ole vielä tullut ilmoituksia. Lasten vuorovaikutus- ja ystä- vyysuhteita havainnoidaan ja ohjataan päivittäin. Oppilaskun- ta- ja tukioppilastoiminta on osa koulujen arkea. Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumi- seen on käytössä useita eri me- netelmiä (KiVa-koulu-, miniverso- ja verso- sekä restomenetelmät jne.). Yhteisöllinen oppilashuolto- ryhmä toimii kaikilla peruskouluil- la ja esiopetuksessa kokoontuvat alueelliset Aluevarput, jotka tukevat moniammatillista yhtei- söllistä oppilashuoltoa. Yläkoulut tekevät yhteistyötä Olkkarin kanssa. Suunnitelmat lasten suoja- miseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat ajan tasalla. My space, not yours –hanke on edelleen menossa. Ilo kasvaa liikkuen-hanke menos- sa varhaiskasvatuksessa ja Liikku- va koulu-hanke perusopetukses- sa. Kulttuurikameli ja kulttuuri- polku toimivat yhteistyössä kult- tuuripalvelujen kanssa. Opiskelijakunnan toimintaa on edelleen kehitetty Mikkelin luki- ossa. Lukioon tulevien ryhmäyt- tämistä toteutetaan yhteisesti Mikkelin lukion uusille opiskeli- joille. Tutor-toiminta jatkunut 1- vuosikursilla. Molempien toimipisteiden tuto- ropiskelijat osallistuivat muun muassa ryhmäyttämiseen ja lukioon tutustuttamiseen Lähtötaso THL:n Kouluterveysky- sely 2017, uusi kysely vuonna 2019, eli ei vielä uusia tuloksia.

perheiden osallisuuden vahvistaminen: Kokee olevansa tärkeä osa perhettä, % lähtötaso: 8.-9. lk Mli 90,3 (koko maa 90,6) amm. opp. Mli 91,4 (koko maa 91,3) lukio Mli 91,4 (koko maa 92,7), tavoite 93	lasten ja huoltajien kuuleminen ja osallistaminen palvelujen kehittämiseen, vanhempainillat, vaikiinnutetaan yhteistyössä Essoten kanssa suunnitellut alueelliset koulutiimit	päiväkotien johtajat ja koulujen rehtorit sekä yksiköiden henkilöstö	Kasvatus- ja arviointikeskustelut yhteistyössä huoltajien kanssa ovat käytössä sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa. Lapset puheeksi –menetelmän käyttöönottoa tukevaa täydennyskoulutusta on lisätty. Alueelliset Essoten kanssa suunnitellut koulutiimit ovat aloittaneet toimintansa, mutta niissä on ollut vielä jonkin verran henkilöstövajetta, josta on annettu palautetta Essotelle. Iltapäivätoimintaa ja kerhotoimintaa järjestetään. Lähtötaso THL:n Kouluterveyskysely 2017, uusi kysely vuonna 2019, eli ei vielä uusia tuloksia
terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen: päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla Humalajuominen, %-osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 8,3 (koko maa 10,2) tavoite: 7 % amm. opp. lähtötaso: Mli 29,2 (koko maa 28,1) tavoite: 20 % lukio lähtötaso: Mli 17,1 (koko maa 18,3) tavoite: 10 % Tupakointi päivittäin, %-osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7 (koko maa 6,9) tavoite: 3 % amm. opp. lähtötaso: Mli 26,1 (koko maa 23,2) tavoite: 20 % lukio lähtötaso: Mli 2,6 (koko maa 3,4) tavoite: 0 % Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7,9 (koko maa 7,5) tavoite: 5 % amm. opp. lähtötaso: Mli 19,6 (koko maa 20,6) tavoite: 15 % lukio lähtötaso: Mli 8,1 (koko maa 11,6) tavoite: 4 % Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: tavoite: kirjaston kävijät 500.000 tavoite: museoiden kävijät 25.000 tavoite: orkesterin kuulijamäärä 12.000 Yleiset kulttuuripalvelut: tavoite: kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 30 000 tavoite: kävijämäärät tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 20 000 tavoite: säännöllisiä kulttuu-	oppilas- ja opiskeluhoollon ohjaus ja yhteistyö Essoten kanssa terveelliset, turvalliset ja toiminnalliset toimitilat varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä – hankkeen jatkuminen ja uuden hankkeen käynnistäminen Kehitetään palvelusisältöjä, -tapoja ja viestintää. Digitaalisten palveluiden kehittäminen	sivistysjohtaja, kehittämispäällikkö, ehkäisevän päihdetyön koordinaattori, tulosaluejohtajat sivistysjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja ja lukiokoulutuksen johtava rehtori yhteistyössä asumisen ja kaupunkiympäristön palvelualueen kanssa sivistysjohtaja, projektipäällikkö sivistysjohtaja ja tulosalueiden esimiehet	Ehkäisevässä päihdetyössä toteutettiin seuraavat päihdekasvatus-tapahtumat: Selvästi paras! kuu-tosille, ja Selvästi seiska!, Puisto-rieha ja lasten kesätapahtuma MikkeliPuistossa sekä Vesisanka-rit. Ehkäisevän päihdetyön koordi-naattori/päihdeetön pupu on kohdannut yhteensä lähes 3 800 henkilöä eri tapahtumissa. Lisäksi toimintaa on ollut somessa, ja näkyvyyttä on tullut mm. radios-sa ja lehdistä. Kouluterveyskyselyn mukaan päihteiden käyttö on Mikkelissä lisääntynyt, joten edelleen on tärkeää löytää uusia keinoja ja verkostoja tilanteen korjaamiseksi. Lukioissa ei ole havaittu päihde-tapauksia 1-12/2018, matkoille ja retkille opiskelijat ja heidän huol-tajansa allekirjoittavat päihdeet-tömyssopimukset. Lähtötaso THL:n Kouluterveyskysely 2017, uusi kysely vuonna 2019, eli ei vielä uusia tuloksia Kirjastoissa kävijöitä 582 766. Omatoimiajan mahdollistavia hankintoja ja valmisteluja on tehty neljään kirjastoon syys-kuussa (Ristiina, Haukivuori, Puumala, Hirvensalmi). Omatoi-miaika alkaa syyskuussa Museoiden näyttelyissä oli koko vuonna kävijöitä yhteensä 28 771. Kaupunginorkesterilla 92 tapah-tumaa, joissa 13 525 kävijää.

riavustusta saavien kävijä/osallistujamäärä 10 000 tavoite: uimahallikäynnit 185.000 tavoite: teatterin kävijämäärät 55.000 tavoite: kansalaisopiston opiskelijamäärä 6 000			Yleiset kulttuuripalvelut: 41 501 kävijää omissa ja yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa. Avustettujen tapahtumien kävijämäärä 7688. Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijämäärä 9184 (Valokuvakeskus puuttuu). Rantakeitaassa oli 126 611 yksilökäyntiä, josta uimahallissa 102 732 ja kuntosalissa 23 879. Naisvuoren uimahallissa oli 65 401 käyntiä. Uimahalleissa oli yhteensä 168 133 käyntiä, Rantakeitaan kuntosali mukaan lukien 192 012. Kansalaisopiston opiskelijamäärä ei toteutunut. Toteuma oli 5 400 opiskelijaa.
pedagogisen laadun varmistaminen: kelpoinen henkilöstö, koulutukseen osallistuvan henkilöstön määrä	uusien varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien mukaisen toiminnan ja toimintaympäristön turvaaminen, henkilöstön koulutus	sivistysjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, lukiokoulutuksen johtava rehtori	Varhaiskasvatussuunnitelman ja perusopetuksen opetussuunnitelman käyttöönottoa on tuettu täydennyskoulutuksella, mento-roinnilla ja materiaalihankinnoilla. Lastentarhanopettajien suhteellista osuutta on lisätty, mutta kelpoisia lastentarhanopettajia on entistä vaikeampi saada.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	
Mikkelin mainekuvan kehitys	Verkkopalvelujen ajan tasalla pitäminen, tiedottamisen oikea-aikaisuus, asiakaspalvelun sujuvuus	koko henkilöstö	Lasten ja perheiden yksilölliseen kohtaamiseen on kiinnitetty enemmän huomiota ja asiasta on saatu perheiltä myönteistä palautetta erityisesti varhaiskasvatuksessa (LAPE-hanke: Aidon kohtaamisen stipendi). Terveet ja turvalliset oppimisympäristöt ovat osa Mikkelin veto-voimaa ja mainekuvaa ja tätä edistetään kaupunkirakennetyöryhmän linjausten mukaisesti. Mikkelin lukiokoulutuksessa uusi organisaatio- ja johtamisjärjestelmä on otettu käyttöön 1.1.2018. Mikkelin lukiokoulutuksen yksiköissä on monipuolisesti ja aktiivisesti harjoiteltu sähköisiä ylioppilaskirjoituksia.
Asukkaiden koulutustason nostaminen, osaavat ja oppivat asukkaat	Rekrytointiprosessi – houkuttelevat työpaikkailmoitukset -> kelpoisuusehdot täyttävä työvoima, tavoite 100 % yhteistyön vahvistaminen alueen oppilaitosten kanssa osaamistarpeen määrittelyssä	varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, lukiokoulutuksen johtava rehtori, sivistysjohtaja	MiniMikkeli on paikallisesti kehitetty yrittäjyyskasvatusmenetelmä, joka on käytössä kaikilla 6. luokkalaisilla. Varhaiskasvatuksessa yrittäjyyteen tutustutaan roolileikkien ja vanhempien työpaikkakäyntien avulla. Tet-harjoittelu on osa opetussuunnitelman toteuttamista.

			Lukio-opiskelijoiden edistymistä seurataan aktiivisesti. Mikkelin lukiokoulutuksessa tukitoimia toteutetaan tarpeen mukaan resurssien sallimissa rajoissa. Kelpoisten hakijoiden määrä varhaiskasvatuksen tehtäviin on vähentynyt (valtakunnallinen ongelma). Täydennyskoulutus-suunnitelma on tehty ja sitä täydennetään toimintakauden aikana. Rekrytointiin käytetään Kunta-rekryä. Kaikki lukion opettajat ovat päteviä.
--	--	--	--

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	
Ekologinen jalanjäljen pienentä- minen	paperin käytön vähentäminen, sähköisten oppimateriaalien käytön lisääminen	koko henkilöstö	Kestävän kehityksen suunnitel- mat käytössä varhaiskasvatuk- sessa ja perusopetuksessa. Sähköisiä oppimateriaaleja (sekä kustantajien laatimia että opetta- jien omia) on otettu käyttöön ja digimateriaalin käyttöä on lisätty. Myös kokouksissa ja palavereissa on käytetty entistä enemmän sähköistä materiaalia. Keskitetty turvatulostus, sähköi- set kokoukset ja skype-palaverit käytössä sekä työajoissa käyte- tään kaupungin leasing-autoja (huom. biokaasuauto).
Terveet, turvalliset ja toiminnalli- set kiinteistöt	Sisäilmatyöryhmän toiminnan tehostaminen (käyttäjäpalaute, oikea-aikaiset kunnossapitotoi- met ja peruskorjaustoimet)	Varhaiskasvatusjohtaja, kasva- tus- ja opetusjohtaja, sivistysjoh- taja, lukiokoulutuksen johtava rehtori – yhteistyössä asumisen ja kaupunkiympäristön palvelu- alueen kanssa	Terveet ja modernit oppimisympä- ristöt ovat tavoite, jota kohti edetään vaiheittain. Kaupungin- valtuusto on hyväksynyt kaupun- kirakennetyöryhmän suunnitel- man, jossa tullaan jatkossa pa- nostamaan jatkossa uusiin päivä- koti- ja koulurakennuksiin. Tällä hetkellä on käytössä vielä useita väistötiloja sisäilmaongelmien takia. Mikkelin lukion liikunnan opetus ja ilmaisutaidon opetus on edel- leen haasteellista tilaongelmien takia. Ristiinan koulukeskuksen sisälii- kuntatilojen ja yläkoulun luok- kien sisäilmaongelmia on pyritty korjaamaan. Sisäliikuntatilojen remontti valmistui syyskuussa 2018.

Kasvatus- ja opetus, hallinto		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr.	TP 2018	Toteutuma-%
Sivistystoimen hallinto						
Kustannukset	€	412 493	393 925	393 925	350 718	89,0
Tuotot	€	-1 951	-1 100	-1 100	-1 842	167,4
Netto	€	410 541	392 825	392 825	348 877	88,8
Kasvatus- ja opetustoimen hallinto						
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11	11	11	10	90,9
Kustannukset	€	27 442	38 969	38 969	31 904	81,9
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	27 442	38 969	38 969	31 904	81,9
Projektit						
Projektien kustannukset yhteensä	€	526 028	318 752	318 752	310 565	97,4
Projektien tuotot yhteensä	€	-492 723	-264 000	-234 000	-228 795	97,8
Projektien netto yhteensä	€	33 306	54 752	84 752	81 770	96,5
Hallinto yhteensä						
Hallinto, kustannukset yhteensä	€	965 963	751 645	751 645	693 187	92,2
Hallinto, tuotot yhteensä	€	-494 674	-265 100	-235 100	-230 637	98,1
Hallinto, netto	€	471 289	486 545	516 545	462 550	89,5

Tuottajan viesti tilaajalle

On osallistuttu aktiivisesti oppimisen ja opiskelun tuen ja opiskeluhoollon kehittämiseen ja ohjaamiseen yhteistyössä Essoten kanssa. LAPE-muutosohjelma eteni yhdessä Essoten kanssa. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori on ollut mukana yli 50 tapahtumassa (tavoittanut tapahtumissa lähes 3 800 eri-ikäistä ihmistä) ja tehnyt yhteistyötä noin 20 eri toimijan kanssa (mm. poliisi, Liikenneturva, seurakunta, Ehyt ry, Estery, Viola, Settlementti, Essote, Xamk, Esedu ja Paukkula). Tulosalueelle sijoittunut kansalaistoimijalähtöinen ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkeli”-hanke päättyi kesäkuussa ja se toteutti 18 erillistä tuensiirtohanketta (toimijoina ESLI ry, MAHL ry, Digimi ry, Pelastakaa Lapset ry, ESTERY, MiKV, Mikkelin Työttömät ry, Mimosa ry, DeSavo ry, Mikkelin valokuva- taide ry, Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry, Mikkelin Toimintakeskus ja Hattu ry). Uusi Meijän Mikkeli –hanke käynnistyi heinäkuussa ja sen alla vuoden 2018 puolella on käynnistynyt kolme tuensiirtohanketta (Haglab Mikkeli/Gamelab, Lapsiperheverkosto/Arki haltuun ja Toimintakeskus/Asukastoiminnan kehittäminen).

Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyö		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma-%
Lukio						
Varsinaiset opiskelijat	kpl	810,00	820,00	820,00	814,30	99,3
€ / varsinainen opiskelija	€/opiskelija	7 236	7 149	7 149	7 184	100,5
Aineopiskelijoiden lukumäärä	kpl	165	171	171	155	90,8
Opetuskurssien lukumäärä	kpl	907	903	903	893	98,9
€ / opetuskurssi	€/kurssi	6 462	6 492	6 492	6 551	100,9
Suoritettut kurssit / opetuskurssit (ka.opetusryhmäkoko)		23,5	0,0	0,0	23,9	
Opetuskurssit / opiskelija	kpl/opiskelija	1,1	1,1	1,1	1,1	99,6
Yhteensä	€	5 861 362	5 862 403	5 862 403	5 849 895	99,8
Tuotot	€	-149 892	-134 000	-134 000	-153 910	114,9
Netto	€	5 711 470	5 728 403	5 728 403	5 695 985	99,4
Lukio yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	5 911 851	5 951 522	5 951 522	5 959 611	100,1
Tuotot	€	-153 903	-136 000	-136 000	-197 919	145,5
Tuotot % kuluista	%	-2,6	-2,3	-2,3	-3,3	145,3
Netto	€	5 757 947	5 815 522	5 815 522	5 761 691	99,1

Tuottajan viesti tilaajalle

Mikkelin lukiokoulutuksessa vuoden 2018 kehittämisen painopisteet ovat olleet digipedagogiikan kehittäminen (osana mm. sähköiset ylioppilaskirjoitukset), uuden opetussuunnitelman käyttöönotto ja projektijakson toteuttaminen yhteistyössä kaupungissa toimivien toisen asteen oppilaitosten, ammattikorkeakoulun ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi Mikkelin lukio osallistuu opetus- ja kulttuuriministeriön nuorten lukiokoulutuksen tuntijakokokeilun kokeiluohjelmaan ja sekä Mikkelin lukio että Otavan Opiston nettilukio osallistuvat lukiokoulutuksen kehittämiseen opetus- ja kulttuuriministeriön Uusi lukio – Uskalla kokeilla – kehittämisohjelmassa. Vuoden 2018 alussa Mikkelin lukiokoulutuksessa on otettu käyttöön uudistettu organisaatio- ja johtamisjärjestelmä. Jotta pystymme paremmin vastaamaan lukiokoulutuksessa tapahtuviin valtakunnallisiin uudistuksiin ja tulevaisuuden haasteisiin Mikkelin lukiokoulutuksessa on valmisteltu päivälukioiden (Mikkelin lukio ja Ristiinan lukio) hallinnollinen yhdistäminen, joka on toteutettu 01.01.2019, sekä Mikkelin etä- ja aikuislukio ja Otavan Opiston Nettilukion hallinnollista yhdistämistä, joka on tarkoitus toteuttaa 01.08.2019.

Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelut		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma-%
Omat päiväkodit, asiakkaat						
Päiväkotit, asiakkaat	<i>kpl</i>	1 111	1 063	1 063	1 102	103,7
Alle 3-vuotiaita	%	15	17	17	16	97,0
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea)	%	14	10	10	14	136,5
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	10 445	11 099	11 099	11 202	100,9
Kulut	€	11 604 868	11 798 497	11 798 497	12 344 593	104,6
Tuotot	€	-1 593 203	-1 614 700	-1 614 700	-1 389 070	86,0
Netto	€	10 011 665	10 183 797	10 183 797	10 955 523	107,6
Esiopetus, päiväkotit- ja esiopetusasiakkaat 3-6v	<i>kpl</i>	494	494	494	427	86,4
pelkässä esiopetuksessa	<i>kpl</i>	124	128	128	87	68,0
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	5 542	7 136	7 136	6 675	93,5
Kulut	€	2 737 724	3 524 950	3 524 950	2 850 333	80,9
Tuotot	€	-2 940	0	0	-4 068	
Netto	€	2 734 783	3 524 950	3 524 950	2 846 265	80,7
Ostopalvelupäiväkodit, asiakkaat						
Päiväkotit, asiakkaat	<i>kpl</i>	12	9	9	14	155,6
Alle 3-vuotiaita	%	25	22	22	7	32,1
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea)	%	0	0	0	0	
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	6 652	3 689	3 689	6 570	178,1
Kulut	€	79 820	33 200	33 200	91 977	277,0
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	79 820	33 200	33 200	91 977	277,0
Päiväkotit						
Päiväkotit, asiakkaat	<i>kpl</i>	1 123	1 072	1 072	1 116	104,1
Alle 3-vuotiaita	%	15	17	17	16	96,1
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea)	%	14	10	10	13	135,9
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	10 405	11 037	11 037	11 144	101,0
Kulut	€	11 684 689	11 831 697	11 831 697	12 436 570	105,1
Tuotot	€	-1 593 203	-1 614 700	-1 614 700	-1 389 070	86,0
Netto	€	10 091 485	10 216 997	10 216 997	11 047 500	108,1
Esiopetus, päiväkotit- ja esiopetusasiakkaat 3-6v	<i>kpl</i>	494	494	494	427	86,4
pelkässä esiopetuksessa	<i>kpl</i>	124	128	128	87	68,0
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	5 542	7 136	7 136	6 675	93,5
Kulut	€	2 737 724	3 524 950	3 524 950	2 850 333	80,9
Tuotot	€	-2 940	0	0	-4 068	
Netto	€	2 734 783	3 524 950	3 524 950	2 846 265	80,7
Vuorohoito						
Vuorohoito, asiakkaat	<i>kpl</i>	366	359	359	361	100,6
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	13 988	13 101	13 101	14 623	111,6
Kulut	€	5 119 658	4 703 377	4 703 377	5 278 990	112,2
Tuotot	€	-583 762	-586 000	-586 000	-458 723	78,3
Netto	€	4 535 895	4 117 377	4 117 377	4 820 267	117,1
Päivähoito yhteensä						
Päivähoitoasiakkaat (sis. pv. koti, erityis ja vuorol)	<i>kpl</i>	1 613	1 559	1 559	1 564	100,3
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	12 115	12 867	12 867	13 150	102,2
Läsnäolopäivien määrä	<i>kpl</i>	297 692	290 124	290 124	303 862	104,7
Läsnäolopäivät / tavoitepäivät	%	3 128	2 904	2 904	3 120	107,4
€ / läsnäolopäivä	<i>€/pvä</i>	66	69	69	68	97,9
Kulut	€	19 542 070	20 060 025	20 060 025	20 565 893	102,5
Tuotot	€	-2 179 906	-2 200 700	-2 200 700	-1 851 861	84,1
Netto	€	17 362 164	17 859 325	17 859 325	18 714 031	104,8
Ryhmis						
Ryhmis, asiakkaat	<i>kpl</i>	75	69	69	77	111,6
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	16 148	16 040	16 040	15 026	93,7
Kulut	€	1 211 096	1 106 756	1 106 756	1 157 005	104,5
Tuotot	€	-126 902	-123 600	-123 600	-106 106	85,8
Netto	€	1 084 194	983 156	983 156	1 050 899	106,9

		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma-%
Perhepäivähoito hoitajan kodissa						
Perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat	<i>kpl</i>	117	124	124	86	69,4
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	13 093	12 122	12 122	15 443	127,4
Kulut	€	1 531 868	1 503 116	1 503 116	1 328 076	88,4
Tuotot	€	-189 713	-186 000	-186 000	-136 242	73,2
Netto	€	1 342 155	1 317 116	1 317 116	1 191 834	90,5
Perhepäivähoito yhteensä						
Perhepäivähoitopaikat yhteensä	<i>kpl</i>	192	193	193	163	84,5
Alle 3-vuotiaita	%	51	52	52	47	91,2
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea)	%	2	1	1	2	355,2
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	14 286	13 523	13 523	15 246	112,7
Kulut	€	2 742 965	2 609 872	2 609 872	2 485 081	95,2
Tuotot	€	-316 615	-309 600	-309 600	-242 348	78,3
Netto	€	2 426 350	2 300 272	2 300 272	2 242 733	97,5
Kotihoidontuki						
Kotihoidontuella hoidettavat lapset	<i>kpl</i>	599	619	619	576	93,1
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	3 825	3 818	3 818	3 843	100,7
Kulut	€	2 291 044	2 363 200	2 363 200	2 213 624	93,7
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 291 044	2 363 200	2 363 200	2 213 624	93,7
Yksityinen tuki						
Yksityisen hoidon tukilapset	<i>kpl</i>	605	601	601	659	109,7
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	5 034	5 154	5 154	5 484	106,4
Kulut	€	3 045 424	3 097 500	3 097 500	3 613 900	116,7
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	3 045 424	3 097 500	3 097 500	3 613 900	116,7
Muu kuntakohtainen tuki						
Muu kuntakohtainen tuki, asiakas	<i>kpl</i>	72	69	69	74	107,2
€ / asiakas (tai muu suorite)	<i>€/asiakas</i>	3 179	4 662	4 662	2 428	52,1
Kulut	€	228 854	321 679	321 679	179 686	55,9
Tuotot	€	-13 892	-12 400	-12 400	-9 730	78,5
Netto	€	214 961	309 279	309 279	169 955	55,0
Yhteensä hoidon tuki						
Yhteensä hoidon tuella	<i>kpl</i>	1 276	1 289	1 289	1 309	101,6
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	4 362	4 486	4 486	4 589	102,3
Kulut	€	5 565 322	5 782 379	5 782 379	6 007 209	103,9
Tuotot	€	-13 892	-12 400	-12 400	-9 730	78,5
Netto	€	5 551 429	5 769 979	5 769 979	5 997 479	103,9
Hallinto ja muut yhteiset erät						
Kulut	€	2 008 164	2 031 601	2 152 731	2 035 189	94,5
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	652	668	708	670	94,7
Tuotot	€	-118 892	-80 800	279 200	-141 991	-50,9
Netto	€	1 889 273	1 950 801	2 431 931	1 893 198	77,8
Varhaiskasvatus yhteensä						
Kulut yhteensä	€	29 858 521	30 483 876	30 605 006	31 093 372	101,6
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	9 341	9 925	9 964	9 610	96,4
Tuotot yhteensä	€	-2 629 305	-2 603 500	-2 243 500	-2 245 930	100,1
Yhteensä lapsia	<i>kpl</i>	3 009	2 972	2 972	2 962	99,7
Päivähoito netto	€	27 229 215	27 880 376	28 361 506	28 847 442	101,7

		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma-%
Peruskoulut						
Peruskoulut, oppilaita	<i>kpl</i>	4 816	4 808	4 808	4 801	99,9
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat	<i>kpl</i>	414	403	403	424	105,2
Tuntia, koulut	<i>h</i>	9 005	8 987	8 987	9 051	100,7
€ /oppilas	€	9 401	9 350	9 523	9 418	98,9
Tuntiresurssit per oppilas	<i>h/oppilas</i>	1,9	1,9	1,9	1,9	100,9
Luokkien keskipääty	<i>hlö</i>	18,8	20,9	20,9	17,0	81,2
Koulut yhteensä	€	45 271 354	44 954 050	45 788 206	45 215 520	98,7
Tuotot	€	-1 607 653	-1 257 800	-1 257 800	-1 522 020	121,0
Netto	€	43 663 702	43 696 250	44 530 406	43 693 500	98,1
11-v oppivelvollisuus						
11-v oppivelvollisuus, oppilaita	<i>kpl</i>	104	104	104	110	105,3
€ /oppilas	€/oppilas	22 255	21 942	21 942	20 057	91,4
11-v oppivelvollisuus yhteensä	€	2 303 357	2 281 985	2 281 985	2 196 212	96,2
Tuotot	€	-9 600	0	0	-64	
Netto	€	2 293 757	2 281 985	2 281 985	2 196 148	96,2
Aamu- ja iltapäivätoiminta						
Aamu- ja iltapäivätoiminta, osallistujia	<i>kpl</i>	404	416	416	430	103,4
€ / osallistuja	€/osallistuja	1 374	1 787	1 787	1 433	80,2
Aamu- ja iltapäivätoiminta, yhteensä	€	555 185	743 324	743 324	616 371	82,9
Tuotot	€	-96 746	-75 000	-75 000	-89 713	119,6
Netto	€	458 439	668 324	668 324	526 658	78,8
Perusopetus yhteensä						
Perusopetus yhteensä, oppilaita	<i>kpl</i>	4 919	4 912	4 912	4 910	100,0
Tuntia, perusopetus	<i>h</i>	9 293	9 331	9 331	9 342	100,1
€ /oppilas	€/oppilas	10 043	10 039	10 209	10 026	98,2
Perusopetus yhteensä	€	48 129 896	47 979 359	48 813 514	48 028 103	98,4
Tuotot	€	-1 713 998	-1 332 800	-1 332 800	-1 611 797	120,9
Netto	€	46 415 898	46 646 559	47 480 714	46 416 306	97,8
Toiminnan kulut yhteensä	€	49 402 250	49 312 256	50 146 411	49 229 418	98,2
Tuotot	€	-2 227 581	-2 370 589	-2 325 589	-2 198 694	94,5
Netto	€	47 174 669	46 941 667	47 820 822	47 030 724	98,3
Toimintakulut	€	79 326 828	79 848 122	80 803 407	80 362 696	99,5
Tuotot	€	-4 868 910	-4 974 089	-4 569 089	-4 460 508	97,6
Netto	€	74 457 918	74 874 033	76 234 318	75 902 189	99,6

Tuottajan viesti tilaajalle

Kalevankankaan ja Nuppulan (Haukivuori) päiväkodit ovat valmistumassa v. 2019. Rantakylän ja Kattilansillan päiväkodit ovat suunnitteluvaiheessa. Eteläisen aluekoulun suunnittelu on käynnistynyt ja Anttolan uuden koulun rakentaminen on käynnistymässä.

Tulosalueen menot olivat 80 362 696 euroa ja tulot 4 460 507 euroa. Lokakuussa saadun lisämäärärahan jälkeen tulosalueen menot saatiin kuitenkin tarkasti suunnitellen alittumaan yhteensä 438 908 eurolla. Tulot alittuivat 108 582 euroa. Toimintakate oli 330 300 euroa talousarviota alhaisempi.

Varhaiskasvatuksessa 1.1.2018 voimaan tulleen uuden maksulain myötä varhaiskasvatusmaksut alenivat pieni- ja keskituloisilta, mikä vaikuttaa maksutuottoihin alentavasti 73 000 eurolla. Koko varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulosalueen henkilöstökulut ylittyivät 660 000 eurolla, mutta säästöä saatiin palvelujen ostosta. Hanketuloja kertyi 12 000 euroa ennustettua enemmän. Opetushallitukselta saatiin perusopetukseen tasa-arvoavustusta 339 000 euroa, joka jakautuu lukuvuodelle 2018 – 2019. Lisäksi on saatu perusopetuksen kerhotoimintaan 60 000 euroa sekä Liikkuva koulu- hankkeeseen 30 000 euroa.

Vähintään satapaikkaisissa päiväkodeissa varajohtajina ja yksikössä sijaisina toimivien vastuulastentarhanopettajien tilalle palkattiin lapsiryhmiin lastentarhanopettajat. Varhaiskasvatukseen on jouduttu palkkaamaan myös useita erityispäivähoidon avustajia ja Kaarisillan päiväkodin lisälapsiryhmään kokonaan uusi henkilöstö.

Varhaiskasvatuksen yksityisen päiväkotihoidon palveluseteleissä ei varauduttu lisääntyvään palvelusetelien käyttöön lapsimäärän kasvusta johtuen eikä palvelusetelin arvon korotuksiin 1.8.2018 alkaen eikä myöskään siihen, että syksyllä 2018 kaksi uutta yksityistä päiväkotia aloitti toimintansa. Varhaiskasvatuksen avustukset ylittyivät 336 000 euroa.

Talous					
Kasvatus- ja opetuslautakunta					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	5 375 189	-435 000	4 940 189	4 889 064	-51 125
Toimintamenot	-86 603 758	-955 285	-87 559 043	-87 071 864	487 179
Toimintakate (netto)	-81 228 569	520 285	-82 618 854	-82 182 800	436 053

2.2.2.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikunta- ja nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallinnon alle sijoittuvat lautakunta sekä kumppanuudet Mikkelin teatterin, Mikkelin musiikkiopiston ja Konsertti- ja kongressitalo Mikaelin kanssa. Toiminta toteutui kumppanuussopimuksen mukaisena.

Vuonna 2018 hankittiin omatoimiaukioloajan mahdollistavat laitteet Ristiinan, Haukivuoren, Puumalan ja Hirvensalmen kirjastoihin. Niissä omatoimikäyttö alkoi syyskuussa. Se mahdollistaa esimerkiksi kirjaston aineiston lainaamisen ja lehtien lukemisen silloinkin, kun kirjastossa ei ole henkilökuntaa paikalla. Lisäksi kirjastotila on esimerkiksi yhdistysten käytössä kokoontumispaikkana.

Kuntalaisten digivalmiuksia kehitetään tietotunneilla, joita järjestettiin kuukausittain useissa eri toimipisteissä. Tietotunneilla keskityttiin joka kerta eri teemoihin. Lisäksi vapaaehtoiset vertaisohjaajat opastivat digiasioissa säännöllisesti pääkirjastolla. Kirjastopolun mukaista kirjavinkkausta toteutettiin suunnitelman mukaisesti. Lukupiiri ja klassisen musiikin piiri ”Kuunnellaan klassista” kokoontuivat kuukausittain. Syyskuussa pääkirjastolla alkoi ”Korkkaa klassikko” -lukupiiri, jossa käsiteltiin klassikkokirjoja vaihtuvien vetäjien johdolla. Keväällä alettiin myös suunnitella Lukemisen unelmavuotta 2019 valtuustoaloitteen pohjalta.

Kansalaisopiston toiminta on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Hankeyhteistyötä on jatkettu Pieksämäen seutuopiston ja Mäntyharjun kansalaisopiston kanssa. Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on tehty monipuolista yhteistyötä.

Aluejohtokunnat kokoontuivat säännöllisesti ja toteuttivat lautakunnan keväällä hyväksymiä strategisia hankkeita. Vaikuttamistoimielimet kokoontuivat säännöllisesti. Uusi nuorisovaltuusto valittiin syksyllä.

Liikunta on ollut vahvasti mukana aluejohtokuntien strategisissa hankkeissa: uudella toimintatavalla toteutettiin liikuntapaikkoja kolmen aluejohtokunnan alueelle. Liikuntapaikoista erityisesti uimahallit lisäsivät kävijämääriään: yksilökäyntejä oli 20 000 edellistä vuotta enemmän (Naisvuoren uimahalli remontin jälkeen käyttöön). Jäähallien ja kuplahallin käyttötunnit pysyivät lähes ennallaan. Mittareiden perusteella – mm. liikuntapaikkojen varaukset, myydyt liput ja myönnetyt ohjaaja-avustukset – liikunta-aktiivisuus näyttäisi pysyvän ennallaan tai hiukan kasvavan. Maastopyöräilyreittiä on suunniteltu osallistavalla työtavalla, ja Kalevankankaan talvikävelyreitti on avattu.

Uusi nuorten asumisen ongelmakohtiin pureutuva Mistä valot? –hanke aloitettiin syksyllä. Nuorisopalvelujen painopisteinä olivat osallisuus, digitaalisuus nuorisotyössä ja työn sanallistaminen ja arviointi. Etsivään nuorisotyöhön tuli nuorisolain mukaisia ilmoituksia 40 vähemmän kuin edellisenä vuonna, mutta vastaavasti enemmän ilmoituksia muilta tahoilta – kokonaismäärä pysyi näin ennallaan. Nuorisotyön yhteistyö poliisin Ankkuritiimin kanssa on käynnistynyt.

Taidemuseon väistötilat valmistuvat kauppakeskus Akseliin helmikuun 2019 puolivälissä, jonka jälkeen tiloihin suunnitellaan ja toteutetaan avokonttoritoimisto, museokaupan kalustus, näyttelytilojen valaistusjärjestelmät, ripustusjär-

jestelmät ja kameravalvonta sekä kaikkien tilojen palo- ja murtohälytysjärjestelmät. Kokoelmien säilytystilojen osalta tilanne on osittain vielä avoin. Yleisötoiminta Akselissa alkaa kesäkuussa 2019.

Kokoelmien osalta tehtiin mikrobiutkimukset heinäkuussa 2018 Polygon Oy:n ja taidekonservaattoreiden toimesta. Tutkimustulosten ja analyysiraportin mukaan taideteoskokoelmat ja esinekokoelmat eivät ole kontaminoituneet mikrobien vaikutuksesta, joten kokoelmat voidaan siirtää toisiin tiloihin.

Sodan ja rauhan keskus Muisti rekrytoi henkilöstöä talvella 2018 ja keväällä 2019. Varsinainen yleisötoiminta alkaa keväällä 2021. Päivitetty museostrategiaa tulee käsiteltäväksi Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakuntaan 20.2.2019.

Kulttuuripalvelut toimi vajaalla henkilöstöllä ajanjaksolla elokuu 2017 – kesäkuu 2018 eli noin vuoden verran. Tämä näkyi väistämättä toiminnassa, sillä yksi henkilö teki niin kulttuuripäällikön kuin tuottajankin tehtäviä. Uusi kulttuuri-tuottaja aloitti työssään 11.6.2018. Vuosi 2017 oli ”supervuosi” joka oli nähtävissä myös kulttuuripalveluiden tapahtuma- ja kävijäluvuissa, joten vertailua lukujen osalta kannattaa tehdä pikemminkin vuoteen 2016. Kävijämäärissä tavoitetaso omissa ja muiden kanssa tuotetuissa tapahtumissa (30 000) ylitettiin reilulla 10 000 kävijällä. Tapahtumia toteutettiin vuoden aikana 1 011 kappaletta. Avustettujen tapahtumien kävijämäärä 7 688 jäi reilusti tavoitetasosta (20 000), joka selittyy pitkälti sillä, että avustusta saaneiden tilaisuuksien joukossa ei ollut montaa ”massatapahtumaa”. Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijämäärissä ylitettiin tavoiteluku 10 000 (tarkka lukumäärä ei ole vielä tiedossa, koska Valokuvakeskuksen kävijämäärä puuttuu). Keväällä toteutettiin kulttuuritoimijoille kysely (kysely lähetettiin reilulle sadalle toimijalle, vastausaika 4 viikkoa ja vastausprosentti vain 23 prosenttia), jossa selvitettiin mm. avustusten hakemiseen ja jakoperus-teisiin liittyviä kokemuksia, selvitettiin millaista muuta kuin rahallista tukea kaupunki voisi tarjota toimijoille ja mitä muita toiveita yhdistyksillä ja toimijoilla on kulttuuripalveluiden suuntaan. Kyselyn tulosten pohjalta ajatuksia ja ideoita lähdettiin toteuttamaan syksyllä 2018, tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta ja yhteistyötä järjestökentän kanssa. KulttuuriKameli varhaiskasvatuksen kanssa, Kulttuuripolku peruskoulujen kanssa sekä ikäihmisten kulttuuri Essoten kanssa ovat isoja perustoimintoja, jotka rullaavat kevät/syys-jaksotuksella. Kulttuuriperinnön ja kotiseututyön osalta mm. Maakuntalaulujen sarja soi Naisvuorelta kesämaanantaisin, elokuun lopussa toteutettiin puolestaan uusi kokeilu: perinnepöytäyhteistyössä Mikkelin Ladun ja Mikkelin oppaiden kanssa – toimintaa jatketaan ensi kesänä.

Kaupunginorkesteri on toteuttanut tehtävänsä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta järjestämällä erilaisten klassisen musiikin konserttien lisäksi myös kevyen musiikin konsertteja, sekä tehnyt yleisötyötä mm. palvelukodeissa ja ostoskeskuksissa. Myös erilaisten koululais- ja erityisryhmien vierailut orkesterin harjoituksissa kuuluivat kevään ohjelmaan. Orkesteri pyrkii jatkossakin tekemään ennakkoluulotonta yhteistyötä eri toimijoiden kanssa rajoja rikkoen ja uusia yleisöjä tavoittaen. Orkesteri on yhteistyössä muiden ammattiorkestereiden kanssa laajentanut musiikillista tarjontaa tuoden myös suuremmat orkesterikokoonpanot ja niille kirjoitetun musiikin mikkiläisten saataville. Orkesteri konsertoi Mikkelin lisäksi vuonna 2018 Turussa, Kuopiossa, Heinävedellä, Juvalla, Kangasniemellä ja Lappeenrannassa. Lappeenrannan kanssa tehtävä Saimaa Sinfonietta -yhteistyö on toteutunut suunnitellusti ja molempien orkesterien hallinnot ovat yksimielisiä siitä, että tätä toimintaa kannattaa jatkaa samalla tavalla. Vuoden 2019 vuoden alussa Saimaa Sinfonietta toimi maineikkaan Lappeenrannan laulukilpailun orkesterina, jonka myötä saavutettiin merkittävää kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä. Saimaa Sinfoniettan konserttien vieminen ao. kaupunkien ulkopuolelle toteutuu vuonna 2019.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan toimintatulojen arvioidaan alittuvat noin 42 400 euroa ja toimintamenojen alittuvan noin 444 900 euroa. Toimintakatteen arvioidaan muodostuvan 402 500 euroa talousarviota paremmaksi.

Lautakunnan hallinnon menot alittuivat noin 4 200 euroa.

Liikunta- ja nuorisopalveluissa tuottoja kertyi lähes 35 000 euroa edellistä vuotta enemmän, mutta silti tulotavoitteesta jäätin selvästi. Käyttömaksujen korotukset astuivat asteittain voimaan viime vuoden aikana, joten vaikutus on näkynyt vasta syyskaudella. Jäähalliyhtiön perimä yhtiövastike (hoitovastike) on pudonnut heinäkuun alusta lähtien. Varsinaiseen vastikkeeseen varattu määräraha riittää tänä vuonna ja alittuukin hieman. Kaupungilta vuosittain perittävä noin 70 000 euron suuruinen takausprovisio kuitenkin aiheuttaa määrärahaan noin 22 000 euron ylityksen. Takausprovisio palautuu kaupungille, mutta ei liikuntapalveluille, jonka budjetista provisiota otetaan. Säästö pudonneesta hoitovastikkeesta koituu kuitenkin kaupungin koko budjetin hyväksi. Tilanne on parempi kuin aiempina vuosina.

Itä-Suomen aluehallinto myönsi etsivään nuorisotyöhön 164 280 euron suuruisen valtionavun. Rahoitus tulee käyttää etsivän nuorisotyön palkkakuluihin. Lisäksi aluehallintovirasto on myöntänyt 29 000 euron avustuksen Mistä valot? -hankkeelle, jolla tuetaan omilleen muuttaneiden nuorten (esim. toinen aste) taitoja itsenäiseen asumiseen ja jossa kehitetään nuorten asumiseen liittyviä tarpeisiin vastaavaa palvelumallia. Rahoitus tulee käyttää hanketyöntekijän palkkaamiseen ja matkakuluihin. Hanke kestää kesään 2019 saakka, joten osa rahoituksesta on siirretty käytettäväksi

ensi vuoden puolelle.

Kansalaisopiston osalta maksu- ja vuokratuotoissa jäätiin alle budjetoidun. Alitus katettiin menopuolella. Kokonaisuus jäi lievästi positiiviseksi.

Kirjaston talous toteutui budjetin mukaisesti. Tuotoissa jäätiin alle budjetoidun lähinnä myöhästymis- ja kopiointimaksutuottojen heikon kertymän vuoksi. Kulut alittivat arvioitua eläke- ja muiden henkilöstösivukulujen sekä sovel-luspalveluiden ja kalustohankintojen osalta.

Aluejohtokuntien talous alittui noin 20 000 euroa. Syy on se, että Mikkelin pitäjän aluejohtokunnan toiminta ei ole vielä löytänyt muotoaan. Vaikuttamistoimielimien (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto ja lasten parlamentti) osalta tulos alitti budjetoidun. Syynä on kokouspalkkioiden arvioitua pienempi toteuma.

Kokonaisuutena elinikäisen oppimisen ja osallisuuden tulosalue alitti budjetin noin 120 000 eurolla, mihin suurimmat syyt ovat se, ettei aluejohtokuntien strategisten hankkeet toteutuneet suunnitellusti ja se, että kohdeavustuksia ei haettu.

Taidemuseo oli yleisöltä suljettuna 5.2.2018 alkaen. Tästä johtuen museoiden kävijämäärät vähenivät noin 10 000 kävijällä verrattuna edelliseen vuoteen. Taidemuseon sulkeminen vähensi museokaupan tuottoja ja pääsylipputuloloja. Museotoimen ja yleisten kulttuuripalveluiden yhteinen Kulttuuripakohuone –hanke sai Museovirastolta 16 000 euroa avusta.

Talouden osalta kaupunginorkesteri vaikuttaisi jäävän tulopuolella alle budjetoidun, johtuen osittain myönnettyjen valtionavustusten jäätyä haettua pienemmiksi ja osittain lipunmyyntitulojen jäämisestä alle budjetoidun. Myyntitulojen osalta näytetään pääsevän budjetoituun.

Yleiset kulttuuripalvelut ylitti tulotavoitteensa, johtuen mm. suuremmista hankerahoituksista kuten Taidemoovit 2.0 sekä edelliseltä toimikaudelta siirtyneet Taidemoovit -hankkeen rahat. Lisäksi mm. kulttuurijoulukauppa teki melkein kolmanneksen paremman myyntituloksen kuin aiempänä vuonna. Menopuolella alitusta tuli vajaa 60 000 euroa. Syynä pääosin on se, että kohdeavustuksia haettiin ennakoitua vähemmän.

Kaupunginorkesteri ei päässyt tulotavoitteeseensa budjetoitua pienempien avustusten vuoksi ja muutaman merkit-tävän tilauskonsertin peruuntumisesta ja kaupungin palveluna tekemisestä johtuen. Lipunmyynti ei myöskään aivan yltänyt tavoitteeseensa. Menopuolella budjetti alitettiin pääasiassa henkilöstöpolitiikan ja onnistuneiden vierailevien taiteilijoiden sopimusten seurauksena. On tärkeää, että orkesterin budjetissa on hieman liikkumavaraa, koska ohjel-mat suunnitellaan jo hyvissä ajoin etukäteen – paljon ennen kuin kyseisen vuoden lopullinen budjetti on hyväksytty. Lisäksi sairaspöissaoloista johtuvien kulujen ennakointi on mahdotonta. Olisikin aiheellista miettiä, voisiko orkesteri siirtyä kolmen vuoden budjettikehykseen, joka on käytössä joissain orkestereissa.

Museotoimi ylitti budjettinsa, mutta koska Yleiset kulttuuripalvelut ja Orkesteri alittivat budjettinsa, niin Taide, kult-tuuri ja tapahtumat -tulosalue kokonaisuudessaan pysyi budjetissa.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
syryäytymisen ehkäiseminen: Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7,2 (koko maa 8,5), tavoite: 5 % amm. opp. lähtötaso: 7,6 (koko maa 7,4) tavoite: 5 % lukio lähtötaso: Mli 8 (koko maa 7,2) tavoite: 5 %	Liikuntaseuroihin kuulumatto- mien lasten ja nuorten ohjaami- nen liikunnan pariin, matalan kynnyksen liikuntamahdollisuu- ksia tarjoavien liikuntatoimijoiden avustamisen lisääminen Kirjaston ja nuorisopalveluiden uudenlaisen yhteistyön kehittä- minen Otavan kirjas- to/nuorisotilassa ja Suomennie- men kirjastossa.	Liikunta- ja nuorisajohtaja Kirjastopalvelut, liikunta- ja nuorisopalvelut	Koulujen välisissä eri lajien urhei- lukilpailuissa oli 6 528 osallistu- jaa. IIK! -mikä meno, lasten liikunta- vuoro Saimaa Stadiumilla on kaikille 5-12 -vuotiaille avoin ja maksuton, ohjattu liikuntavuoro; käyntikertoja 1 175 syksyn aika- na, keskimäärin 130 lasta/kerta. Ohjaaja-avustuksien ja avustuk- sella tuettujen harjoitusten määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Yhteistyön kehittämistä on tehty, mutta konsepti vaatii edelleen toimintatapojen tarkastelua ja muokkaamista. Tätä varten menossa on Kimpassa!-hanke. Lähtötaso THL:n Kouluterveysky- sely 2017, uusi kysely vuonna 2019, eli ei vielä uusia tuloksia.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
terveyden ja hyvinvoinnin lisää- minen: Humalajuominen, %-osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 8,3 (koko maa 10,2) tavoite: 7 % amm. opp. lähtötaso: Mli 29,2 (koko maa 28,1) tavoite: 20 % lukio lähtötaso: Mli 17,1 (koko maa 18,3) tavoite: 10 % Tupakointi päivittäin, %-osuus 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7 (koko maa 6,9) tavoite: 3 % amm. opp. lähtötaso: Mli 26,1 (koko maa 23,2) tavoite: 20 % lukio lähtötaso: Mli 2,6 (koko maa 3,4) tavoite: 0 % Kokeillut laittomia huumeita, %- osuudet 8.-9. lk lähtötaso: Mli 7,9 (koko maa 7,5) tavoite: 5 % amm. opp. lähtötaso: Mli 19,6 (koko maa 20,6) tavoite: 15 % lukio lähtötaso: Mli 8,1 (koko maa 11,6) tavoite: 4 %	Päihteyttäminen kaikessa nuoris- toiminnassa ja nuorille suunna- tuissa tapahtumissa. Alueellisen nuorisotyön kävijä- määrän ja kontaktien lisääminen muun muassa alueellisen nuori- sotyön ja kirjastojen yhteistyötä kehittämällä.	Liikunta- ja nuorisopalvelut, yleiset kulttuuripalvelut, kirjas- topalvelut	Alueellisen nuorisotyön käynti- määrä oli 24 935, nousu edelli- sestä vuodesta 700. Nuorisotyön yhteistyö poliisin Ankkuritiimin kanssa on käynnis- tynyt. Lähtötaso THL:n Kouluterveysky- sely 2017, uusi kysely vuonna 2019, eli ei vielä uusia tuloksia.
terveyden ja hyvinvoinnin lisää- minen: Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: tavoite: kirjaston kävijät 500.000 tavoite: museoiden kävijät 25.000 tavoite: orkesterin kuulijamäärä 12.000	Toimitilojen ajantasaisuus: uu- den taidemuseon rakentaminen. Kehitetään palvelusisältöjä, - tapoja ja viestintää. Naisvuoren uimahallin kävijä- määrän kasvattaminen remontin valmistuttua	museo- ja kulttuurijohtaja sivistysjohtaja ja tulosalueiden päälliköt liikunta- ja nuorisajohtaja	Kirjastoissa kävijöitä yhteensä 582 766 (602 519 vuonna 2017) Omatoimiaika alkanut syyskuussa onnistuneesti neljässä kirjastossa (Ristiina, Haukivuori, Puumala, Hirvensalmi).

Yleiset kulttuuripalvelut: tavoite: kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 30 000 tavoite: kävijämäärät tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 20 000 tavoite: säännöllisiä kulttuurivastusta saavien kävijä/osallistujamäärä 10 000 tavoite: uimahallikäynnit 185.000 tavoite: teatterin kävijämäärät 55.000 tavoite: kansalaisopiston opiskelijamäärä 6 000	Kirjastojen itsepalveluajat laajentavat palvelun saatavuutta ja saavutettavuutta Digitaalisten palveluiden kehittäminen Aluejohtokuntien strategisten hankkeiden hyödyntäminen alueen palveluiden kehittämisessä	elinikäisen oppimisen ja osallisuuden johtaja tulosaluejohtajat tulosaluejohtajat	Satutunteja, lukupiirejä, taide-musiikkiklubia, sanataidepajoja, tietotunteja, nettiopastusta sekä lukukoiran vastaanottoja on järjestetty säännöllisesti. Uutena toimintamuotona on aloitettu elokuvakerhomainen Minikino. Museoiden näyttelyissä oli koko vuonna kävijöitä yhteensä 28 771. Päämajamuseon vaihtuvissa näyttelyissä on käytetty uusia digitaalisia mahdollisuuksia näyttelytekniikan osalta esim. yleisön käytössä olevia kosketusnäyttöjä. Kaupunginorkesterilla 92 tapahtumaa, joissa 13 525 kävijää. Yleiset kulttuuripalvelut: 41 501 kävijää omissa ja yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa. Avustettujen tapahtumien kävijämäärä 7688. Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijämäärä 9184 (Valokuvakeskus puuttuu). Rantakeitaassa oli 126 611 yksilökäyntiä, josta uimahallissa 102 732 ja kuntosalissa 23 879. Naisvuoren uimahallissa oli 65 401 käyntiä. Uimahalleissa oli yhteensä 168 133 käyntiä, Rantakeitaan kuntosali mukaan lukien 192 012. Uimahallikäyntejä oli 20 264 enemmän kuin vuonna 2017. (Naisvuoren uimahalli remontin jälkeen käyttöön) Naisvuoren kuntosaliin mennään uimalipulla, joten erillistä tilastointia ei ole. Kansalaisopiston opiskelijamäärä ei toteutunut. Toteuma oli 5 400 opiskelijaa. Väheneminen johtuu ainakin osin siitä, että opiston kokonaistuntimäärää on jouduttu supistamaan. Aluejohtokunnat toteuttivat yhteensä 12 strategista hanketta.
--	---	--	---

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
Työttömyysaste, %-osuus: Nuorisotyöttömät, % 18–24 v. työvoimasta lähtötaso: Mli 21,8 (koko maa 17) tavoite: 17	Nuorten tavoittaminen, moti- vointi ja ohjaus työllistämistoi- menpiteisiin, Olkkarin ja TE- toimiston yhteistyön lisääminen nuorten työllistämiseen liittyen, työvoimaneuvoja tavattavissa Olkkarissa	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Etsivässä nuorisotyössä oli 1 166 yksittäistä tapaamiskertaa, joilla tavattiin 294 eri nuorta. Yhteensä yhteydenottopyyntöjä tuli 472. Työvoimaneuvoja on ollut tavattavissa Olkkarissa kerran viikossa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite: imago tutkimuksen 7. sija →4. sija	Laadukkaiden tapahtumien, konserttien ja näyttelyiden jär- jestäminen. Laadukkaat kirjastopalvelut ja kansalaisopisto Laadukkaiden liikuntapaikkojen rakentaminen ja kunnossapito Saimaa-Sinfonietta-yhteistyön syventäminen	museo- ja kulttuurijohtaja elinikäisen oppimisen ja osalli- suuden johtaja liikunta- ja nuorisajohtaja orkesterin intendentti	Eri museokohteissa oli 10 perus- näyttelyä ja 5 vaihtuvaa näytte- lyä. Näistä taidemuseon 2 perus- näyttelyä ja 2 vaihtuvaa näytte- lyä olivat avoinna yleisölle vain 4.2.2018 saakka. Kansallinen asiakaskysely tehty, kokonaisarvosana 8,85/10. Mystery shopping tehty osana Palvelut tilassa -hanketta pääkir- jastolla. Tulosten mukaan paran- tamiskohteita on, ja asiaa työste- tään henkilökunnan kanssa. Saimaa Sinfonietta on konsertoi- nut suunnitellusti. Vuoden 2019 alkuun on suunniteltu uusi yh- teistyön muoto ja konsertti myös ao. kaupunkien ulkopuolelle. Orkesteri on esiintynyt Mikkelin lisäksi Turussa, Kuopiossa, Hei- nävedellä, Juvalla, Kangasniemel- lä ja Lappeenrannassa. Orkeste- rin taso ja laatu tunnustetaan kansallisesti ja orkesteri vie konserttejaan ympäri Suomen aktiivisesti. Jalkapallohallin ja Hänninkentän huoltorakennuksen suunnittelu on tehty, toteutus odottaa lopul- lisia päätöksiä. Yhteistyössä kirjaston ja Hyvin- voinnin Virtaa –hankkeen kanssa on hankittu lainattavia liikuntavä- lineitä kirjastolle.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategias- ta	Toimenpide	Vastuutus palvelualueella	Toteuma 31.12.
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien ja luontopolkujen pituus (43km): tavoite: opastettu ja tuotteistettu 100 %:sesti.	Keskitytään tiettyihin valikoituihin reitteihin ja pidetään ne kunnossa yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Säynätin esteettömät rakenteet ovat valmistuneet, muut retkeilykohteet Kerovuori ja Sydänmaa ovat ennallaan.
Lautakunnan palvelualueen palvelu- ja suorituskvyn kehittäminen			
Palvelut ja niiden laatu	Rakenteet ja prosessit	Esimesten ja henkilöstön uudistuminen ja hyvinvointi	Toteuma 31.12.
Toimitilojen kehittäminen saavutettaviksi, esteettömiksi ja ympäristöystävällisemmiksi sekä kes- tävän kehityksen mukaisiksi	Taidemuseon uudisrakennus tai peruskorjaus Museotoimen hajallaan sijaitsevien säilytystilojen saaminen ”yhden katon alle”	Terveelliset ja turvalliset toimintaympäristöt asiakkaille ja henkilökunnalle	Taidemuseon toiminta siirtyy väliaikaisesti väistötiloihin, jotka ovat esteettömät ja saavutettavat. Väistötilat kauppakeskus Akselissa valmistuvat helmikuun puolellavälissä 2019, jonka jälkeen ryhdytään suunnittelemaan ja toteuttamaan museo- kaupan kalustusta, toimistotilojen avokonttoria, näyttelytilojen valaistusjärjestelmiä ja ripustus- kiskoja ja kameravalvontaa sekä kaikkien tilojen palo- ja murtohälytysjärjestelmiä. Graniittitalon tulevaisuus ja käyttö on avoinna. Graniittitalosta siirtyvien museo- kokoelmien väistötilat ovat vielä osittain hakusessa. Mikaelin tilojen toimivuutta on arvioitu orkesterin näkökulmasta keväällä ja parannuskohteet ovat tiedossa. Kiireisimmät korjaukset ovat työn alla, mutta esimerkiksi valotekniikka on pahasti vanhentunutta eikä palvele orkesterin tarpeita riittävästi. Liikuntapaikkojen hoitotason määrittely ja luokittelu on aloitettu.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta, hallinto ja avustukset

		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP2018	Toteuma %
Kokousten määrä yhteensä	<i>kpl</i>	11	11	11	11	100,0
Kustannukset	€	24 613	34 200	34 200	27 016	100,0
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	24 613	34 200	34 200	27 016	100,0
Hallinto yhteensä						
Hallinto, kustannukset yhteensä	€	2 275 565	2 281 000	2 281 000	2 276 777	100,0
Hallinto, tuotot yhteensä	€	0	0	0	0	
Hallinto, netto	€	2 275 565	2 281 000	2 281 000	2 276 777	100,0

Tuottajan viesti tilaajalle

Hyvinvoinnin ja osallisuuden palvelut, hallinto

Avustusten taso säilyy samana kuin vuonna 2017. Teatteri 1 116 600 euroa, Musiikkiopisto 370 800 euroa ja Mikaeli 759 400 euroa.

Taide, kulttuuri- ja tapahtumat

		TP 2017	TA 2018	TA2018 + lmr	TP 2018	Toteuma %
Hallinto yhteensä						
Hallinto, kustannukset yhteensä	€	0,00	13 845	13 845	13 845	100,0
Hallinto, tuotot yhteensä	€	0,00	0	0	0	
Hallinto, netto	€	0,00	13 845	13 845	13 845	100,0
Muu kulttuuritoiminta						
Muu kulttuuritoiminta, asiakkaat	kpl	47 467,00	30 000	30 000	41 501	72,3
€ / asiakas	€/asiakas	12,76	22	22	14	152,0
€ / käynti	€/käynti	12,76	22	22	14	152,0
Yhteensä	€	605 640,15	648 153	648 153	590 068	109,8
Tuotot	€	-89 751,70	-71 100	-71 100	-102 107	69,6
Netto	€	515 888,45	577 053	577 053	487 961	118,3
Kulttuuripalvelut yhteensä						
€ / asukas	€/asukas	11,08	12	12	11	109,8
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	-14,82	-11	-11	-17	63,4
Museot						
Museot, käynnit	kpl	38 491,00	23 400	23 400	28 771	81,3
€ / käynti	€/käynti	29,48	44	44	38	117,7
€ / aukiolotunti	€/h	202,95	273	273	276	99,0
Kävijämäärä per käyttötunti	kpl/h	6,24	4	4	5	86,3
Näyttelyiden määrä	kpl	19,00	12	12	15	80,0
Tallenteiden määrä	kpl	48 461,00	48 174	48 174	48 461	99,4
Sijoitettavien teosten määrä	kpl	749,00	749	749	749	100,0
Museot yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 293 530,08	1 218 211	1 218 211	1 266 009	96,2
Tuotot	€	-148 668,57	-104 000	-104 000	-124 872	83,3
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	-11,49	-9	-9	-10	86,6
Netto	€	1 144 861,51	1 114 211	1 114 211	1 141 137	97,6
Orkesteritoiminta						
Orkesteritoiminta, konsertit ja esitykset	kpl	96,00	45	45	92	48,9
€ / konsertti	€/konsertti	9 596,23	22 142	22 142	9 628	230,0
Kuulijoiden määrä	kpl	16 918,00	12 000	12 000	13 525	88,7
€ / kuulija	€/kuulija	54,45	83	83	65	126,8
Kuulijoiden määrä / konsertit ja esitykset	kpl/konsertti	176,23	267	267	147	181,4
Orkesteritoiminta yhteensä	€	921 238,27	996 408	996 408	885 792	112,5
Toiminnan kulut yhteensä	€	921 238,27	996 408	996 408	885 792	112,5
Tuotot	€	-102 474,52	-107 000	-98 900	-67 682	146,1
Tuotot % kuluista	%	-11,12	-11	-10	-8	129,9
Netto	€	818 763,75	889 408	897 508	818 110	109,7

Tuottajan viesti tilaajalle

Kulttuuripalveluiden osalta suurimmat vaihtelut olivat avustettujen järjestöjen jäsenmäärässä (selittävä tekijä on, ettei muutamat jäsenmäärältään suuret järjestöt hakeneet avustusta), avustusmäärä jäi niinikään euromääräisenä edellisvuoteen verrattuna alemmaksi, syynä se, ettei avustuskriteerejä täyttäneitä kohdeavustushakemuksia tullut ennakoidusti. Omissa ja yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa saavutettiin niin määrän kuin kävijämääränkin suhteen erittäin hyvä taso, ottaen huomioon, että 11.6. saakka yksikkö toimi yhden henkilön vajauksella. Toimintatuottoja kertyi hankerahoitusten ansiosta odotettua isompi määrä, toimintakuluissa jäätin hieman alle budjetoidun pääsääntöisesti ennakoitua pienemmän kohdeavustusmäärän vuoksi.

Mikkelin kaupunginorkesteri pääsi tavoitteisiinsa tapahtuma- ja kuulijamäärän osalta. Tulotavoitteesta jäätin, mutta menopuoli jäi arvioitua pienemmäksi vähäisten sijaisten ja muun tilapäisen henkilökunnan tarpeen vuoksi. Tulupuolella vaikuttivat merkittävästä avustusten jääminen budjetoitua pienemmäksi ja muutaman merkittävän tilausesiintymisen peruuntuminen. Orkesterin hallinnon vaihdokset vuosein 2017 ja 2018 aikana aiheuttivat sen, että toiminnan järjestäminen ja taloudenpito vielä hakivat muotoaan. Toiminta vakiintuu ja kehittyy kuitenkin uuden hallinnon alla vakaasti ja uusia taiteellisia sekä markkinoinnillisia verkkoja on runsaasti vesillä.

Mikkelin kaupungin museoissa oli vuonna 2018 viisi vaihtuvaa näyttelyä ja yhdeksän pysyvää näyttelyä. Taidemuseon yleisötoiminta suljettiin helmikuun alussa sisäilmaongelmien ja mikrobiongelmiensa vuoksi. Kauppakeskus Akseliin ryhdyttiin rakentamaan väistötiloja taidemuseon näyttelyille ja museoiden toimistotiloille. Museoiden kaikissa kohteissa oli yhteensä 28 771 kävijää, mikä on noin 10 000 kävijää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tämä selittyy sillä, että taidemuseon näyttelytoiminta oli suljettuna lähes koko vuoden ajan. Museoiden toiminta on ollut erittäin haavoittuvaista vähäisten henkilöstöresurssien vuoksi. Taidemuseon siirtyessä Akseliin tilanne heikkenee näiltä osin edelleen.

Jatkossa museoilla on toimipisteitä 16:ssa eri paikassa. Tämä on kestävätilan tilanne henkilöstöresurssin näkökulmasta. Näistä yhdeksän toimipistettä on käyntikohteita yleisölle ja seitsemän on museokokoelmien säilytystiloja.

Elinikäinen oppiminen ja osallisuus

		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	2018
Vapaa sivistystyö						
Vapaa sivistystyö, opiskelija	<i>kpl</i>		6 300	6 300	5 404	85,8
€ / opiskelija	<i>€/opiskelija</i>	0	324	324	365	112,8
Opetustunnit	<i>kpl</i>		23 000	23 000	21 495	93,5
€ / opetustunti	<i>€/opetustunti</i>	0	89	89	92	103,5
Kurssilaisia	<i>kpl</i>		11 000	11 000	10 613	96,5
€ / kurssilainen	<i>€/kurssilainen</i>	0	185	185	186	100,3
Peittävyys-%	<i>%</i>	0	12	12	10	85,8
Vapaa sivistystyö yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	<i>€</i>	0	2 039 636	2 039 636	1 973 703	96,8
Tuotot	<i>€</i>	0	-552 000	-536 900	-522 935	97,4
Tuotot % kuluista	<i>%</i>	0	-27	-26	-26	100,7
Netto	<i>€</i>	0	1 487 636	1 502 736	1 450 767	96,5
Pääkirjasto						
Pääkirjasto, lainat	<i>kpl</i>	466 769	469 000	469 000	459 802	98,0
€ / laina	<i>€/laina</i>	5	5	5	5	97,8
€ / toimintatunnit	<i>€/h</i>	814	919	919	812	88,4
Käynnit	<i>kpl</i>	423 150	381 000	381 000	434 669	114,1
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	5	7	7	5	84,0
Aukiolotunnit viikossa	<i>h</i>	63	62	62	62	100,0
Pääkirjasto yhteensä	<i>€</i>	2 137 858	2 480 149	2 480 149	2 378 110	95,9
Tuotot yhteensä	<i>€</i>	-452 774	-493 700	-467 900	-430 204	91,9
Netto	<i>€</i>	1 685 084	1 986 449	2 012 249	1 947 906	96,8
Lähikirjastot						
Lähikirjastot, lainat	<i>kpl</i>	285 274	234 800	234 800	282 200	120,2
€ / laina	<i>€/laina</i>	4	6	6	5	82,9
€ / toimintatunnit	<i>€/h</i>	77	119	119	74	62,3
Käynnit	<i>kpl</i>	179 369	151 000	151 000	148 074	98,1
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	7	9	9	9	101,6
Aukiolotunnit viikossa	<i>h</i>	397	235	235	548	233,2
Lähikirjastot yhteensä	<i>€</i>	1 242 593	1 331 891	1 331 891	1 327 026	99,6
Tuotot yhteensä	<i>€</i>	-28 635	-28 600	-28 600	-23 456	82,0
Netto	<i>€</i>	1 213 958	1 303 291	1 303 291	1 303 570	100,0
Kirjastot yhteensä						
Kirjastot yhteensä, lainat	<i>kpl</i>	752 043	703 800	703 800	742 002	105,4
€ / laina	<i>€/laina</i>	4	5	5	5	92,2
€ / lainaaja	<i>€/lainaaja</i>	154	184	184	176	95,9
Lainaajat / asukas (peittävyys)	<i>%</i>	40	38	38	38	101,4
Käynnit	<i>kpl</i>	602 519	532 000	532 000	582 743	109,5
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	6	7	7	6	88,7
Bruttokulut / asukas	<i>€/asukas</i>	62	70	70	68	97,2
Verkkopalvelun käyttö		128 743	119 000	119 000	135 593	113,9
Asiantuntijapalvelut		1 015 170	781 900	781 900	861 730	110,2
Kirjastot yhteensä	<i>€</i>	3 380 451	3 812 040	3 812 040	3 705 136	97,2
Tuotot yhteensä	<i>€</i>	-481 409	-522 300	-496 500	-453 660	91,4
Netto	<i>€</i>	2 899 042	3 289 740	3 315 540	3 251 476	98,1

Tuottajan viesti tilaajalle

Opetustuntimäärän alentamista on jatkettu valtionosuusleikkausten takia. Toiminta halutaan kuitenkin pitää edelleen monipuolisena ja koko kaupungin alueen kattavana. Tilajärjestelyjen vuoksi kiinteästi opistolle vuokrattuja tiloja oli vuoden lopussa hieman vähemmän kuin vuoden alkaessa.

Kirjastoissa lainaus jatkoi pientä laskua, mutta käynnit olivat jälleen hienoisessa nousussa, mikä kertoo siitä, että tavat käyttää kirjastoa ja odotukset kirjaston palveluihin ovat muuttumassa. Talouden kannalta vuosi meni lähes suunni-

tellusti. Kulut näyttävät nousseen vuodesta 2017, mikä johtuu siitä, että vuonna 2018 budjetti käytettiin edellisvuotta tarkemmin. Tämä näkyi muun muassa aineistohankintojen kasvuna. Toimintatuloja saatiin noin 50 000 € budjetoitua vähemmän. Selvää syytä tälle ei ole, yksi vaikuttava tekijä on varausten maksuttomuus. Huomion arvoinen seikka on sairauspoissaolojen väheneminen yli puolella vuoteen 2017 verrattuna.

Liikunta- ja nuorisopalvelut		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma %
Ulkoliikunta-alueet						
Ulkoliikunta-alueet, kpl	<i>kpl</i>	121	121	121	105	86,8
€ / alue	<i>€/alue</i>	13 050	13 978	13 978	15 653	112,0
€ / hoidettu m2	<i>€/m²</i>	814	871	871	0	0,0
Yhteensä	€	1 579 029	1 691 338	1 691 338	1 643 513	97,2
Tuotot	€	-67 487	-91 600	-91 600	-65 603	71,6
Netto	€	1 511 542	1 599 738	1 599 738	1 577 910	98,6
Liikuntareitit						
Liikuntareitit, km	<i>km</i>	299	299	299	299	100,0
€ / km	<i>€/km</i>	478	446	446	648	145,3
Yhteensä	€	142 943	133 400	133 400	193 845	145,3
Tuotot	€	-38 734	-38 400	-38 400	-37 341	97,2
Netto	€	104 209	95 000	95 000	156 504	164,7
Jäähallit						
Käyttöaste %	<i>%</i>	86	84	84	86	102,2
€ / käyttötunti	<i>€/h</i>	183	186	186	185	99,8
Yhteensä	€	1 343 866	1 346 762	1 346 762	1 376 005	102,2
Tuotot	€	-286 704	-284 100	-284 100	-285 291	100,4
Netto	€	1 057 162	1 062 662	1 062 662	1 090 715	102,6
Uimahallit						
Uimahallit, käynnit	<i>kpl</i>	148 829	176 000	176 000	168 133	95,5
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	10	10	10	11	105,9
€ / käynti (netto)	<i>€/käynti</i>	7	7	7	7	107,6
Aukiolotunnit viikossa	<i>h</i>	0	0	0	0	
€ / aukiolotunti	<i>€/h</i>	472	408	408	438	107,4
€ / aukiolotunti (netto)	<i>€/h</i>	319	279	279	305	109,1
Tuottojen osuus kuluista (%)	<i>%</i>	-32	-31	-31	-30	96,4
Yhteensä	€	1 484 069	1 785 117	1 785 117	1 805 875	101,2
Tuotot	€	-480 095	-561 500	-561 500	-547 579	97,5
Yhteensä (netto)	€	1 003 974	1 223 617	1 223 617	1 258 296	102,8
Sisäliikuntatilat						
Käyttöaste %	<i>%</i>	63	50	50	56	112,6
€ / käyttötunti	<i>€/h</i>	581	645	645	692	107,3
Yhteensä	€	1 448 020	1 612 908	1 612 908	1 591 302	98,7
Tuotot	€	-175 114	-205 200	-205 200	-170 607	83,1
Netto	€	1 272 907	1 407 708	1 407 708	1 420 695	100,9
Liikuntapaikat yhteensä						
Liikuntapaikat, kustannukset yhteensä	€	5 997 927	6 569 526	6 569 526	6 610 541	100,6
Tuotot yhteensä	€	-1 048 133	-1 180 800	-1 180 800	-1 106 422	93,7
Netto	€	4 949 794	5 388 726	5 388 726	5 504 119	102,1
€ / asukas	<i>€/asukas</i>	110	120	120	121	100,6
Liikuntatoiminta						
Liikuntatoiminta, käynnit	<i>kpl</i>	21 355	30 000	30 000	25 063	83,5
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	5	5	5	4	82,9
Yhteensä	€	100 221	160 978	160 978	111 433	69,2
Tuotot	€	-32 794	-19 200	-19 200	-42 384	220,7
Netto	€	67 426	141 778	141 778	69 050	48,7
Seura- ja järjestötoiminta						
Seura- ja järjestötoiminta, seurojen määrä	<i>kpl</i>	52	45	45	46	102,2
Avustus € / asukas	<i>€/asukas</i>	3	3	3	3	99,8
Yhteensä	€	168 696	181 900	181 900	181 515	99,8
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	168 696	181 900	181 900	181 515	99,8
Liikuntapalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 391 130	7 070 898	7 070 898	7 020 921	99,3
Tuotot	€	-1 091 802	-1 212 000	-1 212 000	-1 159 245	95,6
€ / asukas	<i>€/asukas</i>	117	129	129	128	99,3
Tuottojen osuus kuluista (%)	<i>%</i>	-17	-17	-17	-17	96,3
Netto	€	5 299 328	5 858 898	5 858 898	5 861 676	100,0

Liikunta- ja nuorisopalvelut		TP 2017	TA 2018	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma %
Nuorisotilat						
Nuorisotilat, käynnit	<i>kpl</i>	24 226	22 600	22 600	21 289	94,2
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	28	34	34	32	93,2
Avoimet ovet tuntia viikossa	<i>h</i>	140	145	145	135	93,1
Yhteensä	€	685 974	765 636	765 636	672 532	87,8
Tuotot	€	-10 957	-18 600	-18 600	-6 595	35,5
Netto	€	675 017	747 036	747 036	665 937	89,1
Leirikeskukset						
Leirikeskukset, käynnit	<i>kpl</i>	324	300	300	489	163,0
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	6	12	12	6	48,6
Yhteensä	€	2 094	3 700	3 700	2 928	79,1
Tuotot	€	0	-4 900	-4 900	0	0,0
Netto	€	2 094	-1 200	-1 200	2 928	-244,0
Nuorisotoiminta						
Nuorisotoiminta, käynnit	<i>kpl</i>	2 788	2 500	2 500	5 856	234,2
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	5	14	14	0	2,5
Tilaisuuksia, lukumäärä	<i>kpl</i>					
Yhteensä	€	13 375	34 718	34 718	2 013	5,8
Tuotot	€	-280	-7 700	-7 700	0	0,0
Netto	€	13 095	27 018	27 018	2 013	7,5
Järjestöjen nuorisotoiminta						
Järjestöjen nuorisotoiminta, avustettuja järjestöjä	<i>kpl</i>	20			15	
Järjestöjen jäsenmäärä alle 29 vuotias	<i>kpl</i>					
Yhteensä	€	148 381	128 600	128 600	111 432	86,7
Tuotot	€	-23 141	0	0	0	
Netto	€	125 240	128 600	128 600	111 432	86,7
Erityisnuorisotyö						
Erityisnuorisotyö yhteensä	€	260 956	285 873	285 873	260 001	90,9
Tuotot	€	-197 383	-161 000	-161 000	-156 145	97,0
Netto	€	63 573	124 873	124 873	103 856	83,2
Nuorisotyö yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 356 684	1 441 687	1 441 687	1 324 557	91,9
€ / alle 29-vuotias asukas	<i>€/asukas</i>	79	84	84	77	91,9
Tuotot	€	-237 537	-196 900	-196 900	-182 729	92,8
Tuotot % kuluista	%	-18	-14	-14	-14	101,0
Netto	€	1 119 148	1 244 787	1 244 787	1 141 827	91,7

Tuottajan viesti tilaajalle

Saimaa Stadiumin ja Mikkelin jäähalli Oy:n yhtiövastikkeiden osuus liikunta- ja nuorisopalveluiden budjetista on merkittävä. Liikunta- ja nuorisopalveluiden talousarvioraami oli vaativa erityisesti kasvaneen tulovaateen kannalta. Koska nuorisopalveluiden puolella ei ole realistisia kohteita tulojen lisäämiseen, kohdentuivat hintojen korotukset liikuntalaitoksiin ja -paikkoihin. Tulotavoitteeseen ei täysin ylletty, koska edelliset hinnankorotukset astuivat voimaan asteittain vuoden 2018 aikana. Kokonaisuutena kuitenkin toimiala pystyi täyttämään sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet. Nuorisopalvelujen osalta Maiseman suoritelvut vastaavat toteutunutta toimintaa vain nuorisotilojen ja erityisnuorisotyön (=etsivän nuorisotyön) osalta; muissa suoritemäärät ja kustannuspaikat eivät kohtaa tarkoituksenmukaisesti.

Talous					
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	2 826 900	-49 000	2 777 900	2 735 451	-42 449
Toimintamenot	-19 926 087		-19 926 087	-19 481 504	444 583
Toimintakate (netto)	-17 099 187	-49 000	-17 148 187	-16 746 053	402 134

Talous					
Sivistystoimi yhteensä					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	8 202 089	-484 000	7 718 089	7 624 515	-93 574
Toimintamenot	-106 529 845	-955 285	-107 485 130	-106 553 368	931 761
Toimintakate (netto)	-98 327 756	-1 439 285	-99 767 041	-98 928 854	838 187

2.2.2.8 Kaupunkiympäristölautakunta

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen kaupunkiympäristölautakunta tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle vetovoimaisen elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Tarjotaan tilaratkaisuja asiakkaille, edistetään toimitilojen käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastataan kiinteistöjen arvon säilymisestä. Maaseutu- ja lomitustoimen toiminta-alueena on maataloushallinnon ja maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestäminen sekä maaseudun elinkeinotoiminnan kehittäminen seitsemän kunnan alueella.

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen tulosalueet

- kaupunkikehitys (johtaminen, strategiset projektit, kaupunkisuunnittelupalvelut, maaomaisuuspalvelut ja vuokraus- ja käyttöpalvelut)
- kaupunkiympäristön elinkaari- ja tilapalvelut (infra-aluepalvelut, tilapalvelut ja viher- ja metsäaluepalvelut)
- rakennusvalvonta (rakennusvalvonta- ja jätahuoltopalvelut, pysäköinnin valvontapalvelut)
- maaseutu- ja lomituspalvelut (maaseutupalvelut ja lomituspalvelut)

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Perustehtävässä on onnistuttu hyvin. Yksittäisiä epäonnistumisia asiakkuuksien hoidossa tai talousarvion toteuttamisessa on. Uuden organisaation konkreettinen sisäänajovaihe on osaltaan näkynyt toiminnassa. Palvelualueella voidaan jatkuvasti oppia ja kehittää omaa toimintaansa vastaamaan paremmin asiakkuuksien tarpeita.

Kaupungin elinvoimaisuuskehityksen, väestökehityksen (muuttotappion) ja taloudellisen tuloksen näkökulmasta palvelualueella ja sen työntekijöillä on oma vastuunsa ja roolinsa.

Kaupungin strategiaan vaikuttavuuden näkökulmasta palvelualueen rooli ja aikaansaannokset strategisiin ohjelmiin ja kehittämisalustojen aikaansaannoksiin olisivat voineet olla kuluneena vuotena saavutuksia suuremmat. Kehittämisalustojen merkitys myönteisen yritys- ja työpaikkakehityksen sekä kaupungin elinvoimaisuuden kehittämiseksi ovat keskeistä, jolloin myös asioiden ja tekemisien konkreettisuus lyhyelläkin aikavälillä korostuu.

Palvelualueen mittakaava ja liikevaihto ymmärtäen on asetetut tavoitteet saavutettu vähintäänkin hyvin. Yksittäisissä arjen haasteissa tai projekteissa on toki epäonnistumisia, joista tulee oppia. Asiakasrajapinnassa ja aikataulullisessa reagoinnissa on kehitettävää. Korjausvelan näkökulmasta toimenpiteet purevat toivottua hitaammin. Kaupunkilaisten ja yritysten odotusten ja käytettävissä olevien resurssien välissä on potentiaalia, joka näkyy saadussa asiakaspalautteessa.

Henkilökunta on laajasti osaavaa ja sitoutunutta. Ympäröivän yhteiskunnan muutospaineet ja siihen liittyvät osaamispuutteet aikaansaatavat osaamisen kehittymiselle suurimmat haasteet. Esimiestyöhön panostettiin koko kaupungin mittakaavassa kuluneena vuotena.

Talouden toteuman näkökulmasta palvelualueen tulot olivat suuremmat, kuin palvelualueen menot. Yksittäisissä kustannuspaikoissa tai projekteissa oli toiminnalle tavanomaisia ylityksiä, että alituksia. Toimintakate muodostui 576 428 euroa talousarviota suuremmaksi. Talouslukujen näkökulmasta tulos oli erinomainen.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lokakuun seurannan yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyi määrärahamuutokset. Myyntituottoihin tehtiin maaseutu- ja lomitustoimen tulojen vähennys 383 000 euroa. Toimintakuluihin tehtiin määrärahalisäykset:

Palvelujen ostoihin; Anttolan lotjasaaren maksun aikaistamiseen 180 000 euroa, viljasiilon purkukustannuksiin 600 000 euroa ja vuokrauspalveluissa koulujen/päiväkotien väistötilojen perustamis- ja ylläpitomenoihin 595 000 euron ja muihin kuluihin; väistötilojen lisääntyneisiin vuokratuluihin 705 000 euroa.

Kaupunkiympäristölautakunnan toimintatuotot ylittivät 963 908 eurolla, toimintakulut ylittivät 321 627 euroa lokakuun seurannassa tehtyyn talousarvionmuutokseen verrattuna. Toimintakate oli 576 428 euroa muutettua talousarviota parempi. Maaseutu- ja lomituspalveluiden tulojen alitus johtuu lomituksen vähenemisestä ja lomituspalvelukorvauksen pienenemisestä ja menojen alitus palvelujen ostojen sekä henkilöstömenojen vähenemisestä.

Myyntituottoja saatiin n. 1 milj. euroa vähemmän. Tästä noin 500 000 euroa johtui siitä, että joukkoliikenteen valtiolta saadut tuet ja avustukset olivat budjetoitu myyntituottoihin, mutta ne kirjattiin toteutumassa kohtaan tue ja avustukset. Sote-kuljetukset laskutetaan Essotelta ja koska kuljetusmenotkin jäivät pienemmiksi kuin budjetoitiin, myös tulojakin jäi tältä osin saamatta. Myös joukkoliikenteen tulot jäivät huomattavasti alle budjetoidun summan, sillä peruskoululaisille maksutonta Waltti-liikennekokeilua ei oltu huomioitu tuloennusteessa. Maaseutu- ja lomituspalveluiden korvaukset kunnilta ja kuntayhtymiltä jäivät n. 100 000 euroa alle budjetin.

Tuet ja avustukset toteutuivat n. 580 000 euroa budjetoitua parempana. Maksutuotot toteutuivat n. 90 000 euroa budjetoitua parempana. Muut toimintatuotot, joihin sisältyvät asuntojen/kiinteistöjen vuokratulot sekä maa- ja vesi-alueiden vuokrat saatiin n. 1,3 milj. euroa yli budjetoidun.

Toimintakulut yhteensä 44 593 283 euroa. Ylitystä tuli palvelujen ostoissa n. 1 milj. euroa ja muissa toimintakuluissa n. 260 000 euroa. Henkilöstökuluissa syntyi säästöä n. 450 000 euroa eläköitymisistä, irtisanoutumisista johtuen eikä kaikissa rekrytoinneissa onnistuttu. Joukkoliikenteen palvelujen ostot ylittivät budjetin n. 1 milj. euroa. Palveluiden ostoihin vuodelle 2018 budjetoitua summaa ei oltu päivitetty vastaamaan 2017 toteutumaa, eli palvelujen ostoon oli lähtökohtaisesti budjetoitu noin 500 000 euroa liian vähän. Peruskoululaisten maksuton joukkoliikenne nosti merkittävästi matkustusmääriä, ja tämä aiheutti tarvetta kaupunkiliikenteen lisävuoroille ja lisäkaluston käytölle talvikautena. Stadiumille suuntautuvan vuoroliikenteen lisäykset, peruskoululaisten maksuton joukkoliikenne, sekä muutokset PosEly-liikenteen nousukorvauksissa ja sopimushinnoissa, aiheuttivat yhdessä noin 500 000 euron lisäkustannuksen.

Ympäristövarauksissa vuodelle 2018 oli alustava varaus ST1 Laiturikatu 25 000 euroa, mutta todellisuudessa kustannukset olivat n. 300 000 euroa, josta käyttötalouden menoksi jäi 275 000 euroa. Ympäristövarauksia nostettiin yhteensä 443 000 euroa. Vuokraus- ja käyttöpalveluiden tulosityksiköllä väistötilakustannukset toteutuivat suurempana, koska jouduttiin ottamaan enemmän lisärakennuksia kuin oli suunniteltu. Purkukustannukset olivat n. 168 000 euroa budjetoitua suuremmat. Tilapalveluissa käyttötalousmenot jäivät haasteellisesta vuodesta riippumatta alle talousarvion.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat kulut 6 464 709 euroa, jäivät n. 300 000 euroa alle budjetoidun.

Avustukset kulut 1 631 288 euroa, jäivät n. 240 000 euroa alle budjetoidun.

Muut toimintakulut 4 926 603 euroa, ylittivät n. 260 000 euroa, lähinnä väistötilojen lisääntyneistä vuokratuloksista johtuen.

Koko asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen määrärahat ovat lautakuntatasolla sitovia, joten joudutaan hakemaan kaupunginvaltuustolta ylitysoikeutta menoihin 321 627 euroa.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan kevyenliikenteen väylien ja jalkakäytävien teknisestä kunnosta ja kunnossapidosta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää rakenteiden ja päällysteiden uusimista sekä riittävästä kunnossapitotasosta huolehtimista.	Kunnossapitopäällikkö	Kevytväyliä ja jalkakäytäviä on pinnattu uudelleen 10378m ² .
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan keskeisten (luokiteltujen) puistojen viihtyisyydestä. Pusikoiden ja puuston raivaamisella varmistetaan käyttäjäkokemus sosiaalisesti turvallisesta tilasta aktiivisimmin käytössä olevien virkistysalueiden (ranta-alueet, puistot, siirtymät) osalta.	Kaupunginpuutarhuri ja metsätalousinsinööri	Saksalan ranta on raivattu. Graanin rannan puisto on viimeistelty, Tuskun leikki-paikka on saneerattu. Suojakallionpuiston monitoimikentälle rakennettiin hiekkatekonurmikenttä ja liikuntapiste. Tapahtumapellon kantavuutta on parannettu. Keskustan kesäkuukii on satsattu. Ristiinan uimalan pukukopit on uusittu.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys	Selkeytetään ja nopeutetaan lupa- ja päätösprosesseja huomioiden erityisesti asiakkaan näkökulma.	Tekninen johtaja	Yhden asiakastiskin periaatetta on ajettu käytäntöön.
	Ollaan aktiivisena neuvotteluosapuolena ja mahdollistajana yrityksiä ja työpaikkoja synnyttävissä projekteissa.		Yritysten ja investoreiden kanssa neuvottelut ovat jatkuvia ja säännöllisiä.
	Toimitaan aktiivisesti, jotta löydetään sijaintipaikkoja uusille yrityksille samalla turvaten jo olemassa olevien yritysten toiminta.	Kaupungingeodeetti	Ponsselle luovutettu tontti Visulahdessa, liikenneasemayrittäjää etsitään Ponssen viereen. Hietakadun ja Yrittäjänkadun autokauppojen sekä pesulan toimintaa turvataan kaavamuutoksella, jolla tonttien rakennusoikeus ja pinta-ala kasvavat.
	Tuetaan alakeskusten (pitäjien) elinvoimaisuutta huomioiden elinkeinopoliittinen näkökulma yritystonttien hinnoittelussa.		Anttolassa on luovutettu yksi tontti varasto/teollisuusrakennuksen rakentamiseen, toinen luovutetaan myöhemmin syksyllä edellisen vierestä.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Tilatehokkuuden parantaminen	Kaupungin kiinteistöjen käyttöasteen nostaminen tilojen ilta- ja viikonloppukäytön lisäämisellä.	Vuokraus- ja käyttöpalvelut yksikön päällikkö	Varaamo –kokeilu ilmaisten tilojen helpolle varaamiselle (tulevaisuudessa lisätään kohteita). Tietoisuuden lisääminen eri tilamahdollisuuksista ja yhteisneuvottelut sisäisesti esim. koulutilojen käyttöasteen nostamiseksi. Visuaalisen markkinointi-ilmeen ja materiaalin uudistaminen.
Konsernin sisäinen yhteistyö	Tuotetaan ja ostetaan palvelut yhteistyössä konsernin eri yksiköiden kanssa.	Kiinteistöpäällikkö	Kiinteistöjen yhteisvalvomoa on kehitetty ja tarjottu liittymismahdollisuutta konserniyhtiöille.
Kiinteistöjen priorisointi	Kiinteistökannan mukaistaminen tulevaisuuden palveluverkon edellyttämään tasoon.	Kiinteistöjohtaja	Resursseja on kohdistettu käytössä oleviin kiinteistöihin ja minimoitu poistuvien kohteiden kustannukset.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys	Kaavoitetaan yritystoimintaa mahdollistavia korttelikokonaisuuksia ja muodostetaan näistä yritystarpeen mukaisia tontteja kysynnän mukaisille sijainneille.	Kaavoituspäällikkö	Ecosairilan asemakaava on saanut lainvoiman, kaavassa teollisuudelle on osoitettu 390 000 k-m2 rakennusoikeutta. Olemassa olevia yritystontteja muutetaan kaavamuutoksilla joustavampaan suuntaan mahdollistaen tonttien laajentamisen ja lisärakentamisen. Kaupungin kaavoituskäytäntöjä on nopeutettu lakimuutosten puitteissa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys Tavoite: imagotutkimuksen 4. sija yleinen yritysilmasto 3,5	Keskustan kehittämisen ja tiivistämisen jatkaminen toteutetaan uuden keskustan osayleiskaavan ja erillisten projektien yhteydessä. Varmistetaan tontin rakennettavuus ja käyttöönoton ketteryys.	Kaavoituspäällikkö Kaupungininsinööri	Ydinkeskustan pysäköinti-normi on asuinrakentamiselle hyvin väljä 1ap/150 kem, se mahdollistaa keskustan täydennysrakentamisen ylöspäin. Uusia ok tontteja on rakennettavissa Annilassa ja Vuolingon alueella. Teollisuustontteja Tuskussa ja Visulahdessa.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys: tavoite 140	Kirkastetaan lupa- ja päätösprosessit (ennakoitavuus, nopeus, selkeys).	Johtava rakennustarkastaja	Rakennusalan ammattilaisille järjestettiin lainsäädäntömuutoksista koulutus-tilaisuus. Rakennusvalvonta ohjaa luvanhakijoita käyttämään rakennusvalvonnan suunnittelun aloituskokousta. Lupahakemukset ja neuvontapyyntö voi hoitaa sähköisesti www.lupapiste.fi – palvelun kautta. Rakennusvalvonnalla on oma palvelupiste, jossa voi asioida ilman ajanvarausta. Lupaprosessia on käyty läpi henkilöstön sekä kaupungin muiden yksiköiden kanssa.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas): tavoite lähestynollaa.	Yhdyskunnan (Mikkeli) jätehuolto on lajittelevaa ja jätelogistiikka suunnitellaan Metsäsairila Oy:n kanssa vastaamaan kierrätys- ja jätteenpolttoprosessia.	Jäteasiain tarkastaja	Toteutunut
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Kaupunki toimii aktiivisesti omissa kohteissaan PIMA -maiden puhdistamiseksi ja rakentamisen mahdollistamiseksi.	Kehitysinsinööri	Hankkeet 2018:Pursialan pohjavesihanke, Siilokorttelin puhdistaminen, Tikkalan suotovesipumppauksen säädöt ja tarkkailu, Metsä-Sairilan vanhan penkan sulkeminen, Suomenniemen liimapuu-tehtaan alueen kunnostuksen pohjaveden jälkitarkkailu sekä peittokerroksen viimeistelyt, St1 Laiturikatu 6 puhdistaminen (pääosin kunnostettu, pilaantunutta jäi tonttien rajoille sekä vesi- ja viemäriinjan alapuolelle) ja NCC:n tonttien kunnostus (Jääkärintie 35).
	Kaupunki osallistuu Vapon kloorifenoli sekä Setrimäen kyllästämön ongelmien ratkaisemiseksi ja rakentamisen mahdollistamiseksi.		Vapoa koskeva vahingonkorvausvaatimus on esitetty Vapo Oy:lle joulukuussa 2018. Kaupunki on mukana hankkeissa.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kasvihuonepäästöt Tavoite 5,5	Helposti ja keskeytymättömästi ajettavalla kevyenliikenteen verkostolla lisätään koulu- ja työpaikkaliikennettä.	Liikennesuunnittelija	Savilahden kadun kevytväylä on rakennettu valmiiksi Tus-kun ja keskusta väliille.
	Green Lines -tähtiverkon (painopiste keskustan osayleiskaavassa) luominen ja strategian laatiminen sekä kevyenliikenteen väylästä lisääminen rakentamalla. VT 5 yhteysväli Mli-Juva hankkeen yhteydessä toteutetaan laajamittaisia kevyen liikenteen uusi järjestelyjä. Edunvalvonnassa huolehditaan Suomenniemen keskustan yhdistämistä kevyen liikenteen järjestelyillä.		

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Asiakastytyväisyyystutkimus – puistojen hoito tavoite 4 (asteikko 1-4), 2016 lähtötaso 3,50 – liikenneväylien hoito 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,11	Kaupunginosaseurojen, aluejohtokuntien ja muiden toimijoiden aktiivisuutta oman alueensa ja erityisten kaupunginosakohteiden siistimistal-koissa tuetaan. Kaupunki osallistuu osaltaan siistimis- ja raivausjätteiden poiskuljetukseen kustannuksellaan.	Kaupunginpuutarhuri	Mikkeli siistiksi kampanja on pidetty keväällä. Vieraslajien poistoon on annettu ohjeistusta. Lähiympäristön hoito-ohje on laadittu. Puistojen hoito sai asiakastytyväisyyskyselyssä 3,63 pistettä.
	Palautteet ohjataan suoraan urakoitsijoille, korjaavien toimenpiteiden nopeuttamiseksi. Palautejärjestelmä kehitetään mm. mobiilipohjaisiksi.	Kunnossapitopäällikkö	Liikenneväylien hoito sai asiakastytyväisyyskyselyssä 3,22 pistettä.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus: tavoite 90	Varmistetaan hulevesisuunnittelu ja tonttikohtainen veden ohjaus rakennuslupaprosessin aikana. Rakennuslupatarkastuksessa pitää huolehtia tonttikohtaisesta imeyttämisestä ja viivyttämisestä.	Rakennustarkastajat	Lupavalmistelussa ja valvon-nassa varmistutaan siitä, että rakennus-hankkeeseen ryhtyvä on huomioinut tarvittavat asiat.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): tavoite 50	Lisätään maalämmön perustamisen ohjeen tunnettavuutta. Erityishuomio kiinnitetään pohjavesialueelle sijoitettaviin järjestelmiin. Kattavilla lupaehtdoilla varmennetaan pohjaveden hyvän laadun säilyminen.	Rakennus- ja lvi-tarkastajat	Huomioitu. Pohjavesialueilla pyydetään aina ELY-keskuksen lausunto. Sähköistä lausuntomenetelyä on ollut ELY:n kanssa koekäytössä.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki (gha / as): tavoite 5,5	Lisätään ergintehokkaan rakentamisen ohjausta ja neuvontaa.	Rakennustarkastajat	Energiamääräykset huomioidaan lupakäsittelyssä.

TILAPALVELUIDEN TUNNUSLUVUT

Muiden yksiköiden tunnusluvut ovat Maisemataulukossa.

Kaupungin omistamien rakennusten tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018	TP 2018	Toteutuma %
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1 442	1440	1425	99,0
Ulosvuokratut liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	82	83	88	106,0
Rakennusten ylläpito				
Rakennusten kunnossapito €/m ³ /v	1,7	2,3	1,8	78,3
Rakennusten ylläpito				
Kaukolämmön normitettu kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	39,5	40,0	¹⁾ 39	97,5
Sähkön kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	19,0	18,8	²⁾ 18	95,7

Kulutukset on laskettu rakennuskuutiometriä kohti. Seurannassa oleva rakennustilavuus edustaa noin 66 prosenttia hallinnassa olevasta kokonaisrakennustilavuudesta.

¹⁾isoja kiinteistöjä mm. Urheilupuiston koulu jäänyt pois.

²⁾Sähkön kokonaiskulutukseen ei ole huomioitu väistötiloja.

Maaseutu- ja lomitustoimen tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2017	TA 2018	TP 2018	Toteutuma %
Maatilat yhteensä, kpl	1357	1350	1334	98,8
Maatalouden tukihakemukset, kpl	5884	7000	5155	73,6
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	26	28	11	39,3
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	18286	23000	9941	43,2
Kustannus euroa/lomituspäivä	212	162	191	117,9

Palvelu: Projektit

Vastuuhenkilö: Timo Rissanen

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Projektit yhteensä						
Kulut	€	1 896 918	483 536	483 536	85 187	17,6
Tuotot	€	-755 000	-58 000	-58 000	-36 873	63,6
Netto	€	1 141 918	425 536	425 536	48 314	11,4

Viesti tilaajalle

Kalevankankaan alueelle laadittiin jalkapallon ylipainehallin hankesuunnitelma. Saimaa Stadiumi valmistui keväällä 2018. MyllySiilo -korttelin purkutyöt aloitettiin syksyllä 2018. Valtuusto päätti tonttikaupoista kesällä 2018. Satamalahden alueen kaavoitus jatkui keskustan yleiskaavan osana. Maanpuhdistustoimia jatkettiin, samoin maanostoneuvotteluja. EcoSairilan alueen infran rakentamisen aloitusta valmisteltiin.

Palvelu: Lentoasema

Vastuuhenkilö: Mikke Hernetkoski

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Kulut	€	0	530 861	530 861	590 255	111,2
Tuotot	€	0	-1 200	-1 200	-123 597	10 299,7
Netto	€	0	529 661	529 661	466 658	88,1

Viesti tilaajalle

Lentoasemalla otettiin käyttöön uusi puheenohjausjärjestelmä ja parannettiin mm. kulunvalvontaa.

Laskeutumisia oli sotilasilmailulla 53 kpl, kaupallinen lentoliikenne 11 kpl, HOSP-lentoja 1 kpl ja yleisilmailua 350 kpl.

Palvelu: Joukkoliikenne

Vastuuhenkilö: Liisa Heikkinen

		TA 2018 (valtuus- to)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Kutsutaksi					
Asiakasmäärä	<i>kpl</i>	5 000	5 000	4 550	91,00
€/asiakas	€	5,2	5,2	8,4	161,5
Kutsutaksin kulut yhteensä/asukas	€/asukas	0,5	0,5	0,7	146,7
Kulut	€	26 132	26 132	38 324	146,7
Tuotot	€	0	0	0	0,0
Netto	€	26 132	26 132	38 324	146,7
Waltti-liikenne					
korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	24 000	24 000	69 161	288,2
€/korttilataus	€/korttilataus	103,5	103,5	51,1	49,4
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	45,4	45,4	64,6	142,3
Kulut	€	2 483 217	2 483 217	3 533 292	142,3
Tuotot	€	-1 325 000	-1 325 000	-1 251 519	94,5
Netto	€	1 158 217	1 158 217	2 281 773	197,0
Aikatauluinformaatio					
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	0,4	0,4	0,4	104,8
Kulut	€	21 502	21 502	22 543	104,8
Tuotot	€	-1 000	-1 000	-58	5,8
Netto	€	20 502	20 502	22 485	109,7
Joukkoliikennepalvelut yhteensä					
Joukkoliikenteen kulut yhteensä / asukas	€/asukas	50,7	50,7	65,0	142,0
Kulut yhteensä	€	2 530 853	2 530 853	3 555 835	142,0
Tuotot yhteensä	€	-1 327 200	-1 327 200	-1 251 577	94,4
Netto	€	1 204 853	1 204 853	2 304 259	195,5

Viesti tilaajalle

Joukkoliikenteen menot/tulot yhdistettiin Waltti-liikenteeseen vuonna 2018, joten vertailutietoja vuodelta 2017 ei esitetä.

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Yleiskaavoitus						
Bruttokulut / asukas	€	6,3	6,6	6,6	5,1	76,4
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	€/kpl	171 821	72 629	72 629	55 467	76,4
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	€/ha	579	24	24	4 333	18257,5
Hyväksytyt kaavat (kpl)	kpl	2	5	5	5	100,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	ha	593	15 300	15 300	64	0,4
Yhteensä (€)	€	343 641	363 143	363 143	277 337	76,4
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	343 641	363 143	363 143	277 337	76,4
Asemakaavoitus						
Bruttokulut / asukas	€/asukas	4,8	7,4	7,4	8,6	116,3
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	€/kpl	37 524	67 507	67 507	117 748	174,4
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	€/ha	5 405	3 682	3 682	1 946	52,9
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (k- m2)	€/k-m ²	2,1	2,0	2,0	0,7	35,0
Hyväksytyt kaavat (kpl)	kpl	7	6	6	4	66,7
Hyväksytyt kaavat (ha)	ha	49	110	110	242	220,0
Hyväksytyt kaavat (k-m2)	k-m ²	128 000	200 000	200 000	665 000	332,5
Yhteensä (€)	€	262 667	405 044	405 044	470 992	116,3
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	262 667	405 044	405 044	470 992	116,3
Muut palvelut						
€ / asukas	€/asukas	1,8	1,4	1,4	1,2	86,7
Yhteensä (€)	€	99 716	78 239	78 239	67 632	86,7
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	99 716	78 239	78 239	67 632	86,7
Kaavoituspalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	12,9	15,5	15,5	14,9	96,4
Kulut yhteensä	€	706 024	846 426	846 426	815 962	96,4
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	706 024	846 426	846 426	815 962	96,4

Viesti tilaajalle

Yleiskaavoituksessa yksi merkittävin poikkeama oli yleiskaavoittajan siirtyminen yksityiselle puolelle joka edellytti Kantakaupungin osayleiskaavatyön uudelleen resurssointia, puuttuvat resurssit korvattiin ostopalveluina. Kaavaproessin yhteydessä nousi esille tarve päivittää selvityksiä ja tämä osaltaan siirsi kaavan valmistumisen vuoden 2019 puolelle. Asemakaavoissa Ecosairilan rajauksesta tuli laajempi kuin alun perin hahmoteltiin ja sen myötä hehtaareita ja neliöitä tuli ennustettua enemmän.

MAAOMAIUUSPALVELUT

Maaomaisuuspalvelut vastaa kaupungin paikkatietopalveluista, maastotietopalveluista, tonttipalveluista sekä kiinteistöinsinööripalveluista. Maaomaisuuspalvelujen esimiehenä toimii maankäyttöinsinööri Jukka Piispa.

Palvelu: Maaomaisuuspalvelut

Vastuuhenkilö: Jukka Piispa

		TP 2017	TA 2018 (valtuus- to)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Maastotietopalvelut						
Kunnan maapinta-ala (km ²)	km ²	2 550	2 550	2 550	2 550	
Kunnan maapinta-ala (km ²)	€/km ²	129,0	136,4	136,4	141,52	103,8
€ / asukas	€/asukas	6,0	6,4	6,4	6,60	103,8
Yhteensä (€)	€	329 051	347 800	347 800	360 882	103,8
Tuotot	€	-24 318	-20 700	-20 700	-20 820	100,6
Netto	€	304 733	327 100	327 100	340 062	104,0
Paikkatietopalvelut						
Ylläpidettävä alue	km ²	152,0	152	152	152,0	
€ / ylläpidettävä alue (km ²)	€/km ²	2 054,3	2 669,0	2 669,0	2 241,56	84,0
€ / asukas	€/asukas	5,7	7,4	7,4	6,23	84,0
Yhteensä (€)	€	312 259	405 694	405 694	340 718	84,0
Tuotot	€	-73 218	-87 800	-87 800	-68 088	77,5
Netto	€	239 041	317 894	317 894	272 630	85,8
Kiinteistöinsinööripalvelut						
Rekisteröidyt kiinteistöt	kpl	46	50	50	58	116,0
€ / rekisteröidyt kiinteistöt	€/kiinteistö	6 510,6	2 090,3	2 090,3	1 752,01	83,8
€ / asukas	€/asukas	5,5	1,9	1,9	1,86	97,2
Yhteensä (€)	€	299 486	104 513	104 513	101 617	97,2
Tuotot	€	-75 358	-50 000	-50 000	-75 054	150,1
Netto	€	224 128	54 513	54 513	26 563	48,7
Tonttipalvelut						
Operoidut kiinteistöt		183	200	200	166	83,0
€ / operoidut kiinteistöt	€/kiinteistö	766,4	780	780	630,01	80,8
€ / asukas	€/asukas	2,6	2,9	2,9	1,91	67,0
Yhteensä (€)	€	140 251	156 013	156 013	104 582	67,0
Tuotot	€	-3 110 072	-2 919 000	-2 919 000	-3 187 323	109,2
Netto	€	-2 969 820	-2 762 987	-2 762 987	-3 082 741	111,6
Maaomaisuuspalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	19,8	18,5	18,5	16,61	89,5
Kulut yhteensä	€	1 081 047	1 014 020	1 014 020	907 799	89,5
Tuotot	€	-3 282 965	-3 077 500	-3 077 500	-3 351 285	108,9
Netto	€	-2 201 918	-2 063 480	-2 063 480	-2 443 486	118,4

Viesti tilaajalle -

Palvelu: Rakennuttaminen
Vastuuhenkilö: Pekka Kammonen

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Rakennuttaminen						
Kadut	€	199 945	191 380	191 380	221 740	115,9
Rakennuttamisen kulut yhteensä/asukas	€/asukas	5,3	3,8	3,8	4,4	116,0
Yhteensä (€)	€	290 377	209 180	209 180	242 425	115,9
Tuotot	€	-39 028	-42 000	-42 000	-59 278	141,1
Netto	€	251 349	167 180	167 180	183 147	109,6

Viesti tilaajalle

Valvonta suoritettu pääosin omana työnä.

Palvelu: Kunnallistekniikan suunnittelu, sisältää liikennesuunnittelun
Vastuuhenkilö: Antero Cederström

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Suunnittelu, sisältää liikennesuunnittelun						
Kadut	€	405 748	404 994	404 994	333 669	82,4
Suunnittelun kulut yhteensä/asukas	€/asukas	10,6	8,2	8,2	6,8	83,6
Yhteensä (€)	€	577 761	447 445	447 445	373 147	83,4
Tuotot	€	-114 654	-47 000	-47 000	-39 156	83,3
Netto	€	463 107	400 445	400 445	333 992	83,4

Viesti tilaajalle

Yhteistyössä Liikenneviraston kanssa suunniteltiin VT5 välillä Tuppurala - Nuutilanmäki ja siihen liittyvät katuratkaisut. Muita suunnitteluhankkeita olivat Halmetie, Hämäläisentie, Kiesilänrinne, Naaranginkatu, Sahalinja ja vanhojen katu-
jen saneerauskohteita.

Palvelu: Satamat
Vastuuhenkilö: Olli Horn

		TP 2017	TA 2018 (valtuus- to)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Yhteensä (€)	€	125 985	134 579	328 267	282 565	86,1
Tuotot	€	-43 024	-38 000	-38 000	-38 396	101,0
Netto	€	82 961	96 579	290 367	244 169	84,1

Viesti tilaajalle

Lotjasaaren laiturin lunastusta nopeutettiin ja suoritettiin 180 000 euron kertamaksu, mikä aiheutti menojen ylityk-
sen.

Palvelu: Liikenneväylät
Vastuuhenkilö: Päivi Turkki

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Liikenneväylien kunnossapito						
Hoidetut liikenneväylät (m ²)	m ²	2 925 319	2 883 750	2 883 750	2 930 142	101,6
Kesäkunnossapito (€/m ²)	€/m ²	0,4	0,3	0,3	0,4	109,4
Talvikunnossapito (€/m ²)	€/m ²	0,8	0,9	0,9	0,8	90,7
Kunnossapito yhteensä (€/m ²)	€/m ²	1,4	1,5	1,5	1,5	99,3
Liikenneväylien kunnossapito yhteensä	€	4 177 005	4 362 151	4 362 151	4 397 941	100,8
Tuotot	€	-52 526	-45 000	-45 000	-49 167	109,3
Netto	€	4 124 479	4 317 151	4 317 131	4 348 774	100,7
Katuvalaistus ja liikenteenohjauslaitteet						
Valaisimet (kpl)	kpl	13 051	13 051	13 051	13 128	100,6
€/valaisin	€/kpl	84	94	94	82,5	87,7
Ohjauslaitteet (kpl)	kpl	27	27	27	27	100,0
€/ohjauslaite	€/kpl	4 306	3 954	3 954	3 972	100,5
Yhteensä (€)	€	1 206 964	1 327 632	1 327 632	1 190 525	89,7
Tuotot	€	0	0	0	0	0,0
Netto	€	1 206 964	1 327 632	1 327 632	1 190 525	89,7
Muut palvelut						
€/asukas	€/asukas	8,1	1,9	1,9	3,0	154,7
Yhteensä (€)	€	444 123	105 333	105 333	162 310	154,1
Tuotot	€	-160 691	-126 400	-126 400	-128 715	101,8
Netto	€	283 431	-21 067	-21 067	33 595	-159,5
Liikenneverkot yhteensä						
Kulut yhteensä	€	5 828 091	5 795 116	5 795 116	5 750 777	99,2
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	107	106	106	105,2	99,4
Tuotot	€	-213 218	-171 400	-171 400	-177 883	103,8
Netto	€	5 614 874	5 623 716	5 623 716	5 572 894	99,1

Viesti tilaajalle

Katujen päällysteen pintauksia tehtiin normaalia enemmän, katujen reikiintymisen ja urautumisen vuoksi. Kevytväylien pintauksia tehtiin pyöräily ja kävelyolosuhteiden parantamiseksi.

Palvelu: Ympäristövastuut
Vastuuhenkilö: Sari Hämäläinen

		TP 2017	TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Kulut	€	474 696	452 815	452 815	1 258 790	278,0

Viesti tilaajalle

Keskeisimmät hankkeet olivat Pursialan pohjavesihanke, Siilokorttelin puhdistaminen, St1 Laiturikatu, tontin kunnostus Jääkärintie 35. Vapoa koskeva vahingonkorvausvaatimus Pursialasta on esitetty Vapo Oy:lle joulukuussa 2018. Ympäristövastuuvaroja nostettiin kohteille Laiturikatu, Valssimyllykortteli ja Suonsaaren autopurkaamo yhteensä 443 000 euroa.

Palvelu: Viheralueet

Vastuuhenkilö: Marko Vuorinen

		TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Viheralueiden suunnittelu ja rakennuttaminen					
Kulut yhteensä	€	167 360	167 360	157 189	93,9
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	3,1	3,1	2,9	94,8
Tuotot	€	-26 000	-26 000	-22 028	84,7
Netto	€	141 360	141 360	135 161	95,6
Puistojen hoito ja ylläpito					
Puistojen hoito ja ylläpito, m ²	m ²	1 119 641	1 119 641	1 137 206	101,6
2. hoitoluokan puistot, m ²	m ²	326 566	326 566	325 285	99,6
2. hoitoluokan puistot (€/m ²)	€/m ²	2,1	2,1	2,1	99,5
3. hoitoluokan puistot, m ²	m ²	793 075	793 075	811 921	102,4
3. hoitoluokan puistot (€/m ²)	€/m ²	0,2	0,2	0,2	105,3
Puistojen hoito ja ylläpito yhteensä (€/m ²)	€/m ²	1,0	1,0	0,9	93,8
Muu maisemanhoito (€/m²)					
Yhteensä (€)	€	1 073 472	1 073 472	1 022 714	95,3
Tuotot	€	-10 000	-10 000	-13 720	137,2
Netto	€	1 063 472	1 063 472	1 008 994	94,9
Muut palvelut					
€/asukas	€/asukas	0,8	0,8	1,0	119,0
Yhteensä (€)	€	46 079	46 079	52 520	114,0
Tuotot	€	0	0	-359	
Netto	€	46 079	46 079	52 161	113,2
Viheraluepalvelut yhteensä					
Kulut yhteensä	€	1 119 551	1 119 551	1 075 234	96,0
Kulut yhteensä/asukas	€/asukas	20,5	20,5	19,7	96,2
Tuotot	€	-10 000	-10 000	-14 078	140,8
Netto	€	1 109 551	1 109 551	1 061 156	95,9

Viesti tilaajalle

Viheralueet hoidettiin valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen mukaisesti. Kahdesta leikkipuistosta poistettiin välineistö ja käyttötarkoitus muutettiin. Yleisillä alueilla suoritettiin raivauksia yleisen viihtyvyyden ja turvallisuuden parantamiseksi.

		TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteuma % TP 2018/ TA 2018 + lmr
Talousmetsät					
Metsät, ha	ha	5 112	5 112	5 112	100
€/ha	€/ha	38,1	38,1	29,8	78,3
Yhteensä (€)	€	194 583	194 583	152 463	78,4
Tuotot	€	-991 000	-991 000	-740 326	74,7
Netto	€	-796 417	-796 417	-587 864	73,8
Taajamametsät					
Metsät, ha	ha	1 647	1 647	1 647	100
€/ha	€/ha	190,0	190,0	99,0	52,1
Yhteensä (€)	€	312 934	312 934	162 967	52,1
Tuotot	€	-105 000	-105 000	-303 587	289,1
Netto	€	207 934	207 934	-140 621	-67,6
Palvelut ja monikäyttö					
Yhteensä (€)	€	104 722	104 722	140 794	134,4
Tuotot	€	-33 000	-33 000	-63 069	191,1
Netto	€	71 722	71 722	77 725	108,4
Metsät ja vesialueet yhteensä					
Metsät, ha	ha	6 759	6 759	6 759	100
€/ha	€/ha	90,9	90,9	67,5	74,2
Yhteensä (€)	€	612 239	612 239	456 224	74,1
Tuotot	€	-1 129 000	-1 129 000	-1 106 982	98,0
Netto	€	-516 761	-516 761	-650 758	125,9

Viesti tilaajalle

Taajamametsien harvennuksia tehtiin yhteensä 60 ha, joista motohakkuiden osuus Pelloisniemellä, Peitsarissa ja Tupalassa yhteensä 15 ha (25 %). Ristiinan taajamametsien hoitotyöt aloitettiin Linnanniemestä kohti pohjoista edeten. Talousmetsiin istutettiin kuusia, lehtikuusia ja rauduskoivuja yhteensä 68 000 tainta (40 ha), männyn luontaiseen uudistumiseen tähtääviä muokkauksia ja kylvöjä tehtiin yhteensä 11 ha. Taimikoiden varhaisperkausta ja taimikonhoitotöitä tehtiin 57 ha, hakkuun ennakkoraivausta 88 ha. Kaupunki osallistui edelleen Mikkelin alapuolisen Saimaan hoitokalastuskustannuksiin. Hankittiin TAPIO ForestKIT GO -maastosuunnitteluovellus osaksi metsävarojen hallintajärjestelmää.

		TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Rakennus- ja toimenpideluvat					
Luvat	<i>kpl</i>	600	600	522	87,0
Katselmukset	<i>kpl</i>	1 100	1 100	883	80,3
Rakennus- ja toimenpideluvat	<i>€/asukas</i>	10,5	10,5	11,4	108,9
€ / lupa	<i>€/lupa</i>	953,4	953,4	1 193,3	125,2
€ / katselmus	<i>€/katselmus</i>	520,0	520,0	705,5	135,7
Kulut	€	572 041	572 041	622 913	108,9
Tuotot	€	-752 400	-752 400	-711 006	94,5
Netto	€	-180 359	-180 359	-88 092	48,8
Muut luvat					
Luvat	<i>kpl</i>	120	120	162	135,0
Katselmukset	<i>kpl</i>	150	150	98	65,3
Muut luvat	<i>€/asukas</i>	6,6	6,6	3,8	56,7
€ / lupa	<i>€/lupa</i>	3 021,6	3 021,6	1 269,9	42,0
€ / katselmus	<i>€/katselmus</i>	2 417,3	2 417,3	2 099,2	86,8
Kulut	€	362 590	362 590	205 718	56,7
Tuotot	€	-51 300	-51 300	-11 062	21,6
Netto	€	311 290	311 290	194 655	62,5
Jätehuolto					
Jätehuolto	<i>€/asukas</i>	1,8	1,8	1,4	77,7
Kulut	€	96 464	96 464	73 849	76,6
Tuotot	€	-96 464	-96 464	-80 461	83,4
Netto	€	0	0	-6 613	
Rakennusvalvonta yhteensä					
Luvat	<i>kpl</i>	720	720	684	95,0
Katselmukset yhteensä	<i>kpl</i>	1 250	1 250	981	78,5
Kulut yhteensä	<i>€/asukas</i>	18,9	18,9	16,8	88,9
€ / lupa	<i>€/lupa</i>	1 432,1	1 432,1	1 319,4	92,1
€ / katselmus	<i>€/katselmus</i>	824,9	824,9	919,9	111,5
Kulut	€	1 031 095	1 031 095	902 480	87,5
Tuotot	€	-900 164	-900 164	-842 767	93,6
Netto	€	130 931	130 931	59 713	45,6

Viesti tilaajalle

Rakennusvalvonnan lupamaksujen tulokertymään vaikuttaa rakennuslupien kokonaisalat, joka laski edellisestä vuodesta ja jäi arvioitua n. 57 000 € pienemmäksi. Kuluissa saatiin kuitenkin arvioitua enemmän säästöä, jolloin nettotulos parani n 70 000 €. Rakennusvalvonnan käsittelemä lupamäärä kasvoi kuitenkin edellisestä vuodesta. Rakennusjärjestyksen muutokset mm. ilmoitusmenettelyyn siirtymisenä tiettyjen toimenpiteiden osalta näkyy muiden lupien määrässä.

Palvelu: Pysäköintipalvelut
Vastuuhenkilö: Juha Ruuth

		TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Pysäköintivirhemaksut	kpl	10 000	10 000	8 504	85,0
Pysäköintivirhemaksutulot	€	450 000	450 000	368 818	82,0
Pysäköintipalvelut	€/asukas	5,1	5,1	4,4	86,2
Kulut	€	280 528	280 528	241 932	86,2
Tuotot	€	-677 040	-677 040	-683 840	101,0
Netto	€	-396 512	-396 512	-441 909	114,5

Viesti tilaajalle

Pysäköintivirhemaksuja annettiin 8504 kappaletta. Lukumäärä laski edellisvuodesta noin 380 kappaleella, mutta huomautuksia annettiin vastaava määrä enemmän. Karhukirjeitä jouduttiin lähettämään 2116 kappaletta. Pysäköintivirhemaksutulot jäivät selvästi talousarviossa ennakoitua pienemmäksi. Henkilökuntavaje heikensi edelleen valvonnan tehoa. Pysäköintikiekon käytössä tapahtuu edelleen paljon virheitä ja talviaikaisia vuoropysäköintikieltoja noudatetaan huonosti, mikä vaikeuttaa mm. katujen aurausta. Pysäköintimaksuista kertyi tuloja talousarvioon kirjattua enemmän. Mobiilisovelluksella maksamisen osuus ja kausikorttien määrä kasvavat edelleen. Hylättyjen ja väärin pysäköityjen ajoneuvojen siirrot tulivat pysäköintipalveluiden vastuulle vuoden 2018 alusta. Vuoden aikana siirtokehotuksia jouduttiin antamaan 117 kappaletta ja näistä 40 tapauksessa ajoneuvo jouduttiin hinauttamaan pois.

Palvelu: Kiinteistöveroprojekti
Vastuuhenkilö: Sari Valjakka

		TA 2018 (valtuusto)	TA 2018 + lmr	TP 2018	Toteutuma % TP 2018/ TA 2018+lmr
Kulut (yhteensä / asukas)	€/asukas	2,4	2,4	1,7	69,3
Kulut	€	132 848	132 848	92 123	69,3
Tuotot	€	0	0	0	
Netto	€	132 848	132 848	92 123	69,3

Viesti tilaajalle

Kiinteistöveroprojekti käynnistyi henkilökunnan palkkauksella kevään aikana, joten henkilökuntakuluja ei ehtinyt muodostumaan arvioitua määrää.

Talous					
Kaupunkiympäristölautakunta					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	44 014 366	-383 000	43 631 366	44 595 274	963 908
Valmistus omaan käyttöön	388 000		388 000	322 146	-65 854
Toimintamenot	-42 191 656	-2 080 000	-44 271 656	-44 593 283	-321 627
Toimintakate (netto)	2 210 710	-2 463 000	-252 290	324 137	576 427

2.2.3 Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen

Valtuusto asettaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet liikelaitoksille sekä taseyksikkönä toimivalle Etelä-Savon pelastuslaitokselle. Liikelaitokset noudattavat toiminnassaan talousarviossa määritellyjä tavoitteita. Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määriteltävä sitoviksi ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Talousarviossa esitettävät tunnusluvut muodostuvat suoritettavista, tehokkuutta ja taloudellisuutta ilmaisevista luvuista, toiminnan laajuustiedoista sekä voimavaroja osoittavista tunnusluvuista, jotka eivät ole määrärahojen tapaan valtuustoon nähden sitovia. Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillistilinpäätöksinä tilinpäätöskirjassa.

Asetettujen tavoitteiden rajoissa johtokunta päättää toiminnan kehittämisestä sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille ja taseyksikölle asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa heinäkuun toteutumana ja tilinpäätöksen yhteydessä kaupungin toimintakertomuksessa. Liikelaitosten ja taseyksikön taloudellisesta tilanteesta on raportoitu kaupungin raportointiaikataulun mukaisesti 3/2017, 7/2017 ja 10/2017 seurantaraporteissa. Kaupunginhallitus on päätöksessään konserniohjauksen järjestämisestä 23.5.2016 § 57 määritellyt myös liikelaitoksia koskevan konserniohjauksen.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian (30.11.2018 asti Otavan Opiston liikelaitos) talouden sitova tavoite oli -450 000 euron liikeylijäämä. Otavian taloustavoitteet toteutuivat suunniteltua heikommin ja liikelaitos teki -2 969 024 euron liikeylijäämän. Liikeylijäämätavoite talousarviomuutosten jälkeen oli -3 050 000 euroa, mikä toteutui. Otavian alkuperäisen talousarvion mukainen sitova tavoite ei toteutunut, koska opetus- ja kulttuuriministeriö teki turvaamistoimenpiteen koskien Otavialle kohdennetun lukiokoulutuksen valtionosuuden maksamisen keskeyttämistä vuoden 2018 osalta. Valtionosuuksien maksamisen keskeytys aiheutti Otavian toimintatuottoihin noin 2,8 miljoonan euron vajeen. Otavian tuotoista merkittävimmän osan muodostaa juuri opiskelijamäärään suhteutettu valtionosuusrahoitus. Liikelaitos on onnistunut talouden sopeutuksessa ja käyttötalouden menot alittivat kokonaisuutena alkuperäisen talousarvion.

Sitovana tavoitteena ollut vakituisen henkilökunnan talousarvion mukainen henkilöstömäärä (70 henkilöä) alittui 13 henkilöllä, mutta henkilöstökulut ylittyivät 179 759 euroa johtuen opiskelijamäärän voimakkaasta kasvusta.

Toiminnallisina tavoitteina olevat opiskelijamäärät toteutuivat siten, että lukion opiskelijamäärä oli 927, joka on 207 opiskelijaa talousarviota suurempi. Peruskoulun opiskelijamäärä oli 205 opiskelijaa ja se ylitti talousarvion 30 oppilaalla. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen tavoitteena oli 1390 opiskelijaa ja toteutuma oli 1788 eli opiskelijamäärätavoite ylittyi selvästi.

Otavian lukiokoulutuksen valtionosuuksia koskeva asian käsittely on yhä kesken vuoden 2018 osalta. Arviona on, että opetus- ja kulttuuriministeriön maksaa lukiokoulutuksen valtionosuudet vuodelta 2019.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen talousarvion sitova liikeylijäämätavoite 3 250 000 euroa toteutui suunnitellusti, kun toteuma oli 3 248 653 euroa. Korvaus peruspääomasta oli talousarvion mukainen. Vakituisen henkilöstön määrä oli 30 henkilöä, joka oli 5 henkilöä tavoitetta pienempi.

Tunnusluvuissa vedenmyynti ei toteutunut aivan talousarvion 2,740 miljoonan m³ tavoitteen mukaisesti, kun toteuma oli 2,711 miljoonaa m³. Jätevettä laskutettiin 2,603 miljoonaa m³, kun talousarvion mukainen tavoite oli 2.650 miljoonaa m³.

Kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin kokonaisuutena suunnitelmien mukaan, poisluken Ristiinan jätevesipuhdistamon toiminta, jossa kevään ja alkukesän aikana oli ajoittain haasteita runsaasta tulovirtaamasta johtuen. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä, eikä vedenjakelussa tapahtunut vakavia häiriöitä tai korvausvastuisiin johtaneita keskeytyksiä.

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Etelä-Savon pelastuslaitos on ollut aktiivisesti mukana erilaisissa hankkeissa, joiden tarkoitus on vahvistaa häiriötilanteiden aikasuista toimintaa ja johtamista. Maakunta- ja sote -uudistuksen valmistelun yhteydessä on pyritty uudistamaan ja kehittämään organisaatorakennetta sekä palvelutuotantoa esimerkiksi kehittämällä erilaisia toimintamalleja, niin oman organisaation sisällä kuin valtakunnallisissa hankkeissa ja erilaisissa yhteistoimintaryhmissä.

Etelä-Savossa pelastustoimen hälytystehtävämäärät nousivat edellisvuoden tasosta. Vuonna 2018 pelastustoimen hälytystehtäviä oli 3 947 kappaletta (v. 2017/ 3357 kpl, v. 2016/ 3726 kpl, v. 2015/ 3 341 kpl, v. 2014/ 3255 kpl, v. 2013/ 3 575 kpl ja v. 2012/ 3 672 kpl). Yksittäiset rankkasateet ja myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle.

Etelä-Savon pelastuslaitoksen toimintatulot alittivat alkuperäisen talousarvion 199 000 eurolla ja talousarviomuutosten jälkeen 874 000 eurolla. Toimintakulut ylittivät alkuperäisen talousarvion 147 000 euroa ja talousarviomuutosten jälkeen alittivat talousarvion 528 000 euroa. Talousarvion lisämäärärahoilla oli varauduttu henkilöstömenojen toteutumatta jääneeseen Varhe-maksujen lisäperintään 500 000 eurolla.

2.2.4 Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kunnan tulee esittää laskelmat, joista käy ilmi liikelaitosten vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen ja toiminnan rahoitukseen. Laskelmien tarkoituksena on osoittaa, miten liikelaitostamisesta johtuen talousarvion toteumavertailu ja tilinpäätöksen laskelmat poikkeavat toisistaan. kunnan talousarviossa ja toteutumisvertailussa liikelaitosta käsitellään ulkoisena talousyksikkönä, kun taas tilinpäätöksessä liikelaitos on osa kunnan taloutta.

Mikkelin kaupungin kahden liikelaitoksen (Mikkelin Vesiliikelaitos ja Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia, ent. Otavan Opiston liikelaitos) sekä yhden taseyksikön (Etelä-Savon pelastuslaitos) vaikutus on esitetty taulukossa ”Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen”. Etelä-Savon pelastuslaitos on laskennallisesti eriytetty taseyksikkö, jonka käsittelytapa vastaa liikelaitosten käsittelyä.

Laskelma liikelaitosten vaikutuksesta kaupungin tuloksen muodostamiseen kokoaa yhteen talousarvion tuloslaskelman toteumavertailun, liikelaitosten tuloslaskelmat ja kaupungin tilinpäätöksen tuloslaskelman. Liikelaitosten vaikutus on esitetty laskelmassa niin sanotun peruskaupungin eli kaupungin ilman liikelaitoksia sekä liikelaitosten eliminoidujen lukujen avulla. Eliminoidut luvut on esitetty Kunta eliminoitu ja Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä eliminoitu –sarakeissa. Luvut eivät sisällä sisäisiä eriä eli kaikkien kaupungin yksiköiden välisiä myynti- ja ostotapahtumia sekä niistä aiheutuvia yksiköiden tuloja ja menoja, jotka ovat mukana talousarvion toteumaluvuissa.

Liikelaitosten ja taseyksikön toimintatuotot olivat 39,93 prosenttia koko kaupungin toimintatuotoista. Liikelaitosten ja taseyksikön toimintatuotoista 94,88 prosenttia oli myyntituottoja. Liikelaitosten ja taseyksikön myyntituotot olivat 64,83 prosenttia koko kaupungin myyntituotoista.

Liikelaitosten ja taseyksikön osuus kaupungin toimintakuluista oli 7,15 prosenttia. Liikelaitosten ja taseyksiköiden henkilöstökulut olivat 17,44 prosenttia koko kaupungin henkilöstökuluista.

Verotulot ja valtionosuudet kirjataan kaupungin yhteisiin eriin, jotka raportoidaan peruskaupungin luvuissa. Rahoitustuotot ja –kulut ovat pääasiassa kaupungin yhteisten erien tuottoja ja kuluja. Liikelaitoksilla on käytössä kaupungin konsernitili, josta ne maksavat korkoa tai saavat konsernitilin talletuksille korkotuloja. Liikelaitoksista vain Mikkelin Vesiliikelaitos maksaa korvausta peruspääomasta, jonka kaupunki on sijoittanut liikelaitokseen. Mikkelin Vesiliikelaitokselle peruspääomakorvaus on 500 000 euroa vuodessa.

Suunnitelman mukaisista poistoista liikelaitosten ja taseyksikön osuus oli noin 3,9 miljoonaa euroa eli 22,10 prosenttia koko kaupungin suunnitelman mukaisista poistoista. Mikkelin Vesiliikelaitoksen poistojen osuus oli noin 3,1 miljoonaa euroa eli 17,45 prosenttia koko kaupungin poistoista.

Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen

1000 euroina

	Sitovuustarkastelu		Kokonaistarkastelu
	Talousarvion toteutuminen		
	Kunta eliminoitu	Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä eliminoitu	Kokonaistarkastelu kunta ulkoinen eliminoitu
Toimintatuotot			
Myyntituotot	12 427	22 909	35 336
Maksutuotot	4 576	44	4 620
Tuet ja avustukset	3 698	1 138	4 836
Muut toimintatuotot	15 630	55	15 685
Valmistus omaan käyttöön	351	120	471
Toimintamenot			
Henkilöstömenot	-80 579	-17 022	-97 601
Palvelujen ostot	-229 666	-4 051	-233 717
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 806	-2 891	-14 697
Avustukset	-15 030	-316	-15 346
Muut toimintakulut	-6 872	-2 205	-9 076
Toimintakate	-307 270	-2 220	-309 489
Verotulot	199 834	0	199 834
Valtionosuudet	110 712	0	110 712
Rahoitustulot ja -menot			
Korkotuotot	1 773	0	1 773
Muut rahoitustuotot	4 511	5	4 516
Korkokulut	-562	-336	-897
Muut rahoituskulut	-2 804	-2	-2 806
Vuosikate	6 194	-2 552	3 642
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 745	-3 899	-17 644
Tilikauden tulos	-7 551	-6 451	-14 002

2.2.5 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota (Kuntalaki 410/2015 §110). Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailusta on lisäksi käytävä ilmi se, onko menot rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla vai lisäksi muulla rahoituksella. Muulla rahoituksella tarkoitetaan tällöin kassavarojen käyttöä ja muita maksuvalmiuden muutoseriä rahoituslaskelmassa.

Kunnan toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa on valtuusto asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Käyttötalouden määrärahat sitovat toimielimiä valtuustoon nähden lautakuntatasolla.

Talousarvion määrärahojen toteutuminen

Kaupungin (sis. liikelaitokset ja taseyksikön) alkuperäisen talousarvion käyttötalousmäärärahojen toimintatuottojen alitukset olivat kokonaisuutena 3 miljoonaa euroa. Kaupunkiympäristölautakunnan ylitys oli 0,5 miljoonaa euroa, kasvatus- ja opetuslautakunnan alitus 0,5 miljoonaa euroa, hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alitus 0,1 miljoonaa euroa, ympäristölautakunnan alitus 0,05 miljoonaa euroa ja hallinto- ja elinvoimapalveluiden alitus 0,03 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta. Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen tulot alittivat alkuperäisen talousarvion 0,2 miljoonaa euroa.

Toimintamenoissa kaupungin alkuperäinen talousarvio ylittyi 7,9 miljoonaa euroa. Lisämäärärahoja myönnettiin 3,8 miljoonaa euroa, jonka jälkeen muutettu talousarvio ylittyi 4 miljoonaa euroa. Kaupunkiympäristölautakunnan toimintakulut ylittivät talousarvion 2,4 miljoonalla eurolla, kasvatus- ja opetuslautakunta ylitti alkuperäisen talousarvion toimintamenot 0,5 miljoonalla eurolla, hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alitus oli 0,5 miljoonaa euroa ja ympäristölautakunnan toimintakulujen alitus 0,1 miljoonaa euroa. Hallinto- ja elinvoimapalveluissa toimintakulut alittuivat 4,8 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta johtuen pääosin Otavian valtionosuusavustuksista.

Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksella toimintakulut ylittyivät 0,1 miljoonaa euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

Liikelaitoksista Otavian liikeylijäämän sitova -450 000 euron tavoite alitti alkuperäisen talousarvion 2,5 miljoonaa euroa, johtuen nettilukiotoiminnan valtionosuusmaksatuksen keskeytyksestä. Mikkelin Vesiliikelaitoksen sitovan liikeylijäämän tavoite toteutui talousarvion mukaisesti.

Tulo- ja kustannuserien toteutuminen

Myyntituotot alittivat alkuperäisen talousarvion 1,2 miljoonaa euroa, maksutuotot ylittivät talousarvion 0,2 miljoonaa euroa, muut toimintatuotot ylittivät 0,1 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion. Tuet ja avustukset alittivat 1,9 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion johtuen pääosin Otavian valtionosuusmaksatuksen keskeytyksestä.

Henkilöstömenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,4 miljoonalla eurolla. Palvelujen ostot ylittivät alkuperäisen talousarvion 9,7 miljoonalla eurolla johtuen sosiaali- ja terveystalouden laskutuksen 11 miljoonan euron talousarvion ylityksestä. Talousarviomuutoksia tehtiin palveluiden oston 5,3 miljoonaa euroa, jonka jälkeen palvelujen ostot ylittyivät 4,4 miljoonalla eurolla. Aineet, tarvikkeet ja tavarat alittivat talousarvion 0,6 miljoonaa euroa. Avustukset liikelaitoksille alittuivat 2,7 miljoonaa euroa. Muut toimintamenot ylittyivät 0,7 miljoonaa euroa.

Verotulot alittivat talousarvion kokonaisuutena 1,8 miljoonalla eurolla. Valtionosuudet alittivat talousarvion 2,7 miljoonalla eurolla. Kokonaisuutena rahoitustulot ja -menot toteutuivat nettona 0,5 miljoonaa euroa talousarviota paremmin. Suunnitelman mukaiset poistot alittivat talousarvion 2,2 miljoonaa euroa ollen 17,6 miljoonaa euroa.

Tilinpäätöksen alijäämä oli 13,3 miljoonaa euroa, kun talousarviossa tavoiteltiin 1,1 miljoonan euron alijäämää.

Talousarvion toteutuminen (kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitokset)

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
Toimintatuotot	107 087	-3 721	103 366	103 885	519
Myyntituotot	56 672	12	56 684	55 515	-1 169
Maksutuotot	4 834	-375	4 459	4 628	170
Tuet ja avustukset	8 051	-2 517	5 534	6 147	613
Muut toimintatulot	37 530	-841	36 690	37 595	906
Valmistus omaan käyttöön	388		388	471	83
Toimintamenot	405 940	4 418	410 359	413 846	3 487
Henkilöstömenot	97 247	1 021	98 268	97 601	-667
Palvelujen ostot	243 932	5 300	249 232	253 646	4 414
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	15 447	136	15 583	14 992	-591
Avustukset muille	15 129		15 129	15 452	323
Avustukset liikelaitoksille	4 081	-2 729	1 352	1 311	-41
Muut toimintamenot	30 105	690	30 795	30 843	49
Toimintakate	-298 465	-8 139	-306 605	-309 489	-2 885
Verotulot	201 660		201 660	199 834	-1 826
Valtionosuudet	113 418	-2 729	110 689	110 712	23
Rahoitustulot ja -menot	2 080		2 080	2 585	505
Korkotulot	1 750		1 750	1 773	23
Muut rahoitustulot muilta	4 480		4 480	5 018	538
<i>Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta</i>	<i>500</i>		<i>500</i>	<i>500</i>	
Korkomenot	1 450		1 450	897	-553
Muut rahoitusmenot	2 700		2 700	3 308	608
Vuosikate	18 693	-10 868	7 825	3 642	-4 183
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	19 800		19 800	17 644	-2 156
Tilikauden tulos	-1 106	-10 868	-11 975	-14 002	-2 027
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	40		40	673	633
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 067	-10 868	-11 935	-13 330	-1 394

Verotulojen erittely

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Verotulot	201 660		201 660	199 833	-1 827
Kunnan tulovero	169 406		169 406	167 523	-1 883
Osuus yhteisöveron tuotosta	13 305		13 305	13 164	-141
Kiinteistövero	18 949		18 949	19 146	197

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo, milj.€	Muutos
2014	20,00	881	1,96 %
2015	20,00	884	0,34 %
2016	20,00	845	-4,40 %
2017	20,50	884	4,62 %
2018	20,50	tietoa ei vielä saatavilla	

Kiinteistöveroprosentit

	2014	2015	2016	2017	2018
Yleinen kiinteistövero%	1,20	1,20	1,20	1,25	1,25
Vakituinen asuinrakennus	0,55	0,55	0,55	0,58	0,58
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10	1,10	1,15	1,15
Yleishyödyllinen yhteisö	-	-	-	-	-
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00	3,00	3,00	3,30	3,30
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	2,50	2,50	2,50	2,75	2,75

Valtionosuuksien toteutuminen

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Valtionosuudet	113 418	-2 729	110 689	110 712	23
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus	114 035		114 035	114 035	
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	20 439		20 439	18 598	
Opetus- ja sivistystoimen muut valtionosuudet	-617	-2 729	-3 346	-3 323	

2.3 Investointien toteutuminen

Koko kaupungin nettoinvestointien toteutuma oli 32,064 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvion nettoinvestointi oli 34,006 milj. euroa.

Investoinnit jakaantuivat seuraavasti:

Investoinnit 2018 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	1 632	21 327	-19 700
• Muut pitkävaikuttiset menot	205	1 100	-895
• Maa- ja vesialueet	868	832	36
• Rakennusten myynnit/hankinnat	6	672	-666
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	70	7 361	-7 291
• Rakennukset	55	10 240	-10 185
• Koneet ja kalusto	0	566	-566
• Osakkeet, osuudet	426	559	-133
VESILIIKELAITOS	720	12 624	-11 904
OTAVAN OPISTO	0	20	-20
E-S PELASTUSLAITOS	280	725	-445
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	2 632	34 696	-32 064

Lisämäärärahoja/määrärahasiirtoja vuoden aikana hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa (10.12.2018 § 151) seuraavasti:

Menot

Hankkeiden väliset määrärahasiirrot 2,2 milj. euroa.

Tulot

Tulojen lisäykset 118 000 euroa ja tulojen vähennyksiä 1 091 700 euroa.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.3.2019 § 28 investointeihin liittyviä menojen määrärahaylityksiä (yli 5 %) ja tulojen alituksia seuraavasti:

Menot

- Investoinnit Taidemuseo (Akselin vuokratilaremontti) menojen ylitys 300 000 euroa
- Investoinnit Maa- ja vesialueiden hankinta menojen ylitys 196 000 euroa
- Investoinnit Rantakylän koulu menojen ylitys 380 000 euroa
- Investoinnit Kiinteistöjen muut muutos- ja korjaustyöt, menojen ylitykset
- Koulu- ja esiopetus, Lukion keittiö 54 000 euroa
- Julkiset rakennukset, Virastotalon 2. kerroksen muutostyöt 61 000 euroa
- Graanin uusi alue 192 000 euroa
- Kadut yhteinen 159 000 euroa

Tulot

- Investoinnit Kyläverkkohanke, tulojen alitus 95 000 euroa
- Investoinnit Maa- ja vesialueiden myynti, tulojen alitus 332 000 euroa

Kunnallistekniikan investointien toteutuminen 2018

Kaupunkiympäristössä korjausvelkaa pienennettiin viimeistelemällä uusia alueita ja saneeraamalla vanhoja alueita. Uuden korjausvelan kasvua ehkäistiin oikea-aikaisella hoidolla ja kunnossapidolla.

Poimintoja kunnallistekniikan investointikohteista v. 2018

Yhteishankkeista merkittävin oli VT5 -hanke ja siihen liittyvä liitännäishankkeet. Uudet väylät avattiin liikenteelle.

- Raviradan alueella rakennettiin katuja ja pysäköintialueita
- Urheilupuiston ympäristön hulevesien käsittely
- Savilahden rannan yhtenäinen kevytväylä, Graani uusi alue
- Tupalan omatoimikorttelikenttä (Oravinkatu)
- Kirkkopuiston lasten leikkipaikan saneeraus

Merkittävimmät talonrakennusinvestointikohteet v. 2018 olivat:

- Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)
- Kalevankankaan päiväkoti
- Ristiinan päiväkodin laajennus
- Kaupungin virastotalon korjaus- ja muutostyöt
- Graanin palvelutalon sammutuslaitteisto
- Hänninkentän huoltorakennus
- Energiataloudellisen Kets-sopimusten mukaiset investoinnit

Lisäksi useita kohteita oli vuoden 2018 aikana suunnitteluvaiheessa ja varsinainen rakentaminen alkaa vuonna 2019.

Vuonna 2018 Kets-sopimusten mukaisia investointeja, joihin saatiin valtion tukea, olivat Suomenniemen päiväkoti Kilikellon sekä Anttolan yhtenäiskoulun veistorakennuksen lämmitysjärjestelmien uusiminen. Suomenniemen päiväkodin öljylämmitys korvattiin ilmalämpöpumpulla. Anttolan veistoluokan lämmitys toteutettiin maalämmöllä entisen öljylämmityksen sijaan. Muita energiataloudellisia investointeja olivat Ristiinan palolaitoksen sekä Silvastin päiväkodin öljylämmitysten korvaaminen alue- ja kaukolämmöllä. ESE käyttää Ristiinan lämpölaitoksessa pääosin uusiutuvaa polttoainetta kuten haketta.

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talous- arvio muutos- ten jälkeen	Toteu- tuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.2018
S=SITOVUUSTASO									
KAUPUNKI									
Muut pitkävaikutteiset menot									
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) TULOT		S		300		300	205	-95	
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) MENOT		S		400		400	301	-99	
Taidemuseo (Akselin vuokratilaremontti)							300	300	
Saitan palveluiden käyttöönottoprojekti MENOT					841	841	499	-342	
Maa- ja vesialueet									
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT *		S		2 000	-800	1 200	868	-332	
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT		S		100	661	761	957	196	
Maanjalostus (rakennusten purkamiset)		S					-125	-125	
* sis. myyntivoitot/ -tappiot neton 836.816,-									
Rakennukset									
Tornimäki rakennukset, osto						338	338	338	
Jalkaväkimuseo rakennukset, osto						180	180	180	
Mannerheimintie 3						154	154	154	
Mannerheimintie 30						600	600	0	-600
Rakennusten myynti *		S		100		100	6	-94	
*sis. myyntitappion 787,-									
RAKENNUKSET									
Liikelaikokset									
Otavan opiston tulojäämän poisto							-4	-4	
Sivistystoimi									
Haukivuoren pk, korvaava uudisrakennus, vuokraus				100		100	29	-71	
Kalevankankaan pk, korjaus (tai korvaava uudisrakennus)				1 300		1 300	1 347	47	
Ristiinan päiväkodin laajennus					450	450	468	18	
Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)				5 400		6 140	6 516	376	11 875
Rakennusprojekti	10 300	6 295		4 500	700	5 200	5 580	380	
Koneet ja kalusteet (opetus)		950		900	40	940	935	-5	
Urheilupuiston koulu, peruskorjaus				750	-740	10	1	-9	
Anttolan yhtenäiskoulu sis. liikuntasali TULOT							8	8	
Anttolan yhtenäiskoulu sis. liikuntasali MENOT				250		250	244	-6	
Moision koulun vanhan osan korvaaminen uudisrakennuksella				50		50	0	-50	
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi									
Mikaelin kunnostus				100		100	65	-35	
Sodan ja rauhankeskus Muistin perustaminen				300	-300	0	5	5	
Taidemuseon peruskorjaus				100		100	0	-100	
Pääkirjasto					10	10	12	2	
Hänninkentän huoltorakennus TULOT				200	-200				
Hänninkentän huoltorakennus MENOT				1 000	-910	90	111	21	
Raviradan jalkapallokentän uusiminen				100		100	28	-72	
Sosiaali- ja terveystoimi									
ESPER- hanke vaihe 1 (rahoitusratkaisu)				150		150	0	-150	
Julkiset rakennukset									
Kaupungintalon korjaus				200		200	13	-187	
Kaupungin virastotalon osittainen saneeraus				50	350	400	400		
Sotakoulu, Ristiina				50		50	54	4	
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt									
Koulu- ja esiopetus				200		200	254	54	
Sosiaali- ja terveystoimi				300		300	187	-113	
Julkiset rakennukset				100	70	170	231	61	
Julkiset rakennukset TULOT							53	53	
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. MENOT				150	-70	80	20	-60	
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. TULOT				50	-50		-2	-2	
Rakennusten suunnittelumääräraha				50	150	200	179	-21	
Energialoudelliset investoinnit MENOT				200	-50	150	42	-108	
Energialoudelliset investoinnit TULOT				50	-42	8	0	-8	
Rakennusten alv-korjaukset							35	35	
RAKENNUKSET YHTEENSÄ									
MENOT		S		10 900	-300	10 600	10 240	-364	
TULOT		S		300	-292	8	55	51	
NETTO				10 600	-8	10 592	10 185		

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)	Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talous- arvio muutos- ten jälkeen	Toteu- tuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.2018
S=SITOVUUSTASO								
Kiinteät rakenteet ja laitteet								
Satamalahden kehittäminen, strateginen projekti			250		250	0	-250	
EcoSairila, strateginen projekti			300		300	77	-223	
Vt5 yhteysväli Mli Juva, kaupungin osuus			3 000	-300	2 700	2 575	-125	
VT13 Karikon liittymä			300		300	54	-246	
Mannerheimintie, joukkoliikennekatu			50		50	47	-3	
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt MENOT	3 650	3 504	300		300	300		3 804
Pyöräilyn ja kävelyn edistämishojelman toteuttaminen			150		150	142	-8	
Kadut (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			1 000		1 000	1 159	159	
<i>Kadut saneeraus</i>						1 057		
<i>Hulevesi</i>						32		
<i>Kevytliikenne</i>								
<i>Pienet järjestelyt</i>						42		
<i>Suunnitteluhankkeet</i>						27		
Kadut (yritys- ja asuinrakentamisen tukeminen)			1 000	300	1 300	1 260	-40	
Urheilupuiston ympäristön hulevesien käsittely			200	120	320	327	7	
Ruutukaavakeskustan kehittäminen			150		150	32	-118	
Savilahden rannan yhtenäinen kevytväylä, Graanin uusi alue			150		150	342	192	
Suoto- ja hulevesien biohiilikasetin pilotit (Ratinlampi, Urpolan lampi)			250	-170	80	82	2	
Katuvalojen saneeraus (ohjausyksiköt, katuvalot)			150		150	47	-103	
Geopark hanke (Unesco Status)			100		100	109	9	
Puistot ja leikkipaikat (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			200		200	201	1	
Kaihun matkailualueen (sis. Mlipuisto) kehittäminen			100		100	97	-3	
Suojakallionpuisto (omatoimikorttelikenttä Oravinkatu) MENOT			250	50	300	288	-12	
Suojakallionpuisto (omatoimikorttelikenttä Oravinkatu) TULOT				60	60	48	-12	
Satamien kunnostukset (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			75		75	58	-17	
Uimarantojen kunnostukset			40		40	38	-2	
Lentoasema, MENOT			100		100	22	-78	
Lentoasema, TULOT				58	58	22	-36	
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			125		125	100	-25	
Urheilupuiston suorituspaikat, MENOT						6	6	
Kiinteät rakenteet ja laitteet menot	S		8 240		8 240	7 361	-879	
Kiinteät rakenteet ja laitteet tulot	S			118	118	70	-48	
Kiinteät rakenteet laitteet netto			8 240	-118	8 122	7 291		
Koneet ja kalusto								
Hallinnon palvelualue (keskushallinto/ruoka- ja puhtaus)	S		75		75	74	-1	
Sivistyksen palvelualue	S		650		650	451	-199	
<i>Opetuslautakunta</i>						243		
<i>Kulttuuri, nuoriso ja liikunta lautakunta</i>						208		
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue	S		100		100	40	-60	
Koneet ja kalusto menot			825		825	566	-259	
SIJOITUKSET								
Osakkeet ja osuudet								
Osakkeiden hankinta			200	359	559	559		
Mikkeli Areena osakkeet	s		200			200		
Saimaan talous ja tieto				9		9		
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö				300		250		
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy				50		100		
Osakkeiden myynti*						426	426	
*) sis.myyntivoitot 3 / 1.83 /,-								
KAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
MENOT	S		20 665	2 833	23 498	21 328	-2 170	
TULOT	S		2 700	-974	1 726	1 631	-95	
NETTO			17 965	3 807	21 772	19 697	-2 075	

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Kustannus-	Ed.vuo-	Alkupe-	Talous-	Talous-	Toteu-	Poikkeama	Kustannus-
S=SITOVUUSTASO		arvio ja	sien	räinen	arvio-	arvio	tuma	(-) alle	arviosta
		sen muu-	käyttö	talous-	muutok-	muutos-		(+) yli	käytetty
		tokset		arvio	set	ten			31.12.2018
TASEYKSIKKO									
Etelä-Savon pelastuslaito									
MENOT	S			960		960	725	-235	
TULOT*	S			130		130	280	150	
NETTO				830		830	445	-385	
*sis.myyntivoiton 24.570,-									
LIIKELAITOKSET									
Otavan opisto									
MENOT	S			40		40	20	-20	
Vesiliikelaitos									
MENOT	S			2 990		2 990	2 974	-16	
<i>Laiteinvestoinnit</i>				565		565	671	106	
<i>Puhdistamot</i>				195		195	222	27	
<i>Verkosto</i>				2 230		2 230	2 081	-149	
TULOT (myyntivoitto 16 042 euroa)							170	170	
NETTO				2 990		2 990	2 804	-186	
Vesiliikelaitos/Metsä-Sairilan puhdistamo									
MENOT	S			12 731		12 731	9 650	-3 081	
TULOT	S			550		550	550		
NETTO				12 181		12 181	9 100		
INVESTOINNIT YHTEENSÄ									
(Ilman Metsä-Sairilan puhdistamoa)									
MENOT				24 655		27 488	25 047	-2 441	
TULOT				2 830		1 856	2 081	225	
NETTO				21 825		25 632	22 966	-2 666	
INVESTOINNIT YHTEENSÄ									
MENOT	S			37 386	2 833	40 219	34 696	-5 523	
TULOT	S			3 380	-974	2 406	2 632	226	
NETTO				34 006	3 807	37 813	32 064	-5 749	

2.4 Rahoitusosan toteutuminen

Kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitokset sisäisin erin
(1000 euroa)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	18 693		18 693	3 642	-15 051
Tulorahoituksen korjauserät	-2 054		-2 054	-2 187	133
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-37 386		-37 386	-34 696	2 690
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 226		1 226	1 288	62
Pv vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 154		2 154	1 344	-810
Investointien rahavirta yhteensä	-34 006		-34 006	-32 065	1 942
Toiminnan ja investoinnit , netto	-17 367		-17 367	-30 610	-13 243
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille				-76	-76
Antolainasaamisten vähennykset muilta	1 000		1 000	744	-256
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000		35 000	45 000	10 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-12 000		-12 000	-16 913	-4 913
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 209		-4 209	-7 959	-3 750
Muut maksuvalmiuden muutokset	200		200	9 176	8 976
Rahoituksen rahavirta	19 991		19 991	29 971	9 980
Rahavarojen muutos	2 624		2 624	-638	-3 262

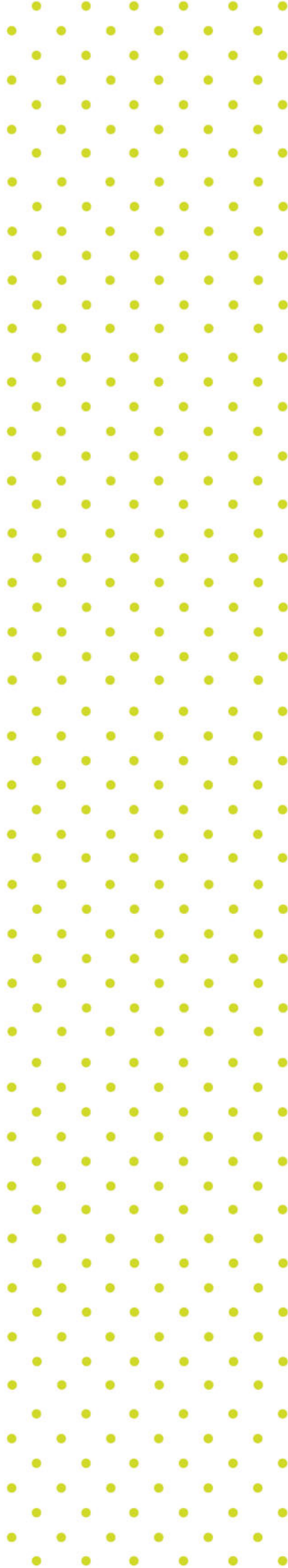
2.5 Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaupunki ja Etelä-Savon pelastus (taseyksikkö)		Päät. Kv 18.3.2019 § 28									
	Sito- vuus	Määrärahat			Tuloarviot			Tuloarviot			Tuloarviot alitus
		Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
KÄYTTÖTALOUSOSA											
Keskusvaalilautakunta	B	248		248	107	141	229		229	96	-133
Tarkastuslautakunta	B	86		86	66	20					
Kaupunginvaltuusto	B	207		207	207						
Hallinto- ja elinvoimapaivelut		227 774	837	228 611	233 162	-4 551	19 682	-800	18 882	19 560	
Muu konsernipalvelut	B	37 852	-3188	34 665	33 087	1 578	9 701	-800	8 901	9 672	771
Etelä-Savon sos.- ja terv.palv.kyn laskutus	B	180 000	4000	184 000	190 475	-6 475					6 475
Ruoka- ja puhtaushuoneist	N	9 922	25	9 947	9 600	347	9 982		9 982	9 888	-94
Ympäristölautakunta	B	2 089		2 089	2 004	85	976		976	1 025	49
Sivistystoimi		106 530	955	107 485	106 553	932	8 202	-484	7 718	7 624	-94
Kasvatus- ja opetuslautakunta	B	86 604	955	87 559	87 072	487	5 375	-435	4 940	4 889	-51
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	B	19 926		19 926	19 481	445	2 827	-49	2 778	2 735	-43
Kaupunkiympäristölautakunta	B	42 192	2 080	44 272	44 593	-321	44 402	-383	44 019	44 917	898
Kaupunki yhteensä											
Määrärahat	B	369 204	3 848	373 052	377 091	-4 040	63 510	-1 667	61 843	63 335	1 492
Tuloarviot	B										
Määrärahat	N	9 922	25	9 947	9 600	347	9 982		9 982	9 888	-94
Tuloarviot	N										
Taseyksikkö		379 126	3 872	382 998	386 691		73 491	-1 667	71 824	73 223	
Etelä-Savon pelastustoimi	N	15 955	675	16 630	16 102	528	16 914	675	17 589	16 715	-874
Käyttötalous kaikki yhteensä											
Määrärahat	B	369 204	3 848	373 052	377 091	-4 040	63 510	-1 667	61 843	63 335	1 492
Tuloarviot	B										
Määrärahat	N	25 877	700	26 577	25 702	875	26 896		27 571	26 603	-968
Tuloarviot	N						90 405	-992	89 413	89 938	525
		395 081	4 547	399 628	402 793	-3 166					

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot	B						201 660		201 660	199 834	-1 826		1826
Valtionosuudet	B						113 418		110 689	110 712	23		23
Rahoitustuotot/-kulut yht:	N	3 179		3 179	3 366	-187	6 230		6 230	6 786	556		
Korkotulot							1 750		1 750	1 773	23		
Muut rahoitustulot							4 480		4 480	5 013	533		
Korkomenot		979		979	562	417							
Muut rahoitusmenot		2 200		2 200	2 804	-604							
Tuloslaskelmaosa yhteensä		3 179	4 547	3 179	3 366	-187	321 308	-2 729	318 579	317 332	-1 248		
		398 260		402 807	406 159		411 714	-3 721	407 993	407 270			
INVESTOINTIOSA													
KAUPUNKI													
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET													
Mikkelin kyläverkko-hanke	B	400		400	301	99	300		300	205	-95		95
Taidemuseo (Akselin vuokratilaremontti)			841	841	300	-300						300	
Saitan palveluiden käyttöönotto					499								
MAA- JA VESIALUEET													
Maa- ja vesialueiden osto	B	100	661	761	957	-196			1 200	868	-332		332
Maa- ja vesialueiden myynti	B						2 000	-800				196	
Maanjalostus (Tulo)	B				-125	125							
RAKENNUKSET													
Rakennusten myynnit (tulot)	B						100		100	6	-94		94
Muut rakennukset	B	10 900	972	11 872	10 912	-960	300		300	55	-245		245
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET		8 240		8 240	7 361	879			118	70	-48		48
IRTAIMISTON INVESTOINNIT													
Hallinnon palvelualue	B	75		75	74								
Sivistyksen palvelualue	B	650		650	451	199							
Asumisen ja kaupunkiympäristön palvelualue	B	100		100	40	60							
OSAKKEET JA OSUUDET													
Osakkeet ja osuudet	B	200	359	559	559					426	426		
<i>Kaupungin investoinnit yhteensä</i>		20 665	2 833	23 498	21 328	2 170	2 700	-682	2 018	1 631	-387		
TASEYKSIKÖ													
Etelä-Savon pelastuslaitos	B	960		960	725	235	130		130	280	150		
<i>Investoinnit kaikki yhteensä</i>													
Määrärahat		21 625	2 833	24 458	22 053	2 405	2 830	-682	2 148	1 911	-237		
Tuloarviot													

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
<i>Tulorahoituksen korjaukserät</i>							-2 054	800	-1 254	-2 171	-917		
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset													
Antolainasaamisten lisäys	B				67	-67							
Antolainasaamisten vähennys	B						1000		1000	744	-256		
Lainakannan muutokset													
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B						25 000		25 000	35 000	10 000		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	12 000		12 000	16 913	-4 913							
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	4 209		4 209	7 959	-3 750							
Oman pääoman muutokset										9 761	9 761		
Muut maksuvalmiuden muutokset		2 396		2 396		2 396		10 983	10 983	634	-10 349		
Vaikutus maksuvalmiuteen													
YHTEENSÄ		438 490	7 380	445 870	453 151	-7 281	438 490	7 380	445 870	453 151	7 281		

Sitovuus B = brutto, N= netto

3

Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	
Toimintatuotot			
Myyntituotot	35 335 703,34	36 671 559,50	
Maksutuotot	4 619 758,13	5 276 918,68	
Tuet ja avustukset	4 835 852,82	4 228 603,76	
Muut toimintatuotot	<u>15 685 457,67</u>	<u>23 186 912,04</u>	69 363 993,98
Valmistus omaan käyttöön		471 325,64	505 883,03
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-75 294 455,89	-72 924 347,75	
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-19 548 586,10	-19 380 505,37	
Muut henkilösivukulut	-1 580 788,74	-3 535 245,63	
Henkilöstökorvaukset	<u>-1 177 340,26</u>	<u>-1 132 133,97</u>	-96 972 232,72
Palvelujen ostot	-233 716 789,77	-227 495 199,86	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 697 022,04	-14 887 832,89	
Avustukset	-15 346 415,07	-15 670 615,75	
Muut toimintakulut	<u>-9 076 141,83</u>	<u>-8 327 598,86</u>	-266 381 247,36
Toimintakate	-309 489 442,10	-293 483 603,07	
Verotulot	199 833 996,65	201 593 765,75	
Valtionosuudet	110 712 221,00	112 799 207,00	
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	1 772 599,86	1 828 718,78	
Muut rahoitustuotot	4 515 850,17	7 752 225,20	
Korkokulut	-897 407,00	-949 238,94	
Muut rahoituskulut	<u>-2 805 775,69</u>	<u>-2 879 092,24</u>	5 752 612,80
Vuosikate	3 642 042,89	26 661 982,48	
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	<u>-17 644 338,19</u>	<u>-23 215 508,75</u>	-23 215 508,75
Tilikauden tulos	-14 002 295,30	3 446 473,73	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	672 748,42	383 602,45	
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00	0,00	
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)	-13 329 546,88	3 830 076,18	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	16,35	19,12	
Vuosikate/Poistot, %	20,64	114,85	
Vuosikate, euroa/asukas	68	491	
Asukasmäärä	53 843	54 278	

3.2 Rahoituslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	3 642 042,89	26 661 982,48
Tulorahoituksen korjauserät	-2 187 271,75	-1 876 248,04
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-34 766 799,77	-42 176 563,78
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 288 236,83	1 824 500,76
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 414 268,60	12 454 061,52
Toiminnan ja investointien rahavirta	-30 609 523,20	-3 112 267,06
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-80 602,05	-698 469,55
Antolainasaamisten vähennykset	744 397,02	1 743 921,88
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	45 000 000,00	40 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 913 166,98	-16 151 314,57
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 213 595,45	-26 841 868,53
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	740 374,56	-5 389,66
Vaihto-omaisuuden muutokset	-1 095 663,24	918 279,74
Saamisten muutos	-7 817 945,47	4 487 127,50
Korottomien velkojen muutos	18 607 189,96	-15 187 144,40
Rahoituksen rahavirta	29 970 988,35	-11 734 857,59
Rahavarojen muutos	-638 534,85	-14 847 124,65
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	60 828,15	699 363,00
Rahavarat 1.1.	-699 363,00	-15 546 487,65
	-638 534,85	-14 847 124,65

3.3 Tase

(Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	31.12.2018	31.12.2017
VASTAAVAT		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	246 035,45	1 108 240,40
Ennakkomaksut	4 253 311,28	3 336 554,81
	<u>4 499 346,73</u>	<u>4 444 795,21</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	94 528 194,92	93 723 187,36
Rakennukset	133 026 990,28	138 435 479,37
Kiinteät rakenteet ja laitteet	72 298 954,61	75 707 295,34
Koneet ja kalusto	4 762 747,43	4 767 516,42
Muut aineelliset hyödykkeet	597 277,85	597 277,85
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	53 429 217,19	30 422 617,58
	<u>358 643 382,28</u>	<u>343 653 373,92</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	79 486 663,53	78 969 571,13
Muut lainasaamiset	22 396 097,91	23 140 494,92
Muut saamiset	1 865 133,91	1 809 068,21
	<u>103 747 895,35</u>	<u>103 919 134,26</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	1 067 824,77	935 934,73
Muut toimeksiantojen varat	67 350,43	67 350,43
	<u>1 135 175,20</u>	<u>1 003 285,16</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 810 223,71	714 560,47
Muu vaihto-omaisuus	0,00	0,00
	<u>1 810 223,71</u>	<u>714 560,47</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	42 430,00	169 965,35
Lainasaamiset	1 286 915,05	1 334 911,92
Muut saamiset	4 000,00	4 000,00
	<u>1 333 345,05</u>	<u>1 508 877,27</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 637 997,31	4 883 966,40
Lainasaamiset	9 503 524,64	3 418 385,93
Muut saamiset	2 955 229,38	2 817 106,20
Siirtosaamiset	7 369 398,72	4 353 213,83
	<u>23 466 150,05</u>	<u>15 472 672,36</u>
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20 202,36	20 202,36
	<u>20 202,36</u>	<u>20 202,36</u>
Rahat ja pankkisaamiset	40 625,79	679 160,64
VASTAAVAA YHTEENSÄ	494 696 346,52	471 416 061,65

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 935 630,56	160 935 630,56
Arvonkorotusrahasto	53 566 645,07	53 703 964,98
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	4 876 298,77	1 046 222,59
Tilikauden yli-/alijäämä	-13 329 546,88	3 830 076,18
	<u>206 049 027,52</u>	<u>219 515 894,31</u>

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	1 894 967,88	2 567 716,30
Vapaaehtoiset varaukset	<u>2 782 943,72</u>	<u>2 782 943,72</u>
	4 677 911,60	5 350 660,02

Pakolliset varaukset

Eläkevaraukset	19 939,56	35 607,48
Muut pakolliset varaukset	<u>7 104 123,27</u>	<u>8 021 247,41</u>
	7 124 062,83	8 056 854,89

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	9,00	705,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	3 875 389,30	2 999 980,10
Muut toimeksiantojen pääomat	<u>161 284,78</u>	<u>163 733,38</u>
	4 036 683,08	3 164 418,48

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	145 150 482,00	118 193 461,55
Lainat julkisyhteisöiltä	2 615 205,52	2 767 449,28
Saadut ennakot	0,00	140 000,00
Muut velat	3 796 267,32	3 654 198,57
Siirtovelat	<u>685 663,36</u>	<u>685 663,36</u>
	152 247 618,20	125 440 772,76

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	64 024 665,74	72 349 902,35
Lainat julkisyhteisöiltä	140 006,39	151 026,96
Lainat muilta luotonantajilta	4 648 501,91	4 243 783,84
Saadut ennakot	1 102 535,51	926 437,89
Ostovelat	20 966 087,21	17 784 500,58
Muut velat	4 592 990,90	4 053 375,56
Siirtovelat	<u>25 086 255,63</u>	<u>10 378 434,01</u>
	120 561 043,29	109 887 461,19

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

494 696 346,52	471 416 061,65
-----------------------	-----------------------

3.4 Konsernin tuloslaskelma

	01.01.-31.12.2018	01.01.-31.12.2017
Toimintatuotot	266 352 314,38	273 023 200,24
Toimintakulut	-561 228 853,64	-551 933 784,63
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-77 920,47	376 616,42
Toimintakate	-294 954 459,73	-278 533 967,97
Verotulot	197 628 929,71	199 350 480,70
Valtionosuudet	136 843 092,00	139 118 094,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	611 924,50	662 101,92
Muut rahoitustuotot	1 147 248,76	961 386,54
Korkokulut	-4 330 401,05	-4 854 897,14
Muut rahoituskulut	-1 869 850,40	-1 948 392,26
Vuosikate	35 076 483,79	54 754 805,79
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-46 197 582,16	-50 042 288,66
Omistuksen eliminointierot	-4,45	0,00
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Satunnaiset erät	143 745,06	23 559,16
Tilikauden tulos	-10 977 357,76	4 736 076,29
Tilinpäätössiirot	0,00	-73 113,43
Tilikauden verot	-1 041 911,36	-1 432 017,39
Laskennalliset verot	-594 979,82	-815 481,89
Vähemmistöosuudet	253 359,17	81 748,36
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-12 360 889,77	2 497 211,94

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	47,46	49,47
Vuosikate/Poistot, %	75,93	109,42
Vuosikate, euroa/ asukas	651,46	1008,78
Asukasmäärä	53843	54278

3.5 Konsernin rahoituslaskelma

	31.12.2018	31.12.2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	35 076 483,79	54 754 805,79
Satunnaiset erät	143 745,06	23 559,06
Tilikauden verot	-1 041 911,36	-1 432 017,39
Tulorahoituksen korjauserät	-3 040 031,11	358 109,87
	31 138 286,38	53 704 457,33
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-79 686 791,81	-111 511 731,22
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 456 934,56	2 393 825,29
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 950 727,44	24 918 394,14
Toiminnan ja investointien rahavirta	-68 279 129,81	-84 199 511,79
	-37 140 843,43	-30 495 054,46
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-13 567,15	-392 245,55
Antolainasaamisten vähennykset	26 252,90	522 882,38
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	77 782 064,54	75 419 690,50
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-40 175 406,78	-37 829 641,38
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-19 300 223,84	-9 299 977,79
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	219 410,68	-425 022,38
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	754 400,16	12 399,92
Vaihto-omaisuuden muutos	-478 976,72	796 865,68
Saamisten muutos	3 412 531,34	-1 460 442,78
Korottomien velkojen muutos	8 248 660,00	760 032,98
Rahoituksen rahavirta	30 475 145,13	28 104 541,58
Rahavarojen muutos	-6 665 698,30	-2 390 512,88
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	29 848 437,76	36 514 136,08
Rahavarat 1.1.	36 514 136,08	38 904 648,96
Ed.tilikauden oikaisu		
Yritysjärjestelyissä tulleet/lähteneet rahavarat	0	
	-6 665 698,32	-2 390 512,88

3.6 Konsernitase (lyhyt)

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	3 376 714,19	2 929 332,11
Konserniliikearvo	198 426,13	261 010,39
Muut pitkävaikutteiset menot	1 055 919,99	2 316 713,68
Ennakkomaksut	4 308 743,21	3 336 554,81
	8 939 803,52	8 843 610,99
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	101 275 103,07	100 545 188,11
Rakennukset	429 090 469,65	439 834 184,47
Kiinteät rakenteet ja laitteet	80 594 116,17	84 848 400,81
Koneet ja kalusto	86 699 131,81	87 154 737,61
Muut aineelliset hyödykkeet	3 572 781,95	3 901 241,04
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	89 216 752,17	51 350 966,83
	790 448 354,82	767 634 718,87
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	14 925 270,87	14 841 299,70
Osakkeet ja osuudet	9 367 168,42	9 342 543,42
Muut lainasaamiset	25 300 618,95	25 221 932,83
Muut saamiset	1 585 423,83	1 701 332,05
	51 178 482,07	51 107 108,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	3 844 344,57	2 973 438,85
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 441 622,53	6 962 645,80
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	2 831 215,89	3 025 045,68
Lyhytaikaiset saamiset	46 010 463,88	49 229 165,44
	48 841 679,77	52 254 211,12
Rahoitusarvopaperit	2 325 290,84	2 332 310,84
Rahat ja pankkisaamiset	27 523 146,92	34 181 825,24
VASTAAVAA YHTEENSÄ	940 542 725,04	926 289 869,71

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 935 630,56	160 935 630,56
Arvonkorotusrahasto	59 893 729,55	60 031 049,46
Muut omat rahastot	5 810 882,79	5 865 966,79
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	60 099 606,51	57 476 500,00
Tilikauden yli- / alijäämä	-12 360 889,77	2 497 211,95
	274 378 959,64	286 806 358,76

VÄHEMMISTÖOSUUS	9 921 653,89	10 026 412,94
-----------------	--------------	---------------

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset	19 939,56	35 607,48
Muut pakolliset varaukset	10 885 661,78	12 849 068,17
	10 905 601,34	12 884 675,65

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	6 834 351,82	5 209 045,94
-------------------------	--------------	--------------

KONSERNIRESERVI	33 876,43	45 168,33
-----------------	-----------	-----------

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	423 788 156,53	389 557 965,78
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	18 724 459,47	18 157 448,22
Lyhytaikainen korollinen pääoma	99 741 999,41	115 665 756,24
Lyhytaikainen koroton pääoma	96 213 666,51	87 937 037,85
	638 468 281,92	611 318 208,09

VASTATTAVAA YHTEENSÄ	940 542 725,04	926 289 869,71
-----------------------------	-----------------------	-----------------------

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

4

Liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt, mikäli myöhemmin näissä liitetiedoissa ei toisin mainita. Mikäli tytäryhteisön konsernitilinpäätöksen tekemisen edellytykset eivät täyty, eikä se ole tehnyt konsernitilinpäätöstä, on sen tyttärien tiedot yhdistelty konsernitilinpäätökseen suoraan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistetty sellaisia tytäryhtiöidemme yhtiöitä, joita tyttäremme eivät ole olennaisuuden arvioinnin perusteella yhdistelleet omaan tilinpäätökseensä. Nämä yhtiöt ovat: KS Energiavälitys Oy, Suomen Voimatieto Oy, Lumme Energia Oy ja Finn Wind Oy. Mikkelin kaupungin omistusyhteisöistä Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy, ei toimintaa.

Konsernitilinpäätöksessä on huomioitu kaikki olennaiset yhdisteltävien yhteisöjen ilmoittamat korjaukset, jotka ovat tulleet talouspalveluihin 5.3.2019 mennessä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pää- omaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhtiöiden sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pää- omasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Konsernitaseesta esitetään lyhennetty versio.

Muut velat

Muiden velkojen erittelyssä ei esitetä muut velat riviä, koska eliminoidussa lyhyessä taseessa ei ole erikseen muut velat taseryhmää.

Siirtovelat

Olennaisissa erissä ei ole esitetty erikseen riviä menoajamät ja siirtovelat yhteensä, koska lyhyt eliminoitu konsernitase ei tuo rivejä erikseen. Pyydetyistä liitetiedoista on kerätty erät, jotka on ilmoitettu.

Myyntituotot

Myyntituottoihin kirjattu Etelä-Savon Koulutus Oy:n yksikköhintarahoitusta 26 0130 871,00 euroa on oikaistu konsernitilinpäätöksessä valtionosuuskohtaan. Vuoden 2017 vastaava summa on 26 318 887,00 euroa.

Verotulot

Verotuloista on oikaistu kiinteistöveroja 2,3 milj. euroa.

Konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskeva liitetieto

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen on Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy:ltä tullut korjattu tilinpäätös, jonka vaikutus on korjattu vuodelle 2017.

Samalla on korjattu Mikkelin Arkistotalo Oy:n, Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n ja Kiinteistö Oy Mikkelin Tietotaitokorttelin muuttuneita tietoja.

Tehtyjen korjausten yhteisvaikutus on:

Tuloslaskelma	-3 383 392,42
Tase	-3 289 157,54

Rahoituslaskelma

Liitetiedot

Liitetieto 12	Pakollisten varausten muutokset
Liitetieto 19a	Maa- ja vesialueet erittely
Liitetieto 24	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
Liitetieto 25	Oman pääoman erittely
Liitetieto 29	Pakolliset varaukset
Liitetieto 33	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

Tarkemmat tiedot korjauksista liitetiedon liitteenä.

Laskennallisia verovelkoja koskeva liitetieto

	2018	2017
Korottomaan vieraaseen pääomaan sisältyvät laskennalliset verovelat		
Pitkäaikainen koroton vieraspääoma	3 170 005,00	3 184 323,82
Lyhytaikainen koroton vieraspääoma	6 223 621,37	5 614 322,71
Yhteensä	9 393 626,37	8 798 646,53

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti, joita on muutettu vuoden 2013 alusta vastaamaan Kuntaliiton suosituksen mukaisia alimpia poistoaikoja. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskenta-perusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenon tai sitä alemman todennäköisen hankintamenon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimukset

Koronvaihtosopimuksista esitetään oma liitetieto.

Muut toimintakulut

Luottotappioiden kirjaus

Saatavista poistetuista myyntilaskuista on tehty luottotappiokirjaukset tuloslaskelman erään muut toimintakulut.

Varausten ja rahastojen muutos

Poistoeron muutos ja varausten muutos pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen investoinnit rahoitetaan kunnilta kerättävällä maksuosuudella.

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Keskushallinto	5 468 762,99	14 700 896,33	5 281 333,93	13 441 800,79
Sosiaali- ja terveyspalvelut	117 895 697,31	111 344 588,79		2 469 658,59
Ympäristöpalvelut	1 009 406,76	1 452 096,76	1 014 610,76	1 452 096,76
Opetuspalvelut	11 830 303,30	6 643 003,56	5 788 182,90	6 267 753,66
Kulttuuri- ja vapaa-aika	2 623 727,33	2 246 848,98	2 644 924,32	2 246 848,98
Yhdyskuntapalvelut	26 272 471,05	28 664 732,39	29 292 184,10	24 741 808,64
Muut palvelut	101 251 945,64	107 971 033,44	16 455 535,95	18 744 026,56
<i>Kunnan toimintatuotot yhteensä</i>	266 352 314,38	273 023 200,25	60 476 771,96	69 363 993,98

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 7

Verotulojen erittely

	2018	2017
Kunnan tulovero	167 522 930,97	169 353 063,87
Osuus yhteisöveron tuotosta	13 164 195,07	13 293 105,76
Kiinteistövero	19 146 870,61	18 947 596,12
<i>Verotulot yhteensä</i>	199 833 996,65	201 593 765,75

Liitetieto 8

Valtionosuuksien erittely

	2018	2017
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	114 035 797,00	112 781 763,00
<i>Siiitä</i> :Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	20 439 862,00	18 598 056,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-3 323 576,00	17 444,00
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	110 712 221,00	112 799 207,00

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	192 065 776,34	181 011 917,80
Muiden palvelujen ostot	41 651 013,43	46 483 282,06
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	233 716 789,77	227 495 199,86

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	20 % - 33,3 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v, 50 v	2%, 3,34%, 5%
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v	3,34%, 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Kadut, tiet, torit ja puistot	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sillat, laiturit ja uimalat	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Muut maa- ja vesirakenteet	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	mj-poisto	15 %	15 %
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	tasapoisto	10 v	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10 v -20 v	5 % - 10 %
Lentoasema	mj-poisto	20 %	0,2
Vesimittarit (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	20 %	0,2
Vesijohto- ja viemäriverkostot (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	30 v	3,34 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 v, 5 v	20% - 25%
Liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 v	20 %
Liikkuvat työkoneet (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	10 v	10 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v, 5 v	20% - 33,34%
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Sairaala- , terveydenhuolto- yms.laitteet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut aineelliset hyödykkeet			
Luonnonvarat	poisto käytön mukaan		
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa		
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		
Pysyvien vastaavien sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa		
Taseyksiköt (Etelä-Savon pelastuslaitos)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitos (Otavan opisto)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitokset (Vesilaitos)			
Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja			

Pakollisten varausten muutokset

Kohde	2018	2017	2018	2017
	Konserni	Konserni	Kunta	Kunta
Jätehuolto (siirtynyt) Mikkelin kaupunki				
Kaatopaikkojen jälkihoito 1.1.2018	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Kaatopaikkojen jälkihoito 31.12.2018	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 1.1.2018	1 513 580,65	1 488 935,40	1 513 580,65	1 488 935,40
Lisäykset tilikaudella	50 000,00	88 050,32	50 000,00	88 050,32
Vähennykset tilikaudella	501 472,60	63 405,07	501 472,60	63 405,07
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 31.12.2018	1 062 108,05	1 513 580,65	1 062 108,05	1 513 580,65
Ympäristövaraukset 1.1.2018	1 312,13	35 000,00	1 312,13	35 000,00
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella		33 687,87	1 312,13	33 687,87
Ympäristövaraukset 31.12.2018	0,00	1 312,13	0,00	1 312,13
Muut pakolliset varaukset				
Varaukset 1.1.2018	6 306 627,64	674 330,70	5 491 823,46	0,00
Lisäykset tilikaudella	13 078,20	5 632 296,94		5 491 823,46
Vähennykset tilikaudella	557 256,41		464 339,41	
Muut pakolliset varaukset 31.12.2018	5 762 449,43	6 306 627,64	5 027 484,05	5 491 823,46
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 1.1.2018	4 076 081,58	3 978 263,74		
Lisäykset tilikaudella		97 817,84		
Vähennykset tilikaudella	1 029 508,44			
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 31.12.2018	3 046 573,14	4 076 081,58		
Eläkevastuut 1.1.2018	35 607,48	63 708,24	35 607,48	63 708,24
Lisäykset tilikaudella	11 000,00		11 000,00	
Vähennykset tilikaudella	26 667,92	28 100,76	26 667,92	28 100,76
Eläkevastuut 31.12.2018	19 939,56	35 607,48	19 939,56	35 607,48
	10 905 601,35	12 947 740,65	7 124 062,83	8 056 854,89

Vuoden 2017 vertailutietoja korjattu Muiden pakollisten varausten osalta 126 130,00 eurolla

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	837 657,11	2 619 163,74	837 657,11	2 619 163,74
Rakennusten myyntivoitot	2 752,07	1 812 720,64		1 812 720,64
Muut myyntivoitot	482 925,91	3 252 634,32	377 837,52	2 998 020,49
Myyntivoitot yhteensä	1 323 335,09	7 684 518,70	1 215 494,63	7 429 904,87
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden myyntitappiot	841,00		841,00	
Kiinteistöjen myyntitappiot	787,28	98 976,75	787,28	98 976,75
Myyntitappiot yhteensä	1 628,28	98 976,75	1 628,28	98 976,75

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Satunnaiset tuotot				
Muut	145 522,40	23 678,16		
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	145 522,40	23 678,16	0,00	0,00
Satunnaiset kulut				
Muut	1777,38			
<i>Satunnaiset kulut yhteensä</i>	1777,38			

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	2018	2017
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä		
Etelä-Savon Energia Oy	2 860 000,00	2 860 000,00
Metsäsairila Oy	350 000,00	350 000,00
YIT Kuntatekniikka Oy		480 000,00
Etelä-Savon Työterveys Oy		817 557,52
Mikkelin Mikaeli Oy	5 000,00	
	3 215 000,00	4 507 557,52
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Muut yhtiöt	58 024,43	33 944,90
Suur-Savon Sähkö Oy	650 220,00	509 339,00
	708 244,43	543 283,90
Osuuspääoman korot	19 632,75	18 739,50
	3 942 877,18	5 069 580,92

Arvonkorotukset

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Pysyvien vastaavien arvonkorotukset				
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 1.1.	53 308 951	53 445 709	53 607 565	53 840 722
Muut arvonkorotukset		120 936	96 400	120 936
Lisäykset				
Vähennykset	137 320	257 694	137 320	257 694
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 31.12.	53 171 631	53 308 951	53 566 645	53 703 965
Rakennukset arvonkorotukset 1.1.	6 722 099	6 722 099		
Lisäykset				
Vähennykset				
Rakennukset arvonkorotukset 31.12.	6 722 099	6 722 099		
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	59 893 730	60 031 050	53 566 645	53 703 965

ARVONKOROTUKSEN PERIAATTEET JA NIIDEN KOHTEIDEN ARVONMÄÄRITYKSEN MENETELMÄT

Mikkelin maa- ja vesialueiden arvonkorotukset on tehty tonttirekisteriohjelman laskelmien mukaan, arvonkorotuksista ei ole tehty ulkopuolista arviota.

Osakkeissa ja osuuksissa sekä muussa käyttöomaisuudessa ei ole arvonkorotuksia.

Vertailutieto vuodelta 2017 korjattu oikeaksi.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet 31.12.2018	4 333 470	0	165 876	0	4 499 346
Muut pitkävaikutteiset menot					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	1 006 290	0	101 950	0	1 108 240
Lisäykset tilikauden aikana	0	0	8 309	0	8 309
Tilikauden poistot	837 665	0	32 848	0	870 514
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	168 625	0	77 410	0	246 035
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,					
aineettomat 1.1.2018	3 270 855	0	65 700	0	3 336 555
Lisäykset tilikauden aikana	1 099 442	0	22 766	0	1 122 208
Rahoitusosuudet tilikaudella	205 452	0	0	0	205 452
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	4 164 846	0	88 466	0	4 253 311
Aineelliset hyödykkeet 31.12.2018	285 308 705	1 857 511	71 436 319	40 847	358 643 382
Maa- ja vesialueet 1.1.2018					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	93 665 894	0	57 293	0	93 723 187
Lisäykset tilikauden aikana	957 141	0	0	0	957 141
Vähennykset tilikauden aikana	152 133	0	0	0	152 133
Poistamaton hankintameno 31.12.	94 470 901	0	57 293	0	94 528 195
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	94 470 901	0	57 293	0	94 528 195
Rakennukset					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	128 745 947	0	9 689 532	0	138 435 479
Lisäykset tilikauden aikana	1 385 786	0	405 860	0	1 791 645
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	7 060	0	7 060
Vähennykset tilikauden aikana	5 597	0	0	0	5 597
Siirrot erien välillä	324 069	0	0	0	324 069
Tilikauden poistot	6 978 167	0	533 380	0	7 511 547
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	123 472 038	0	9 554 952	0	133 026 990
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	45 244 107	3 142	30 460 046	0	75 707 295
Lisäykset tilikauden aikana	1 852 997	0	1 837 211	0	3 690 208
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	98 848	0	98 848
Vähennykset tilikauden aikana	190	0	1 958	0	2 148
Siirrot erien välillä	111 517	0	88 694	0	200 212
Tilikauden poistot	5 057 015	1 820	2 138 929	0	7 197 764
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	42 151 416	1 322	30 146 217	0	72 298 955
Koneet ja kalusto					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	1 356 698	2 194 674	1 184 731	31 413	4 767 516
Lisäykset tilikauden aikana	525 395	575 663	146 283	19 735	1 267 077
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	190 349	0	0	190 349
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	96	0	96
Siirrot erien välillä	979 214	0	3 802	0	983 016
Tilikauden poistot	872 219	808 745	373 153	10 301	2 064 418
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 989 089	1 771 244	961 568	40 847	4 762 747
Muut aineelliset hyödykkeet					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	597 278	0	0	0	597 278

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	597 278	0	0	0	597 278

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,

aineelliset 1.1.2018	9 220 131	0	21 202 487	0	30 422 618
Lisäykset tilikauden aikana	14 948 148	148 945	10 203 332	0	25 300 425
Rahoitusosuudet tilikaudella	125 496	64 000	597 033	0	786 528
Siirrot erien välillä	1 414 801	0	92 497	0	1 507 297
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	22 627 983	84 945	30 716 289	0	53 429 217

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Maa- ja vesialueet	100 192 622,93	99 447 756,54	94 528 194,92	93 723 187,36
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 082 480,14	1 081 433,17		
Muut maa- ja vesialueet				
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>101 275 103,07</i>	<i>100 545 188,11</i>	<i>94 528 194,92</i>	<i>93 723 187,36</i>

Liitetieto 19b

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset					
	Osakkeet Konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. Yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-laina saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä	
Hankintameno 1.1.	45 832 674,75	9 141 549,97	19 910 631,42	4 084 714,94	78 969 571,08	0,00	21 078 969,97	0,00	3 870 593,16	24 949 563,13	
Lisäykset	350 000,00	200 000,00		9 254,91					80 602,05	80 602,05	
Vähennykset	0,00	42 000,00		162,48			741 283,11		27 650,26	768 933,37	
Siirrot erien välillä										0,00	
Hankintameno 31.12.	46 182 674,75	9 299 549,97	19 910 631,42	4 093 807,37	79 486 663,51	0,00	20 337 686,86	0,00	3 923 544,95	24 261 231,81	

Arvonlennukset
Arvonkorotukset
Kirjanpitoarvo 31.12.

Tytärtyhtiöosuudet, laskettu yhtiöiden alkuperäisistä taseista

				Kuntakonsernin osuus, euroa		
Kotipaikka	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta/voitosta	
Asunto Oy Hirvipari	Mikkeli	95,69	95,69	501 330	388 366	26 749
Asunto Oy Pirttitie III	Mikkeli	100,00	100,00	38 080	793 859	2 366
Asunto Oy Tuppura	Mikkeli	97,00	97,00	798 988	344 788	2 454
Asunto Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	Mikkeli	64,27	64,27	75 072	46 267	6 241
Kiinteistö Oy Kenkäveronniemi	Mikkeli	66,70	66,70	1 009 575	149 628	6
Kiinteistö Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Mikkeli	51,56	51,56	2 945 337	225 423	19
Kiinteistö Oy TeknoGraani	Mikkeli		75,64	1 885 006	134 177	22
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	Mikkeli	80,65	80,65	227 176	1 545 123	-65 679
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Mikkeli	100,00	100,00	27 497 378	131 170 804	1 451 768
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Mikkeli	100,00	100,00	8 466 512	21 949 677	379 667
Metsäsairila Oy	Mikkeli	100,00	100,00	9 109 842	878 914	863 849
Mikkelin Arkistotalo Oy	Mikkeli	56,00	56,00	2 569 543	17 887	194 036
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Mikkeli	100,00	100,00	1 946 759	6 247 291	-2
Mikkelin Matkailu Oy	Mikkeli	100,00	100,00	132 825	0	-140
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	Mikkeli	100,00	100,00	9 004	21 071 052	0
Mikkelin Ravirata Oy	Mikkeli	52,70	52,70	259 545	161 381	-28 080
Mikalo Oy	Mikkeli	100,00	100,00	3 154 930	65 967 465	-11 198
Mikkelin Jäähalli Oy	Mikkeli	74,88	89,10	2 642 892	7 035 793	-488
Asunto Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalo Oy)	Mikkeli		70,00	2 832	2 734	9
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	Mikkeli	62,50	62,50	4 434 931	2 867 411	-132 417
Kiinteistö Oy Jääkärintie 31	Mikkeli		100,00	8 642	8 133 556	17
Kiinteistö Oy Mikkelin Takojankatu	Mikkeli	58,63	58,63	296 301	3 091	14
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Mikkeli	100,00	100,00	7 256 062	21 546 194	-7 746
Kiinteistö Oy Ristiinan Suopursu	Mikkeli	70,00	70,00	75 759	218 203	7 641
Kiinteistö Oy Kyyhkylä	Mikkeli		100,00	344 210	2 655 033	53 322
BioSairlla Oy	Mikkeli		80,00	413 251	5 331 648	-336 338
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	Mikkeli	100,00	100,00	58 856	54 371	-41 144
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö sr	Mikkeli	63,21	63,21	278 749	3 807	28 754
Kiinteistö Oy Koppelonpesä	Mikkeli		100,0	222 853		0
Tytäryhtiöt yhteensä				76 662 238	298 943 944	2 393 702
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	jäsen			2 866	1 109 464	-36

Mikkelin Asumisoikeus Oy:n omassa pääomassa on kirjattuna asumisoikeusmaksuja 1 970 810,39 euroa, jotka yhtiö on velvollinen palauttamaan asukkailla heidän luopuessaan asumisoikeudestaan.

Ilman asumisoikeusrahastoa konsernin osuus omasta pääomasta on -24 051,70 euroa.

Kuntayhtymäosuudet

		Kuntakonsernin osuus			
Kotipaikka	Kaupungin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pää-omasta	tilikauden tappiosta / voitosta	
Etelä-Savon sairaanhoitopiirin ky	Mikkeli	57,42	17 721 332	80 603 549	-165 329
Etelä-Savon maakuntaliitto	Mikkeli	33,02	262 529	513 850	51 513
Itä-Suomen päihdehuollon ky	Mäntyharju	10,81	202 202	8 105	1 923
Etelä-Savon Kampuskiinteistöt kuntayhtymä	Mikkeli	72,30	13 637 609	21 975 021	242 909
Vaalijalan kuntayhtymä	Pieksämäki	12,37	1 155 704	3 245 327	-68 082
Kuntayhtymät yhteensä			32 979 376	106 345 851	62 935

Omistusyhteisyyshyöteistö

				Kuntakonsernin osuus		
Kotikunta	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta / voitosta	
Yhteisyyhteisöt						
Mikkelin Mikaeli Oy	Mikkeli	33,3	33,3	73 395	17 462	-6 525
Osakkuusyhtiöt						
AsOy Mikkelin Lehmusrivi (6 as)	Mikkeli	40,5	40,5	79 347	1 018	-1 066
AsOy Partinkartano	Mikkeli	29,8	29,8	91 213	40 320	6
KiintOy Kattilansillan kauppakeskus	Mikkeli	32,1	32,1	86 456	482	0
KiintOy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	Mikkeli	41,2	41,2	320 381	19 030	11
KiintOy Mikkelin Musiikkiopistotalo	Mikkeli	21,2	21,2	354 694	6 162	-3 123
KiintOy Otavan Ketola	Mikkeli	47,3	47,3	106 681	905	-1 760
Kyyhkylän Asuntolat Oy	Mikkeli	49,2	49,2	9 967	22 884	7
Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy	Mikkeli	36,8	36,8	Ei toimintaa vuonna 2018		
Mikkelin Pesula Oy	Mikkeli	42,9	42,9	678 966	2 814 309	17 514
KiintOy Torikioski	Mikkeli	17,7	44,3	497 702	1 767	1 834
Kaakkois-Suomen Amk Oy	Kouvola	36,2	36,2	9 633 468	7 666 793	8 666
Saimaa Stadium Oy		35,3	35,3	2 628 874	3 488 179	-280 207
K-S Energiavälitys Oy, Jyväskylä	Jyväskylä		20,0	22 908		22
Suomen Voimatieto Oy, Imatra	Imatra		21,7	86 024		5 776
Koskienergia Oy	Mikkeli		45,0	4 774 770		-1 791 402
Yhteensä				19 444 848	14 079 311	-2 050 245

Omistukset muissa yhteisöissä

	Kirjanpito-arvo 31.12.2018	Osakkeita, kpl	Omistus- osuus, %
AsOy Jääkärintie 29 (1 as)	48 774,50	10 014	15,4
AsOy Kvartetti (1 as)	353,19	21	0,2
AsOy Mikkeli (1 as)	67 275,17	27	5,4
AsOy Mikkelin Jalavapuu (1 as)	71 743,75	762	3,8
AsOy Orijärven Kyläpuisto	293 497,00	427	20,7
AsOy Porrassalmentie 28 (1 as)	44 317,52	2 111	12,4
AsOy Porrassalmentie 43 (1 as)	16 634,69	300	2,2
AsOy Ristiinatie 17 (1 as)	807,30	480	0,6
Kiinteistö Oy Laaninkulma	209 613,59	379	27,6
Kiinteistö Oy Näsiäkara	252,28	15	10,0
Kiinteistö Oy Kankaalan Talonhoito Oy	33,64	2	6,7
Kiinteistö Oy Suomenniemen Kate	14 917,76		
Kiinteistö Oy Vaahteranlehti	278,11	3 680	18,4
Kuntarahoitus Oy	526 083,03	222 675	
Mikkelin Keilahalli Oy	1,68	1	0,1
Pieksämäen Jäähalli Oy	1 681,88	100	
Saimaa Golf Oy	43 728,86	5	1,0
Saimaa Capital Oy	189 376,41	41 537	1,3
Suur-Savon Sähkö Oy	1 958 426,54	10 836	13,6
YH Suomi Oy			
Amplus	27 785,26	108 974	
Kuntien Tiera Oy	54 435,00	54 435	
Kunnan Taitoa Oy	64 192,00	49 492	
Suomen kalliotaideyhdistys	500,00		
Joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmä Oy	4 361,52		
Porrassalmen kehitys Oy	23 700,00	1 000	10,0
Koha-Suomi Oy	6 015,13		
Saimaan Talous ja Tieto Oy	9 254,91	1	
osuudet:			
Luottokunta	100,00	1	
Maakunta-arkisto	5 045,64		
Mikkelin Kauppahuone	168,19		
Mikkelin Puhelinosuuskunta	254 454,06	673	
Osuuskunta Metsäliitto	128 462,47		
Olkolan vesiosuuskunta	2 561,19	3	
Sairilan vesiosuuskunta	13 051,40	3	
Hintikan vesiosuuskunta	672,75	8	
Vesiosuuskunta Hauki	268,00		
Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunta	84,10	1	
Hermannin vesiosuuskunta	10 898,58	5	
Yhteensä	4 093 807,10		

Etelä-Savon Pääomarahasto, Indekon Oy, Luoteis-Venäjän Rahasto Oy ja Savon Teknia Oy ovat yhdistyneet Saimaa Capital Oy:ksi

Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	42 430,00	208 086,69	81 965,35	452 248,41
Lainasaamiset	19 341,57	6 909 373,97	18 668,81	1 881 151,05
Siirtosaamiset	0,00	21 034,33	0,00	46 743,92
<i>Yhteensä</i>	<i>61 771,57</i>	<i>7 138 494,99</i>	<i>100 634,16</i>	<i>2 380 143,38</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	737 259,78	0,00	923 893,22
Lainasaamiset	0,00	2 581 150,67	0,00	1 537 234,88
Muut saamiset	0,00	205 398,40	0,00	142 419,17
Siirtosaamiset	0,00	4 290 118,91	0,00	939,29
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>7 813 927,76</i>	<i>0,00</i>	<i>2 604 486,56</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	16 545,87	0,00	9 430,75
Lainasaamiset	1 048 392,50	0,00	1 072 977,50	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>1 048 392,50</i>	<i>16 545,87</i>	<i>1 072 977,50</i>	<i>9 430,75</i>
Saamisten erittely yhteensä	1 110 164,07	14 968 968,62	1 173 611,66	4 994 060,69

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Työttömyysvak.maksut-tilien saldot	1 079 893,31	2 223 239,26	1 079 893,31	2 223 239,26
Tapaturmavak.maksut-tilien saldot			519 087,82	
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	435 633,88	435 095,52	435 633,88	416 541,24
Pakolaisista aih.kustannusten korv.	151 821,38	12 032,53	151 821,38	12 032,53
Palkkatuet/Ely-keskus	172 322,41	219 579,57	172 322,41	219 579,57
Muut siirtosaamiset,projektit	907 097,07	1 277 509,96	307 282,03	276 387,55
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	0,00	634 904,00		634 904,00
Muut tulojäämät	9 439 066,94	7 467 287,82	4 703 357,89	570 529,68
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>12 185 834,99</i>	<i>12 269 648,66</i>	<i>7 369 398,72</i>	<i>4 353 213,83</i>

Oma pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56
Osuus kuntayhtymien opo:n lisäyksestä 31.12.				
Arvonkorotusrahasto 1.1	60 031 049,46	60 288 743,18	53 703 964,98	53 961 658,70
Lisäykset				
Vähennykset	137 319,91	257 693,72	137 319,91	257 693,72
Arvonkorotusrahasto 31.12	59 893 729,55	60 031 049,46	53 566 645,07	53 703 964,98
Muu rahastot/oma pääoma 1.1.	5 865 966,79	5 940 743,33		
Lisäykset	0,00	0,00		
Vähennykset	55 084,00	74 776,54		
Muut rahastot/oma pääoma 31.12.	5 810 882,79	5 865 966,79		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	59 973 711,91	61 171 909,89	4 876 298,77	4 628 176,82
Muut muutokset	125 894,55	-113 455,70		
Edellisen tilikauden virheen oikaisu/ Mikkelin Vesiliikelaitos sis.kate		-3 581 954,23	0,00	-3 581 954,23
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	60 099 606,46	57 476 499,96	4 876 298,77	1 046 222,59
Tilikauden yli-/alijäämä	-12 360 889,77	2 497 211,95	-13 329 546,88	3 830 076,18
Oma pääoma yhteensä	274 378 959,59	286 806 358,72	206 049 027,52	219 515 894,31

Pitkäaikaiset velat**Velat, jotka erääntyvät 1.1.2024 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta**

	2018	2017
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	68 626 881,00	16 274 294,55
Lainat julkisyhteisöiltä	2 034 336,69	2 194 984,20
Liittymismaksut	3 816 454,77	3 638 694,77
Pitkäaikaiset velat yhteensä	74 477 672,46	22 107 973,52

Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraus	19 939,56	35 607,48	19 939,56	35 607,48
Muiden alueiden jälkihoito	629 003,47	1 411 273,97	629 003,47	1 411 273,97
Kaatopaikkojen jälkihoito	1 447 635,75	1 116 837,85	1 447 635,75	1 116 837,85
Ympäristövastuiden varaukset	0,00	1 312,13	0,00	1 312,13
Muut pakolliset varaukset / eläkekompensaatio	5 762 449,43	6 243 562,64	5 027 484,05	5 491 823,46
Etelä-Savon sairaanhoitopiiri ky:n potilasvakuutusvastuu	3 046 573,14	4 076 081,58		
Pakolliset varaukset yhteensä	10 905 601,35	12 884 675,65	7 124 062,83	8 056 854,89

Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	1 914 158,69	0,00	1 841 369,39
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	8 234 421,49	0,00	7 128 830,99
Muut velat	0,00		0,00	42 031,01
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	38 316,94	0,00	11 390,13
Yhteensä	<i>0,00</i>	10 186 897,12	<i>0,00</i>	9 023 621,52

Liitetieto 31

Sekkitililimiitti	2018	2017
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.2018	25 000 000,00	25 000 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	20 018 313,51	25 000 000,00

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut	11 187 293,92	10 341 003,96	0,00	0,00
Ennakonpidätysvelka	1 474 782,88	1 337 191,10	1 474 782,88	1 337 191,10
Sosiaaliturvamaksuvelka	56 676,52	62 245,45	56 676,52	62 245,45
Työnantajan tapaturmavak.maksut	0,00	736 906,76		736 906,76
Työnantajan työttömyysvak.maksut			800 211,06	
Kuel-eläkevakuumusmaksut	1 372 726,94	1 250 177,74	1 372 726,94	1 250 177,74
Vael-eläkevakuumusmaksut	196 891,13	188 951,20	196 891,13	188 951,20
Kuntien lopullinen maksuosuus	343 371,30	48 166,81	343 371,30	48 166,81
Muut velat	8 627 852,79	7 747 033,65	49 362,53	445 240,30
Muut velat yhteensä	23 259 595,48	21 711 676,67	4 294 022,36	4 068 879,36

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	12 791 933,17	13 143 987,10	9 452 053,42	9 337 501,48
Korkojaksotukset	550 053,70	644 231,42	592 459,76	725 490,05
Alueellisen apuvälineyksikön v. 2018 alij. tasaus			489 658,33	
E-S sos. - ja terv.palv. Ky:n toteutunut kuntalaskutus v. 2018	5 016 669,09		11 292 091,53	
Verotilitys marraskuulta 2018	3 058 377,62		3 058 377,62	
Muut siirtovelat	20 011 649,64	19 664 062,64	201 614,97	315 442,48
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>41 428 683,22</i>	<i>33 452 281,16</i>	<i>25 086 255,63</i>	<i>10 378 434,01</i>
Siirtovelat yhteensä	41 428 683,22	33 452 281,16	25 086 255,63	10 378 434,01

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä	77 110,94	548 939,19		
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
-sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet		3 153 706,39		
Leasingvastuut yhteensä	2 541 634,34	323 280,02	344 261,49	139 563,21
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	1 159 406,10	78 335,49	159 953,70	77 194,04
siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut				
Yhteensä	3 778 151,38	4 104 261,09	344 261,49	139 563,21
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta				

Vastuusitoumukset

	Kunta	
	2018	2017
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	<i>171 450 940,52</i>	<i>171 050 940,52</i>
<i>Jäljellä pääomasta</i>	<i>105 038 958,62</i>	<i>111 917 476,54</i>
Konsernin osakkuusyhtiöiden velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	<i>1 399 293,28</i>	<i>3 000 000,00</i>
<i>Jäljellä pääomasta</i>	<i>1 399 293,28</i>	<i>138 888,66</i>
Konsernin ulkopuolisten velasta		
Konsernin ulkopuolisten velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	<i>14 167 228,92</i>	<i>15 395 228,92</i>
<i>Jäljellä pääomasta</i>	<i>4 036 985,15</i>	<i>4 490 297,84</i>
Takaukset yhteensä		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	<i>187 017 462,72</i>	<i>189 446 169,44</i>
<i>Jäljellä pääomasta</i>	<i>110 475 237,05</i>	<i>116 546 663,04</i>

Huomautukset:

Mikkelin kaupunki on antanut Metsäsairila Oy:lle takauksen, jota vastaan ei ole nostettu lainaa (maa-aineslain mukainen takaus, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus).

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2018	2017
Osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	309 772 066,00	305 194 883,00
Osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Mahd. vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	199 014,26	201 707,72

Takauskeskuslain 10 §:n mukaan takauskeskuksen jäsenyhteisöt vastaavat yhdessä takauskeskuksen sellaisten menojen ja sitoumusten rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuiksi, väestötietolain (507/93) 18 §:ssä tarkoitetun edeltävän vuodenvaihteen asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Vuosina 2016 ja 2017 vakuudet ovat olleet riittävät, eikä takauskeskuslain 10 §:n mukaisia menoja ja sitoumuksia ole realisoitunut.

Liitetieto 41

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut		3 153 706,39		
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	3 310 987,01			
Vuokravastuut, vastuut voimassa	77 110,94	548 939,19		
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>3 388 097,95</i>	<i>3 702 645,58</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Arvonlisäveron palautusvastuu	13 789 153,85	12 176 260,17	7 526 532,72	7 998 907,43

Koronvaihtosopimukset

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Kaupunki				
Koronvaihtosopimuksella 923251/1149081 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			5 000 000,00 -42 692,00	5 000 000,00 -217 901,00
Koronvaihtosopimuksella 923251/1804047 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			5 000 000,00 -42 692,00	5 000 000,00 -217 901,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1250519 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			15 000 000,00 -1 137 964,00	15 000 000,00 -1 623 343,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1555483 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			15 000 000,00 -1 137 964,00	15 000 000,00 -1 623 343,00
Lisähyötyswapilla 1075684/1364062 suojataan koko lainasalkkua. Sopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 3.2.2022. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			20 000 000,00 -2 671 295,00	20 000 000,00 -3 073 939,00
Koronvaihtosopimuksella 73376 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 21.9.2021. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			14 000 000,00 -1 096 312,62	14 000 000,00 -1 336 853,15
Digitehostettu koronvaihtosopimus RISTIINA1 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 12.4.2021. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo			800 000,05 -55 113,62	1 013 333,37 -78 671,21
Koronvaihtosopimus KSWAP012/15/19196 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2020-2040, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 31.12.2020 ja erääntyy 31.12.2040. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			30 000 000,00 -2 163 024,81	30 000 000,00 -1 463 460,13
Koronvaihtosopimus 31826/15371 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2021-2041, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 27.9.2021 ja erääntyy 27.9.2041. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			20 000 000,00 -4 080 350,56	20 000 000,00 -3 398 273,80
Koronvaihtosopimus 31718 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			2 800 000,00 1 561,64	4 200 000,00 4 344,90
Koronvaihtosopimus 31738 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 18.4.2031. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			9 375 000,00 4 716,82	10 125 000,00 -12 206,83
Koronvaihtosopimus 31800 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 11.10.2021. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			4 200 000,00 2 522,60	5 600 000,00 4 647,36
Koronvaihtosopimus 31830 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 21.12.2024. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			6 000 000,00 4 173,05	8 000 000,00 9 192,06

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Koronvaihtosopimus 32018 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2022. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			9 200 000,00 9 487,42	11 500 000,00 15 843,27
Tytäryhteisöt Johdannaisopimus on tehty yksittäisen lainan tietyn korkotason suojaamiseksi. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojausta ei ole, mikäli korko nousee yli sovittun korkoprosentin. Sopimus päättyy 7.3.2019. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	10 466 670,00 4 139,00	11 513 336,00 -32 335,00		
Koronvaihtosopimuksella 726373/IRS13798/6019507 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus erääntyy 19.7.2021. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 350 000,00 -75 728,95	1 800 000,00 -125 549,72		
Tehostetulla koronvaihtosopimuksella ETSAVENER1 varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotaso. Mikäli korko nousee ylisopimuksen mukaisen korkotason, myös suojauksen mukainen korkotaso nousee. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljä kertaa vuodessa. Sopimus päättyy 27.8.2024.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	3 000 000,00 -79 731,90	3 500 000,00 -90 421,93		
Koronvaihtosopimuksella 1823688/2902576 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 2.7.2026. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	6 066 668,00 -124 112,00	6 066 668,00 -20 388,00		
Koronvaihtosopimus 1197121/1581082 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 5.5.2023. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 144 230,00 -85 230,00	1 219 750,00 -92 885,00		
Koronvaihtosopimus 1524661/2088483 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 26.5.2025. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	473 570,00 -14 771,00	525 000,00 -11 219,00		
Koronvaihtosopimus 1769559/2770516 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus on voimassa 22.2.2017 saakka. Lainan pääoma tilinpäätöshetkellä Sopimuksen käypäarvo tilinpäätöshetkellä	1 757 500,00 -70 203,00	1 852 500,00 -61 881,00		
Koronvaihtosopimuksella 1505781-2059523 suojataan koko lainasalkkua. Yhtiö saa 1 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 20.5.2030. Laina pääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo	6 250 000,00 -1 757 667,00	6 250 000,00 -1 792 437,00		
Koronvaihtosopimus 929206/1157500 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko (euribor 1 kk) kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 22.5.2020. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 901 053,00 -99 440,00	1 918 671,00 -164 173,00		
Koronvaihtosopimuksella 1393988/1895150 suojataan koko lainasalkkua. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 20.8.2019. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	4 000 000,00 -33 213,00	4 000 000,00 -63 065,00		
Koronvaihtosopimus 961201/1202286 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 1 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 26.11.2020. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	260 000,00 58,00	390 000,00 215,00		

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Koronvaihtosopimus 1817460/2886857 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2018-2023. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus alkaa 27.12.2018 ja erääntyy 27.12.2023.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo	3 000 000,00	3 000 000,00		
Käypä arvo	-77 625,00	-29 852,00		

Korkojohdannaiset sisältävät yksittäisiin lainoihin kohdistettavissa olevia sekä koko lainasalkkuun kohdistuvia (ns. tasesuojaus) koronvaihtosopimuksia. Koronvaihtosopimukset on tehty korkomenojen suojaamistarkoituksessa, joten ne on käsitelty taseen ulkopuolisina vastuina.

Johdannaisilla on toteutettu myös tulevan lainasalkun suojausta. Näissä suojaustoimenpiteissä on ollut lähtökohtana se, että lainojen uudelleenrahoitustarpeen ja arvioitujen pitkän aikavälin investointitarpeiden johdosta kaupungin lainasalkun koko tulee pysymään suojausiin nähden talousarviossa määritellyllä suojaustasolla myös tulevaisuudessa.

Voimassa olevista koronvaihtosopimuksista pisimmät ovat voimassa vuoteen 2022 asti. Tulevaisuudessa voimaan tulevat koronvaihtosopimukset ovat voimassa vuoteen 2041 asti.

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2018	2017
Kaupunginhallitus	346	324
Ympäristölautakunta	28	28
Sosiaali- ja terveyslautakunta	0	0
Kasvatus- ja opetuslautakunta	1166	1167
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	139	141
Kaupunkiympäristölautakunta	167	67
Rakennuslautakunta	0	15
Maaseutu- ja tielautakunta	0	99
Tilakeskus	0	0
Etelä-Savon pelastuslaitos	198	206
Mikkelin Vesiliikelaitos	34	35
Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	78	75
	<u>2 156</u>	<u>2 157</u>
Vakituiset	1769	1766
Määräaikaiset	334	348
Työllistetyt	53	43
	<u>2156</u>	<u>2157</u>

Liitetieto 43

Henkilöstökulut

	2018	2017
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	76 471 796,15	74 056 481,72
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	19 548 586,10	19 380 505,37
Muut henkilösivukulut	2 758 129,00	4 667 379,60
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	1 177 340,26	1 132 133,97
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	97 601 170,99	96 972 232,72
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	471 325,64	505 883,03
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>97 129 845,35</i>	<i>97 478 115,75</i>

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetut luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	13 094,77	13 425,11
Mikkelin seudun Vihreät ry	6 537,50	4 411,95
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	1 268,79	2 147,91
SDP Mlin kunnallisjärjestö	17 176,60	13 562,29
Mikkelin Kristillisdemokraatit	1 586,28	1 384,45
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	19,00	524,80
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	11 204,79	11 048,08
Kokoomus	117,57	35,63
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	51 005,30	46 540,22

Liitetieto 45

Tilintarkastajien palkkiot		
	2018	2017
PWC julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	28 250,00	40 415,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	11 203,00	10 296,00
Muut palkkiot	2 049,00	990,00
Palkkiot yhteensä:	41 502,00	51 701,00

Liitetieto 46

Kunnan ja intressitahon väliset toimet

Kaupunginjohtajan kanssa on 22.6.2015 solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jota on viimeksi täydennetty kaupunginvaltuuston päätöksellä 12.2.2018 § 18. Johtajasopimuksessa on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaavasta erakorvauksesta, mikäli virkasuhde aiotaan työnantajan toimesta irtisanoa kuntalain 43 §:n perusteella. Konsernin lähipiirin/intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

5

Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Kunnallisena liikelaitoksena toimiva Otavia tarjoaa internaatti- ja verkko-oppimispalveluita vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Liikelaitoksen tarkoituksena on tarjota koulutuspalveluita, joiden järjestäminen edellyttää yli kuntarajojen ulottuvaa toimintaa. Liikelaitos muutti nimensä 1.12.2018 alkaen Otavan Opiston liikelaitoksesta Mikkelin kaupungin liikelaitos Otaviaksi.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Liikelaitos Otavia on vahvistanut asemaansa yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä. Vahvistuminen on näkynyt edelleen verkko-opiskelijoiden määrän kasvuna. Suunnittelua verkkokoulutuksen käyttöönottamista on edistetty myös niiden oppivelvollisten osalta, joilla lähiopetukseen osallistuminen on puutteellista. Suunnittelua oppivelvollisille suunnatusta perusopetuksen toteuttamisesta joustavan opetuksen mallin mukaisesti tehtiin pääkaupunkiseudulla eri toimijoiden kanssa.

Kaupungin strategian tukeminen nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta on kohdistunut maahanmuuttajanuoriin ja turvapaikanhakijoihin. Em. kohderyhmissä lähiopetuksena järjestettävään aikuisten perusopetukseen osallistuneiden määrä on kasvanut viime vuodesta.

Elinkeinojen hyvinvoinnin näkökulmasta on selvitetty maahanmuuttajien koulutuksellista asemaa ja osaamista osaa- van työvoiman saatavuuden parantamiseksi alueellisesti. Toteutus on tapahtunut Maahanmuuttajat Etelä-Savon yritysten voimavaraksi- hankkeen avulla. Koulutuksellisesti huonossa asemassa olevien mahdollisuutta perusopetukseen osallistumisen ja työelämän valmiuksien kehittämisen osalta toiminta toteutui maahanmuuttajien osalta.

Alueellisesti ja valtakunnallisesti on kehitetty pilotoivia internet- ja internaattipalveluja oppilaitosten käyttöön hankkeiden avulla. Yhteistyötä verkko-oppimisen kehittämisessä on laajennettu myös ammatillisten oppilaitosten suuntaan Ammattiin! Etelä-Savon toisen asteen kehittämishankkeen avulla. Verkko-oppimisen vaikuttavuutta ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä on viety eteenpäin hanketoiminnan avulla, <http://www.otavanopisto.fi/hankkeet>.

Sitova tavoite	Mittari	Muutos	Mittari muutoksen jälkeen	Toteutuma 31.12.2018
Liikeliijäämä	-450.000	-2.600.000	-3.050.000	-2.969.023,58
Vakituisen henkilöstön määrä enintään	70	-	70	57

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Opetus- ja Kulttuuriministeriön turvaamisenmenettelytoimenpide, koskien Otavan Opiston liikelaitokselle kohdennetun lukiokoulutuksen valtionosuuden maksamisen keskeyttämistä v.2018 osalta, aiheuttaa Otavan Opiston budjetoituihin toimintatuottoihin noin 2,8 miljoonan euron vajeen. Otavan Opiston alkuperäinen sitova tavoite on liikeyli-/alijäämä, joka v. 2018 on -450 000 euroa. Kaupunginhallitus on tehnyt päätöksen myöntää toimintatuottojen alituksen 2,6 miljoonalla eurolla (26.11.2018, 433§). Tämän myötä sitovaksi tavoitteeksi muodostui -3.050.000 euroa. Sitovaan tavoitteeseen pääseminen edellytti lisäksi käyttötalouden menojen alitusta 0,2 miljoonalla.

Valtionosuuksien maksamisen keskeytyksestä johtuen Otavan Opiston liikelaitos (nyk. Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia) onnistui supistamaan käyttötalouden menojaan. Suunniteltuun 0,2 miljoonan alitukseen ei päästy, mutta kasvaneet toimintatuotot mahdollistivat kuitenkin sitovaan tavoitteeseen pääsemisen. Lopputulemana Liikelaitos Otavian liikeylijäämä on 2.969.023,58 euroa, eli 80.976,42 euroa vähemmän kuin sitova tavoite. Kasvaneesta opiskelijamäärästä johtuen valtionosuudet lukiokoulutuksen osalta olisivat toteutuessaan olleet arvioitua suuremmat, kokonaisuudessaan noin 3,3 miljoonaa euroa. Liikelaitos Otavian lukiokoulutuksen valtionosuuksia koskeva asian käsittely on yhä kesken.

Lukiokoulutuksen valtionosuudet leikkautuivat vuonna 2017 1,15 milj. euroa. Viimeistään vuoden 2018 aikana Liikelaitos Otavian talous on saatu hyvin sopeutettua (edellyttäen, että valtionosuudet olisivat toteutuneet ilman OKM:n päätöstä maksatuksen keskeyttämisestä). Tulos ilman OKM:n maksatuspäätöksen keskeyttämistä olisi ollut ylijäämäinen. Talousarvio 2018 oli laadittu alijäämäiseksi.

Otavan Opiston taloutta ohjattiin vuoden 2018 aikana siten, että menoja pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman maltillisesti. Resursseja suunnattiin opetukseen ja ohjaukseen tulojen kasvattamiseksi kasvaneiden opiskelijamäärien

myötä. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä ylittyi talousarviosta 207 opiskelijalla. Perusopetuksen osalta kurssisuoritukset toteutuivat suunnitellun mukaan. Tähän vaikutti mm. uuden aikuisten perusopetukseen valmistavan ryhmän perustaminen Mikkelin keskustaan. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen budjetoitu tavoite, 1414 opiskeluvuikkoa, saavutettiin ja ylitettiin jonkin verran toteuman ollessa 1788 opintoviikkoa. Ylitys ei lisää suoraan valtionosuuksia, koska mahdollinen vaikutus muodostuu pidemmällä aikavälillä. Opintoviikot kuitenkin lisäävät kurssimaksutuottoja.

Otavan Opiston tulot v.2018 olivat yhteensä 2.412.144,88 euroa, joista 1.311.261,00 euroa perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksista. Toteutuneista valtionosuuksista puuttuu kokonaan rahoitus lukiokoulutuksen osalta, joka vaikuttaa merkittävästi. Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat 23% eli noin 96.000 euroa. Myyntitulojen osuus kokonaistuloista oli noin 21% ja hankkeiden osuus tuloista oli noin 25%.

Materiaali- ja palveluostoissa alitusta alkuperäiseen talousarvioon verrattuna saatiin n. 24 % eli n. 281.000 euroa. Henkilöstökulut ylittyivät n. 180.000 euroa, johtuen opiskelijamäärän voimakkaasta kasvusta. Muut toimintamenot alittuivat budjetoidusta n. 36.000 euroa, joka on 8%. Kulujen alitukset saatiin aikaan tarkastamalla aiemmin tehtyjä sopimuksia sekä priorisoimalla hankintoja.

Vuoden 2018 lopussa ulkopuolista rahoitusta saavia hankkeita oli Otavan Opistolla käynnissä 20. Hankkeiden kokonaisbudjettien ollessa yhteensä noin 1.598.292 euroa. Vuodelle 2018 tulorahoitusta hankkeista saatiin 591.300 euroa, joka vastaa hyvin budjetoitua. Ennakotuloina saatua hankerahaa siirrettiin vuodelle 2019 n. 306.800 euroa.

Otavan Opiston investointeihin oli vuodelle 2018 budjetoitu 20.000 euroa, joka käytettiin palvelimen hankintaan. 20 000 euroa oli varattu osakeyhtiön perustamiseen koulutusvientä varten. Osakepääomaa varten varattua rahaa ei käytetty koska koulutusvientiin suunniteltu osakeyhtiö kuuden kansanopiston kesken päätettiin toteuttaa laatimalla kuuden kansanopiston välinen konsortiosopimus, jonka tavoitteena on yhteisen koulutusvientitoiminnan käynnistäminen.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Tilikauden tulos on 2.968.239,45 euroa alijäämäinen. Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta esittää, että alijäämä 2.968.239,45 euroa siirretään tilikauden ylijäämätilille.

Tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018	TP 2018	Toteutuma %
Lukion opiskelijamäärä	806	720	927	128,8
Peruskoulun opiskelijamäärä	178	175	205	117,1
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	1 192	1 390	1 788	128,6

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus	Hallinto tukee omalta osaltaan sellaisen koulutuksen järjestämistä jonka kohderyhmä on erityisesti 17–24 vuotiaat lisäämällä mahdollisuuksia maahanmuuttajien koulutusten osalta.	Johtaja-rehtori yhdessä seutukampustiimin kanssa	Maahanmuuttajien koulutuksiin osallistujien määrä on kasvanut.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Työttömyysaste, %-osuus - alle 25-vuotiaat - alle 30-vuotiaat - valmistuneiden osuus	Aiemman työelämäosaamisen ja koulutuksen tunnistamiseen sekä yksilöiden osaamisen kehittämiseen kohdennetut koulutukset ja niihin liittyvien mallinnusten kehittäminen hanketoiminnan avulla yhdessä alueen yritystoimijoiden kanssa.	Mesvo – hankekoordinaattori yhdessä hanke-tiimien kanssa.	Hankkeeseen osallistui 200 hlöä. Yksi tärkeimmistä onnistumisista on ollut yksilöllinen ja tarvittaessa tulkkiaavusteinen yrityksen perustamisneuvonta. Toimenpiteillä tuettiin useita kymmeniä maahanmuuttajia, joista viisi perusti hankkeen aikana oman yrityksen Etelä-Savoon. Kahta yritystä laajennettiin neuvonnan avulla. Hanke kannusti maahanmuuttajia osallistumaan aktiivisesti oman työllistymisensä edistämiseen ja kolme työllistyi hankkeen kautta.

Asukkaiden koulutustaso: tutkinnon suorittaneiden %-osuus	Otavan Opisto oppilaitos, jossa aikuisten on mahdollista suorittaa peruskoulun tai lukion päättötodistus kokonaan verkko-opintoina. Tšetanes naal – koulutuspöluilla – hankkeen päätavoitteena on, että romanit hakeutuvat koulutuksiin sekä valmistuvat opinnoistaan.	Seutukampus-tiimi ja hanke-organisaatio. Otavan Opisto on hankkeessa osatoteuttajana. Hanke on valtakunnallinen.	
---	--	--	--

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Ekologisuuden ja ekotehokkuuden lisääminen	Jatketaan kestävän kehityksen sertifikaatin mukaisia toimenpiteitä ekotehokkuuden lisäämiseksi monin eri tavoin.	Infra-tiimi yhdessä Opiston hallinnon edustajan kanssa.	Ruokalaan suunniteltiin biojätevaaka sekä toteutettiin infotauluille "keke-tutka" joka lisää tietoisuutta kestävästä kehityksestä erityisesti energiankulutuksen osalta.
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta.	Yhteistyö XAMKin kanssa sisäilmaongelmien havaitsemiseksi aikaisessa vaiheessa ja mahdolliset toimenpiteet ongelmien poistamiseksi.	Infra-tiimi	Otavan Opiston kampusalueen tilat ovat olleet XAMK:n käytössä osana opiskelijoiden ympäristötekniikan opintoja tulosten ollessa käytössä Otavan Opistolla.
Koululaisten luontopäivien määrä/koululainen/vuosi	Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetus sisältää mm. luontoretkeä, joiden tarkoituksena on tutustua Suomen luontoon, jokamiehenoikeuksiin ja luonnon antimiin.	Seutukampus-tiimi	Luontoretki järjestetty Leivonmäen kansallispuistoon johon kaikki lähiopetuksen opiskelijat osallistuivat.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	414 000		414 000	509 600	95 600
Liiketoiminnan muut tuotot	574 000		574 000	591 254	17 254
Tuet ja avustukset kunnalta	4 081 000	-2 729 000	1 352 000	1 311 261	-40 739
Materiaalit ja palvelut	-1 168 650		-1 054 650	-887 389	167 261
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-212 400	39 000	-173 400	-135 828	37 572
<i>Palvelujen ostot</i>	-956 250	75 000	-881 250	-751 561	129 689
Henkilöstökulut	-3 869 717		-3 869 717	-4 049 476	-179 759
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-3 194 681		-3 194 681	-3 365 612	-170 931
<i>Henkilösivukulut</i>	-675 036		-675 036	-683 864	-8 828
<i>Eläkekulut</i>	-535 109		-535 109	-566 968	-31 859
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-139 927		-139 927	-116 896	23 031
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 333		-10 333	-10 301	32
Liiketoiminnan muut kulut	-470 300	15 000	-455 300	-433 973	21 327
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-450 000	-2 600 000	-3 050 000	-2 969 024	80 977
Rahoitustuotot ja -kulut				784	784
<i>Muut rahoitustuotot</i>				1 088	1 088
<i>Muut rahoituskulut</i>				-304	-304
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-450 000	-2 600 000	-3 050 000	-2 968 239	81 761
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-450 000	-2 600 000	-3 050 000	-2 968 239	81 761
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-450 000	-2 600 000	-3 050 000	-2 968 239	81 761

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	509 600,03	460 680,13
Liiketoiminnan muut tuotot	591 253,85	488 709,32
Tuet ja avustukset kunnalta	1 311 261,00	4 385 852,72
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-135 828,17	-185 442,89
Palvelujen ostot	-751 560,85	-887 389,02
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 365 611,64	-2 969 174,71
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-566 968,30	-506 172,80
Muut henkilösivukulut	-116 895,98	-4 049 475,92
Poistot ja arvonalentumiset		
Liiketoiminnan muut kulut	-433 972,54	-449 839,69
Liikelyläämä (-alijäämä)	-2 969 023,58	446 395,64
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	1 087,97	514,82
Muut rahoituskulut	-303,84	784,13
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-2 968 239,45	446 691,50
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-2 968 239,45	446 691,50
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 968 239,45	446 691,50

LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	-49,9	6,2
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-49,9	6,2
Voitto, %	-582,5	97,0

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikelyläämä (-alijäämä)	-450 000	0	-450 000	-2 969 023,58	-2 519 024
Poistot ja arvonalentumiset	10 333	0	10 333	10 301	-32
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	784	784
	-439 667	0	-439 667	-2 957 938	-2 518 271
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-40 000	0,00	40 000	-19 735	-59 735
Toiminnan ja investointien rahavirta	-479 667	0	-399 667	-2 977 673	-2 578 006

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä (-alijäämä)	-2 969 023,58		446 395,64	
Poistot ja arvonalentumiset	10 300,98		6 829,98	
Rahoitustuotot ja -kulut	784,13		295,86	
	-2 957 938,47	-2 957 938,47	453 521,48	453 521,48
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-19 735,00	-19 735,00	-14 975,00	-14 975,00
Toiminnan ja investointien rahavirta		-2 977 673,47		438 546,48
Rahoituksen rahavirta				
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	-8 081,80		134 564,56	
Saamisten muutos muilta	2 910 106,56		414 686,75	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	18 180,02		-14 264,62	
Korottomien velkojen muutos muilta	57 494,19	2 977 698,97	-973 351,07	-438 364,38
Rahoituksen rahavirta		2 977 698,97		-438 364,38
Rahavarojen muutos		25,50		182,10
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		900,70		875,20
Rahavarat 1.1.		875,20		693,10
		25,50		182,10
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, €		-2 893 803,85		1 243 068,57
Quick ratio		7,7		12,4
Current ratio		7,7		12,4
Quick ratio				
= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)				
Current ratio				
= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)				

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian tase

	31.12.2018	31.12.2017
Vastaavaa		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	40 846,95	31 412,93
Vaihtuvat vastaavat		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	54 834,79	65 557,65
Lainasaamiset	5 254 630,84	7 516 057,67
Muut saamiset	14 966,11	18 663,65
Siirtosaamiset	121 390,38	747 567,91
	5 445 822,12	8 347 846,88
Rahat ja pankkisaamiset	900,70	875,20
VASTAAVAA YHTEENSÄ	5 487 569,77	8 380 135,01
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Peruspääoma	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	7 282 125,84	6 835 434,34
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 968 239,45	446 691,50
	4 465 738,85	7 433 978,30
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen		
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot	314 811,37	270 165,97
Ostovelat	47 601,73	100 176,04
Korottomat velat kunnalta	21 561,40	3 381,38
Muut velat	176 625,25	154 036,90
Siirtovelat	461 231,17	418 396,42
	1 021 830,92	946 156,71
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	5 487 569,77	8 380 135,01
LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	86,3	91,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	29,3	12,7
Velat ja vastuut käyttötuloista %	30,2	12,7
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	4 314	7 282
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

Omavaraisuusaste, %

=100*(oma pääoma+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

/(koko pääoma - saadut ennakot)

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

=100*(Vieras pääoma - saadut ennakot - vuokravastuut)/käyttötulot

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100*(vieras pääoma-saadut ennakot)/käyttötulot

Lainakanta 31.12., 1000 €

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat+Korottomat velat kunnalta)

Lainasaamiset 31.12., 1000 €

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

TOS.NROT

1 Liitetieto 1 ja 4	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot
4 Liitetieto 11	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
5 Liitetieto 19	Saamisten erittely
6 Liitetieto 23	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
7 Liitetieto 24	Oman pääoman erittely
8 Liitetieto 25	Vieras pääoma
9 Liitetieto 30	Muiden velkojen erittely
10 Liitetieto 32	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
11 Liitetieto 33	Vuokravastuut
12 Liitetieto 38	Henkilöstön lukumäärä
13 Liitetieto 42	Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut
14 Liitetieto 44	

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2018	2017
Opetuspalvelut	371 020,34	323 589,69
Muut palvelut	591 253,85	488 709,32
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	962 274,19	812 299,01

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Palvelujen ostojen erittely	2018	2017
Muiden palvelujen ostot	751 560,85	640 830,16
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	751 560,85	640 830,16

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat oikeudet			
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	33,3 % - 20 %
Koneet ja kalusto			
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	5 v	20 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2018	40 847
--	---------------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	31 413
--	---------------

Lisäykset tilikauden aikana	19 735
-----------------------------	--------

Poistot tilikauden aikana	-10 301
---------------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	40 847
----------------------------------	---------------

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	40 847
----------------------------------	---------------

Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	3 640,00	0,00	2 210,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>3 640,00</i>	<i>0,00</i>	<i>2 210,00</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	3 640,00	0,00	2 210,00

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Lopullisen VOS:n oikaisu 2017	5 481,00	653 252,72
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	13 324,91	7 796,11
EU-tuet ja avustukset	102 584,47	86 519,08
Tulojäämät yhteensä	121 390,38	747 567,91
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>121 390,38</i>	<i>747 567,91</i>

Oma pääoman erittely

	2018	2017
Peruspääoma 1.1	151 852,46	151 852,46
Peruspääoma 31.12	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	7 282 125,84	6 835 434,34
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	7 282 125,84	6 835 434,34
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 968 239,45	446 691,50
Oma pääoma yhteensä	4 465 738,85	7 433 978,30

Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	6,41	0,00	986,20
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	47,62	0,00	59,27
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>54,03</i>	<i>0,00</i>	<i>1 045,47</i>

Muiden velkojen erittely

	2018	2017
Muut velat		
Muut velat	176 625,25	154 036,90
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>176 625,25</i>	<i>154 036,90</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Tuloennakot		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	461 070,82	407 558,62
Muut siirtovelat	160,35	10 837,80
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>461 231,17</i>	<i>418 396,42</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>461 231,17</i>	<i>418 396,42</i>

Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma

	2018	2017
Leasingvastuut yhteensä	22 255,00	2 343,50
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	7 757,00	913,50

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2018	2017
Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	57	58
<i>Yhteensä</i>	<i>57</i>	<i>58</i>

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Mikkelin kristillisdemokraatit	38,00	0,00
Mikkelin Seudun Vihreät ry	133,00	57,00
Mikkelin Kokoomuksen kunnallisjärjestö	71,25	28,50
Keskusta	142,50	171,00
Perussuomalaiset, Mlin piiri	54,75	115,63
SDP, Mlin kunnallisjärjestö	95,00	57,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	534,50	429,13

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1421 MIKKELIN KAUPUNGIN LIIKELAITOS OTAVIA

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AB	Kirjanpitotosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000866 -	100000867
DA	Asiakastosite	1800000000	
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZD	Poistokirjaukset	1800000001	
	Liitetietotositteet	1 -	14

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Liikelaitos Otavian tilinpäätöksen 2018 allekirjoitukset:

Otavassa 19. helmikuuta 2019
Liikelaitos Otavian johtokunta

Terhi Patja
johtokunnan puheenjohtaja

Satu Hasanen
johtokunnan jäsen

Jukka Kumpusalo
johtokunnan jäsen

Nina Kurki
johtokunnan jäsen

Inka Kärkkäinen
johtokunnan jäsen

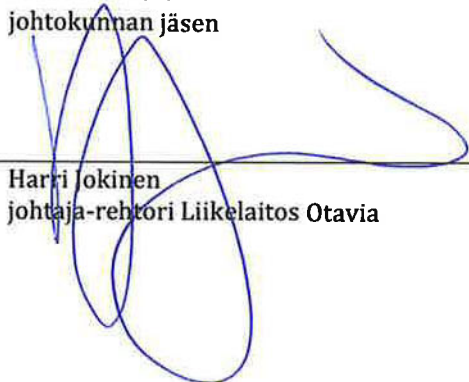
Satu Soivainen
johtokunnan jäsen

Vesa Sorasahi
johtokunnan jäsen

Erkki Takatalo
johtokunnan jäsen

Harri Jokinen
johtaja-rehtori Liikelaitos Otavia

5.2 Mikkelin Vesiliikelaitos

Liikelaitosjohtajan katsaus

Vesiliikelaitos on toiminut vuoden 2009 alusta kuntalain mukaisena kunnallisena liikelaitoksena. Mikkelin Vesilaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uus- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulo-rahoituksella.

Liikelaitoksella on kahdeksan jäseninen johtokunta, joka johtaa ja kehittää alaistaan liikelaitosta ja vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä. Johtokunta seuraa ja arvioi palvelujen vaikuttavuutta ja varaa käyttäjille mahdollisuuden osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet liittyvät talouteen, peruspääomakorvaukseen ja vakituiseen henkilöstön määrään. Sitovat tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisena. Käyttötaloudessa palvelujen ostoja kertyi 190 000 euroa enemmän (9 %) kuin talousarviossa oli varauduttu. Palvelujen kasvuun vaikutti Vesilaitoksen sähköasennustöiden siirtämien omasta työstä ostopalveluiksi sekä Kenkäveronniemen jätevesipuhdistamon kunnossapitotöiden kasvu. Puhdistamon loppuajana vältetään raskaampia saneerausinvestointeja ja ylläpito toteutetaan kunnossapitotöillä. Aineita ja tarvikkeita hankittiin talousarvion mukaisesti. Henkilöstökulut alittivat talousarviossa esitetyn 4 % (59 000 euroa).

Investointeja kertyi 12,7 miljoonaa euroa. Investoinnit alittivat talousarvion kolmella miljoonalla eurolla Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon pääurakan aloitusajankohdan siirtymästä johtuen.

Metsä-Sairilan puhdistamohanke

Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon laitosrakennustöistä valmistui Kalliorakennusurakka. Laitosrakentamisen loppuosa toteutetaan jaettuna urakkana, jossa pääurakoitsijana toimivan rakennusurakan sopimus allekirjoitettiin 13.11.2018. Laitosrakentaminen on valmis loppuvuodesta 2020.

Johtolinjatöistä valmistui Salosaaren osuudella oleva Johtolinjaurakka 3. Vesistöalutöitä Johtolinjaurakan 2 osalla hidasti pääurakoitsijan konkurssi. Työtä jatkettiin kuitenkin uuden urakoitsijan toimesta vuoden loppuun. Urakka valmistuu kesään 2019 mennessä.

Puhdistamohankkeen suunnittelutehtävät koostuivat tulopumppaamon urakkavaiheen toteutussuunnittelusta, urakalaskenta- ja hankinta-aineiston valmistelusta, automaatio- ja instrumenttihakintaan liittyvistä selvityksistä sekä pääurakka-vaiheen työnaikaisesta suunnittelusta.

Puhdistamohankkeen rakennuskustannuksista on toteutettu tai sidottu urakkasopimuksilla 97 %.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset tulokset

Vesilaitostoiminta sujui vuonna 2018 pääpiirteissään suunnitelmien mukaan. Kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin poislukien Ristiinan jätevesipuhdistamon toiminta jossa kevään ja alkukesän aikana oli ajoittain haasteita runsaasta tulovirtaamasta johtuen. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä eikä vedenjakelussa tapahtunut vakavia häiriöitä tai korvausvastuisiin johtaneita keskeytyksiä.

Tutkimushankkeista päättyi Business Finlandin (Tekes) osarahoittama Smart Effluents -hanke. Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon prosesseja vastaava koetoimintalaitos ja talousveden ja teollisuusvesien valmistukseen suunniteltu tutkimuslaitteisto olivat käytössä koko vuoden ajan. Vesilaitos osallistuu Aalto-yliopiston vesiprofessuurityöhön jossa yliopisto käynnisti tutkimukset jäteveden antibioottiresistenssin osalta.

Uusien kaavoitusalueiden verkostoja valmistui Naaranginkadulle, Tuukkasen alueelle (Rantavuolinkonkatu, Niilonkaari, Vemmelkaari) ja asuntomessualueelle (Akveliinanpolku ja Forsiuksenpolku). Verkostosaneerauksina tehtiin mm. Döbelninkadulla ja Revonkadulla. Pursialan pohjavesialueella olevia viemäreitä saneerattiin sujutusmenetelmällä Moisiossa ja Kenkäverossa.

Kaava-alueiden ulkopuolella rakennettiin vesihuoltoa Ruhalanniemessä ja Pitkäjärven länsirannalla.

Liikelaitoksen talous ja tunnusluvut

Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto vuonna 2018 oli 11 856 012 euroa ja tuotot 12 002 834 euroa. Talousarvion

mukainen tuottotavoite oli 12 000 000 euroa. Liikevaihtoa kasvatti vuoden alussa toteutettu 3,0 % taksakorotus, joka kompensoi jäteveden laskutuksen alenemasta aiheutunutta tulojen laskua.

Vettä myytiin 2 711 082 m³ ja jätevettä laskutettiin 2 602 531 m³. Vedenmyynti lisääntyi 15 634 kuutiota edellisvuoden määrästä (0,6 %). Laskutettu jätevesimäärä väheni 8 315 (0,3 %) edellisvuoden tasosta.

Vesilaitoksen toiminnasta syntyi kuluja yhteensä 5 675 775 euroa. Kulut kasvoivat 106 036 euroa (1,9 %) edellisvuodesta. Henkilöstökulut olivat 1 679 190 euroa. Henkilöstökulut alenivat 152 336 euroa (8,3 %) edellisvuodesta. Palvelujen osto sekä aineet ja tarvikkeet lisääntyivät edellisvuoden tasosta 216 827 euroa, yhteensä 3 708 625 euroa. Muita toimintakuluja kertyi 287 960 euroa.

Vesiliikelaitoksen liikeylijäämä oli 3 248 652,61 euroa. Kaupungille maksettava tuloutus oli talousarvion mukaisesti 500 000 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 446 796,21 euroa. Vakituisten henkilöstön määrä oli 30.

Sitova tavoite	Mittari	Toteuma
Liikeylijäämä	3 250 000 €	3 248 653 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €	500 000 €
Vakituisen henkilöstön määrä	35	30

Vesi- ja viemäri liittymismaksuja kertyi 144 680 euroa. Poistojen määrä oli 3 078 406 euroa ja taseen loppusumma 88,4 miljoonaa euroa.

Vesiliikelaitoksen jäljellä olevan sisäisen katteen alaskirjaus tilinpäätöksessä vuonna 2017 pienensi käyttöomaisuuden poistopohjaa, joten poistot pienentyivät samassa suhteessa verrattuna edellisen vuoden poistoihin.

Investoinnit olivat yhteensä 12 623 760,85 euroa. Vesilaitosinvestointeja kertyi 731 676,48 euroa, viemärlaitosinvestointeja 10 686 657,09 euroa ja hulevesi-investointeja 206 614,67 euroa.

Viemärlaitosinvestointeihin sisältyvät Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamoinvestoinnit olivat 9 649 528,78 euroa.

Tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Veden myynti, 1000 m ³	2695	2740	2711
Jäteveden myynti, 1000 m ³	2611	2650	2603
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m ³	4,16	4,23	4,23
Henkilöstö			
Vakituinen henkilökunta (sitova)	30	35	30

Johtokunnan ehdotus tuloksen käsittelystä

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 446 796,21 euroa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ehdottaa, että tilinpäätöksen-sä ylijäämä kirjataan tilikauden ylijäämäksi.

Mikkelin Vesilaitos tuottaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uudis- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulorahoituksella.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 31.12.2018.
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan että talousveden laatu säilyy turvallisena ja asetuksen mukaisena.	Käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	Talousveden laatu pysynyt asetuksen mukaisena.
	Huolehditaan jätevesipuhdistamojen ja jätevesipumppaamojen häiriöttömästä toiminnasta.	Käyttöpäällikkö	Kenkäveronniemi, ylivuoto 50 m3. Ristiina, ylivuoto kevään sulamisvedet.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 31.12.2018.
Yritysten nettolisäys Tavoite 140 yritystä	Mahdollistetaan yritysten osallistumien puhdistamohankkeeseen (referenssikohde). Puhdistamon tutkimus ja koulutusympäristön luominen.	Vesilaitoksen johtaja	Smatr Effluents- hankke valmistui. LUT jatkaa jätevesitutkimusta Kenkäveronniemen koelaitoksella. Aalto-yliopiston kanssa aloitettu yhteistyö.
Mikkelin mainekuvan kehitys Tavoite imago tutkimuksessa sija 4. Yleinen yritysilmasto 3,5.	Puhdistamossa käyttäen edistyksestä puhdistusteknologiaa ja uusia vedenkierrätys- ja energiaratkaisuja.	Vesilaitoksen johtaja	Puhdistamohankkeen rakennustyöt jatkuvat pääurakkavaiheella, vedenkierrätysratkaisua tutkitaan Kenkäveronniemen koelaitoksessa.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma 31.12.2018.
Vesitöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määräosuus 90 % ->90 %	Viemärlaitostoiminnasta huolehtimien lupamääräysten mukaisesti. Häiriötilanteisiin varautumien ja häiriötilanteiden hallinta suunnitelmallista.	Käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	Verkostosaneeraustyöt käynnissä TA mukaisena. Varautumissuunnitelmaa täydennetään vesihuollon verkostotoiminnoilla.
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): 33 -> 50	Raakaveden pumppaus hallittua, pohjaveden hyvä määrällinen ja ladullinen tila säilytetään. Osallistutaan pohjavesialueiden rakenne ja virtausmallityöhön (Porrassalmi) sekä pohjaveden seurantatutkimuksiin. Osallistutaan maankäytön suunnitteluun ja pohjavesialueiden suojelutyöryhmän työskentelyyn. Edistetään Pohjaveden suojelusuunnitelmissa esitettyjä toimenpiteitä.	Vesilaitoksen johtaja, käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	Raakaveden laatu ja määrä säilynyt kuivuudesta huolimatta hyvänä. Vesilaitos mukana valtakunnallisessa Poakor-hankkeessa, keskeisille pohjavesialueille laaditaan haavoittuvuusanalyysi. Pursialan pohjavesialueella sijaitsevan viemäriverkoston kuntoa parannetaan.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
Toiminnan rahavirta				
Liikeliiketoiminta (-alijäämä)	3 248 652,61		2 856 779,18	
Poistot ja arvonalentumiset	3 078 406,42		3 544 020,44	
Rahoitustuotot ja -kulut	-835 198,45		-826 798,78	
Muut tulorahoituksen korjauserät	-16 042,38		-4 032,26	
	5 475 818,20	5 475 818,20	5 569 968,58	5 569 968,58
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-12 623 760,85		-15 948 966,24	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	702 940,72	-11 920 820,13	0,00	-15 948 966,24
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	18 000,00		4 032,26	
Toiminnan ja investointien rahavirta		-6 427 001,93		-10 374 965,40
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Muilta saatujen pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000 000,00		15 000 000,00	
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Pitkäaikaisten saamisten muutos muilta	-9 698,05		-2 886,05	
Lyhytaikaisten saamisten muutos kunnalta	39 936,63		-39 043,74	
Lyhytaikaisten saamisten muutos muilta	-3 195 012,91		-4 867 642,94	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-65,10		-409,97	
Korottomien velkojen muutos muilta	-408 158,64	6 427 001,93	284 948,10	10 374 965,40
Rahoituksen rahavirta		6 427 001,93		10 374 965,40
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä

vuodelta, €	-20 195 468,02	-15 518 311,19
Investointien tulorahoitus, %	45,9	34,9
Lainanhoitokate	-10,7	-9,7
Kassan riittävyys, pv	0,0	0,0
Quick ratio	8,3	5,1
Current ratio	8,3	5,1

Investointien tulorahoitus, %

=100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys pv

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminnan rahavirta

Liikeliikettä (-aliäämä)	3 250 000	3 250 000	3 248 653	-1 347
Poistot ja arvonalentumiset	3 400 000	3 400 000	3 078 406	-321 594
Tulorahoituksen korjauserät			-16 042	-16 042
Rahoitustuotot ja -kulut	-971 000	-971 000	-835 198	135 802
	5 679 000	5 679 000	5 475 818	-203 182

Investointien rahavirta

Investointimenot	-15 721 000	-15 721 000	-12 623 761	3 097 239
Rahoitusosuudet investointimenoihin	550 000		702 941	
Käyttöomaisuuden myyntitulot	0	0	18 000	18 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-9 492 000	-9 492 000	-6 427 002	3 064 998

Rahoituksen rahavirta

Lainakannan muutokset	10 000 000	10 000 000	10 000 000	
Muut maksuvalmiuden muutokset	200 000	200 000	0	
Pa saamisten muutos muilta		0	-7 288	
Saamisten muutos kunnalta		0	39 937	39 937
Saamisten muutos muilta		0	-3 195 013	-3 195 013
Korottomien velkojen muutos kunnalta		0	-65	-65
Korottomien velkojen muutos muilta		0	-410 569	-410 569
Rahoituksen rahavirta	10 200 000	10 200 000	6 427 002	-3 565 710

Rahavarojen muutos	708 000	708 000	0	-500 712
---------------------------	----------------	----------------	----------	-----------------

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Maksuvalmius	0,00	0,00
Quick ratio	0,00	0,00
Current ratio	0,00	0,00

Maksuvalmius

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tase

	31.12.2018	31.12.2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot	77 410,76	101 950,32
Keskeneräiset hankinnat, aineettomat	88 465,60	65 699,80
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Rakennukset	9 554 951,97	9 689 532,18
Kiinteät rakenteet ja laitteet	30 146 216,68	30 460 046,13
Koneet ja kalusto	961 567,86	1 184 731,11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	30 716 289,45	21 202 486,69
Sijoitukset		
Muut saamiset	908 552,60	898 854,55
	72 510 748,35	63 660 594,21
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	665 051,32	741 764,29
Lainasaamiset	15 035 337,41	11 793 317,96
Muut saamiset	160 482,70	170 463,59
Siirtosaamiset	7 948,04	8 197,35
	15 868 819,47	12 713 743,19
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	88 379 567,82	76 374 337,40
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	12 211 103,61	10 145 298,54
Tilikauden yli-/alijäämä	2 446 796,21	2 065 805,07
	44 530 660,11	42 083 863,90
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	416 617,70	449 959,75
Vapaaehtoiset varaukset	2 698 849,76	2 698 849,76
	3 115 467,46	3 148 809,51
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	35 000 000,00	25 000 000,00
Muut velat	3 816 454,77	3 671 774,77
	38 816 454,77	28 671 774,77
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 339 842,27	1 780 344,12
Muut velat	133 512,33	149 653,93
Siirtovelat	443 630,88	539 891,17
	1 916 985,48	2 469 889,22
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	88 379 567,82	76 374 337,40
VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	53,9	59,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	342,8	263,2
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	343,0	263,4
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	14 658	12 211
Lainakanta 31.12., 1000 €	35 000	25 000
Omavaraisuusaste, %		
=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/Koko pääoma-Saadut ennakot)		
Suhteellinen velkaantuneisuus, %		
=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot		
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista		
=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot + vuokravastuut) / Käyttötulot		
Lainakanta 31.12., 1000 €		
= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)		
Lainasaamiset 31.12., 1000 €		
= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset		

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	11 856 011,55	11 819 721,35
Valmistus omaan käyttöön	120 384,23	138 268,51
Liiketoiminnan muut tuotot	26 438,13	12 548,90
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 596 496,18	-1 573 793,51
Palvelujen ostot	-2 112 128,96	-1 918 003,54
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 348 823,90	-1 368 519,94
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-235 926,78	-325 659,95
Muut henkilösivukulut	-94 439,54	-137 346,33
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 078 406,42	-3 544 020,44
Liiketoiminnan muut kulut	-287 959,52	-246 415,87
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 248 652,61	2 856 779,18
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	3 565,78	3 388,64
Muille maksetut korkokulut	-335 762,54	-327 129,01
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	-3 001,69	-3 058,41
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 413 454,16	2 029 980,40
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 413 454,16	2 029 980,40
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	33 342,05	35 824,67
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 446 796,21	2 065 805,07

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,3	4,9
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	4,6	4,3
Voitto, %	20,4	17,2

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin Vesiliikelaitos - vesilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	5 451 950,62	5 420 116,57
Liiketoiminnan muut tuotot	10 281,40	12 296,38
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-672 694,70	-682 838,67
Palvelujen ostot	<u>-734 660,38</u>	<u>-609 179,14</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-753 712,11	-754 893,17
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-134 498,85	-181 848,04
Muut henkilösivukulut	<u>-47 010,31</u>	<u>-68 811,15</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 659 418,61	-2 040 747,91
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-142 978,38</u>	<u>-128 451,95</u>
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 317 258,68	965 642,92
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	3 577,78	3 388,64
Muille maksetut korkokulut	-335 762,54	-327 129,01
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	<u>-3 001,69</u>	<u>-3 058,41</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	482 072,23	138 844,14
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	482 072,23	138 844,14
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	33 342,05	35 824,67
Vapaaehtoisten varausten lis. (-) tai väh. (+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	515 414,28	174 668,81

Mikkelin Vesiliikelaitos - viemärlaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	6 404 060,93	6 399 604,78
Liiketoiminnan muut tuotot	16 156,73	252,52
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-919 353,62	-890 954,84
Palvelujen ostot	<u>-1 370 843,97</u>	<u>-1 294 007,59</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-478 208,12	-482 558,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-83 256,39	-124 297,24
Muut henkilösivukulut	<u>-34 860,99</u>	<u>-48 810,87</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 348 701,36	-1 480 068,32
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-144 981,14</u>	<u>-117 963,92</u>
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 040 012,07	1 961 196,34
Rahoitustuotot ja -kulut		
Viivästyskorot	-12,00	
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 040 000,07	1 961 196,34
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 040 000,07	1 961 196,34
Vapaaeht. varausten lis.(-) tai väh.(+)		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 040 000,07	1 961 196,34

Mikkelin Vesiliikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2018	Poikkeama
Liikevaihto	12 000 000		12 000 000	11 856 012	-143 988
Liiketoiminnan muut tuotot				146 822	146 822
Materiaalit ja palvelut	3 519 803		3 519 803	3 708 625	188 822
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	1 595 854		1 595 854	1 596 496	642
<i>Palvelujen ostot</i>	1 923 949		1 923 949	2 112 129	188 180
Henkilöstökulut	1 620 651		1 620 651	1 679 190	58 539
<i>Palkat ja palkkiot</i>	1 334 072		1 334 072	1 348 824	14 752
<i>Eläkekulut</i>	228 585		228 585	235 927	7 342
<i>Muut henkilösivukulut</i>	57 994		57 994	94 440	36 446
Suunnitelman mukaiset poistot	3 400 000		3 400 000	3 078 406	-321 594
Liiketoiminnan muut kulut	209 546		209 546	287 960	78 414
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 250 000		3 250 000	3 248 653	-1 347
Rahoitustuotot ja -kulut	971 000		971 000	835 198	-135 802
<i>Muut rahoitustuotot</i>				3 566	3 566
<i>Kunnalle maksetut korkokulut</i>	1 000		1 000		-1 000
<i>Muille maksetut korkokulut</i>	470 000		470 000	335 763	-134 237
<i>Muut rahoituskulut</i>	500 000		500 000	503 002	3 002
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 279 000		2 279 000	2 413 454	134 454
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 279 000		2 279 000	2 413 454	134 454
Poistoeron vähennys (+)	40 000			33 342	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 319 000		2 319 000	2 446 796	127 796
Tilikauden tulos	2 319 000		2 319 000	2 446 796	127 796

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-108 618,14	-70 060,08
Poistot ja arvonalentumiset	70 286,45	23 204,21
		-38 331,69
		-46 855,87
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-206 614,67	-206 614,67
Rahoitusosuudet investointimenoihin		-274 225,28
Toiminnan ja investointien rahavirta		-244 946,36
		-321 081,15
Rahoituksen rahavirta		
Korottomien velkojen muutos kunnalta	244 946,36	321 081,15
Korottomien velkojen muutos muilta		321 081,15
Rahoituksen rahavirta	244 946,36	321 081,15
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana		
Palvelujen ostot	-11 072,47	-11 072,47
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-22 383,25	-26 366,21
Eläkekulut	-4 029,15	-4 499,01
Muut henkilösivukulut	-846,82	-27 259,22
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-70 286,45	-23 204,21
Liiketoiminnan muut kulut		-70 286,45
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-108 618,14	-70 060,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-108 618,14	-70 060,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-108 618,14	-70 060,08
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-108 618,14	-70 060,08

Mikkelin hulevesi tase

	31.12.2018	31.12.2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 042 289,37	992 376,29
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	86 600,98	185,84
	1 128 890,35	992 562,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 128 890,35	992 562,13
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-191 539,98	-121 479,90
Tilikauden yli-/alijäämä	-108 618,14	-70 060,08
	-300 158,12	-191 539,98
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Muut velat	1 429 048,47	1 184 102,11
	1 429 048,47	1 184 102,11
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 128 890,35	992 562,13

TOS.NROT

1 Liitetieto 1	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset
4 Liitetieto 11	poistot Pysyvien vastaavien hyödykkeiden
5 Liitetieto 13	luovutusvoitot- ja tappiot
6 Liitetieto 16	Erittely poistoeron muutoksista
7 Liitetieto 19	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
8 Liitetieto 19a	Maa- ja vesialueet
9 Liitetieto 23	Saamisten erittely
10 Liitetieto 24	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
11 Liitetieto 25	Oman pääoman erittely
12 Liitetieto 26	Erittely poistoerosta
13 Liitetieto 27	Pitkäaikaiset velat
14 Liitetieto 30	Vieras pääoma
15 Liitetieto 32	Muiden velkojen erittely
16 Liitetieto 33	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
17 Liitetieto 38	Vuokravastuut
18 Liitetieto 42	Henkilöstön lukumäärä
19 Liitetieto 43	Henkilöstökulut Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt
20 Liitetieto 44	luottamushenkilömaksut

Liitetieto 1

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet. Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hulevedet

Hulevesien tuloslaskelma ja investointiosa on eriytetty viemärlaitoksesta, kirjaamalla investointi- ja käyttökustannuksia huleveteen. Tuloja ei ole tässä vaiheessa kirjattu. Tulojen määrittäminen ja tarvittavat taksamuutokset tehdään valtuustossa tehtävien linjausten ja sopimusten pohjalta.

Tästä on muodostettu tase ja rahoituslaskelma.

Hallinnollista päätöstä ei ole tehty.

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2018	2017
<u>Liikevaihto</u>		
Vesilaitostoiminta	5 451 950,62	5 420 116,57
Viemärlaitostoiminta	6 404 060,93	6 399 604,78
<u>Liiketoiminnan muut tuotot</u>		
Vesilaitostoiminta	10 281,40	12 296,38
Viemärlaitostoiminta	16 156,73	252,52
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	11 882 449,68	11 832 270,25

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2018	2017
Muiden palvelujen ostot	2 112 128,96	1 918 003,54
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	2 112 128,96	1 918 003,54

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
------------	-------------------------	---------------------------

Aineettomat oikeudet

Muut pitkävaikutteiset menot

tasapoisto

2-5 v

20 % - 50 %

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

ei poistoa

Rakennukset ja rakennelmat

Tehdas- ja tuotantorakennukset

tasapoisto

20 - 30 v

3,34 % - 5 %

Asuinrakennukset

tasapoisto

30 - 50 v

2 % - 3,34%

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Johtoverkostot ja laitteet

mj-poisto

7 %

7 %

Vesimittarit

mj-poisto

20 %

20 %

Vesimittarit

tasapoisto

10 v

10 %

Koneet ja kalusto

Kuljetusvälineet

tasapoisto

4 - 5 v

20 % - 25 %

Liikkuvat työkonet

tasapoisto

5 v, 10 v

10% , 20 %

Muut laitteet ja kalusteet

tasapoisto

3 v - 10 v

10 % - 33,34 %

Muut laitteet ja kalusteet

mj-poisto

30 %

30 %

Atk-laitteet

tasapoisto

3 v

33,34 %

Keskeneräiset hankinnat

ei poistoa

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	2018	2017
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	16 042,38	4 032,26
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>16 042,38</i>	<i>4 032,26</i>

Liitetieto 16

Erittely poistoeron muutoksista

	2018	2017
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	33 342,05	35 824,67
Poistoeron muutokset yhteensä	33 342,05	35 824,67

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet 31.12.2018	165 876
--	----------------

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	101 950
--	----------------

Lisäykset tilikauden aikana	8 309
-----------------------------	-------

Tilikauden poistot	32 848
--------------------	--------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	77 411
----------------------------------	---------------

Keskeneräiset hankinnat, aineettomat

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	65 700
--	---------------

Lisäykset tilikauden aikana	22 766
-----------------------------	--------

88 466

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2018	71 436 319
--	-------------------

Maa- ja vesialueet 1.1.2018	57 293
------------------------------------	---------------

Poistamaton hankintameno 31.12.2018	57 293
--	---------------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	57 293
----------------------------------	---------------

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	9 689 532
--	------------------

Lisäykset tilikauden aikana	405 860
-----------------------------	---------

Investointien rahoitusosuudet	7 060
-------------------------------	-------

Tilikauden poistot	533 380
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	9 554 952
----------------------------------	------------------

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	30 460 046
--	-------------------

Lisäykset tilikauden aikana	1 837 211
-----------------------------	-----------

Siirrot erien välillä	88 694
-----------------------	--------

Myynnit/alaskirjaukset	1 958
------------------------	-------

Investointien rahoitusosuudet	98 848
-------------------------------	--------

Tilikauden poistot	2 138 929
--------------------	-----------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	30 146 217
----------------------------------	-------------------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	1 184 731
--	------------------

Lisäykset tilikauden aikana	146 283
-----------------------------	---------

Siirrot erien välillä	3 802
-----------------------	-------

Myynnit/alaskirjaukset	96
------------------------	----

Tilikauden poistot	373 153
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	961 568
----------------------------------	----------------

Keskeneräiset hankinnat, aineelliset

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	21 202 487
--	-------------------

Lisäykset tilikauden aikana	10 203 332
-----------------------------	------------

Siirrot erien välillä	92 497
-----------------------	--------

Investointien rahoitusosuudet	597 033
-------------------------------	---------

30 716 289**Maa- ja vesialueet erittely**

	2018	2017
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Maa- ja vesialueet yhteensä	57 293,43	57 293,43

Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset Mikkelin tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		21 974,50		45 111,21
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>21 974,50</i>	<i>0,00</i>	<i>45 111,21</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset		23 832,19		21 285,27
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>23 832,19</i>	<i>0,00</i>	<i>21 285,27</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä (Mikkelin)				
Myyntisaamiset		10 397,88		-3 438,26
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>10 397,88</i>	<i>0,00</i>	<i>-3 438,26</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	56 204,57	0,00	62 958,22

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät	7 948,04	8 197,35
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>7 948,04</i>	<i>8 197,35</i>

Oma pääoman erittely

	2018	2017
Peruspääoma 1.1	29 872 760,29	29 872 760,29
Peruspääoma 31.12	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1 (*)	12 211 103,61	13 727 252,77
Edellisen tilikauden oikaisu (**)	0,00	3 581 954,23
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	12 211 103,61	10 145 298,54
Tilikauden yli-/alijäämä	2 446 796,21	2 065 805,07
Oma pääoma yhteensä	44 530 660,11	42 083 863,90

*) sis. vesilaitoksen liittymismaksuja
1.1.2001-1.4.2004 1 024 458,96
(siirtokelpoiset liittymismaksut)

**) Käyttöomaisuuden tasearvoista alas kirjattu v. 2017 jäjellä ollut sisäinen kate

Erittely poistoerosta

	2018	2017
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	416 617,70	449 959,75
<i>Poistoero yhteensä</i>	<i>416 617,70</i>	<i>449 959,75</i>

Pitkäaikaiset velat**Velat, jotka erääntyvät 1.1.2024 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta**

	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	30 266 676,00	21 733 340,00
Muut pitkäaikaiset velat	3 816 454,77	3 671 774,77
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>34 083 130,77</i>	<i>25 405 114,77</i>

Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat Mikkelin tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	55 695,49	0,00	88 863,42
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisyyksille (Mikkelin)				
Ostovelat	0,00	305,03	0,00	244,05
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>56 000,52</i>	<i>0,00</i>	<i>89 107,47</i>

Muiden velkojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Muut velat		
Muut velat	133 512,33	149 653,93
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>133 512,33</i>	<i>149 653,93</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät	2 117,70	3 838,57
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	394 013,14	358 517,87
Korkojaksotukset	47 500,04	177 534,73
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>443 630,88</i>	<i>539 891,17</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>443 630,88</i>	<i>539 891,17</i>

Vuokravastuut

	Kunta	
	2018	2017
Leasingvastuut yhteensä	25 140,85	45 981,03
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	19 177,85	20 840,75
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita		

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2018	2017
Vesilaitos vakinaiset	30	30
Määräaikaiset	4	5
Yhteensä	34	35

Henkilöstökulut

	2018	2017
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	1 366 732	1 382 124
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	235 927	325 660
Muut henkilösivukulut	94 440	137 346
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	17 908	13 604
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	1 679 190	1 831 526
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	120 384	138 269
Henkilöstökulut yhteensä	1 799 574	1 969 795

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö		292,13
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	38,00	140,13
SDP Mlin kunnallisjärjestö	234,25	672,07
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	138,93	345,58
Mikkelin seudun Vihreät ry	42,75	19,00
Keskusta	89,06	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	542,99	1 468,91

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

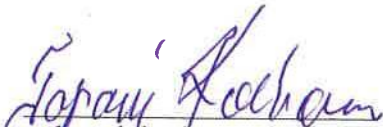
1420 MIKKELIN VESILAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenosarja		
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000		199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000	-	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000	-	300000035
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000	-	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000		
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000	-	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000	-	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/ Sips/WS	100000000	-	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000	-	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000	-	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000	-	1599999999
PA	Palkat	100000000	-	199999999
RV	Laskun siirto	90000000	-	99999999
SA	Pääkirjatilitosite/ manuaali muistio	100000000	-	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000	-	199999999
ZD	Luottotappiokirjaus	180000000	-	1800000005
	Liitetietotositteet	1	-	20

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksen 2018 allekirjoitus:

Mikkelissä 21. helmikuuta 2019

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta

puheenjohtaja

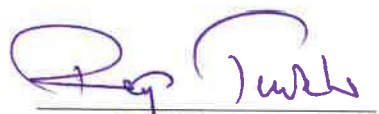

Reijo Turkki
vesilaitoksen johtaja

5.3 Etelä-Savon pelastuslaitos -taseyksikkö

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Etelä-Savon pelastuslaitos on ollut aktiivisesti mukana erilaisissa hankkeissa, joiden tarkoitus on vahvistaa häiriötilanteiden aikais- ta toimintaa ja johtamista. Maakunta- ja soteuudistuksen valmistelun yhteydessä on pyritty uudistamaan ja kehittä- mään organisaatorakennetta sekä palvelutuotantoa esimerkiksi kehittelemällä erilaisia toimintamalleja, niin oman organisaatiomme sisällä kuin valtakunnallisissa hankkeissa ja erilaisissa yhteistoimintaryhmissä.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Etelä-Savossa oli vuonna pelastustoimen 2018 hälytystehtäviä 3947 kpl. Sään muutokset ovat vaikuttaneet suuresti pelastustoimen vuosittaisiin tehtävämääriin sekä vahingontorjuntatehtävien lisääntymiseen vuosi vuodelta. Yksittäi- set rankkasateet sekä myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle. Yksittäisistä tehtävistä merkittävin on Mäntyharjun Kinnissä tapahtunut kemikaalionnettomuus. Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on toi- mintavuonna toteutettu pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja valvontasuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusvies- tinnässä tavoitettiin 14 % alueen asukkaista.

Kulunut kesä oli ennätysellisen kuiva ja kuuma. Metsäpaloindeksi nostettiin yli asteikon ja pelastuslaitoksen alueella oli useita maastopalotehtäviä. Pahimpaan kuivuusaikaan, touko-kesäkuun vaihteessa Etelä-Savon pelastuslaitok- sella nostettiin valmiuksia ja sopimuspalokuntalaisia hälytettiin varallaoloon. Tämä tarkoittaa, sitä, että normaalisti sopimuspalokuntalaiset saapuvat paloasemalle kun ovat saaneet hälytyksen ja lähtöaika on keskimäärin 10-15 min, sopimuksesta riippuen. Varallaolossa paloasemilla on päivystäjä tai päivystäjiä, jotka ovat heti valmiina lähtemään hälytyksiin.

Erica hätäkeskustietojärjestelmä työllisti pelastuslaitosta. Erica on hätäkeskuksien käyttöön kehitetty työkalu, jonka kautta tapahtuu mm. eri yksiköiden hälyttäminen tehtäville. Tämän valmistelu on vaatinut pelastuslaitoksilta huomata- van työpanoksen mm. ajoneuvotietojen, hälytysryhmien ja suorituskykytietojen määrittelyissä ja tallentamisessa tietojärjestelmään.

Etelä-Savon pelastuslaitos osallistui pelastustoimen viestinnän kehittämiseen pelastustoimen viestintäkäytännöt – hankkeessa, Älykö –hankkeessa kartoitettiin menetelmiä ympäristövahinkojen torjuntaan, Sökö Saimaa –hankkeessa tuetaan öljyntorjunnan suunnittelua ja öljyntorjuntaosaamista, hanke jatkuu vielä vuodelle 2019. Smuff ja Anywhere ovat EU-hankkeita, joissa sään ennustamisen ja todentamisen kautta määritellään riskiarvioita ja pyritään vahinkojen minimointiin. Lisäksi pelastuslaitos oli mukana toteuttamassa Jäätyvä –hanketta ja tähän liittyviä harjoituksia, joissa viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistoimintaa testattiin sähkönjakeluhäiriössä.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on toimintavuonna toteutettu pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja valvon- tasuunnitelman mukaisesti yhteensä 1 860 valvontatehtävää. Palotarkastukset ovat ennalta ehkäiseviä valvonta- ja neuvontakäyntejä, joiden tavoitteena on paloturvallisuuden edistäminen. Palotarkastusten valvontavälit on määri- teltä pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa kohteen toimintojen ja riskien perusteella. Muita valvonnan keinoja ovat asiakirjavalvonta, kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvonta, asiantuntijapalvelu ja poistumisturvallisuus- selvitykset. Turvallisuusviestintää toteutettiin messuilla ja tapahtumissa, turvallisuusneuvontana, -koulutuksena ja osallistumalla erilaisiin valistuskampanjoihin. Etelä-Savon pelastuslaitoksen alueella järjestettiin 402 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 19 931 henkilöä, joka on n. 14 % Etelä-Savon maakunnan väestöstä.

Varautuminen on lähtökohta toimintavalmiuden ja jatkuvuudenhallinnan onnistumisessa. Varautuminen vaatii laa- ja-alaista yhteistyötä, jota Etelä-Savossa on kehitetty aktiivisesti eteenpäin. Etelä-Savon pelastuslaitos tukee kuntien varautumista mm. toimialakohtaisilla varautumisen työryhmillä, joista 2018 vuonna painopiste oli varhaiskasvatuk- sessa. Varautumisen työryhmätoimintaa järjestettiin yhteistyössä aluehallintoviraston ja Itä-Suomen poliisin sekä useiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

Etelä-Savossa toimii Etelä-Savon valmiusjohtoryhmä, jossa pelastuslaitos on aktiivisesti mukana. ES valmiusjohtoryh- mä on alueellamme toimivien eri viranomaisten ja kriittisten toimialojen edustajien muodostama yhteistyötaho, jon- ka tavoitteena on maakunnallisen varautumisen kehittäminen, jatkuvuudenhallinnan turvaaminen ja yhteistoiminta kaikissa tilanteissa. Ryhmän yhteyteen on perustettu Etelä-Savon valmiusviestintäryhmä, jossa pelastuslaitos on vah- vasti mukana. ES valmiusviestintäryhmä koostuu valmiusjohtoryhmään kuuluvien tahojen viestinnän asiantuntijoista. Ryhmän tavoitteena on viestinnän keinoin tukea maakunnan alueen varautumista ja yhteistyötä viestinnällisesti eri tilanteissa. Yhteistyöstä on ollut etua maakuntauudistuksen varautumisen suunnittelussa ja yhteensovittamisessa.

Etelä-Savossa oli Kymi 218 –valmiusharjoitus, jossa ES valmiusjohtoryhmä sekä ES valmiusviestintäryhmä harjoitteli- vat eri tilanteiden aikaista yhteistoimintaa, esimerkiksi vesikriisitilanteessa. Pelastuslaitos osallistui myös Etelä-Karja-

lassa toteutettuun EKA18 – valmiusharjoitukseen, pelikeskuksessa, asiantuntija ja valvoja rooleissa.

Etelä-Savon alueella pelastuslaitos on mukana sairaanhoitopiirin ESSOTE, SOSTER ja SIUNSOTE vastuulla olevissa ensihoidon ja ensivasteen järjestelyissä. Etelä-Savon pelastuslaitoksen suorittamia ensihoitotehtäviä oli SOSTERIN alueella vuonna 2018 yhteensä 8484 kpl. Ensivastetoimintaa tehdään käytännössä koko maakunnan alueella. Ensivastetehtäviä oli vuonna 2018 yhteensä 962 kpl, joka on huomattavasti enemmän kuin edellisinä vuosina.

Pelastustoimen tehtävät vuosittain 2014–2018					
Onnettomuustyyppi (ensisijainen)	2014	2015	2016	2017	2018
Rakennuspallo	81	79	90	68	75
Rakennuspalovaara	112	108	93	89	93
Maastopalo	153	105	105	75	173
Liikennevälinepalo	99	57	66	68	63
Muu tulipalo	79	50	77	68	53
Liikenneonnettomuus	541	542	550	646	601
Öljyvahinko	76	60	80	81	82
Vaarallisten aineiden onnettomuus	7	11	8	7	7
Räjähdykset/räjähdyksvaara	0	0	0	1	0
Sortuma/sortumavaara	2	0	1	1	6
Autom. paloilmoittimen tarkastus-/ varmistustehtävä	472	482	529	427	424
Palovarointien tarkastus-/ varmistustehtävä	58	51	71	57	81
Muu tarkastus-/varmistustehtävä	328	336	347	329	414
Ensivastetehtävä	612	634	788	788	962
Ihmisen pelastaminen	100	112	101	104	105
Eläimen pelastaminen	47	45	78	55	56
Vahingontorjuntatehtävä	310	495	532	216	473
Avunantotehtävä	92	107	189	250	246
Virka-aputehtävä	86	75	21	27	33
Yhteensä	3 255	3 349	3 726	3 357	3947

Henkilöstöä on koulutettu henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Koulutuksia on järjestetty pelastuslaitoksen omalla koulutuksena, pelastusopiston järjestäminä koulutuksina, kursseina ja seminaareina sekä yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Palomiehiä on osallistunut myös lähihoitajan oppisopimuskoulutukseen. Päätoimisen henkilöstön täydennyskoulutukseen panostetaan noin 40 tuntia/henkilö/vuosi. Sopimuspalokunnilla on omaehtoiset harjoitukset säännöllisesti kerran viikossa. Pelastuslaitos tuottaa viikkoharjoituksiin koulutusmateriaaleja sekä tukee harjoituksia päätoimisen henkilöstön avulla. Palokuntien koulutusjärjestelmän mukaisesti toteutettavat kurssit ovat pelastuslaitoksen järjestämisvastuulla. 2018 sopimuspalokunnille järjestettiin mm. kaksi sammutustyökurssia ja kaksi pelastustyökurssia sekä öljyntorjuntakurssi.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Vuonna 2018 pelastustoimen ja ensihoidon toimintatuotot olivat 16 715 257 euroa ja toimintakulut olivat 16 102 271 euroa. Vuoteen 2017 verrattuna toimintatulot kasvoivat 0,4 % (63 t€) toimintakulut kasvoivat 2,4 % (384 t€).

Muutettuun talousarvioon verrattuna toimintatulojen toteuma oli 95,0 % ja toimintamenojen toteuma oli 96,8 %. Talousarvion toteuma jäi menojen ja kuntalaskutuksen osalta arvioitua pienemmäksi, koska henkilöstömenojen varhaisen maksun lisäperintä ei toteutunut (500 t€). Lisäperintään varauduttiin lisämäärärahoilla.

Toimintatulojen osalta kuntien maksuosuudet vähenivät 227 € (1,7,0 %) vuoteen 2017 verrattuna. Kuntien maksuosuudet vähenivät mm. muiden toimintatulojen kasvun takia. Muut tuet ja avustukset kasvoivat 454 t€ öljynsuojelurahaston maksamien korjauskustannuskorvausten takia sekä projektiavustusten siirtymisen vuoksi.

Henkilöstömenot kasvoivat 1,7 % (187 t€). Palkat ja palkkiot kasvoivat 4,6 %. Palkkojen ja palkkioiden kasvu johtui kuivan kesän aiheuttamista lisääntyneistä hälytystehtävistä. Palkkojen kasvua kompensoivat kasvaneet henkilöstökorvaukset.

Palvelujen ostot kasvoivat merkittävästi 24,3 % (315 t€) ja ylittivät talousarvion. Osaan palvelujen ostoja saatiin öljynsuojelurahaston korvauksia.

Investointeihin pelastuslaitos käytti 715 536 euroa ja näihin se sai 141 780 euroa avustuksia.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus	Palokuntanuorisotyön toimintaedellytysten turvaaminen	Seppo Lokka	Palokuntanuorten määrä on vähentynyt, kun väkiluku vähenee ja vanhenee.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys.	Turvallisuuspalvelut toimivat valvontasuunnitelman mukaan.	Jyri Silmäri	Pelastuslaitoksen valvontatyön laatuun on kiinnitetty huomiota koulutuksen avulla.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus.	Pelastustoiminnan toiminta- ja toimintakyky pidetään hyvänä vaarallisten aineiden ja öljyntorjunnan osalta.	Tuomo Halmeslahti	Toteutui kohtuullisesti., mutta esim. Kinnin onnettomuus paljasti puutteita tiedon kullussa eri viranomaisten välillä. Asiaa on korjattu lakimuutoksilla.

TUNNUSLUVUT

		TP 2017	TA 2018	TP 2018	TA 2019	TS2020	TS2021
Pelastustehtävät	kpl	3 357	vähenee	3947	vähenee	vähenee	vähenee
Palokuolemat	kpl	4	0	3	0	0	0
Tulipalot	kpl	368	vähenee	457	vähenee	vähenee	vähenee
Turvallisuusasioihin kohdistuvaa neuvontaa, valistusta ja koulutusta saaneiden osuus väkiluvusta	kpl	19 %	20 %	14 %	20 %	20 %	20 %
Pelastustoiminnan toimintavalmiusai- katoteuma							
I riskialueella/ 80 %.		70 %	80 %	85%	80 %	80 %	80 %
II riskialueella /80 %		73 %	80 %	84%	80 %	80 %	80 %
III riskialueella/ 80 %		96 %	80 %	91%	80 %	80 %	80 %
IV riskialueella/ 80%		96 %	80 %	94%	80 %	80 %	80 %

Etelä-Savon pelastuslaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	16 563 534	395 000	16 958 534	16 092 016	-866 518
Liiketoiminnan muut tuotot	350 500	280 000	630 500	623 241	-7 258
Materiaalit ja palvelut	-2 457 209		-2 632 209	-2 767 725	-135 515
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-1 075 080	-175 000	-1 250 080	-1 159 165	90 915
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 382 130		-1 382 130	-1 608 560	-226 431
Henkilöstökulut	-11 359 453		-11 359 453	-11 293 638	65 815
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-9 129 892		-9 129 892	-9 151 147	-21 255
<i>Henkilösivukulut</i>	-2 229 561		-2 229 561	-2 142 491	87 070
<i>Eläkekulut</i>	-1 776 841	-500 000	-2 276 841	-1 782 939	493 903
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-452 720		-452 720	-359 552	93 168
Suunnitelman mukaiset poistot	-959 000		-959 000	-810 565	148 435
Liiketoiminnan muut kulut	-2 138 371		-2 138 371	-2 040 908	97 463
Liikelylijäämä (-alijäämä)	0		0	-197 580	-197 580
Rahoitustuotot ja -kulut				-70	-70
<i>Korkotuotot</i>				330	330
<i>Muut rahoituskulut</i>				-400	-400
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä				-197 649	-197 649
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia					
Poistoeron vähennys				197 649	197 649
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)				0	0

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tuloslaskelma 2018

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	16 092 015,55	16 434 945,95
Liiketoiminnan muut tuotot	623 241,45	217 225,92
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-1 159 164,50	-1 193 670,51
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 608 560,35	-1 293 736,25
Henkilöstökulut		
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-9 151 147,42	-8 800 780,73
<i>Henkilösivukulut</i>		
<i>Eläkekulut</i>	-1 782 938,79	-1 778 978,18
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-359 551,90	-527 203,90
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-810 565,27	-839 612,85
Liiketoiminnan muut kulut	-2 040 908,32	-2 124 173,56
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-197 579,55	94 015,89
Rahoitustuotot ja -kulut		
<i>Korkotuotot</i>	0,00	0,00
<i>Muut rahoitustuotot</i>	330,41	520,24
<i>Korkokulut</i>	0,00	0,00
<i>Muut rahoituskulut</i>	-400,01	-492,40
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-197 649,15	94 043,73
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-197 649,15	94 043,73
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	197 649,15	-94 043,73
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,00	0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelman toteutumisvertailu

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminnan rahavirta

Liikelylijäämä (-alijäämä)	0	0	-197 580	-197 580
Poistot ja arvonalentumiset	959 000	959 000	810 565	-148 435
Rahoitustuotot ja -kulut			-70	-70
Tulorahoituksen korjaukset	-54 000		-24 571	-24 571
	905 000	959 000	588 345	-370 655

Investointien rahavirta

Investointimenot	-960 000	-960 000	-724 608	235 392
Rahoitusosuudet investointimenoihin	76 000	76 000	254 349	178 349
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	54 000		24 571	24 571
Toiminnan ja investointien rahavirta	75 000	75 000	142 657	67 657

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-197 579,55		94 015,89	
Poistot ja arvonalentumiset	810 565,27		839 612,85	
Rahoitustuotot ja -kulut	-69,60		27,84	
Muut tulorahoituksen korjaukset	-24 570,96		-60 600,00	
	588 345,16	588 345,16	873 056,58	873 056,58
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-724 608,11		-987 406,68	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	254 348,80		284 843,74	
Käyttöomaisuuden myyntitulot	24 570,96	-445 688,35	91 200,00	-611 362,94
Toiminnan ja investointien rahavirta		142 656,81		261 693,64
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00		0,00	
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	-142 726,00		697 678,09	
Saamisten muutos muilta	-30 226,26		-683 960,13	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	19 685,60		-3 369,52	
Korottomien velkojen muutos muilta	10 609,85	-142 656,81	-272 042,08	-261 693,64
Rahoituksen rahavirta		-142 656,81		-261 693,64
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tase 31.12.2018

	2018	2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 322,29	3 142,29
Koneet ja kalusto	1 771 243,82	2 194 674,42
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	84 944,64	0,00
	<u>1 857 510,75</u>	<u>2 197 816,71</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset lainasaamiset	1 519 028,96	1 250 573,29
Myyntisaamiset	69 678,30	116 555,71
Muut saamiset	464 570,45	543 604,20
Siirtosaamiset	113 937,33	83 529,58
	<u>2 167 215,04</u>	<u>1 994 262,78</u>
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 024 725,79	4 192 079,49
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
	<u>7 049,04</u>	<u>7 049,04</u>
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	1 476 982,96	1 674 632,11
	<u>1 476 982,96</u>	<u>1 674 632,11</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	0,00	115 875,42
Ostovelat	340 129,48	517 604,28
Muut velat	897 818,35	543 544,43
Siirtovelat	1 302 745,96	1 333 374,21
	<u>2 540 693,79</u>	<u>2 510 398,34</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 024 725,79	4 192 079,49

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2018	2017
Pelastuspalvelut	12 242 073,64	12 769 847,75
Ensihoitopalvelut	3 849 941,91	3 665 098,20
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	16 092 015,55	16 434 945,95

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2018	2017
Muiden palvelujen ostot	1 608 560,35	1 293 736,25
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	1 608 560,35	1 293 736,25

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
------------	-------------------------	---------------------------

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut pitkävaikutteiset menot

tasapoisto

2 - 5 v

20 % - 50 %

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

ei poistoa

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset

tasapoisto

20 v, 30 v, 50 v

2%, 3,34%, 5%

Tehdas- ja tuotantorakennukset

tasapoisto

30 v, 50 v

2 %, 3,34%

Vapaa-ajan rakennukset

tasapoisto

20 v, 30 v

3,34%, 5 %

Asuinrakennukset

tasapoisto

30 v, 50 v

2 %, 3,34%

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Sillat, laiturit ja uimalat

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Muut maa- ja vesirakenteet

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet

mj-poisto

15 %

15 %

Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset

tasapoisto

10 v

10 %

Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet

tasapoisto

10 v -20 v

5 % - 10 %

Koneet ja kalusto

Kuljetusvälineet

tasapoisto

4 v, 5 v

20% - 25%

Liikkuvat työkoneet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut laitteet ja kalusteet

tasapoisto

3 v, 5 v

20% - 33,34%

Atk-laitteet

tasapoisto

3 v

33,34 %

Sairaala-, terveydenhuolto- yms.laitteet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut aineelliset hyödykkeet

Luonnonvarat

poisto käytön mukaan

Arvo- ja taide-esineet

ei poistoa

Keskeneräiset hankinnat

ei poistoa

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

ei poistoa

Taseyksikkö (Etelä-Savon pelastuslaitos)

Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja

Liikelaitos (Otavan opisto)

Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja

Liikelaitos (Vesilaitos)

Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	2018	2017
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	24 570,96	60 600,00
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>24 570,96</i>	<i>60 600,00</i>

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2018	1 857 511
--	------------------

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	3 142
--	--------------

Tilikauden poistot	1 820
--------------------	-------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 322
----------------------------------	--------------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2018	2 194 674
--	------------------

Lisäykset tilikauden aikana	575 663
-----------------------------	---------

Rahoitusosuudet tilikaudella	190 349
------------------------------	---------

Tilikauden poistot	808 745
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 771 244
----------------------------------	------------------

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat 1.1.2018	0
--	----------

Lisäykset tilikauden aikana	148 945
-----------------------------	---------

Rahoitusosuudet tilikaudella	64 000
------------------------------	--------

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	84 945
----------------------------------	---------------

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 857 511
----------------------------------	------------------

Saamisten erittely**Saamiset tytäryhteisöiltä**

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Myyntisaamiset	0,00	508,99	0,00	212,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	14 600,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>508,99</i>	<i>0,00</i>	<i>14 812,00</i>

Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä

Myyntisaamiset	0,00	7 737,03	0,00	17 723,11
Muut saamiset	0,00	205 398,40	0,00	268 148,84
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>213 135,43</i>	<i>0,00</i>	<i>285 871,95</i>

Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä

Myyntisaamiset	0,00	1 881,25	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 881,25</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

Kunnan sisäiset myyntisaamiset

Myyntisaamiset	0,00	424,00	0,00	424,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>424,00</i>	<i>0,00</i>	<i>424,00</i>

Saamisten erittely yhteensä	0,00	215 949,67	0,00	301 107,95
------------------------------------	-------------	-------------------	-------------	-------------------

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	61 169,55	49 706,51
Muut tulojäämät	52 767,78	33 833,07
Tulojäämät yhteensä	113 937,33	83 539,58
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>113 937,33</i>	<i>83 539,58</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2018	2017
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	7 049,04	7 049,04
Edellisen tilikauden virheen oikaisu		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
Oma pääoma yhteensä	7 049,04	7 049,04

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	80 687,97	0,00	76 741,19
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	70,20	0,00	19 840,00
Muut velat	0,00	543 433,92	0,00	90 197,82
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille (Mikkelin)				
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	69,87
Yhteensä	0,00	624 192,09	0,00	186 848,88

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	1 302 506,59	1 330 957,10
Muut siirtovelat	239,37	2 417,11
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 302 745,96	1 333 374,21
Siirtovelat yhteensä	1 302 745,96	1 333 374,21

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2018	2017
Pelastuslaitos	203	206
	203	206

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö		14,25
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	38,00	313,50
Kaakkois-Suomen Kokoomus Ry	38,00	66,50
Keskusta	181,88	474,21
Mikkelin kristillisdemokraatit	19,00	9,50
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	276,88	877,96

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1410 ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenosarja		
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000		199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000	-	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000	-	300000023
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000	-	199999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000	-	1499999999
K1	Kirjanpitolittymä	100000000	-	199999999
K2	Kirjanpitolittymä/ Sips/WS	100000000	-	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000	-	1999999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000	-	1999999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000	-	1599999999
PA	Palkat	100000000	-	199999999
RV	Laskun siirto	90000000	-	99999999
SA	Pääkirjatilitosite / manuaali muistio	100000000	-	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus / Lomapalkkavelka	100000000	-	199999999
ZD	Luottotappiokirjaus	1800000000		1899999999
	Liitetietotositteet	1	-	13

6

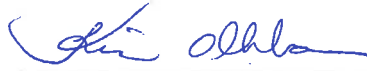
Allekirjoitukset

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Mikkelissä 1. 4. 2019

Markku Aholainen
kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Kirsi Olkkonen

Armi Salo-Oksa

Jarno Strengell

Soile Kuitunen

Petri Pekonen

Pekka Pöyry

Jyrki Koivikko

Juha Vuori

Liisa Ahonen

Minna Pöntinen

Timo Halonen
kaupunginjohtaja

Tilintarkastajan merkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Mikkelissä 28. 5. 2019

PwC Julkistarkastus Oy

Elina Hämäläinen
vastuunalainen tilintarkastaja
JHT, KHT

7

**Luettelo kirjanpito-
kirjoista ja tosite-
lajeista sekä niiden
säilytystavasta**

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1402 MIKKELIN KAUPUNKI

Laji	Tositelajin nimi:	Tositeno	Tositeno
AA	Käyttöomaisuuskirjaus	100000000 -	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000035
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000 -	1899999999
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliiittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliiittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000000	1999999999
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KP	TV/LV-tilin selvitys	4800000000 -	4800000005
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RE	Lasku - brutto	5100000000 -	5199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatilitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
WE	Tavaravastaanotto	5000000000 -	5999999999
ZD	Luottotappiokirjaus	1800000000 -	1899999999
ZK	Palvelukassa	2000000000 -	2999999999
	Liitetietotositteet	1	37

1410 ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositeno	Tositeno
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000023
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliiittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliiittymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	99999999
SA	Pääkirjatilitosite / manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus / Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZD	Luottotappiokirjaus	1800000000	1899999999
	Liitetietotositteet	1 -	13

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000035
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000	
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliihtymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliihtymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajat-sote	1900002194 -	1900002220
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	99999999
SA	Pääkirjatiliosite/ manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZD	Luottotappiokirjaus	180000000 -	1800000005
	Liitetietositteet	1 -	20

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000866 -	100000867
DA	Asiakastosite	1800000000	
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliihtymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliihtymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZD	Luottotappiokirjaus	1800000001	
	Liitetietositteet	1 -	14

